КАРТИНИ
с думи
и багри

списание

за литература
и визуални
изкуства

брой 4/2023 (21)

издателство

gabriell-e-lit

РЕДАКЦИОНЕН ЕКИП

д-р Габриела Цанева –
главен редактор

Надежда Александрова –
редактор литература

ЕКИП НА БРОЯ

д-р Габриела Цанева
Надежда Александрова
Венелин Терзиев – гост редактор
Димитър Анакиев – гост редактор
Кирил Назъров – гост редактор
Маргарита Нешкова – гост редактор
Павлина Петкова – гост редактор
Силва Василева – гост редактор

© Издателство gabriell-e-lit, 2023
ISSN 2603-5103

редакция:
1000, София, бул. „Ал. Дондуков” №38

e-mails:
office@ gabriell-e-lit.com
gabriell-e-lit.com

Дизайн, предпечат и печат:
gabriell-e-lit

ръкописи не се рецензират
и не се връщат
хонорари не се изплащат
такси за участие не се събират
всеки автор запазва авторските права
върху публикуваните произведения
и носи отговорност за написаното в тях

ОЧАКВАЙТЕ НОВИЯ БРОЙ

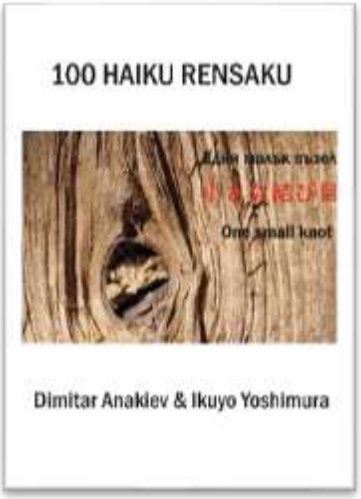
ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ НА ИЗДАТЕЛСТВО

gabriell-e-lit

НОВИТЕ ЗАГЛАВИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

ОЧАКВАЙТЕ НОВИЯ БРОЙ 2
ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ 2

АКЦЕНТИ 5

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО 5
GABRIELL-E-LIT 5
АНОНСИ 6
„КРАЙ ЕЗЕРОТО“ НА ГРЕДИ АССА 7
НОВИ КНИГИ 8
ЖИВЕЯ СЪС СЕДЕМ КОТКИ
Димитър Анакиев 8
ЗАД ГЪРБА 9
ЕДИН МАЛЪК ВЪЗЕЛ 9
ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ 10
ЧОВЕК – АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ 10

ПОЕЗИЯ 14

НЕЗАГЛЪХВАЩИ ГЛАСОВЕ 14
ПОЕТИЧНИ КАРТИНИ
Емануил Попдимитров 14
В ПАМЕТТА НИ 15
СТЕФАН ПОПСТЕФАНОВ 15
НОВА ПОЕЗИЯ 16
ЕДНА ЗАБРАВЕНА ИСТОРИЯ
Борис Рахнев 16
МОЛИТВА ЗА ХЛЯБА
Виолета Солникова 17
АЗ БЯХ БУФЕР
Виолета Цолова 17
ГРАДЪТ
Габриела Цанева 18
УЧА СЕ ДА ЛЕТЯ
Деси Цветкова 18
ПРЕДСЪННО
Джанино Даскалов 20
ПОЛЕТ
Добрина Симова 22
ОБЯВИ
Драган Ристич 23
СЕБЕИЗГРАЖДАНЕ
Иванка Павлова 24
ГРОТЕСКА
Иванка Попова-Велева 25
КАМЪК В ГРАДИНАТА
Ирина Александрова 25
ЦЯЛ ДЕН ОКСИМОРОНИ
Йорданка Шиякова 27
В ТУНЕЛА НА ПРЕХОДА
Кирил Божинов 28
РАЗСЪМВАНЕ
Любчо Иванов 29
КАКВО КАТО
Людмила Данова 30
ПРЕЗ ДЪЛГАТА ЗИМА
Маргарита Нешкова 31
ДА УКРОТИШ СНЕГА
Мария Димитрова 32
РАЗГОВОР ЗА ЛЯТОТО
Мая Данева 33
ВИХРОГОНИ
Милена Френкева 34
ПУХЧЕ ОТ ТОПОЛА
Надежда Александрова Цанева 35
ЗИМНИ ПРИКАЗКИ
Надежда Станилова 36
МАЛКИТЕ НЕЩА
Николай Николов 37
ЕДИН МИГ ВРЕМЕ
Павлина Петкова 38
НЕ ОТЛИТАЙ
Петър Пацев 40
АБСТРАКЦИИ
Ради Стефанов 41
ПРИЛИВИ И ОТЛИВИ
Росица Копукова 42
ЛОТОСОВИ ЛИСТИ
Станимира Георгиева 43
ПЕСЕНЕН ПОЛЕТ
Стоян Михайлов 48
СЪБУЖДАНЕ С МОРЕТО
Тодор Билчев 51
МИЛОСТИВА ВОЙНА
Цонка Великова 53
САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ 55
ЕПИГРАМИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО
Добрина Симова 55
ДОБРО ЗА ЗЛО
Кирил Назъров 55
АЛЕКО
Христо Ангелов 56

ПРОЗА 56

НОВА ПРОЗА 56
ДИПТИХ СЕЛЕНА И ЕНДИМИОН
Александър Алекс. Дъбнишки 56
ДУВАРЪТ
Валентин Баров 57
МАШИНА НА ВРЕМЕТО
Валерий Йотов 59
ПОЧТИ КАТО АНДРЕШКО
Живка Танчева 60
ВСЛУШАШВАНЕ В СЪРЦЕТО
Живодар Душков 62
НАКАЗАТЕЛНИЯТ ЛАГЕР
Иван Бързаков 63
МОРЕТО НА НИНА
Людмила Данова 64
НАБЛЮДАТЕЛНА КУЛА 66

Маруся Николова.....66
ПАЛИТРИ
Павлина Петкова.....67
БЕЗДУМИЕ
Силва Василева.....68
ЕСЕИСТИЧНИ ИМПРЕСИИ
Станимира Георгиева.....73
ЗАГУБИ И ПЕЧАЛБИ
Христо Иванов.....75
НЕВЪЗМОЖНАТА ЛЮБОВ
Цонка Великова.....76
САТИРИЧНА ПРОЗА.....80
В ЪГЪЛА НА ЖИВОТА
Мая Цекова.....80
СТУДЕН ДУШ
Пламен Георгиев.....80
РИТОРИЧНИ ВЪПРОСИ
Планимир Петров.....81

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ.....82

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ.....82
ОМАГЬОСВАНЕТО НА ДОБРИНА СИМОВА
Габриела Цанева.....82
ЗА „ОБЯВИ" НА ДРАГАН РИСТИЧ..
Габриела Цанева.....83
В ТУНЕЛА НА ПРЕХОДА И КИРИЛ БОЖИНОВ
Габриела Цанева.....83
ЗА НАДЕЖДА ЛЮБЕНОВА И „КОЙ УБИ ЯСТРЕБИНЧЕТАТА"
Габриела Цанева.....84
ЦОНКА ВЕЛИКОВА – ЗАЩОТО... ТЪРСЯ...
Габриела Цанева.....86
ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА.....87
ПОСЛАНИЯ ЗА СЪДЪВАНЕ
Венелин Терзиев.....87
ДУШАТА СЕ ИЗПОВЯДВА
Иван Антонов.....89
СТИЛИСТИКА НА МЪДРОСТТА
Тодор Билчев.....90

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО.....92

ПАМЕТ.....92
ГЕОРГИ РАКОВСКИ – КОГОТО ТРЯБВА ДА ПОМНИМ И СЛЕДВАМЕ
Венелин Терзиев.....92
В ПАМЕТ НА ИВАН ХАДЖИЙСКИ
Венелин Терзиев.....100
ВЕЛИКИТЕ БЪЛГАРИ
Стоян Михайлов.....102
Тодор Билчев.....105
ПОЗИЦИЯ.....105
НОВАТА РЕЛИГИЯ – II ЧАСТ
Николай Николов.....105
КОЕ НИ ОПРЕДЕЛЯ?
Станимира Георгиева.....108
ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО...109
НА КРАЯ НА СВЕТА
Димитър Анакиев.....109
РАЗМИСЛИ ЗА ИЗКУСТВОТО
Иван Бързаков.....110

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА.....112

ГРАНИЧНОТО ИЗКУСТВО.....112
ЗАД ГЪРБА
Габриела Цанева.....112
АПОСТРОФ
Йорданка Шиякова.....113
ОСТРОВЪТ НА ЧУДЕСАТА
Стефан Митев.....114
ЗАЩОТО
Цонка Великова, Илия Илиев.....117
НАШИЯТ ИЗБОР.....119
9-ТО МЕЖДУНАРОДНО.....119
ТРИЕНАЛЕ НА ГРАФИКАТА.....119

ВЪВ ФОКУСА НИ.....127

ДОРА ГАБЕ.....127
БИОГРАФИЯ.....127
ТВОРЧЕСТВО.....130
ПОЕЗИЯ.....130
ПОЕЗИЯ ЗА ДЕЦА.....133
ЗА ЛИЧНОСТТАИ ТВОРЧЕСТВОТО.....134
ЛИКЪТ НА ДОРА ГАБЕ.....134
ЖИВОПИС.....134
СКУЛПТУРА.....136

ГОСТУВА НИ.....138

ГАСТРОЛ.....138
БЪЛГАРСКИ ТАНКА КЛУБ.....138
ПРИЯТЕЛИ НА СПИСАНИЕ „КАРТИНИ С ДУМИ И БАГРИ"....142
ПОЕЗИЯ ОТ БЕСАРАБСКИ АВТОРИ.....143
БЪЛГАРСКО СЪВРЕМЕННО ХАЙКУ И ТАНКА.....145
ТВОРЧЕСКИ ПОРТРЕТИ.....146
30 ГОДИНИ ХАЙКУ НОВИНИ.....146
Димитър Анакиев.....146
30 ГОДИНИ ЛИТЕРАТУРЕН КЛУБ ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ.....149
РЕПОРТАЖИ.....150
УЮТ ЗА ДУШАТА В РУ.....150

АКЦЕНТИ

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО gabriell-e-lit

ИЗДАТЕЛСТВОТО НА 5 ГОДИНИ

На 6 декември издателство gabriell-e-lit навърши 5 години. Тази годишнина дава повод за равносметка – за оценка на постигнатото, за поглед през изминатия път и към бъдното. Къде да намерим себе си в проекцията на миналото върху предстоящото?! Този въпрос си задава всеки човек в определени моменти от личния и/или професионалния си живот. Това е настроението, което определя всеки юбилей и витае в края на всяка отминаваща година – какво ни донесе, какво ни отне, какво предстои…

Издателство gabriell-e-lit, от момента на създаването си вплита в своето име като същностна част идеята за електронна книга и електронно съдържание. Именно този е смисълът на „e-lit", разчетен от много автори, читатели, критици и разпространители като „elit". Тази двойственост продължава да битува, но вече мога да кажа, че второто тълкуване започва да придобива плътност и основание. Тази „елитарност" се изразява не само в подбора и качеството на издаваните произведения и автори, но и в новаторството на нашите проекти, в жанровото и тематичното разнообразие.

Идеята за издателство – дом на електронна литература изисква създаването и поддържането на подходящ сайт. Тази необходимост е в основата на Арт платформа gabriell-e-lit, базирана на сайта gabriell-e-lit.com. Развитието на издателството винаги е било основание за развитието на платформата и сайта, но е и тяхна функция.

Доколкото сп. „Картини с думи и багри" съществува като онлайн издание, базирано на същия сайт, то и неговото развитие е свързано и зависи от промените в сайта.

А те са съществени през последните три месеца. Онова, което всеки потребител може да забележи, е новата възможност за бърз превод на съдържанието на най-разпространените световни езици. В статистически план това подобри неговата видимост във всички региони на света. Другата новост е вградената функция за избор/отхвърляне на „бисквитки", която намали броя на новите посетители и експресиите на страници, но увеличи продължителността на сесиите и броя на завръщащите се ползватели.

Комуникация между авторите и редакционния екип вече може да се осъществява и чрез фейсбук групата „Приятели на списание Картини с думи и багри". Това е виртуално място за срещи на читатели и творци, за творчество и дискусии. Групата е структурирана с идеята да бъде част от Арт платформа gabriell-e-lit, където поети, писатели и художници могат да споделят с активна аудитория най-новите си творби и творчески търсения и да ги предлагат на редакционния екип за публикуване. Ролята на социалните медии и групи става все по-съществена като място за обмен на идеи и източник на информация.

Тази крачка бе естествена и даде възможност на читателите още в този брой да се запознаят с творби на нови автори, или нови произведения на вече представяни автори – Борис Рахнев, Ваня Статева, Джанино Даскалов, Елена Богданова-Влайкова, Лили Чолакова, Милка Миланова, Станислава Ганчева, Станка Парушева и др. Стандартните методи на кореспонденция и ролята на гост редакторите не губят с това своето значение. Чрез тях до читателите стигнаха Валерий Йотов с неговите къси разкази, Йорданка Шиякова със своите графики и нестандартна, гневна поезия, Кирил Божинов със сатиричните си сонети, Стефан Митев – с картини и стихове.

Всеки нов автор носи със себе си своя необятен свят от търсения, прозрения, послания и оставя естетическия си отпечатък върху издателството и неговите продукти – печатните и електронни книги и всеки отделен брой на списанието.

Ако през миналата 2022 г. най-значимото събитие за издателството бе разширяването на жанровото поле с навлизането ни в източните поетични форми, чрез издаването на две знакови авторски книги на Димитър Анакиев, дебютната стихосбирка на Веселина Башова, антологията на българската танка и международния проект „Ренсаку с хан Омуртаг", както и с публикацията на четири научни монографии на проф. д.н. Венелин Терзиев, то отминаващата 2023 г. ще отличим с това, че станахме съинициатор и дадохме дом

на нов национален конкурс за танка поезия и отправихме публична покана за подбор на произведения за съставяне на антология с хайку поезия. И не по-малко съществено – издаваме първата си многоезична книга, и то не каква да е, а ренсаку от 100 хайку „Един малък възел" с автори Димитър Анакиев и Икуйо Йошимура – на английски, български и японски език. С това ставаме едно от малкото издателства извън Япония, които издават оригинална японска литература!

Пиша с разпуснати мисли – не искам да пакетирам, да конкретизирам, да канализирам. Имам нужда да катализирам – онези процеси, които са в основата на новопораждането. Какво искам да кажа?!

Какво е значението на тази годишнина?

За кого е важна? За мен, за издателството – като мой проект, за авторите, които участват в него, за читателите, за развитието на литературата, за развитието на обществото?! Каква следа оставяме – като творци, като личности? И – каква е целта ни? Опитвам се да хвана юздите на мисълта, но не мога. Добре ли е това, свобода ли е? Освобождение? Или е липса на воля за визия и способност за самооценка? Или е пренасищане…

Не мога да отмина изключителното представяне на някои автори в настоящия 21-ви брой. Венелин Терзиев – с информативните есета, посветени на Г. С. Раковски и Иван Хаджийски, както и с представянето на Йорданка Шиякова. Димитър Анакиев, със статиите си за мястото на хайку поезия в контекста на „световната" и на националните литератури, за философията на хайку и националния език, както и с цялостния отпечатък, който оставя върху списанието и издателството с проектите си за създаване на свързани форми и антологични сборници с танка и хайку поезия. Николай Николов – автор на поезия и на философската статия „Новата религия". Павлина Петкова – с поетичния цикъл „Един миг време" и импресионистичните миниатюри „Палитри", както и с представянето на новите автори – поетът-график Стефан Митев и четирите бесарабски поетеси Арина Димова, Даша Добрева, Наталия Артемин и Таня Танасова,

Станимира Георгиева, която представи творби в разделите „Поезия", „Проза" и „Позиция" – всички носещи разпознаваемия стил на автора, характеризиращ се с импресивност, въображение, дълбока чувствителност и наситена образност. Стоян Михайлов – майстор на класическата поетическа форма, с цикъла „Великите българи", посветен на Деня на народните будители. Цонка Великова с изключителната хайку поредица „Милостивата война", с притчите от книгата си „Търсачи на чудеса" и афоризмите „Защото", илюстрирани с мозайки на Илия Илиев.

Ще продължа със забележителния белетристичен дебют на Силва Василева, стойностното интервю на Димитър Анакиев с младата Дария Георгиева и трайното присъствие в списанието на Живка Танчева, Кирил Назъров, Христо Ангелов, Маргарита Нешкова – от експерименталния брой 0/2018 до настоящия, вече двайсет и първи брой 4/2023. Да, малко са хората, с които тръгнахме от началото и още сме заедно. Много са тези, които в даден момент са ставали част от развитието на издателството и списанието.

Радостното е, че немалко са онези, които ни намират по своя път и стават част от общото ни пътешествие в страната на чудесата, наречена Изкуство.

Ще отлича редакционните коментари „Ликът на Дора Габе" и представянето на 9-то Международно триенале на графиката в София и съпътстващите изложби на австралийската и испанската графика, както и на китайския художник Джанг Хюей.

Изброените имена и творби са само проблясъци, уловени от моментната снимка, която правя, пишейки тази статия. Те не скриват и не омаловажават постиженията на творците, които не са споменати. Трудно е да нарисувам цялостен портрет на издателството. Невъзможно е да го обхвана, да го сложа в рамка, да го етикетирам. То се развива по свои закони, по силата на случайни тласъци и събития. Знам, че трябва да улавям тези тласъци в зародиш, за да им дам възможност да се развият, без да ги направлявам, без да определям параметри и граници.

Еволюция. Един жив организъм, който расте и търси своето място в екосистемата, наречена култура.

Това, което пожелавам на издателството е да продължи да дава възможност на всяка искрица да диша, за да се разгаря, на всяка идея да кълни и да расне.

Празникът пропълзява в нас, опитва да ни откъсне от ешелона на дните и да ни даде вкуса на радостта, удовлетворението от отминалото и увереността в бъдното.

АНОНСИ

„КРАЙ ЕЗЕРОТО“ НА ГРЕДИ АССА

С тази изложба столичната галерия „Ракурси“ ще посрещне Коледните и Новогодишни празници!

Откриването е на 12 декември 2023 от 18:30 часа, а посетителите ще могат да разгледат картините до 12 януари 2024.

Езерото – магическото огледало на звездния свод… Някъде там, близо до върха… Това говорят платната на художника, който търси своето единение с природата, за да достигне равновесието в живота и изкуството.

Близо до върха

„Опитвам се вътрешната ми нагласа да отразява видяното през погледа на природолюбител. Наблюдателят се втренчва в плътността на планината, в прозрачността на небето и мъглявината над водата, променяща се постоянно.“ – споделя художникът.

И продължава:

„Нощните ми разходки и находките, на които се натъквам, случайните срещи с птици и животни, рисуват личната ми история с природата.

Неясният блян за красота, насладата от мига на пълно разкриване притеглят природата до нашите сетива и разкриват напълно величието ѝ.

Ако съм успял да ви въвлека в тази природна оптика, ще усетите вятъра, полъха и движението на мисълта пред тайнствеността на природата.

Можем отново да опитваме…“

Ще успеем ли да се докоснем до природата чрез картините на художника? Ще успеем ли да усетим неговото вълнение, да видим през неговите очи?

Или този негов поглед ще ни върне към наш собствен спомен?

Топъл ден

Меките, земни тонове създават едновременно ведро и мистично настроение у зрителя…

Дали защото топлият ден е някъде далеч, отвъд непосредственото възприятие, което се разтваря в цвета, оставящ усещане за каменна пустош и суха трева… Рисунъкът е нервен, неравен, напластен – полъх на вятър; дъх на възхита? Езерото се слива с небето, но едва загатнатите човешки фигури до брега приземяват въображението, устремило се към безбрежното.

Дървета

Тук, пред платното, или там – сред дърветата, усещането за светлина и сенки се изгражда чрез мрежестата структура на стъбла, клони и петна, отвъд които зрителят/пътешественик очаква да намери своите отговори. На какво? Какво ще намерим там, отвъд скритото нашепване на листа, насекоми и вятър? Отвъд бръмченето на мислите ни, което никога не заглъхва…

Пчели

Яркосиньото небе отново напомня за Върха и за Езерото, спящо в подножието на висините. Но тук на преден план са кошерите и жуженето на пчелите…

Опрашителите, без които, казват, светът, какъвто го познаваме – ще загине… И се гмурваме в зеления хаос на треви без цветове, за да търсим спасението на природата. Не природата, която ще ни спаси, а природата, която ще спасим…

Като отворени врати платната ни отвеждат надалеч…

„Край езерото" – една изложба, която горещо препоръчваме да бъде посетена! Ще ни накара ли да видим зад привидното, да потърсим дълбочината в себе си и в очевидното на околния свят?

Кой знае?! Но – можем да опитаме…

редакционна статия и коментар

Настоящата изложба е осъществена с финансовата подкрепа на НФ „Култура", програма „Едногодишен грант'22".

Източник: Галерия „Ракурси"

НОВИ КНИГИ

ЖИВЕЯ СЪС СЕДЕМ КОТКИ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Трудно е да се намери по-представителен и по-добър начин за изобразяване на духа на японската култура и поезия (както танка, така и хайку) от писането на верижни стихове от двама или повече автори.

Западните „дилеми", свързани с „дефинирането" на хайку, автоматично отпадат и поетът и читателят се фокусират върху поезията, нейната лична и социална функция.

Пълнометражно ренсаку е специален вид предизвикателство. Свидетелството на Габриела Цанева, представено в нейното предисловие, е ценно, както и „лабораторията", която събира съпътстващата ни кореспонденция – същото би направили и японски поети откривайки напълно „задкулисието" на творческия акт.

Много се радвам, че в кръга на българската литература се създава първото западно национално пълнометражно ренсаку. В различен контекст, който някои наричат „международно хайку", са написани две пълнометражни ренсаку, а именно „През въздуха", 2007 г., от Казимиро де Брито" и Бан'я Нацуиши, и „Един малък възел", 2023 г., от Димитър Анакиев и Икуйо Йошимура. Надявам се верижната поезия да стане постоянно предизвикателство и практика в българската поезия.

Димитър Анакиев,
с. Грознатовци, 30.09.2023

ЗАД ГЪРБА

„Зад гърба" – нова поетична книга в японски и китайски стил на Габриела Цанева. Под „японски стил" имам предвид кратки и свързани форми (танка, хайку, хайбун, хайга...), докато под „китайски стил" разбирам по-дълги форми. Книга с изключителна поетика, препоръчвам я горещо! – пише в свой коментар един от първите ѝ читатели – Димитър Анакиев.

Така, той дава едно синтезирано описание не само на най-новата стихосбирка на Габриела Цанева, а и на нейните творчески търсения от последните няколко години, които тук намират своята завършеност, естетическа и философска обоснованост.

Да събере в една обща структура хайку и поезия, за да изгради своеобразен хайбун, в който прозата липсва, не е ново начинание за автора. Прави това още в „Състояния. Хайга" /изд. Изток-Запад, С., 2013/ и продължава да експериментира, като добавя проза, за да създаде класически хайбуни, които редува с новата поетична форма.

„Поезията ми трудно се чете и осмисля. Редуването на стихове с хайку намалява общия натиск върху читателя, като същевременно концентрира емоционалната чувствителност в определена посока, за да създаде контраст и доведе до фазов преход в структурата на възприятията и разбирането."

Стихосбирката е структурирана в дванайсет цикъла, следващи сезоните – от „Октомври" до „Септември", но не е дневник. По-скоро – един отворен към природата прозорец. И един барометър на настроенията в динамиката на гражданското общество. В стихосбирка са включени хайку и авторски преводи на английски език, както и произведения, вече публикувани в други издания. Това дава допълнителна гъвкавост на историята, разказвана от поемите и хайбуните, както и плътност на внушенията и настроенията в цялостния текст.

Не илюстративна, а същностно изграждаща функция имат включените в изданието пълноцветни авторски картини и хайги.

ЕДИН МАЛЪК ВЪЗЕЛ

Читателят вече познава българския превод на „Един малък възел" – ренсаку от 100 хайку на Димитър Анакиев и Икуйо Йошимура, публикуван изцяло в бр. 3/2023 на сп. „Картини с думи и багри".

Но тази книга е различна. Не само защото е триезична, и не само защото японските преводи в България, а и в света са малко, поради което са и много ценни.

Настоящото електронно издание представя вътрешната структура и логиката на развитие на ренсаку, с всички негови лъкатушения, културни колизии, обяснения и преплитане, довели до проявлението си в представения поетично-философски диалог в неговата пълнота и завършеност. Важно е да спомена, че вариантът, който предлагаме на читателя е изцяло авторски проект, като преводите на хайку на български и японски са осъществени съответно от Димитър Анакиев и Икуйо Йошимура. В текста са включени и прозаични фрагменти като вътрешнонеобходима, съществена част от ренсаку, които също са предложени и преведени от тях.

Редакторската селекция е предимно по отношение на триезичния превод на прозата, като много рядка е намесата в превода на отделни хайку. Внимателният паралелен прочит на българския вариант в „Картини с думи и багри" и в настоящото издание показва, че има някои корекции, но те са авторски уточнения и не накърняват автентичността на първоначалния замисъл и вид на ренсаку „Един малък възел". Значимо допълнение, както в художествено-естетическо, така и в смислово-философско отношение е добавеният след хайку 83 пълен текст на хайбуна на Димитър Анакиев „Soldier's woundwort" – сам по себе си съдържащ характеристиките на завършено произведение със самостоятелно значение.

Активното участие на авторите в диалога, който стои отвъд ренсаку, но е негова основа, в графичното изграждане на текста и оформлението на корицата прави „Един малък възел" пътека към дълбоката им човешка същност, като същевременно позволява на повествованието за да се развие естествено и да достигне до аудиторията във вида, в който го поднасяме.

ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ

ЧОВЕК – АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ

След успешните издания и реализация на хайку антологията „Ренсаку с хан Омуртаг" и „Парче от дъга" – антология на българската танка на изд. gabriell-e-lit и съставител Димитър Анакиев, както и големия интерес към американското издание на хайку антологията „Човек" със съставител Димитър Анакиев и предвид натрупания опит и големия успех на първото издание на националния конкурс за танка поезия, организиран от издателство gabriell-e-lit и поетична група Българско съвременно хайку и танка, отправяме публична покана към българските поети и хайджини да изпратят свои непубликувани или публикувани преди повече от 5 години произведения в три категории – хайку /до 20 хайку/, ренсаку /до 3 ренсаку с поне три тематично свързани хайку/ и хайбун /до 5 хайбуна/.

След редакционен подбор от изпратените творби ще бъдат включени до 5 хайку, 1 ренсаку и 1 хайбун от автор. Антологията ще бъде издадена първо като електронна книга, а след това като печатно издание.

Тази публична покана не е покана за участие в конкурс за хайку, ренсаку и хайбун. Целта на съставителите е да се създаде и издаде една сбирка, представителна за развитието и съвременното състояние на българското хайку, включваща хайку и близките до хайку жанрове.

Ето защо няма изискване за анонимност на творбите. Изискването творбите да бъдат непубликувани, или да са публикувани преди повече от 5 години цели да защити авторските права на издателите, които вече са публикували предложените за антологията произведения, т.е. става дума за публикация в официално издание, а не в личен блог или социална медия; няма проблем ако произведението е отличено в конкурс. Съставителите на антологията не са ограничени в своя избор само до творби, изпратени като отговор на отправената от издателство gabriell-e-lit и поетична група „Българско съвременно хайку и танка" публична покана.

С повторната публикация в печатното издание на сп. „Картини с думи и багри" пожелаваме творческо вдъхновение на поетите и апелираме към тяхната активност – изпращайте своите оригинални авторски творби в самия текст на писмото, придружени от име, имейл, телефон и пощенски адрес, както и съгласие стиховете да бъдат публикувани от 1 декември 2023 г. до 1 февруари 2024 г. на следните имейли:

bg.gendaj@gmail.com
bg.gendai@gmail.com
office@gabriell-e-lit.com
gabriell-e-lit@mail.bg

Няма тематични и стилови ограничения. И за да покажем, че това е така, ще представим предварителна извадка от някои вече получени в пощата предложения.

ВЕСЕЛИНА БАШОВА

ГЛЕДАМ ПУКАНКИ, ренсаку

*
гледа Покахонтас...
пуканка се заплете
в бебешките ѝ коси

*
слънчоглед...
главата ми работи
без часовник

*
слънчоглед...
главата ми работи
като часовник

*
слънце в бирата...
на всеки чадър
по една чайка

*
море в чиния...
на всеки чадър
чайки непукисти

ХАЙКУ

ограничения...
да правиш скрийншот
на любими мигове

ГЕОРГИ ДЕЛЕВ

ТРЕПЕРЯТ СУТРИН, ренсаку

*

Треперят сутрин
тополи изрусени...
Есента е тук!

*

Далечно слънце
лист червен
ручеят бродира лед

*

Със студ пропит е вятърът
снежинките се сипят
Сама е шипката...

*

Луната гледа
забързаните облаци
Влажен е снегът

*

Пухкави снежинки
шипката покриват днес,
като брилянти са!

ХАЙКУ

Мъгла е прихлупила двора
кокошката
тлъст червей намери!

ИВАНКА ПАВЛОВА

ТЕСТ ПО ОБИЧ, ренсаку

*

Дете и куче.
Непресметнати ласки.
Безмълвна любов.

*

Баба и дядо,
издържали успешно
теста по обич.

*

Със мартеница
дори заядливият
изглежда добър.

*

Една усмивка
вдигна бариерата
пред сърцето ми.

*

Жена и дете.
Топлата супа дими.
Бог се усмихва.

ХАЙКУ

Дете с цигулка.
Звездите коленичат,
за да ги стигне.

КИРИЛ ЖЕЛЯЗКОВ

ХАЙКУ

*

Любима жена.
51 капки звезден дъжд –
цяла Вселена.

*

Курбан за здраве.
Протегнатите длани
чупят от хляба.

МАРИЯ СЛАВОВА

ХАЙКУ

2.
в небето
летят птици;
в мен също

5.
утро
лъч разделя
пръстите ни

11.
клонка от клен
картина в стаята
на мама

12.
водно конче
не знам езика ти;
дух над езерото

СТАНИСЛАВА ГАНЧЕВА

ХАЙКУ

1.
Беснее борей
Фуниевидни облаци
над Марица

3.
Амфора древна
прибоите търкулват
в нашето време

4.
Игрив розовей
напада крехка вишна
Пресичам деня

КОТЕШКИ НАСТРОЕНИЯ, ренсаку

*
Коте наднича
през надрано перде
В очите пламък

*
Джанка с врабчета
На парапета котка
потраква със зъби

*
Застинала камина
С котката в скута
чакам изгрева

ПРЕДКОЛЕДНА СРЕЩА, хайбун

Лека полека се стъмва. Бързам, препъвайки се към къщи. Пулсират очите на такситата, наредени в безкрайни гирлянди.

На отсрещния тротоар, пред супермаркета, вперва последен поглед към мигащите светлинки на Коледната елха от витрината, страничникът. Светофарът задържа червения си цвят. Изнервени, шофьорите надуват клаксони. По-изнервени са полицаите, заставащи в кордон. В средата, покрит с къса бяла покривка и с вестници застива многострадалецът.

- Кога ще дойде „Общинската Траурна Агенция“, цял час чакаме?

- Какво се бавят толкова – подвикна друг полицай – нали е бедняк, да беше баровец препил ..., а не някакво си изпаднало от системата... хм... професорче!

- Мълчете! – заповяда им инспекторът. – Не пред хората ... Издъхва!... Пак ще им се обадя ...

Слисана от подхвърлените реплики не пазарувам. Бавно тръгвам... и жълтият цвят заискри, а след време зеленият освободи духа му.

Душата литва
през очите с усмивка
Утре – Коледа

ТОНИ ТЕЛЛАЛОВ

СЕЗОНИ, ренсаку

*
сиромашко лято –
брезата и небето
в различни сезони

*
локви пълни
с борови иглички
вик на гарван

*
първи сняг
навън трепти единствено
клепалото на манастир

*
тъмни прозорци
в двора на затвора
коледна елха

*
нацъфтели липи –
в прозореца на дъщеря ми
чуква ситно камъче

ХАЙКУ

*
кучешки лай –
нищо друго в мрака
зад оградите

*
късен залез –
по браздите след трактора
крачат щъркели

ЦАНКА ШИШКОВА

НАСЛЕДСТВО, ренсаку

наследство –
ръкописни писма
в резбована кутия
The Mainichi, Japan / Haiku in English: Best of 2016

*

стаята на баба...
в старомодно ковчеже
куп мистерии
The 143rd WHA Haiga Contest 06.2016

*

запустяла къща ...
диви рози цъфтят
в градината
Fantasist, 13 August 2016

*

завръщане...
стенещи спомени
и крясък на птици
Mamba, Issue 2: September 2016

ХАЙКУ

12
безлюдна алея
мъж потропва с бастун
в ритъма на блус
Daily Haiga, 20 March 2018

18
светилище
на скалистия хълм
протрити стъпала
The Haiku Foundation, Haiku dialogue, 12 September 2018

19
проливен дъжд
под крайпътния заслон
куче и котка
Failed Haiku, Issue 34, Oct. 2018

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

ТЕАТЪР, ренсаку

*

клоун
лицето му сияе
гърбът – тъжен

*

все по-болни
краката на лебеда
балетен спектакъл

*

мъжки погледи –
кръпки по тялото ѝ
тя танцува

СТАРИЦАТА, ренсаку

*

Старицата
на пейка в парка
никого не чака

*

всяка нощ
изгризват съня ѝ
спомени молци

*

в гърдите ѝ
не достига въздух
отлетели деца

*

в сънищата ѝ
разни гости
някои разпознава

*

сезоните
все по-кратки
остарели години

*

размяна
на висока цена
обич срещу мъка

*

брои
падащите листа
сбогува се старицата

ПОЕЗИЯ

НЕЗАГЛЪХВАЩИ ГЛАСОВЕ

ПОЕТИЧНИ КАРТИНИ

ЕМАНУИЛ ПОПДИМИТРОВ

23.10.1885 – 23.05.1943

ТРЕПЕРИ ЗЕМЯТА

Трепери земята
Трепери земята и вихър
безумен над нея лудей,
Балканите стенат, горите –
страхотно ги вихър люлей;

Ридае морето, лудува,
вълни като бесни бучат,
а в облак увити, сърдити
и зли боговете мълчат.

Но ние сме с тебе безгрижни,
нехайно безгрижни сме ний,
о, вихрите нас ни не плашат
ни морските бесни вълни!

Прегърнати гледаме двама
с усмивка тревогата зла:
любов е над нази разтлала
надежди и бели крила.

27.12.1904 г.

Из „Юношески стихотворения“, 1911

ЛАУРА

Ти си като пъпка от кремова роза, Лаура...
О, роза през зимните нощи с виелици снежни и буря,
когато цветята цъфтят по стъклата,
и клонът безлистен трепери,
докоснах аз с кремова роза кристалните двери.
- Събуди се, небесна невясто заспала!

Аз леко преддвери докоснах... Ти леко подигна воала
и каза: - Как дълго те чаках!.. Задремах под снежната буря.

- Твоя глас е виола Кремонска, Лаура.
Когато цветята цъфтят по стъклата
и клонът безлистен трепери,
на глуха виола Кремонска аз свиря под светлите двери.
Понесе се вихъра снежен... безмълвна ти спусна воала.
- Събуди се, небесна невесто заспала...

МЪРТВАТА НЕВЯСТА

„Луната е кат плакала жена,
Из твоя склеп печална тя изплува”…

- Защо ти гледаш тихата луна?
Луната ме по гърлото целува.

„Кат сърпа на тридневната луна.
Изваяно е гърлото ти снежно.”

- Луната е като разплакана жена,
По мойто гърло ме целуна нежно.

„Челото ти е янтар мъртвоблед,
В саван си бял и влажен ти укрита”…

- У брачно було бяло съм увита.
Челото ми е янтар тих и свет;

Кога надявах бяло покривало
Луната бледна бе ми огледало…

„Луната е кат плакала жена!
Из твоя склеп печална тя изплува”.

- Защо ти гледаш бледната луна?
Луната ме по гърлото целува…

ЗМЕИЦА

На сърце ми си легнала ти, като люта земица…
Развържи ми ръцете, нозете, счупи ми оковите!
О, дай пак да размахна аз мъжка десница,
и в треви да излея, да стъпкам оковите.

Отвори на очите ми мъртвите клепки,
развържи, разтури ми магиите;
или пак превърни ме в жарава и пепел,
като прах ме развей по стихиите.

Не целувай ме жадно до кръв ти по устните,
не изсмуквай и сетния сок от сърцето ми;
аз съм станал веда, от живота напусната,
като свещи – сир восък – са жълти ръцете ми.

Отпусни ме да бягам от теб, самодивата!
Че не съм аз овчар, ни царят от замъка.
Та на змей ме превърна ти – до половината.
Виж ме – месо човешко съм, другото – камък е…

Развържи, разтури ми магиите,
че мъртвец ме оплака жив майка ми, клетата.
Че стои на колени невястата в нивите,
съжали се над малкото, виж го детето ми!

Не се радвай на техните сълзи, на моите,
че те чака възмездие тебе, жестоката!
Но не бягай, къде ме оставяш в усоите,
ах, без тебе, в ръце на съдбата – безоката!…

1933

ЗИМА

Скръбта спохожда там полята бранни,
от врани бавен орляк там прелита.
Там зимен сняг засипва тъмни рани:
скръбта в полята бял саван заплита.

Там пада сняг. Забравени навек
там мъртвъците в мрамор леденеят,
към родни край загледани далек.
Но пада сняг, и равнини немеят.

Мълчат села в безименни поляни,
прозъзват тихо ветрове сърдити.
- Каква, каква любов вий, черни врани,
възпявате под стрехите разбити?

сп. „Слънце", г. 1, кн. 19-20 31 март 1920 г.

КАРТИНА

Тръбата млъкна.
Под утринното слънце звъннаха мухите.
Изнасят във легла в казармения двор,
лъщят от смазка пушки, остър нож блести
и чатка спусък. Тамо някъде гърмят
и хълмове повтарят сглъхналото ехо…
Но в миг проблясва друга в паметта картина:
над гумно извишени снопове пшеница,
скриптят кола; на сянка топъл сложен е обяд.
Стопанин рони клас, на длан зрънца отвява.
Туптят с копита морните коне. И ето:
оръдието тук превърнато на плуг,
на сърп е изкован стоманеният щик,
и сабята е свита в бляскава коса…

1932

В ПАМЕТТА НИ

СТЕФАН ПОПСТЕФАНОВ

100 години от рождението

Роден е през 1923 г. в с. Рошково, Ботевградско. Точно в тази трагична година баща му е в подземията на Цанковата полиция като привърженик на Александър Стамболийски.

Основното си образование завършва в родното си село, а гимназия в Кюстендил. Когато вече е студент, непокорният бащин дух проговаря: участва в първата студентска стачка след 1944 г., поради което през 1947 г. е сред първите земеделци лагеристи в концлагера в „Куциан". От 1948 г. по обвинение в конспиративна дейност е осъден на 7-седем години тъмничен затвор.

През 1948 г. издава и стихосбирката „Огън от Шумер", а по-късно малката повест „Морето цъфти".

Живее и работи край морето – с. Синеморец, Бургаско.

Членува в Съюза на писателите земеделци от самото му учредяване.

НЕ СТИГА ВЪЗДУХ

Не стига въздух за двама,
парче небе – ни за един,
И оня вик /не е измама/:
„Умирай, кучи син!"

И остър мраз скрипти озъбен,
захапва с хъс веднъж и дваж.
И се смалявам пак, осъден
да браня късчето кураж!

И шепна пак молитва кръстна
в безмълвното! За кой ли път?
И пак посягам с тръпни пръсти
към тайника на мойта гръд.

Стефан Попстоянов

съвместна публикация
с в. „Литературно земеделско знаме"

НОВА ПОЕЗИЯ

ЕДНА ЗАБРАВЕНА ИСТОРИЯ

БОРИС РАХНЕВ

СЕЛСКАТА ЧЕШМА

Една чешма от детството си помня
до мелницата в лятна мараня,
с долчето, крушата огромна,
където сядахме на хладина.
Редяха се копачи и мливари
да разхладят обжарени лица.
Бълбука от чучури бързосъруйни,
тя бе чешма на цялото село.
Но дойде време ниви запустяха,
чешмата изведнъж осиротя.
Обрасна път. Простори занемяха.
Позеленяха бели корита.
Но ето днес край пътя за чешмата,
към вечния неземния покой,
пак Селската чешма отбива жадни пътници
във зимен мраз и летен
юлски зной.

Но аз познах по песента,
че Тя е – столетницата Селската чешма.
От чучурите пак наливат живите,
на мъртвите да напоят пръстта.
И вместо да тъжи сама до нивите,
за хората живее вечно Тя.

ЕДНА ЗАБРАВЕНА ИСТОРИЯ

Една забравена история… Ти…
Ти плака от любов, а днес къде си!?
Дали пак дните си броиш без мен?
Или уви в нетленните предели, ме чакаш там –
самотно наранена.
Ти търсиш ли в съня си брод към мен,
през океан от време,
или в незная с чувства укротени,
загубила посока, вяра път.
Не зная, но моля ти се в будните ни нощи,
от обич да поплачеш пак за мен!
Или в отвъд да ме очакваш вече,
там с теб да се намерим някой ден!

ЛЮБОВ ЛИ Е

Любов ли е …?
Вечеря на свещи в кът екзотичен,
на яхта в морето без цел и посока?
Букета разкошен пред други поднесен,
в скъпа кутийка подаръкът чудесен
звезди обещани от свода небесен!
Любов е…
Когато с милувки гальовни,
прогониш страха от сърцето тревожно.
Когато поемеш ти удара тежък,
отправен със злъч към човека до тебе,
когато простиш за ранимата грешка,
такава любов на човек е потребна!
Любов е…
Когато без повод и празник
сърцето си тихо без поза даряваш
и мълком ти всичко с делата си казваш
и своята обич на заем не даваш!
Когато до залеза тих на годините
от бури такава това си опазил
щастлив си, че с нея живот е преминал
и щастие в друго сърце си запазил!

ДОРИ

Дори да си изгубил скъп човек,
дори душата ти от болка да крещи,
краката ти по пътя в рани да кървят...
Ти изправи се , стискай зъби, забрави ,
защото тук не свършва твоя път..!
Дори любов голяма да загубиш,
приятели най близки да те предадат,
не унивай други ще намериш,
защото всеки има своя земен път.
Дори врагът да нанесе ти люти рани
и в злоба дива да запали твоя дом...
Ти не унивай, притисни от болка длани
юмрука си във чук ти превърни.
Приятелю, живота е една река,
запътила се към Голямата вода,
бори се сам..., че няма кой ръка да подаде!?
Светът жесток е, ти Сам –
стигни до своя бряг.
Дори останал уморен след бурята,
която връхлетяла те по твоя път,
ще осъзнаеш друже истината.
Животът е борба, а щастието в него
е един, тъй кратък миг!

МОЛИТВА ЗА ХЛЯБА

ВИОЛЕТА СОЛНИКОВА

*

Нощно небе.
Безсънен град
с пулсиращи светлини.

*

Чайки –
очите на морето.
За какво тъгуват?

*

Вълната
на брега прошепна:
- Аз пак ще се върна!

*

Езеро в парка.
Окапали листа
и разпилени думи.

*

Дъждът
разпиля нотите си
и млъкна.

*

Отнесен
от бурята мост.
Пленено село.

*

Разорана нива
топло прегръща
молитвата за хляба.

*

Силно е
виното на залеза –
приспа хоризонта.

*

Спектакълът свърши.
Завръщам се
към себе си.

*

Тръгвам без посока
компас ми е
сърцето

АЗ БЯХ БУФЕР

ВИОЛЕТА ЦОЛОВА

Аз бях буфер
между ръждясалите вагони на миналото
и ръждясващите вагони на бъдещето.
По волята на съдбата или поставена
от неизвестен върховен предводител,
мълчалив и мрачен
със своя избор на време
или неясната случайност на онова,
което трябва да се случи.
Без някой да ми каже, подозирах,
но не успях да се спася
от синините във душата,
ударите предпазващи от сблъсък и
начупване на пътя.
Мълчанието, стягането на сърцето,
страхът в очакване на злото -
с две-три думи,
молех неяснотата да се възвиси,
да не вгорчава майчиното мляко.
Така във мен се настани небето
и заедно с морето се превърнаха
в синя кръв.
Сега дълбоко напоявам
умореното си време.

УЧАСТ

В ръцете ми замряха плодовете
с последното докосване на въздуха,
и птицата за сетен път видя
тревите и зърната.
Жестоко острие на нож.
И ето, пеещият облак на парата
с дъх, примамващ и горещ
до масата събира деца –
нетърпеливи късове живот.
Очите им, очите им към мен.
С ръце пред жертвения огън,
със зъби в земната утроба
нарязвам хляб на масата за всички.
Във вазата цветята не усещат нищо.

ГРАДЪТ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

*

полумесецът,
тънък като нокът, дращи
небето над Витоша –
градът сънува
кошмара на комата си

*

пред вратата на баща ми
кльощава котка извива гръб –
брани децата
атаката на слабия –
колко могъща

*

дъждът – спасител
и палач; днес само плач
по рамото на планината
градът се свива – здрач...
и ближе кръв и рани

*

вятърът – стихия
свири на всичките ми струни
кога ще изтрие
облаците ми
и мъглите ти, народе

*

след бурята – слънчев ден
златният тен на тополите –
убийци боде очите
мазни усмивки и
едни усвоени пари

*

снегът покрива
всичко – мъртви надежди
за чисто бъдеще… и
отсечената ръка
с автомата

*

ръката ти –
краче на птичка
между нас един бял лист
или цялото
мироздание

УЧА СЕ ДА ЛЕТЯ

ДЕСИ ЦВЕТКОВА

КАЙСИЕВОТО УТРО

Търкулна се
кайсиевото утро
през изгрева.
Пристъпи смело пясъкът към морето.
Милиарди секунди
извайваха песъчинки.
В далечината
пясъчният човек
измерваше щастието.

УЧА СЕ ДА ЛЕТЯ

Уча се да летя
всеки ден.
Ромони пясъкът
в часовниковата кула.
Разтварям шепи, пълни с надежда.

Животът започва с всяка нова мечта.
Водоплаваща птица…
Ставам все по-млада,
от въображението е.

Пораснало грозно патенце,
див лебед от десетото царство…

Бездомен гларус,
само до водата
намерил покой.

Аз всеки ден се уча да летя.

НОВ ПСАЛМ

На хълма
събират се
гарвани
Броят си подвизите
Кой колко души е превел към отвъдното

Долу бели гълъби
на площада
Пратеници на Светия Дух
Балансът на вселената
се възстановява…

АКО ЗНАЕХ

Само ако знаех,
щях да посадя
две капки кристал,
днес да виждам по-ясно хората.

Ако знаех,
щях да изпратя две сиви врабчета,
пред прозореца ти
да изгонят облаците.
Само ако знаех,
щях да отгледам
онази малка синеока лисичка,
която ме гледаше вечер от храста.
Ако знаех,
вместо писма,
бели речни камъчета
щях да ти пиша,
да съградят стая
в душата ти.
Ако знаех само,
щях още тогава
да ти покажа,
че не си сам.

СВЕТЕЩИ ТОЧИЦИ

Светещи точици в очите ти,
образуват съзвездия...
Намислям си всеки ден
по едно желание.
Подаряваш ми пустинна роза.
Доближавам я до устните си.
Ментова магия потича по листата.
Светещи точици в очите ми...
Първото желание вече се изпълнява...

В МРАКА

„С главите си ще сеем ледовете“
Н. Й. Вапцаров

Проблясват в мрака кадрави пристанища.
Примамват с разноцветни светлини.
Но ние сме пътуващите странници,
отдавна сме на път, безбройни дни...

И плаваме уж с някаква посока,
край острови безлюдни и самотни,
стърчат останки с мачти тъмнооки,
водовъртежи и странни животни...

И бездни, и опасни дълбини...
Заминахме към звездното пристанище...
Невръстни още, с пламнали очи...
И корабът бе пълен с обещания...

Пътувахме и нощем, без да спираме.
Редувахме си вахтите, и койките,
и аргонавти станахме,
някои умираха...
Но бързахме да се завърнем час по-скоро...

Такива чудеса, видяхме и русалките,
и приказни села, зад тях огромни зъбери,
делфини с нас брояха изгреви и залези,
чудовища понякога ни гледаха озъбени.

Не спирахме обаче, пътуващите странници.
И вярвахме, ще стигнем до звездното
пристанище...

ЧЕЛНО СТИХОТВОРЕНИЕ

Четвъртък, точно преди
черен петък,
човекът чакаше
черупката да се разтвори...

Чертаеше небето
червени числа,
четяха ги незрящите...

Черницата пожертва листата си,
честта си, за бъдещите пеперуди...

Часовете летяха,
чакалнята беше все пълна...

Чедата на окрилените
садяха
четирилистни детелини...

Чантите бяха
с четни монети,
чифт козове,
на челик...

Чуваха се
чудовищни стонове...
Чукът беше избягал от наковалнята...

Чиракът си отдъхна,
че отмина
чумата...

Чардаците над
чемширите
чаровно
чудодействаха...

Чекръкът прискърца,
чуждоземни думи го гонеха,
разпердушиниха го
на чаркове...

Чертогът беше далеч,
читалищата са най-близо...

Човечеството спаси
челядта си
с чудни ръкописи...

ПРЕДКОЛЕДНО

Разрежда се
полукълбото в мрачината,
стари майстори коват звънци.
Наблизо край преждата на реката
перачките измиват
за последно чергите.
Втъкани в гънките мъниста,
най-новите одежди,
невестите се гиздят
и дома подреждат.
Невръстните около огъня
нижат пуканки,
бяла надежда...
Те скоро ще са сурвакари,
късмета в ореха
всички нареждат...

КОНСТАТАЦИЯ

Надменни,
безпардонни
и изцяло празни...
Изгубили и усета,
и смисъла...
Егоистично
заблудени,
взрени в свойта маловажност...
Неистово спорят
в безистинност.
Работят
каквото не могат
и не знаят,
освирепяват от различните...
Самозалъгват се, че този ад е раят...
Съвременни отличници...

ПРЕДСЪННО

ДЖАНИНО ДАСКАЛОВ

ВЪПРОС

Защо не съм студенокръвен,
или пък поне със две сърца!
Запитвам се и сам си отговарям,
защото съм човек, или почти!
Тежащ от скритите желания,
измисленият кръст нарамил,
с безсмислените си тревоги
дълбоко във сърцето
и жалките мечти,
плевели ненужно избуяли!
Ах как желая да прогледна
за всяка красота невидима.
Но времето уви е малко,
едва започнало и идва краят !
Тъй бързо сменят се декорите,
Любов, раздяла, самота!
От смях до плач,
от радост до омраза,
и някак странно тази драма,
превръща се в комедия!
Уви, героите отново са едни и същи!
Аз и ти, ти и аз и онова зрънце,
побрало всички тайни.

СРЕЩА

В малката кръчма,
в ъгъла тъжен се крия.
Бавно допивам
бялата чаша,
а чуждата музика
чопли в сърцето ми
старите рани!
Лети, сълзата изпусната,
между шепот и смях
на душите,
млади и влюбени.
Когато без теб,
в нощта
беззвездно притихнала
си тръгвам самотен,
като нож се забива
в гърба ми
игривият звук на бузукито!

ЖЕЛАНИЕ

Къде отиваш,
изчакай ме за малко.
Прибирам дните
в куфара на времето
и часовете
в малка счупена кутийка!
Тя спомен е от тази нощ,
когато те целунах изчервен!
Без мен не тръгвай,
пътеката ще споделим
като коричка хляб,
изсъхнала, но сладка.
Ще вземем с нас и тази песен,
която ни събра случайно
във призрачната топла нощ.
Не ме оставяй сам с багажа,
сега на никого ненужен.
Изчакай ме, събирам всички
пръснати минути,
като трохи
на масата останали
и идвам с теб,
където и да идеш.

ПРЕД СЪННО

Стар кораб съм и потъвам
на безвремието в размитите граници!
Пътят пред мен, тъмнината поглъща
и не смея да питам,
кой угаси луната и всички звезди!
С рокля от девет тъмни нюанса
танцува нощта в моите кошмари!
Изгарям с клечка кибрит
пеперудени нощни криле
и в непрогледния мрак
писък на сова ме води към мост,
където се срещат всички
объркани чувства!
В този миг, съдбата ми жалка
пред мен сътворява,
като светулка проблясваща
една малка, но светла надежда.

ОТГОВОРНОСТ

На пътя млечен
дежурен съм и тази нощ.
Започвам от рогатите съзвездия
и една след друга,
ред по ред гася звездите!
До сутринта ще съм приключил
и уморен ще си отспивам
обратно часовете.
Внезапно ме събуждат,
да взема бързи мерки
за някаква объркана комета
и деликатно ми напомнят
проблема с осветлението,
на луната с нейната
тъмна страна.
На съвещанието
да говоря не мисля
и да вдигам ръка,
пък и денят преваля
и зная със сигурност,
че някой отново
неправомерно,
твърде рано
ще запали звездите!

ТАКА

В нощта пронизана от вятъра
със черно-белите клавиши,
едно пиано в прах и самота
реди ноктюрно за една раздяла!
Захвърляни до мокрите листа,
стопяват се изгубените думи!
Надеждата уви, забравила е тя
във тази нощ, на кой какво дължи!
В прозорците оглежда се дъждът,
студен и отмъстително доволен!
В черупките сме ние предвидливо
в изчакване на всичко да отмине!

ПЪТНИК

Отново съм на път!
В последния вагон,
където релсите
гротескно тракат.
Пронизва ме
течение студено,
без багаж съм,
нямам и билет.
Животът бил пътуване!
Казал го е някой,
може би пиян
или пък отчаян!
Не знам, но аз ще сляза,
едва тогава, когато видя
призрачната моя гара!

БЕЗСЪНИЕ

Точно в полунощ звездите намигат
най приятелски на безсънните хора
и предписват за стаената им тревога
звезден прах и светлинки от безкрая!
Малките часове един след друг заспиват,
когато наполовина някой изяжда луната!
На границите в здрача звездите бледнеят
като изгубено стадо от изброени овчици
и ти най после в студената стая сънуваш,
че си попаднал в надраскана кинолента
на черно-бялото си забравено минало!

СЪН

Дано е сън! Снегът покрива кулите
на книжния ми замък.
Макар и крал, с принцесата ми
зъзнем пред тъмната камина.
Тя, в копринените си дантели,
а аз в доспехите от мед.
На масите огромни с отбрани ястия
и гостите заспали, потънали в забвение
и прах, цари злокобна тишина!
Дано е сън, макар и стогодишен,
повтаря ехото от празните ми стаи!

ПРОЗРЕНИЕ

Цветовете помръкват през зимата.
Превръща зеления в сиво кафяв
омразно-студеният северен вятър!
Оголели дърветата, клони протягат
в свята молитва за слънце и пролет.
Прибрали крилете, въздушните хора,
прегърнали топлите спомени летни,
кротуват в своя живот на изплащане
пред старите печки, игриво изгарящи
неясното бъдеще, без тези дървета!

НАДЕЖДА

Гасят светлините на моята гара,
последният влак е минал отдавна.
Влача след себе си вечният куфар,
натежал от объркани спомени!
Поканен, присядам на старата пейка,
последен дом на скитника в мен!
Тази нощ всички влакове закъсняват,
изгрява и шепне добрата Вечерница.
Недей да тъжиш и да мислиш за пътя!
Спомни си, че някъде там, тя те чака
в топлата стая с чаша чай и любов!

ПОЛЕТ

ДОБРИНА СИМОВА

ЩЕ ПОЛЕТЯ

Отдавна се опитвам аз със хитрост да летя.
Защо желаеш тъй бързо да ме приземиш?
Такава важна част си ти от моята фантазия,
но все едно е дали се любим или... спиш.
Отдавна искам да съм снежнобяла птица,
свободно, смело аз да полетя във небесата.
Да съм в живота ти любима, нежна жрица,
дори на други да пристана нейде на земята.
Сега нима ще ме рисуваш, или възпяваш,
тъй остро ме пронизваш със стрели - очи?
Или с магията решил си ти да ме спасяваш
от мен самата? Душата ти е глуха и мълчи.
Накрая аз ще се науча високо, леко да летя.
Така е сиво, скучно, тъй самотно на земята.
За полета ще са ми нужни мойте две крила.
Сърцето днес те моли: върни ми свободата!

ПОЛУДЕЛИ ЗА ЛЮБОВ

Обичам те... Обичаш ме...
Обичаме се страстно двама.
Лаская те... Ласкаеш ме...
Двулично ласкаем се за трима.
Погазих те... Погази ме...
Та хората нима и днес се газят?!
Омръзна ми... Омръзнах ти...
До болка взаимно си омръзнахме!
Презирам те... Презираш ме...
Горещо се презираме във частност!
Намразих те... Намрази ме...
Успяхме ли добре да се намразим?!
Отивам си... Отиваш си...
Но пак защо пристигаме навреме?
Сбогувам се... Сбогуваш се...
"Здравей" защо сега си казваме?
Проклинам те...Проклинаш ме!
Проклехме се взаимно и жестоко...
И пак... се влюбихме отново.
Любов отново! Полудели за любов!

НОВ ЖИВОТ

Днес цъка коварно часовникът, адска машина,
мери в Пандемия фатални секунди и чернидни.
Мери любови, омрази, пролети. През люта зима

той иска с острата сабя душата ни да разполови.
Бързаме, бързаме сляпо. Стрес след проблеми!
Вихърът-странник за нас е краткият ни живот.
Късно съзнаваме, че загубихме скъпото време,
да позираме щастливи и във най-новия епизод.
Нашите роли други актьори вчера са изиграли...
Кой ще аплодира днес невъзможните ни мечти?
Колко малко с тебе сме взели, а ценното – дали!
За часовника и сърцето си сме оглушали почти.
Вечер ние кротко седим до умореното време.
Никой не бърза, вече не припка, нищо не пита.
Внуците всичко вълшебно от нас ще си вземат,
мъдрост и истини. Ще хукнат след своята пита!
Ще целунат с нежна усмивка и обич мечтите ни,
ще запалят пожар с искра от загасналия ни огън.
Вдъхвайки нов живот на родословните спомени
като Прометей ще горят всяка кошмарна тревога!

АКО...

Ако успееш да прекъснеш
в себе си постоянния монолог,
ти победил си страха.
Ако успееш да чуеш другия,
който стои точно срещу тебе,
надскочил си скучната суета.
Ако смирено посягаш към хляба
и трепериш над всяка троха,
победил си личната драма.
Ако чувстваш сълзите на другия,
който само на тебе разчита,
вече ти здраво стоиш на земята.
Ако си благодарен на Слънцето,
че галено над рамото ти наднича,
ти си мъдър човек, не малко човече.
Ако животът ти мине по други релси
и душата ти не препуска с лудия вятър,
а диша спокойно в нов коловоз,
значи, което могъл си, щедро ти взел си.
Сега дошло е време за твоята жътва
на идеи и за най-добрия ти сенокос!

ОБЯВИ

ДРАГАН РИСТИЧ

*

скромно село –
проблясък в реката
преди миг само

*

шумоленето на листата
ме приспива –
червени тигрови очи

*

бъдещето
още безмълвно заплашително
поглед от дъното

World Haiku, N14,2018, WHA, Tokyo; Japan

*

небето е високо
надеждата дълбока –
грешна душа

*

в очакване
на нещо друго –
освободи духа си

*

под самотния дъб
мисля
за старостта си

World Haiku, N15,2019, WHA, Tokyo; Japan

*

звездно небе
пръстите ми барабанят върху пейката
в ритъма на джаз

*

майски дъжд
между пръстите ми
небето натрошено

KO, vol. 30, N10, 2020, Nagoya, Japan

*

само прах по ръцете
отнесох
от антикварията

Asahi Haikuist, On Sept. 18

Obznanjeno – 4, Punta, Nis, 2020

Подбор и превод Габриела Цанева

СЕБЕИЗГРАЖДАНЕ

ИВАНКА ПАВЛОВА

*

Когато видя мъж с дете,
сърцето ми благоговее.
Детето, за да порасте,
се храни с нежността на фея.
Но таткото е дъб могъщ,
закрилящ рожбата обична,
и като в нива подир дъжд
той хвърля семена различни.
Ще избуи от любовта
душа красива и богата.
Дете в ръцете на баща:
почти богоподобна святост!

УРОК II

Поръби облаците със сребро
на ранина небесното светило.
Усмихна се като дете добро,
прониза ги с лъчи-ветрило.

Загърби ги подир това,
от щедростта си засияло,
и цялата небесна синева
загърна с топло одеяло.

Земята подир скорошния дъжд
въздъхна облекчено, а цветята,
пробудили се в майчиния скут,
разтвориха очи и аромати –

елей красив на благодарността –
изпратиха наблизо и далеко:
урок за безкористността,
така и ненаучен от човека…

УПОРСТВО

Сгреших. Предоверих се. Сякаш няма
лек за упорството ми твърдоглаво.
Навярно в божията ми програма
е вписано докрай да съм такава.
А може би съм предопределила
сама горчивината нелечима?
Потребни са ми още мъдрост, сила,
та милост и към себе си да имам.

Но странно: сякаш някаква наслада
това упорство на дете ми дава.
Да вярвам в хората, макар че страдам,
по странен начин ме възнаграждава.

СЕБЕИЗГРАЖДАНЕ

Не се боя да бъда автентична,
но се научих трудно на това.
Не смеех да призная, че обичам –
срамувах се от нежните слова.

Сега от близки и от чужди хора
не крия рукналите си сълзи.
Понякога с авторитети споря
дори ако гневът им ме грози.

След всеки сблъсък все по-силна ставам.
Вървя изправена по своя път.
Уверена съм, че си заслужава
да превъзмогвам слабата си плът

и на духа по мъдрите повели
да изживявам земните си дни.
Навярно своето житейско дело
ще доизграждам чак до старини.

*

Коруба на дърво полуизгнило,
но въпреки това с два клона живи.
Прекланям се пред неговата сила
и размишлявам дълго, мълчаливо.

Не сме ли ние, хората, по-слаби,
осъждащи, безволеви и гневни?
На думи сме и борбени, и храбри,
а имаме провали всекидневно.

Малцина устояват на бедите.
Очакваме спасители и чудо.
Вървим към катастрофа упорито.
Какво от този сън ще ни събуди?

ГРОТЕСКА

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

*

син екран
облъчва с лъжи –
а войната продължава

*

червена линия –
от двете ѝ страни
загиват деца

*

отнет живот –
стъпкано цвете
виновни няма

*

пресъхнали устни
просят милост
отвръща им залп

*

сред руините
напоени с детска кръв –
рубинена трева

*

осиротели
деца прегръщат
мъртвата си майка

*

смъртта преследва
бременна жена –
жертви две в едно

*

в калта
плюшено мече
плач на дете

*

пълни с ужас
очите на майката –
разкъсано телце

*

безжизнени
братче и сестриче –
прекъснати игри

*

мир и свобода
надежда и любов –
песен на дете

КАМЪК В ГРАДИНАТА

ИРИНА АЛЕКСАНДРОВА

БИОГРАФИЯ НА ЕДИН ИКОНОСТАС

На Катя Зографова

С очите си зорки надничаше
в дървото зографът – и то оживяваше.
Ту го поглеждаше с очи на момиче,
ту слънца сред него изгряваха.
Цветя и звезди – посред стружките.
Зографът свеждаше плещи –
в дървото длетото послушно
с клонки цъфтящи се срещаше...
После с четката мека позлати красотата.
Тя за хората грейна – щедра и свята.
Тъй ръцете зографски сред труд и екстаз
сътвориха иконостас.

После минаха много години.
На зографа забравиха името.
Но намираха хората помощ и вяра
пред безсмъртната хубост на олтара.

Една сутрин дойдоха мъжете с каскети.
В църквата – изстрели от пистолети.
Иконостасът бе хвърлен под старата круша...
И превърнаха храма в конюшня.

Прелетяваха есени, профучаваха пролети.
Дъждовете и слънцето варака оглозгаха.
Край цветчетата дървени растеше копривата
буйно.
Край крилата на ангели минаваха гордите
пуйки...

Един ден попрегърбена суха женица
натовари в количка останките гнили.
Че дръвца бяха нужни на тази вдовица –
на децата да сготви обяд бе решила.

Пламна огънят буйно и погълна слънцата,
а цветята резбовани за последно разцъфнаха.
На огнището тенджера весело фъфлеше
и ръцете си смръзнали сгряха децата.
С благодарност приела волята свята,
душата зографска стоеше невидима в ъгъла.

ЛЪВЪТ С БИЧА

Втурва се музика върху манежа.
Решетки високи, опънати мрежи.

Отварят вратичката – шмугвам се в нея.
Прожектори страшно, безмилостно греят...
Поклон и усмивка. Поглед извръщам:
просветват с пайети и страх дъщерите.
Пристъпват и внуците – бледи, намръщени.
На стойки се качват... Няма защита!
С нова усмивка омраза преглъщам.
С бич гръмотевичен лъв рижобрад
плисва в душата ми хаос и ужас.
Стъпка напета, фрак с цвят на ружа –
и ни подкарва към нашия ад.
Скачам покорно през обръчи пламнали.
В кръг обикалям. Бичът след мен е.
Как да надвия страха си, тъй срамен?
Как да избегна удар пореден?
Аплодисменти от мрака долитат.
Лаене, блеене, рев и мяукане.
В кръг непохватно подтичвам с куцукане.
Боже, какво озаряват звездите ти?
Бичът плющи и гневът ме пришпорва.
Твърдо решавам – няма да скачам!
Върху лъва с омерзение храча...
...Бичът бил всъщност в дланта на дресьора
мъж тъмнокос, фрак с цвят на ружа.
Лъвове тичат унило, задружно.
Удар на бича – скачат поред...
Аз ръкопляскам от първия ред.

ЖЪЛТ УРОК ПО МИЛОСЪРДИЕ

Дъжд – навъсен и строг, разтревожи асфалта,
Намокри на покорната есен жълтите дрипи,
удави листата.
На фонтани взриви доскоро свенливите локви
колата ни.
Палки сребърни затактуваха блус октомврийски
върху покрива ѝ.
Равномерно чистачките гонеха струите.
/Те досадно напираха – сякаш натрапчиви
мисли./
Метрономно се движеха – нови струи все
хлуеха.
А чистачките, бедните, все чистеха, чистеха...
От умора, горките, на помощ зовяха Христос:
помогни ни да спрем на пороя студените мокри
ресни!
Малък пратеник – златно сърце /всъщност –
жълто листо!/
им изпрати керванът крайпътни брези.
Върху тях закрепи се листото – и започна
стъклото да чисти:
за да видим по-ясно пейзажа в опасните рамки
скалисти.
С жълта кърпичка триеше, с любопитство вътре
надзърташе.
Малък мокър учител в час по грижа и по
милосърдие!
Притеснен и смутен, пороят заглъхваше бавно.
Вятър духна листото. След миг го забравихме.

КАМЪК В ГРАДИНАТА МИ

На приятеля казах: „Заедно ще го преместим!“.
Той рече: „Трима души с него ще се оправят
лесно!”.
Адреналинът ми, сякаш кошута, подскочи:
сама ще преместя проклетата плоча!
/Вече отдавна съм Сизиф в рокля.
Не плача, а грабвам меча Дамоклев./
Тласкай, момиче! Търкаляй! Полека!
Вяра и гордост спасяват човека.
А приятелят бодро до мене се смееше.
/Всеки прави каквото умее./
Изтъркалях те, камък! Сама те избутах!
И се сетих със смях за каруцата
и за малкото камъче, дето... Е, вече се сещате.
Пред олтара на здрача в сърцето ми паля
четири свещи.
За дружбата стара. /Но вече с „д” малко./
За победата моя! /Пък нека звучи самохвално!/
За онези камъни тежки,
които в мойта градина падат тъй често!
И за моите утрешни грешки –
да очаквам наивно, че някой ще ги отмести.

ПАНАИРНА АТРАКЦИЯ

Смеят се устните, очите обаче са строги –
проблясват в свенлива и някак печална тревога.
Устните лъхат с дъх на тютюн и мастика.
Смеят се гръмко, с призивна веселост викат:
„Хвърлете яйцето! Целете лицето!”
Замах – и яйцето в асфалта се пльоква.
Слуз жълтеникава в съхнеща локва.
Наплескана с грим разтропана бабка
събира монети в смачкана шапка...
Замах – и жълтъкът се стича по веждата.
Пак смеят се устните, викат с надежда:
„Хвърлете яйцето! Целете лицето!”
Бабката мръсно пешкирче засмяно подава.
Върху черупките счупени слънцето сипе жарава.
Локвички жълти изблизва дръгливо улично
куче...
Небето ведро синее – сякаш нищо не се случва.

СЛЕД ГОЛЯМОТО ПОДСТРИГВАНЕ

Разцъфтяват форзиции и чимшира събуждат.
Малки бели чадърчета вече разпери спиреята.
Слънце с лейка от злато полива алеите
и пчела над цветче на череша се труди...
Но сред този разкош проехтяват съдбовните
стъпки –
градинарят навлиза тържествено в парка.
Огладнялата ножица с нетърпение трака,
а дървета и храсти от ужас изтръпват
и трепери на парка покорно зелената кожа.
Тъй герґьовското агне примирено проблейва под
ножа..
Вечерта всички храсти бяха строени в редици –
малки, много еднакви зелени войници.

...И си спомних един позабравен приятел.
Той повтаряше често: „ Слава Създателю!
Че откакто ме ритна униформен подлец
по главата с ботуша
и превърна ме в кървава боксова круша
/вече ангел ръка ми подаде нагоре да литна!/ –
аз останах сред вас – и започнах да виждам
душите ви.
Малки, дребни, безгласни – от шивач
безпощаден съшити.
Прекроени сте, братя, от здрава и безмилостна
алена ножица!
Как далече сте вече от подобие Божие...
Подлостта как еднакво забравяте –
не достигат ви, братя, смелост и якост!
Колко скука, и фалш, и еднаквост –
сякаш думи в леглото на блудница...”.
Тъй говореше в мрака беззвезден.
Една сутрин внезапно изчезна.
Бил умрял, казват. В лудница.
А на другата сутрин паркът ликуваше –
градинаря внезапно бил съкратен.
„Ще израснем отново!”-
чуруликаха весело храстите.
Аз въпрос си зададох безгласно,
а запитах с доверие и небесните жители:
Ще израснат ли някога –
та макар и след време! – душите ни?

ЦЯЛ ДЕН ОКСИМОРОНИ

ЙОРДАНКА ШИЯКОВА

ЦЯЛ ДЕН

Цял ден занимават ме мисли нездрави,
Как да убия ги, като са в Индия крави. (прави),
От – тях и природата ми съм тотално охлузена.
Не е приятно да те подминат сконфузено.

Защото, вижте ме на етап „неуспяла“.
С какво съм се мотала като съм толкова „зряла“.
И тръгва мълвата, бележейки точки за „другия“,
Това според какви точно закони заслуга е.

Смешка-пешка.
Кон засякъл офицер и дама, уви – съмнало.
Квадратна, жълто-кафява дрешка.
Днес не съм с Робърт Бърнс във ръжта,
че да цъфне тя.

ЙШ 15-9-23

Кой, кой, кой наруши спокойствието
на дъщеря ми?
Има ли кой да попита – да – тя е, мама.

ЙШ 15-9-23

Често се питам има ли смисъл да пиша като пружина навита.
Мине ли времето – друг фараон, всичко ще бъде изтрито.

Имах късмет да Ви познавам, когато имах Вашия жар. Пожелавам:
чест и слава и никога-никой-никого да не предава. Само любов. Без гняв и обиди, без напрежение в очакване на следващо сражение.

16-9-23

Трябва ми обич, трябва ми дълг, трябва ми страст, трябва ми фокусТ.
(На Дикенс – Оливър Туист)

Има моменти, в които ми идва да се самоизтрия.
Вместо това, предпочитам да се напия.
(Явно –
асоциация, не преписвам поета с ватенката)
Рязко оставам.
Не, обяснения не давам.
„Благодаря“ ми е като поздрав за имен ден,
Сякаш ще кажа това на човек, който е съвършен.

Ча*й хаоса да избриша...
Ей, Майка Му мр*сна,

какво туй значи в неопределена същност?

16-9-23

Нима съм толкоз непригодна,
Аз, кукувицата безплодна?

18-9-23

Браво на мен - хилава, гърбава двойка,
Все едно, че не пиша аз, а пациент под упойка.

18-9-23

Често бъркам (сбъркам) – Ма, ке коза!?
Явно непреодолимо желая една проста проза.
Я-я-я-явно е сбъркал момата...
Прозата не е проста, не й се римува, но...
Без проза животът нищо не струва.
Труд с примамливо бъдеще, труд – упорит,
С индиго се молиш да не бъдеш изтрит
(хм, оксиморон).

18-9-23

Умен – засмян
Сладък – пиян.
Ах, дайте ми веган, да му обясня В-12.
Що ли пък да не определя, готин – я, ма*й се.

Как да изкажа, че гневен съм, дневен съм, дружина (бюлюк) използвачи тотално изтребен съм.

Искам ли много, да, искам да тихо е. Бъркам си думите – камо ли – стихове.

КъндАктър:
Нищо не обяснява всичко.

Гневна съм, но не за дълго.
Само – момент, да се свържа (хаах, към космоса се придържам),
Има си правило на ежедневна конструкция
Планът, поставен е, елементи съдържа,
Но, ди-и-и-шам – кофтАк – имам обструкция.
(Ъм-Гъл) бутафория-бут-бут-избут.
Що ли, пък, слушам ги. Хааах.
Нямам нагласа за режим: оцеляване.
С думи – съгласна съм – изпепеляване.

19-9-23

Не обичам състезания. Добра съм
Другото е самозваност.
Не желая да треперя
вече – думи – хорски.
Те те определят.
тъпотА. И Инверсия. (точка)

20-9-23

В ТУНЕЛА НА ПРЕХОДА

КИРИЛ БОЖИНОВ

БЪЛГАРСКАТА ПРОЛЕТ

Като тревици беззащитно голи,
след зимните убийствени неволи
посрещнахме спасителния полъх
на дълго чаканата пролет.

То радост бе, то бе надежда светла,
то бяха щури всенародни химни
в съзвучие с горещи люти клетви
по аленета безнадеждност зимна.

От запад лъхна пролетният вятър,
но кратка беше радостта ни плаха,
че скоро на Балканския театър
пиеси ледени се разиграха.

И върху политическата сцена,
превзета от артисти ветерани,
от вирус за облаги заразени
за дълго се отложи Пролетта ни.

ВИЕ

на богоизбраните

Прехвалени и разни други,
и други разни на похвали щедри,
родени с имена,
родени със заслуги,
дребнаво теми или тематично едри,
папкофамилни буквоеди,
с небе от козирки служебни,
безплодни пити, слънчогледи,
засенчили цветята дребни.

Стига циркове! Стига двуличие!
Доблестта ви докрая разбрал,
вярвам само на полета птичи
и на гнездо, вито с обич и кал.

ЗИМНА НОЩ

Пак нощ е. Всичко е заспало.
А мене сън не ме лови.
Снегът вали и крие в бяло
на дните калните следи.

Луд вятър е надул дудуче
и буди този свят заспал
да види: този свят научен
да се замеря с шепи кал,

какво сега ще предприеме
в такава нежна белота.
Добре, че идва зимно време,
да поспаси от кал света!

ПАРЛАМЕНТАРЕН КАРНАВАЛ

Народе мой, аз знам, че вече
тежи ви този карнавал.
От маски и фалшиви речи
за чест, достойнство и морал.

И то от внучета негодни
на бивши лъжесветила,
из яслите антинародни
на алените времена,

сменили старата емблема
с петолъчната звезда,
и с НАТОвска диадема
размахват бойни железа.

Коват закончета удобни
на обир пладнешки способни.

ПЪТЯТ КЪМ ДОБРОТО

на брат ми

Като листа, попарени мълчим
на вейките без време осланени.
С коварството на есенни лъчи
прокрадва се един въпрос у мене:

къде остана синият простор,
защо и в лятото сме хладни, груби,
защо допуснахме с лисичи взор
вълкът на алчността да ни погуби?

Южняк побридва топло и снега
на клетата ни гузна съвест стапя.
Ах, как сме спали сладко досега
и още дремем поетапно.

Щом в сивотата хладна на живота
все още търсим пътя към доброто.

Из „В тунела на прехода“, автор Кирил Божинков, изд. „Матадор – 74“, Добрич, 2023 г.

РАЗСЪМВАНЕ

ЛЮБЧО ИВАНОВ

КЪМ ВРЕМЕТО

Спомни ми всичко отлетяло!
Мирисът на хляб от селска пещ.
Дъхът на вино прекипяло.
Бръшлянът ни до стария стобор.
Прага изпотъпкан под вратата –
останка жалка от планински бор.
Спомни ми как по цяла нощ
дядо ми с фенер в ръка
ходеше до малкия обор
и чакаше щастливо в утринта
кобилата ни да роди жребче,
и не бъде тъжен пустия ни двор.
Спомни ми всичко!
Балканът – над него едрите звезди.
Вятърът с дъха на буйнала ливада.
Песента родила се далече...
В самотната ми скъпа вечер,
очите ми върни,
които огрубели не влажнеят вече!

ХЛЯБЪТ

Дъхти трапезата на топъл хляб
и гали нежно пшеничената пара.
В настръхналия от безумство свят
този спомен в мене жив остава.
Все тъй погачата на баба
ще помня аз доде съм жив –
как призори, без да се заканва,
тесто забърква с огън див.
Избликва от сърцето любовта,
неугаснала до сетния Ж миг.
Ръцете костеливи, прогонили съня,
извайват хляб с неземен лик.
Далече вече е пшеничената пара,
баба я отнесе в други свят.
Но призрачна пред мене тя застава,
щом докосна с устни парченце хляб.

РАЗСЪМВАНЕ

Разсъмва се отново навън.
Във мен защо не е така –
върховете в секналия сън
да погали първо светлина.

Денят пристъпва тъмен,
призори настъпва мрак.
И се надигам плах и сънен.
Къде и днес ще търся хляб?
Поглеждам тъжно към децата.
Те спят, прегърнати в мечти.
А майката, любимата, жената –
преглъща тихо своите сълзи.
Безмълвен като черен облак
по улиците тръгвам от зори,
но няма ги забързаните хора
на завода сирената мълчи.
Юмруците ми каменно твърдеят,
огън в мен позорен мрак топи,
гори, в пламъци гори бордеят...
Кога нов свят в нас ще се роди?

ЛУДОСТ

Право в сърцето ти
стрелям пак яростно
за хляба ни с думите.
Няма нищо радостно!
Ти гледаш безропотно,
гледаш тъпо на дните ни,
държиш се безпаметно...
Какъв човек, боже мили!
Да се усмихва даже успява
на поредната нова глупост,
дето властникът я сътворява.
И му ръкопляска – лудост!

ИЗКУПЛЕНИЕ

Ах,
как ме натискат отгоре
мрачни мисли!
Сънувам беди.
Мои нощи зъбати,
тревожни,
пак ли изкупвам вини?!
Сутрин горчи във устата
от вчера неказана дума.
Само кроткият сън на децата
ме връща отново на друма.
Тъжно е,
тъжно е всичко във мене.
Как се пречупих в тихата буря,
та се смея,
когато бяс ме обзема,
а на когото мразя – шепна,
че любя…

КАКВО КАТО...

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

СТАРИТЕ КЪЩИ

Старите селски къщи,
колко ли спомени пазят?...
Колко ли детски пръсти,
крачета, дето лазят...?
Старите селски къщи
стари приказки помнят...
Крака, дето се връщат...
Ръце, стомни де носят...
Старите селски къщи така
стоят притихнали,
в празното село мълчат сега,
с дворове увехнали...
Старите селски къщи понякога
отварят врати и прозорци,
играе си с тях палаво вятъра...
Но остават сами кат колци...
Старите селски къщи
в моите спомени пазя...
Старите селски къщи
там не ще ги аз погазя...

КАКВО КАТО НОЩТА Е БЛУДНИЦА

И какво като нощта е блудница?
Нали има светулки в косите!
Нали прегръща щастливо звездите
и говори с Луната?
И какво като нощта е блудница?
Ето, Земята
кротко намята
с топла завивка...
После застила софрата
и подрежда храната...
И какво като нощта е блудница?
Захвърлила е надеждата
някъде в ъгъла
на безкрая
и отдавна разбрала,
че спасението
е далече от Рая...
И какво като нощта е блудница?
Щом в сърцето си облачно крие
дъх на омая.
И Любов. И свобода.

И Светлина.
И какво като нощта е блудница
като има женска, нежна
Душа...

ЩЕ ТИ ПОДАРЯ...

Ще ти подаря тишина.
Да можеш да ме чуеш.
Ще ти дам светеща следа.
Да можеш да ме видиш.

Ще стана цялата душа,
да ти сгрявам дните.
Ще бъда ключ от врата,
водеща към мечтите...

СВЕТЛИНАТА

Светлинна пътека…
Светлината струи
през очите ти,
през душата ти
стига до мен...
Светлината отваря врати
и носи утеха, път, новини,
а после... остава навеки...
Но само ако намери
Любов и пътека...

В МОИТЕ ОЧИ

В моите очи
понякога вали,
сълзите са
като реки...
В моето сърце
понякога боли,
раните са
като бури,
опустошават
всичко, отдето
преминават,
белези оставят.
Но моята душа
блести, понесена
от птица
надалеч, в простора!
Над дребните лъжи
и дребни хора,
моята душа цъфти,
намерила покоя...
А в моите очи,
слънцето си Ти...

ПРЕЗ ДЪЛГАТА ЗИМА

МАРГАРИТА НЕШКОВА

МОЕТО ИМАНЕ

Роден съм тук на Земята…
Живот ми даде светица,
дедите ми – светлината,
баща ми – божа зеница…

Оставиха ми огромно богатство –
толерантност, достойнство и чест,
завета, че обществото е братство
и аз го пазя търпеливо до днес.

Вяра, че злото е тленно –
смелост да служа на истина,
пример да живея почтено
простила за невинна вина…

Разтворени за полет крила,
от доброта препълнена ракла,
натопена в лекарство стрела,
от светлина жертвена факла…

Дом с дихание на български храм
с небе от сърдечност и ведрост.
И да нямам талант ще раздам
на корените си съдбовната щедрост!

СТАРАТА ПОРТА

Една стара порта, вече прогнила,
стопанина си умислена чака –
да се върне, надежда стаила
да пропъди бурените, мрака…

Унесена в сън в просъница чува
детски плач, майчина песен…
И духът на спомени тихо пътува
към пределите на късната есен.

Свирка влакова дере тишината
и носи поредна свидна надежда…
Студена ласка й праща гората,
мисълта й към чужбина отвежда…

Старата порта поредната зима
ще посрещне безмълвно самотна,
но има надежда, щом още я има –
край има и най-дългата зима!

ЖРЕБЧЕ

Лети, юначе, грива вей,
млади са копитата, сърцето,
свободен избор да живей
на българската шир в полето.

худ. Габриела Цанева

Ти – бъдеще, надежда, глас
на идващите дни, години,
носи правдата във всеки час,
коварно зло да ни подмине.

Любовно гали те простора
и Слънцето вярата си дава
да не спъне силата ти зла умора
от ездач с натрапената слава…

Лети, юначе, и не позволявай
да те яхат черните ездачи!

ДА УКРОТИШ СНЕГА

МАРИЯ ДИМИТРОВА

ДА УКРОТИШ СНЕГА Е ЛЕСНО

/огледално стихотворение/

Снегът, небрежно стелещ преспи,
струящ от купол хладно ням,
напуснал храма поднебесен,
като присъда идва сам.

Ще бъдем ли, за Бога, грешни,
ако поискаме в мечти
крилете си в студа да срещнем,
щом снежен ангел излети?

Топят се тъмните ни маски,
вилнее бурята навън.
Снегът над нас е тих и ласкав,
понеже е валял насън.

ИЛЮЗИЯ

Златни искри – в очите ти.
Глухо напява прибой.
Пак обещава покой
хладният смях на вълните.
Снежни стрели – в очите ти.

Глухо напява прибой.
Мургаво, силно е рамото.
Колко красива измама –
тези целувки, хищнико мой!
Глухо ридае прибой.

Пак обещава покой,
галещ, гласът ти, опора.
Там, сред тълпите от хора,
сред лабиринти безброй,
все не намира покой.

Хладният смях на вълните
ръси над мен воден прах.
В мрака се люпи стра
Утрото пада разбито
в хладната паст на вълните.

Снежни стрели – в очите ти.
В погледа – пусто море.
Бяха мираж тези две
ярки и страстни, стремителни
златни искри – в очите ти.

НА ДРУГИЯ КРАЙ НА МОРЕТО

По златния рид на небето
пробягна солена вълна́.
Припламна просторът и ето –
ни вятър, ни лятна луна.

Ни облаци в пухкава прежда,
ни вакли овчари в пера.
В морето лика си оглежда
красавица ясна – зора.

Прибоят мърмори свадливо,
към плажа се хвърля, бучи.
Навътре се спуска лениво
зарган със сребристи очи.

Край него куп рибки в кохорта –
и плячка, и жив ореол.
А слънцето в алени шорти
и тениска, бяла от сол,

оттласква краката си боси
от пенест трамплин – и лети...
Със сърп изтънял, чипоноса,
сред ято чираци – звезди,
на дъно с бомбарди от восък,
луната зарган свят реди.

ИМА НЯКЪДЕ ЗИМА

Тънко и зимно се смее звънче.
Слънцето димно виси на конче.
Лед по реката, следа от шейна.
Блясък и ромон. И миг тишина.

Ала внезапно подухна ветрец,
скъса се тънкият слънчев конец.
Ярката топка се гмурна в мъгла,
скри се, а сводът поаленя.

Горе надраска знак с птичи пера,
точка постави на тази игра,
с грак се прозя, потъмня уморен.
Беше тук, няма го зимният ден.

РАЗГОВОР ЗА ЛЯТОТО

МАЯ ДАНЕВА

*

пълна кошница с ягоди
всичко, което искам
от лятото

*

задръстване...
снимам полските цветя
зад мантинелата

*

звездна нощ...
загасям лампите
за да я видим

*

светкавица...
старият дъб изгаря
мравките остават

*

казват, че съм късметлия...
в джобовете ми
цветчета лавандула

*

пухчета от глухарче...
дъщеря ми е някъде другаде
докато е с мен

*

горещ следобед...
на гробището само аз
и няколко мухи

*

печка на балкона...
звукът на прясна цаца
в тигана на съседите

*

слушам дъжда
как удря океана...
самотен сърфист

Публ. в Asahi Haikuist Network, 1-ви септември, 2023.

*

мокро лято
плевелите са с човешки бой
на гроба на татко

*

жълта водна лилия
мирис на лято
в полу-изсъхналото блато

Публ. в списанието Fireflighs, март 2023

*

изтърсвам кецовете си
от планинския прах...
пада нощта

хайга: Габриела Цанева

ВИХРОГОНИ

МИЛЕНА ФРЕНКЕВА

ПОЕТИТЕ ЖИВЕЯТ, ЗА ДА ПИШАТ

Поетите живеят, за да пишат
и пишат, за да могат да живеят,
с поезията си по-лесно дишат,
без нея да живеят, не умеят.

Но не защото са сърца страхливи,
напротив имат смелост да се борят,
но в нея са единствено щастливи
и с думите вървят, и си говорят.

Сърцата им пред нея коленичат
и чакат да придойде свечерена
и жадно пият, силно я обичат –
красива, топла и едва родена.

ВИХРОГОНИ

Дали бях аз, дали ме ти догони,
дали случаен беше този час?
Сърцето ти е пълно с вихрогони.
Те носят мен и теб, те носят нас.

Летим в безкрайност от любовни думи
в мълчание, но чувството расте.
Доверието сляхме помежду ни –
ти имаш мен, а аз си имам теб.

В ОЧИТЕ ТИ

Красиво е, в очите ти се случва,
какво ли е, дали ще го науча,
лети към мен любовната надежда,
едва, едва към мене тя поглежда.

Едва-едва напъпва, постепенно,
ще цъфне не сега, а непременно,
когато хич, въобще не я жадувам,
но идва постепенно и я чувам.

ДУШАТА МИ СИЯЕ

От всяка твоя дума мълчалива,
която грее и попива в мене,
прашец събирам, за да полетя.
Дали съм пеперуда, но щастлива,
душата ми сияе, а не стене
и вечно ще пътува в любовта.

ОБИЧ ПРЕЗ СНЯГ

Мога през сняг да обичам.
Мога през сняг да летя.
Твоето снежно момиче
капе сняг в любовта.

Чакаш ме толкова снежен.
Къдрав, обичащ сняг.
Сняг си гальовен и нежен.
Пак ме жадувай, пак.

БЕЗ ПРИЧИНА

Защото те обичам без причина
или причината е тъй потайна.
Защото спря при мен, не ме отмина,
посрещна ме с любов тъй всеотдайна.

Защото любовта ни е щастлива
и всеки миг е равен на безкрайност.
И всеки миг все повече разкрива,
че нищо между нас не е случайно.

ЛЮБЯЩА ТИШИНА

Щастливо ми е. Слънчево и кротко.
Обичана, обичам с ведър дух.
И слята с твойта влюбена походка
в най-тихото живея и го чух.

Ухае ми на вяра и надежда,
на истинска любов от нежен пух.
Животът в тишината се подрежда,
любяща тишина за влюбен слух.

ЩАСТЛИВО МОРЕ

Ние сме щастливо море.
Моите и твоите вълни се сливат.
Щом до теб с любов се допре
сърцето ми, твоето сърце открива.

Ние сме щастливо море.
Бризът любовен расте, расте за двама.
И какво да си изберем?
Само силно да се обичаме, само...

ПУХЧЕ ОТ ТОПОЛА

НАДЕЖДА АЛЕКСАНДРОВА ЦАНЕВА

ПРИСЪДА

Вятър вие –
дърветата размахват клони –
като ръце за сбогом,
и миговете отминават –
пусти гари...
Като през колоните
на някой древен храм
вие вятърът
и часовете тракат –
влакови траверси,
и заклинат:
И този ден мина –
мина
като вчерашния,
като утрешния...
Вие вятърът,
разравя въглена
на младостта,
отвява пепелта
на бита
и ме приковава
към кръстопътя
на равносметката –
като към позорен стълб,
на който –
без вина, без съд
ще заплатя с живота си –
за пропиления живот.

МУШИЦА

Аз съм мушица с крехки крила
и пълзя, и летя над света...
Аз съм мушица, залепвам в прахта –
все по-трудно в небето се нося...

В светлината летя,
към висина се стремя –
вихри луди през мене се гонят,
аз оставам сама,
със прозрачни крила –
дъх във вятъра,
прашинка в простора...

ПУХЧЕТА ОТ СТАРАТА ТОПОЛА

Скърбя, че бели пухчета от старата топола
се вплетоха в косите ми за миг.
Не можех повече със времето да споря
и онемях като разстрелян вик.

Скърбя, че огледалният ми лик
напомня реставрирана картина
и само онзи, флорентински католик
могъл би да го пази със години.

Скърбя, че мелодичният ми глас
не буди трепети във никого от вас,
че огънят в очите догорява,
скърбя, че нямам обич да ме сгрява.

ТИ

на мама

Силует и усмивка,
без лице,
без сълзи,
тихи стъпки отекват
в маранята изгарят
следи от лъчи...
Силует и усмивка.
Само.

Стените на пустите сгради стенат,
пукат в гъстия здрач,
из улиците улисана крача
само аз,
само аз...

Минувачите мигат срещу мен
с уморени и пусти очи –
като светлините на фара,
които потъват в тъмни води...
Потъвам в тълпата от чужди съдби
кой ще ни помни,
когато угаснем?

Само ти,
само ти...

ЗИМНИ ПРИКАЗКИ

НАДЕЖДА СТАНИЛОВА

ВЕСЕЛОТО ВЛАКЧЕ

Влакче с дванайсет вагона
бързо лети по перона.
Картички весели снима:
пролет, и лято, и есен, и зима.

Стига последната спирка.
Пуф-паф! – доволно подсвирква
и със дима от комина
пише: Честита ви Нова Година!

ЗИМНИ ПРИЯТЕЛИ

Малък Снежко с нов кожух
се белее като дух.
Носи шапка на главата –
стара тенджера с петната,
кестени като очички,
дълги пръчки за ръчички,
морков за носленце стана
от туршията в буркана
и рисувана усмивка
с най-широката извивка.
Толкова щастлив изглежда,
че и Слънчо го заглежда –
иска този януари
да са истински другари
и с ръката си гореща
кани го на първа среща.
Но къде изчезна Снежко?
Значи е и бързобежко!
Как избяга без крака –
няма никаква следа!
Само тенджерата стара
в локва спи на тротоара.
Слънчо смръщено поглежда
във водата със надежда
и разбира, че най-тежко
е другарството със Снежко...

МАЛКИТЕ НЕЩА

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

КЪДЕ ЗАПОЧВА ЛЮБОВТА

Къде са малките неща?
Къде започва любовта?
Къде пониква, от какво, кога?
Расте, живее и умира?
Във лявото предсърдие или отдясно?
Не се хилете гръмогласно!
Аз просто искам да науча,
и любопитен, още уча.
Химичен е процес или физичен?
Катализатор ползва ли се, нет оптичен?
Константа има ли? Къде се слага?
Искрата електрическа на късо как се дава?
Завесата ви моля, повдигнете,
светнете ми, аз моля, помогнете!
Не ми иска да умра невеж.
Ракурс ми дайте – поглед свеж.
О, видни учени кажете!
От дън душа ви моля - просветете!
От антидотът бързо дайте!
Аритмията спрете, не се майте!

ОМ

„Ом“ – каза ми прашинка,
подмятана от вятър сред полето.
Изгубила тегло и памет,
тревичка върху малък камък,
една снежинка - мъничка искра,
перце от мъдра птица,
мрак и самота.
Душата ми е вечно тъжна.
Не търся смисъл.
Копнея за спокойна тишина,
копнея за живот без мисъл.
Но пак копнеж си е това.
Покрит в саван от кал и студ
не помня бил ли съм или съм луд.
Поклащам се в храстите при всеки полъх.
На кедрите в короните пищя.
Разтворен в капчица вода.
На ангел неизречена сълза...

„ОМ“ – каза той.
Приех, че този глас е мой.
Мани – каза семенцето скъпоценно…
Сърцето ми замира постепенно.
Падме – лотосов герой.
Хум – възникващ в себе си порой…

ТРЕВА В ПОЛЕТО

Покрива ме тревата суха.
Тук няма никаква разтуха.
Довчера ходех, хапвах, блеех.
С депресия, но пък живеех.
С надежда малка в сърцето
си теглих 9мм в небцето.
Започнах нов живот и ето –
трева съм суха в полето.

ДРУГ В МЕН

Във мен живее още някой, друг
Аз често правя му напук.
В главата ми е доста тясно.
Затуй не мисля ефикасно.
Не ме боли, не чувствам болка.
Живея в скоропоговорка
Не мога да наложа ред.
Единият е винаги напред.
Зает съм в разговора между тези двама.
Държа ги в ъглите на личната си драма.
Животът ми е пълен крах
а кой съм аз – така и не разбрах.

СНЕЖНА ТОПКА

не зная нищо, и не искам нищо аз
дойдох от мрак и в мрак отивам
живях сред сенки и лъжа
не чувствах радост и тъга
отляво, в мястото където
на другите намира се сърцето,
аз притежавам снежна топка,
прибрана във вековен фризер
далеч от слънце и от топлинка
стои замръзнала, не чака нищо

ЕДИН МИГ ВРЕМЕ

ПАВЛИНА ПЕТКОВА

АПЕВА

*

Пак
ни там,
ни тука.
Свободен дух
скита до зори.

*

Блян.
Върху
ръката
на жената –
Сатурнов пръстен.

*

И
ние
някого
убиваме...
Макови устни
думи за прошка
виновно изричат.

*

И
един
миг време...
Оглушавам
от мълниите
на безразличие.
Знам.
Не ще
докосна
душата ти.
Но обичай ме!
Времето е пясък
подвластен на бурите
и безвъзвратно изтича.
Обичай ме още и още...
Върху устните – вкус кехлибарен.

*

Да
си сам
повален
от думи зли.
Да си забравен
от най-близки –
тъгувай.
Тъга -
лек.
Скърцай със зъби.
Ще победиш
на всяка
цена.
Знам.

*

Цял
живот
виновна
за това, че
говоря или
мълча в тишината.
Но, не съм ви виновна,
не съм ви черната овца.
Поискайте от мене прошка
за причинените от вас злини!

БЕЗВЪЗВРАТНОСТ

Един
миг време...
и оглушавам
от мълниите
на безразличие.
Знам.
Не ще
докосна
душата ти.
Но обичай ме!
Времето е пясък
подвластен на бурите
и безвъзвратно изтича.
Обичай ме още и още...
Върху устните – вкус кехлибарен.

*

Да
си сам
повален
от думи зли.
Да си забравен
от най-близки.
Тъгувай.
Тъгата ти е лек!
Скърцай със зъби!
Ще победиш
на всяка
цена!
Знам.

КРЪГОВРАТИ

*

Не чувам нищо
край себе си.
Огромна бездна
сякаш ме засмуква.
Нещо страшно се случва.
Недокосвана
с изпразнено от чувства
сърце,
а само
миг след това
животът ме завърта
шеметно.
Шепота на дърветата
ме изпълва
с надежда
и разкъсва
оковите на
смразяващата вечер.
Задава се нещо голямо –
един неузнаваем свят –
спонтанно
естествено дихание.

Синьо цвете
за вярност
откраднати мигове.

*

Прегърна ни нощта с мълчание
и с тих копнеж.
Разчувствено сближени
пожелахме си чудеса.
Младостта отдавна е отминала
по-мъдри ли станали сме днес?
Житейските несгоди
стена издигнали са между нас.
Руши се тя от порива
на чувства ни святи –
дихание в прегръдката на вечността.

*

Мълния премина през мен –
твоя допир.
Кръвта ми закипя
от близостта ти.
Пространството
между мене и тебе
някак странно затрептя.
Първично,
емоционално,
мимолетно състояние на духа.
Съблазнително
умиление
за още и още...
Побягнах.
Скрих се зад маската
на ангажираност.
А чувствата –
необяздени коне
се надпреварват с времето.

С ДОБРО

Така съм закодирана,
да се усмихвам,
вместо да плача,
да преглъщам болките
от лъжите,
да отвръщам на злото
с добро.
Много пъти са ме мамили,
много пъти са ме предавали
близки и приятели.
Зад завесата на загриженост
са ме тъпкали
и уплитали в интригите си.
Нека ме мамят,
нека ме лъжат –
не мене, себе си
нараняват.
Прощавам им, Господи!
Невежи са.
И толкова малки.
Бурени след тях
ще никнат.

КРЪГОВРАТИ

Чернеят стърнищата
загубили своята позлата.
Зърното отдавна
в хамбарите отлежава.
Лятото бавно се изнизва,
отива си след нощните свирци.
Есента идва хладна и влажна.
Оловни облаци след себе си води.
Чувам земята как диша дълбоко.
В черната си гръд отново
семе приютява
нов живот на пролет да кълни.

НЕ ОТЛИТАЙ

ПЕТЪР ПАЦЕВ

АКО МОЖЕХ

Ако можех да бъда щурче в душата ти
тихо засвирил своята песен красива,
ако можех да бъда сълза в очите ти
докоснала нежно смехът неподправен!
Ако можех да бъда цвете в косите ти
аромата разпръснал с полъх на вятъра,
ако можех да бъда мечта в сърцето ти
бих летял като птица в небето!
Ако можех, ех, ако можех да бъда звездата ти,
бих докоснал луната ленива,
светулки бих пръснал в нощта примамлива,
за да бъда твоето бъдеще!
Ако можех, ех, ако можех…

ОБИЧАМ

Обичам да си важна и желана,
обичам да си страстна и небрежна,
като есента потънала в мълчание,
съблякла и последната одежда.

Обичам да ме имаш във съня си,
косите си разпуснала до кръста
и като с примка нежна омотала,
гърдите ми, с копнежни пръсти.

Обичам да те гледам във очите –
два топли, непокорни кестена,
да те докосвам с трепет по гърдите,
обичам те така – естествена!

НЕ ОТЛИТАЙ

Не отлитай с птиците към залеза,
не превръщай дните ми в тъга…
Не искам да останеш спомен,
перце от търсена мечта!

Докосни душата ми, стопли я,
при теб единствено я приюти,
нощта нашепва още влюбена
и падат още палави звезди!

Ще те повия с обич и надежда,
ще те погаля като морски бриз,
ще роша с трепет и косите ти,
единствен мой желан каприз!

Не отлитай с птиците към залеза,
не винаги се връщат у дома,
не давай любовта да си отиде,
студено е, останеш ли сама!

НЕ ТЪРСЯ НИЩО ПО-НАТАТЪК

Застинал съм във времето,
в мислите и в чувствата…
Застинал съм в съня си недовършен!
Застинал съм в белезите пресни
на дърво изсечено
и поривът на губещия вятър…
Застинал съм в несбъднатото бъдеще!
Така минават си сезоните нечути,
така се скриват кръговете тъмни
на годините…
Застинал съм в покоя на мълчанието…
Не търся нищо по-нататък!

ЛУДИТЕ

В памет на борците за просвещение и свобода

Лудите са силни и сами,
неукротими са и горди,
на тях светът ни се дължи,
дните светли и свободни.

Лудите са болка и мечта,
носят топлина в сърцето,
вярата е тяхна светлина
не в небето, а в човека.

Лудите създават красота,
плащат всичките ни грешки.
Свободата дава им крила,
полет са в живот човешки.

Лудите са истинският храм,
свещ запалена във мрака,
ако си наистина голям,
поклоним им се, не чакай!

АБСТРАКЦИИ

РАДИ СТЕФАНОВ

*

Ела със мен. Да продължим нататък
към есенната прелест на годините.
Банкетът е по принцип твърде кратък
и твърде бързо е изпито виното.

Ела със мен. Донякъде. Докрая.
Дарявам те с безбрежност от илюзии.
Не вярвам всеки сън, че е нетраен
и само миг – усмивката на музите.

Ела със мен. Ще ти измисля празник.
Защо ли пееха среднощ камбаните?
Не беше сън. Не бе дори напразно
и вятърът разнасяше поканите.

Ела със мен. Към бялата ни есен.
Не съществува остров на блажените.
Но чувам нощем тази звездна песен
в нестихващия плач на неродените.

ПРОЗОРЕЦЪТ СЪС СПУСНАТИ ПЕРДЕТА

„Непросветно тече утрото
без светлината на твоите очи“
Павезе

В прозореца със спуснати пердета
отломките на спомените плуват.
В безсънна нощ бродира силуети
несбъднатия сън недосънуван.

В прозореца със спуснати пердета
трепти акорд от Лунната соната.
И гасне всеки изгрев безпросветно
на твоите очи без светлината.

В прозореца със спуснати пердета
замлъкнала е цялата вселена.
Събирам топлина от ветровете,
защото ми е пусто и студено.

В прозореца със спуснати пердета
посях мъгла от нощни булеварди.
Но няма те. И стихваше сърцето
в нестихващия грак на миокарда.

В прозореца със спуснати пердета
отдавна няма изгледи да съмне.
Една звезда престанала да свети
и тъмно е. И тъмно е. И тъмно…

АЛЕГРО ВИВАЧЕ

Навярно вече нещо е започнало.
Навярно е добре да помълчим.
Притихнала е тази есенна безоблачност
в усмихнатите небеса на твоите очи.

Но вяла е без теб душата на градината
Не се проврях под цветната дъга.
Бродира екот в марша на годините
премръзнала камбана от тъга.

И някак много странно са гримирани
принцесите от звездния дует.
Но скаран съм с поредното умиране.
Аз нямам време; твърде съм зает.

И може би приключват тук заблудите.
Посях си вятър, може би – мъгла.
От тъмните оскъдици на лудите
най-тъмната оскъдица застлах.

Избирам си трасета през годините.
Белеят есенно миражи от слана.
Но трудните маршрути са изминати
И има там в тунела светлина.

АБСТРАКЦИЯ

На В

Рисувам си поредната илюзия,
защото знам, че някъде те има.
Усмихнати са сенките на музите
в палитрата със Алфа и Проксима[1].

Не съм открил Орфей сред прероденитe,
но искам да умирам с Евридика.
Най-нежен е рефренът на сирените,
когато към внезапен риф ме викат.

В капчука са сълзите неизплакани.
Нагарчат липсите ти от солено.
Но тъмно е в душата ми от чакане
край ъгъла на кръглата вселена.

[1] *Най-близките до нас звезди в съзвездието Кентавър – бел. авт.*

В скованата обител на скептиците
повтарям дълго, че съм те намерил.
Но знайно е – умират често птиците,
при полет между Нюкта и Хемера[2].

Красива е поредната илюзия.
Понякога дори тъгата стихва.
Когато изоставиха ме музите,
тя тихичко в съня ми се усмихва.

ИЗМИСЛИЦИ

Измислям си оазис от миражите
и паля в небесата звездопади.
Титаник не е шанс за екипажите
в несъществуващото Елдорадо.

Измислици са вечните съзвездия,
линеещи в безбрежност и надежда,
когато заслепен към бездната
отново и отново се навеждам.

Измислици са тези отражения,
налягали в забравата на Лета[3]
Измислям своя „Остров на блажените"
в несбъднат сън, пристанище и цвете.

Измислици са всички бледи есени,
които в своя делник съм намерил
и пеят ми сирените отнесено
фрагменти от копнежи и химери.

Измислям си, измислям си измислици,
пияни от безкрайност и от жажда.
Измислям си любими и орисници,
когато за пореден път се раждам.

ФРАГМЕНТ С БОТО ЩРАУС

Раздялата е път и смърт на живо.
Празнувам сам поредната раздяла.
С раздялата умира се красиво,
а после е студено и е бяло.

И винаги, когато неизбежно
нападне ме тъга по Евридика
по лунните пътеки с много нежност
докосвам чезнещата ѝ усмивка.

ПРИЛИВИ И ОТЛИВИ

РОСИЦА КОПУКОВА

ПОБЕДА

Човек с поезията побеждава,
Когато болката е над предела,
Аз виждам как една душа се справя,
А имам се самата много смела.

Не е това, в дома ми да се гърчи
Нещастие и да на си отива,
И гледам, вместо много да се смръчка,
Душата пише и е вечно жива.

И схващам разликата във словата,
За мене те са красота и песен,
Ала за друг - спасение навярно,
За да не се превърне утре в плесен.

Човек с поезията побеждава,
Тя има някаква лечебна сила,
На всички ветрове да устоява
И вековете после приютила.

ПРИЛИВИ И ОТЛИВИ

При мен внезапно идва любовта,
не търся, идва и магнетизира,
по-хубава от пролетни цветя,
по нежна и от ангелската лира.

И после се отдръпва този мит,
тъй както често случва се в живота,
минава Дявола с верев пришит,
за да си вземе той и своя квота.

Но аз не се отдръпвам веднага,
опитвам се да я оптимизирам,
докато най-накрая я прозра,
че свири на пари, но не на лира.

Това добре, но няма камертон,
да чуе чувството и красотата
и, без да може да открие верен тон,
подсеща ме да хлопна аз вратата.

И наблюдавам някаква угроза
се стеле неведнъж като къделя:

2 Богините на нощта и деня – бел. авт.

3 Реката на забравата в царството на Хадес – бел. авт.

за някои светът е само проза,
но мене груба проза ме разделя.

Остават стиховете като вечност,
което е било, но не е вече.
А те са съществуваща далечност
в един живот, на пошлост необречен!

НА ВРЪХ

Животът сякаш ми е все на връх,
не ме стресират с нищо ветровете,
не ме завличат долу ледовете,
общувам хора, дето не са мъх.

По малко са, но са прекрасни хора.
А в тази ветровита самота,
в която има само красота,
аз мога да говоря със простора.

Над мен е Бог. И той ми дава знак
за всяка моя бъдеща победа,
съобразявам се, че всичко гледа
и само кротко се покланям пак.

А иначе, по същество съм права –
на ръст, на дух, на сила и кураж.
Аз вярвам във небесния си страж
и с лошо да ме повалят – не става!
Животът ми е сякаш все на връх....

ВЪЗРАСТОВИ ИЗМЕНЕНИЯ

Направих преоценка на живота,
намерих себе си и се ценя,
отдавна съм далеч от идиота,
сега далеч съм и от завистта.
И най-обичам бисерните хора,
които в естеството си блестят,
с наложените имена не споря,
не струват ли, не са и в моя път.
На конюнктура на деня не служа,
сама си определям правила.
И делникът ми не е никак тъжен
без лицемерната тарапана.
По-рано шетах - партита, коктейли
и плитки умове, и суета.
Но вече не. Да ме открият мене
по думите, огрени в светлина.
И никого не хваля без причина.
Ако не заслужава за поклон.
Така обичам близки и Родина,
така разбирам и добрия тон!

ЛОТОСОВИ ЛИСТИ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

ЛОТОСОВИ ЛИСТИ

ПРИЗРАКЪТ ОТ МОРЕТО

Далечен глас дочух...
В морето бурно от чувства и мечти.
Там някой в бури още настоява.
А времето без жал летеше.
Нощ. Луна.
Кораби ,които плаваха под звездното небе.
Една душа там беше.
Животът пееше в корабни платна.
Прощална морска песен.
А призракът на един моряк.
Стоеше над мостика надвесен.
Гореше моряшкото сърце.
С безумна страшна сила.
Една магия зла.
Тя бе го запленила.
Морякът бе тъй мрачен над морските вълни.
В погледа му здрачен личаха дяволски следи.
Бездна от вина и болка над вечното море.
Обиден. Оскърбен. Но още в него биеше сърце.
И там над морските вселени.
Душата му разбра.
Обречен бе на вечните сирени.
Обречен бе на самота.
Вихрушки и безумни вихри тогава над вълните се извиха.
И лицето на един моряк със сила морска скриха.
Остана силует надвесен.
И едно разбито от морските създания сърце!
Призрак на човек надвесен.
Призрак от едно море.

ТРИУМФЪТ НА ЛЪЧИТЕ

Докосване...
Тиха обич като пролет на живот.
Повест за нашите сърца.
И мост за нов съюз.
Осъдени на светлина.
Когато лъчите ни превърнат се в очи.
И поглед на небесни езера.
И полет на безброй души.
Възхвала на любов.

И триумф на красота.
За теб ще съм с едно лице.
С усмивка от най-чистият божествен взор лъчист.
Преплела дълбока и лирична нежност.
С повелите на влюбено сърце.
От обич като медно вино.
С ръце от най- кристалните лъчи.
Ще бъдеш на моста от мечти.
Запалил факла от безсмъртната душа.
Триумфът на човешките съдби.
Превърнати в Светлина.
Превърнати в Свобода.
Превърнати в Любовта.

БОЛКА И МАГИЯ

Държиш ли Вечността?
Сърцето ми заспа от сляпа сила.
Заключена в простор и тишина.
И ето две души в един съюз от време.
Бягах от болки и мечти.
Останах да мълча!
А ти какво не каза? Какво ли премълча?
Една стихия време.
Безкрайност и лъжи.
Болка и магия
остави в мен.
Отлита като птиче ято ясно лято.
Вятър от любов и време.
Ездачът сам на своето седло ще хвърли шепа прах в здрача сив.
А как ! А как виждаше съдбата.
Един войник и същността.
Болката ни изцели тогава!
Остана само Любовта.
Образ в ясна нощ когато ще простиш нали?
Тогава ще заплачеш. Ще те заболи!
И отражения ще видиш в моята душа.
Образ! Болка и магия! А после самота!

ЛУДОСТ И ВЕЧЕН СЪН

Почакай!
Някой в мрака извика.
Някой тихо стълбата към небето прибра.
Почакай! Нека имам няколко мига!
Животът е Лудост .Не го ли разбра?
Не разбра ли ,Времето е далечно!
Но то е Кораб в дълбоко море.
Жерав който летеше твърде далече.
Момиче със смях радостен на дете.
Почакай! Почакай! Звездите в нас греят.
Несломима е моята ярка звезда.
в далечна градина още живеят
Богините на красотата, живота, смеха!
А лудостта е вечен сън над мост от предели.
Тя няма да обрече нашите човешки съдби.
Ние с теб сме заедно и много сме смели.
Смелост в нашите сърца гори и блести!
Какво е пътека в лоното на живота?
Какво са лица в бурна тълпа?
Щом пътят е ясен и има посока!
Може ли да ни спре даже Смъртта?
Може ли да пресечем звездни вселени?
Може ли някой духовния устрем да спре?
Ние сме тук и не сме победени!
Държим живота в своите ръце.
А лудостта и вечния сън те са безсилни.
Никой мрак не е вечен над тази земя.
Ние сме същност! Обич и смисъл, и сила!
Носим духовната безсмъртна сила!
Носим духовната безсмъртна искра!

ЗАЛЕДЕНИ СИЯНИЯ

Пътувам сред лотоси сини!
Преминавам през бели пустини!
И жадувам Жива вода!
Амфора вечна съм.
И съм жена!
В очите ми има заледени сияния.
Пепел от нежност.
Снежни влияния.
Зов за далечност. Ефирен пасаж.
Вечна отмора. Последен пейзаж.
Рокля от птичи фини пера.
Строга утеха. Тиха съдба!
Заледени сияния с вик на небе!
Порив изчистен. Дълбоко сърце!
Обич в най-синия цвят на нощта.
Обич пречистена. Лъч на деня!
Ледена стая. Вир и звезди.
Аз още обичам. Още! Нали?

ЛИЦА

ЗАВИНАГИ

Ти каза: „Затварям вратата завинаги“!
Завинаги! Е; Твърде малко помни!
Уморих се да викам и удрям пред затворени много врати!

Уморих се от безличните хора.
Уморих се от студени сърца!
Уморих се да обичам да моля!
Уморих се не го ли разбра?
Уморих се да вярвам във всичко.
А всичко е само прах и една пустота.
Даже и в цветята безлични.
Уморих се да гледам лица!
Уморих се от битието, в което живеят днес хора.
Тълпа!
Единствено със себе си явно заети. Те живеят!
Но какво от това?
Не осъзнават смисъл и крайност.
Не сънуват нищо почти!
За тях животът е просто случайност!
И нищо друго навярно; уви!
Прости ми! Аз всичко разбирам.
Сега по- добре дори от преди.
И мъдрост като звездни капки събирам.
В пеперудено ято и нощни молци.
Защото тъканта на живота
е в шепа нежност в човешката длан!
Прости ми! Един живот е пред мен!
А зад мен цял океан!
И още много на този живот аз мога да дам!
Аз мога да дам!
Прости ми!

ОТСЪСТВИЕ

Не намирам посока!
А намирам утеха дори в надеждата зрима!
Животът постоянно тече и усещам неизбежната негова сила!
Крехкостта да обичаш сломен.
Жертвите, които понякога ще оставиш.
Илюзиите ден след ден, че всяко зло можеш да поправиш!
Усещам всяко отсъствие.
Тишината, която боли!
Ледът в душата!
Нежността на бъдния ден
И мисълта, че може би с края
ще започне нов сезон –
същността на сезоните в далечното ято.
Усещам отсъствие –
толкова истинско и така непознато!

ЛИЦЕТО НА КОПНЕЖА

Да копнееш с тихо основание!
Да усетиш бясната вълна!
Да прикриеш тъга и отчаяние!
Да излезеш силен на брега.
И есента която земята позлатява…
Да; в нея да откриеш порти към света.
Не! Никой няма да признае
копнежа, който носи дълбоко в гръдта.
Животът стръмен от предели.
От ехоти и колела.
Животът е за всички смели.
А копнежа дава само Любовта.
Да намериш полети и вяра.
Да промениш житейската съдба.
Една звезда в небето изсветлява.
И ражда се в небе Пророческа Луна.
Лицето на копнежа е различен.
Той носи орис. Свобода.
Едно примирие така различно.
Нов живот за човешката душа.
И ето – ние пак мечтаем.
Вплели своите ръце.
В общ съюз и общо дело кръв с кръв.
Сърце в сърце.
И нека този свят да ни отрича.
Да ни заливат морските вълни.
Докрая остани обичан.
И пред лицето на копнежа.
Ти своята съдба! Помни, Помни…

КУКЛА ОТ ДИМ

С лице прозрачно като Сълза.
С усмивка като капки Утеха.
Тя е кукла от Дим и нега.
Носеща блян, но и Тъга!
Порцеланова прелест.
Снежни очи.
Блестяща от радост.
Но с триумф на мечти.
В ледена стая.
Носеща грим.
Тя е далечна.
Кукла от Дим.
Вечност с рокля.
Но със сърце на жена.
В нея живее красота. Любовта.
И тя е във всяко нежно момиче.
Което мечтае.
Което обича.
Когато изживееш житейския филм.
Ще видиш лицето на кукла любима.

Чиста като вятър, като ефирност, но без душа!
Облечена с порив.
Нежна изящност.
Красива и силна .
Чиста Прозрачност.
С лице от цветя, но без маска и грим.
Това е кукла!
Кукла от дим!

ЛЮЛЯКОВА УТРИН

Гнездата на гълъбите са покрити…
С най-лилавия цвят запомни.
Плаче тихата утрин смълчана…
Две ръце към небесния взор протегни!
И светлината ще изпрати на тебе покана!
Щом затвориш очи… Усети!
Капки най-нежна сутрешна пяна.
Върху клепките ще разбереш, че пеперуда от чистота гори и гори!
В люляковата сутрин и там ще те чакам призвана.
С ръце понесла букет от живот.
С дъх на люляци лилави и бели…
Като път от лъчи тъй огрян.
Като река…
Като море с каравели.
И ще бъда в твоята длан.
Тяло в тяло.
Ръце в ръце.
Лице в лице. Призови ме…
И в люляковата утрин аз знам ще си там.
Ще си там. Ти познай! Назови ме!
С надежда. С обич! С люляци! С имена!
И със своята сила – призови ме!
В люляковата сутрин.
С люлякова мъгла…

НЕКА СЪМ УТЕХА

Тъмно е!
И призрачно и твърде тихо.
Запалих лампа.
Изгорих писма.
Не казах нито дума на последната молитва!
Светът потъна в мрак и самота.
Какво намерих в тъмното антре?
История написана с мастило.
И снимка на едно дете.
Една забравена кутия.
Една любов. Едно сърце.
Една легенда за мечти.
Една монета и изхвърлен медальон.
И безброй изгубени сълзи.
Е! Днес нека съм утеха.
Аз знам,че всичко предстои.
Ще ме намериш.
И аз ще те намеря.
Ще бъдем под най- истински звезди.
Смълчани в тихата омая.
На реки и светове.
Разбрали за прекрасна обич в рая.
Там далеч.
Живот в живот.
Съдби в съдби. Сърце в сърце.

БЛЯНОВЕ

МАГЬОСНИЦА

Порив като вълна.
Коси като пясъчни спомени.
Очи като съдбовна везна.
И още листа... отронени. Отронени.
Лекота.
Тишина.
И дихание.
Като криле в пеперудена стая.
Да я опиша поне за миг... Аз не смея!
Тя е Живот.
Магьосница.
Фея.
Но не носи тъга и разрушителна сила.
Тя е там и лети. И лети!
Във всеки сезон пак се е скрила.
И аз я виждам във всеки клон и гора.
Във всеки храст, дърво, или цвете.
Като длан и ласка на най- нежна жена.
Като легенда за красота и надежда.
Като път през далечни поля.
Тя е там.
И към хората със светлина поглежда. Поглежда.
Защото Светът е нейният храм.
Този свят тъй несъвършен и безличен.
Но една Магьосница... Аз знам!

Ще направи света по-различен. Различен.
Запомни –Тя е там.
И винаги знай тя ще бъде.
Като стълб.
Като цвят.
Като могъщ океан.
Който в Небесна Звезда ще превърне.
Ще се превърне…
Дори най-малката прашинка земя.

С вълшебство и своята сила.
Една магьосница и жена...
Ще преобрази и ще се превърне в силфида.
С най-красивия дар...
Дух и душа.
За да има Вечност. Закрила.
В този свят тя ще е Любовта.
Най-истинска.
И най-милостива.

ДАЛИ Е СЪН

Дали е сън? Не знам.
Дали е остров от мечти?
Навън оставаш сам.
И ето има пак звезди.
Звезди и Истинска луна.
Живот и нови светове.
Извори от светлина.
Поезия и ромон на вода.
И блясък на лъчи.
Дали е сън ? Не знам.
Дали това са истини? Съдби.
Животът е безкраен океан.
Красота и вечност. Може би?
Дали това е сън?
Дали се сбъдва този сън?
И колко още сънища нали?
Светът е място за мечти.
Светът е място за мечти.
Красота.
И смисъл.
И предел.
Дали това е сън кажи?
И всичко ли е само сън?
И всичко ли е само миг?
Звездност.
Даже тишина.
Дали е сън кажи? Кажи?
И ще има ли сънища?
И след това?
И след това?

НЕФРИТ

В тишината съм като лист от дърво.
Земност и въздушна потребност.
Птица с порив на неземни крила.
Най- истинска с горска душевност.
Където се преплитат звезди и живот.
Вярност.
Отрада.
И Време.
Земя от Нефрит.
Небосвод.
Извор на сърце,което е с тебе.
Статуя от нефрит запомни.
Напиши моята история вечна.
Горски дървета.
Брегове.
И лози.
Странник в непозната карета.
Щом гората докосне с листа.
Порив.
Небе.
Истински скрила.
Ще се превърна в камък нефрит.
В цвете зелено.
И в загадъчна сила.
И в загадъчна сила.

ПОЛИЧБИ

Добре, ще си отида тази вечер!
Ще си отида облечена в пясък.
Ще си отида с повик! И с крясък.
Но ето – Сърцето ми мълви!
Облечено в най-сивите духовни дрехи.
Сърце на Прокълнат Монарх е то сега!
Монах свещен и в друг живот ще бъде!
И всяка тайна ще знае на света.
Ще носи и Любов и Вечна Сила!
Но ето, в своята съдба
всичко тайнствено ще сбъдне!
Ще приеме Вечният Живот.
Ще извърви пътеки непонятни.
Ще бъде и Поличби на Живот.
С надежди дълбоки. Необятни.
Ще си отида тази вечер.
Но помни!
С всяка част от своята Вселена.
Сърцето ми за тебе ще гори.
С най- истинската сянка Бледа.
Когато то напълно изгори.
На клади и тайнствени молитви.
Сърцето ми накрая ще прости.
А всичко друго ще превърне в реликви!

ТЪГАТА СИ ОТИВА

Прегърнах своето сърце!
С пера от врани черни.
Облякох го с поезията на дете.
С украси ефимерни!
С лъчи от тайнствени усмивки.
С целувки от една вселена.

С последните обръчи на тайни.
Когато слепите проглеждат!
Но ето тъгата си отива!
Спокойно като тиха дама!
С ръце от хризантеми скрила.
Оброци и уроци, а след нея нищо няма!
Една тъга! Едно заветно цвете!
Последни изстреляни стрели.
Порив в тайнствено сияние!
Тъгата си отива! Разбери!
А с нея всеки лист и всеки спомен.
Светът ще забрави и това.
Светът е толкова огромен.
Тъгата скрита в Тишина.
И път и тайнствени предели.
Ще сияят нови светлини!
За да има вечен спомен.
За Обич! Вяра! И Мечти!
Тъгата си отива, разбери!

ПАЛАЧИТЕ ПЛАЧАТ

Понякога… Понякога палачите плачат.
За затворените от Живота сърца?
Намират ли сила да скрият в крепостта
Съдбата и човешката Топлота?
В затвора тъмен и страшен.
Когато си там в най-сивия ден.
Превърнат в прах от Забрава.
По-леден от камък студен.
Понякога Палачите плачат.
Нелека е тяхната мощ.
В очите им има единствено Дълг
и Безкрайна Пронизваща Нощ.
И там те виждат навярно...
Може би свят от мечти.
Погребани хиляди тайни.
Разбити Надежди. Съдби.
Понякога Палачите плачат.
Никой не е най-жесток на тази Земя.
Най-тъжни са душите,
които прикриват с Тъга Любовта. Милостта.
Светът затворен в крепост.
От здрави бетонни стени.
Които са там... Но без сила.
Да зазидат Човешките дни.
Понякога Палачите плачат.
Те носят също Дух и Сърце.
И спомени и молитви...
Понякога плачат и те!

ПЕСЕНЕН ПОЛЕТ

СТОЯН МИХАЙЛОВ

ЕСЕННО

/импресивно/

Есенна покана,
с багри по върхари...
Път сега подхванал –
прелест ще завариш!

Ранина уханна –
меко галещ вятър...
Пий небесна манна –
приказен театър!
Над полята орни,
слънчев лъч наднича...
В хълмовете горни,
глъхне песен птича!
Смее се реката,
на върбите голи...
Плуват им листата –
мънички гондоли!

О, незрима тръпка,
с месеци мечтана!
Есенна прегръдка –
тъй в сърце остана!

ПОЕЗИЯ В ПЕСЕНЕН ПОЛЕТ

Каква магия в думите събужда,
та битието сбира в дъхав цвят...
С прозрачна лекота, без помощ чужда
и разум и копнеж в едно горят!

Дълбок поклон на кончето крилато
зареяно в чудати върхове...
Бронирана речта с варак от злато -
любов безкрай и ромонът зове.

Сафо, Екзюпери, Хаям, Петрарка
хоро потропват в чудната игра...
А Ботевият стих – световна марка,
в Балкана вечер прелестите сбра!

О, тез шестнайсет, тези двайсет реда
за нас са флаг и знаме и мечти...
Като слепец с копнежа да прогледа,
уверен в невъзможното си ти!

Свободен си и целомъдър, снажен –
в доброто взрян сърдечен херувим...

Всевластен, чрез перото да докажеш
с поезия през огън как вървим!

ДО СЕТЕН МИГ

/сонет /

Картинно на затворена система,
във тялото кръвта ми се върти...
Забързан кон, сърцето я поема,
понякога по път се суети.

Така с години по света се лутам –
с любим човек поделям самота...
Ту камъка Сизифовски си бутам,
ту радвам се на пътна красота!

Ще биеш ли така сърце до края,
кога „каручката” ще спреш в калта?
Единствен Боже, съдник ти си, зная,
над мен и грешниците по света!

Създателят, отмерил ни грамажа –
към всички справедлив отмерва стажа!

НЕ ГОВОРИ ...

Не говори,
не казвай нито стон !
Послушай само вятъра!
Нали следим театъра
от третия балкон!
Не говори –
какво са думите
звездите щом трептят ?
За нас сега е свят
с цветя по друмите!
Не говори,
нощта ни е запяла
най-чудната си песен...
До теб лежа унесен,
до мен ухаеш цяла!
Не говори –
чуй утрото пристига
разперило крилата.
Целувай красотата,
що пее във авлига!

Не говори...

ПРОСТРЕЛЯНА ПТИЦА

Просторът става ми дома Свещен,
где щастието пее във гърдите...
О небеса! И вий ще потвърдите,
че рея се с любов благословен!
Че съм далеч от време и пространство
с едната мисъл – нейните очи!
Като в амок, като заклет в пиянство
копнежът ми и сънен не мълчи...
Не закъснява, „в полет тя пристига
да среща бурите със мен готова.”
Как устремно и пламенно се вдига
с изстрадано сърце, но в сила нова!
И ето го мигът на радостта ни –
допираме криле като един!
Защо наш кум, ти слънчев лъч не станеш,
та радост да прелива до Амин?
Гърмеж ! И втори – всичко притъмнява,
един любовен пирует престава?
А две сърца възторжен химн запяват –
„ безсмъртна любовта че все остава!”

Не стреляйте напразно в таз светица,
не си хабете смъртните куршуми!
Тя по света е властващата птица -
поезия от най-красиви думи!

НОЩНА ТРЪПКА

Очите ни говорят топло –
в душите славей е запял...
А тъй Светът е засиял-
таи в сърцата сладки вопли !

Нощта рисува сенки бавни,
за обич пее и мечти...
Спря времето и приюти
в едно копнежи стародавни.

Окъпан звездно, небосводът
като олтар далеч гори!
И птиците в гнезда дори
целуват нощната природа!

Отдавна полунощ угасна,
а някъде запя кавал...
Сърдечният звънлив вокал.
една любов роди прекрасна!

Свидетел стар луната близка
изви лицето си конфузно -
пак утрото посрещна гузна,
щом слънцето и се изкиска !

СЪРЦЕТО ПРОГОВОРИ

Зимата за теб съм ветровала,
лятото съм пристанът красив!

Плодна есен, любовта събрала,
твоят дар съм с Бога милостив!
Пролет аз съм цъфнала череша,
да те лъхам с нежен аромат...
И като нечакана депеша
във живота внасям ти обрат.
Бялата съм твоя „самодива”
вечер ненаситно да целуваш...
Давеща съм във река пенлива,
с риск до мен от нея да изплуваш!
С кон пенлив ела при мен забързан –
прегърни ме бурно заслепен!
С мен, кажи до края че обвързан
ще битуваш до последен ден!
Ще си моят рицар безутешен –
Дулцинея твоя ще съм аз!
Тъй вглъбени и по пътя грешен –
двамата „да страдаме” в екстаз!
Аз коси по теб ще разпилея,
да се загубиш в тях като на сън...
Край нас чаровно птиците ще пеят
с подобни трели на камбанен звън!

Прегръщай ме, прегръщай ненаситно –
нашепвай тъй желаните слова!
Не чувстваш ли че вече ще политна –
единствен си виновник за това?
Целувай ме, целувай до забрава –
на устните ми сладостта изпий!
Една в сърцето любовта остава –
за нея двама сме родени ний!

ИЗСТРАДАНА ЛЮБОВ

Все за теб
аз в гърдите си слънцето крих,
а по устни –
сок от малини червени...
Чаках все
полумрака със нежния стих
да ме грабнеш
и потънеш във мене!
В ранна утрин
с бели менци на гръб,
росна китка
за теб от градината нося...
И от радост
и обгърната в скръб -
сенокосите с теб
бих обръщала боса!
Аз те любя
през деня и на сън,
че в очите
един търпеливо остана...
Чаках среща –
ведър песенен звън,
а сърцето напук
пак бе стенеща рана!
И накрая,
когато не вярвах сама
на съдбата
към мен безутешна
се завърна при мен,
да изкупиш срама
и за изповед –
колко си грешен!
И простих ти!
Смирено изплаках
на живота горчивата участ!
Издържах!
Любовта си дочаках –
нека и други тя да поучи!

ПОНЯКОГА

Понякога духът ме утешава
за пътя през живота извървян.
Оценката – на хората оставям,
с похвала да ме кичат или свян.
Понякога самата съвест пита
„достойно ли годините живя?
На себе си ли цялостно разчита,
та щастие в гърдите си събра”?
Понякога в униние оставам –
природата във тайни не разбрах...
Докрай кълна се, цял да се раздавам,
сред божията сила и размах!

Понякога, понякога на воля
възторжено ме грабва радостта!
От все сърце обзет пленен се моля,
любов да ме крепи до старостта!

СЪБУЖДАНЕ С МОРЕТО

ТОДОР БИЛЧЕВ

ТЪГАТА НЕЗАБРАВА

Пъстра обич с листи отбрулени.
В мен безпощадно звънти есента.
Кой ли в мислите ми забулени
би намерил за любов песента?

Радост есенна. Дъх на забрава.
И на нестихващо бурно море.
Черна земя, от суша корава.
Моето село. Със синьо небе.

Моето детство. С бяло хвърчило.
С дъх на смокини, на грозде и свян.
Облаци с грях, земята смрачили.
Тиха надежда – във зелето хрян.

Билка за рана. Лек за душата.
Кървите нека попие сърце.
Колко ли есени на земята
още душата Духът ще зове?

Колко ли злобно злото ще вие,
искащо да победи със лъжа?
Тихо морето раните мие.
За незабрави не ще да тъжа.

12.10.2023 г. 19.19 ч. Русе

МОМЧЕТО СИ ОТИДЕ

Бурно е морето. Черно е. Фатална котка.
И мильо от пяна яростна вълна заплита.
А денят тринайсти. Петък. Време за разходка.
Кой ли зад стената свободата ни замита?

Грее във нозете закъснялата ни есен.
Песен за любов подкарах. Траурна излезе.
После от вълната най-щастлива бях понесен.
Радост скрих, че тъй за някого ще съм полезен.

А морето смее се от детски поглед. Чисто.
Скачаха вълните. Като зайченцето бяло.
Но откъсна се от някоя едно мънисто.
Само миг и гледах те в обратно огледало.

Нямаше тъга и чувства грубо закърнели.
Същата те виждах. Завъртяна бе обратно.
Зайченцата бързо бяха вече отлетели.
Връщах се във времето, което беше златно.

Бурно бе морето. Къпеше се в него гола.
Гларуси свидтелите наши само бяха.
Днеска си отиде. Бе тогаз с брада набола
и момчето. А приятелите ни… умряха…

13.10.2023 г. 20.15 ч. Обретеник

ИЗВИСЯВАНЕ В МОРЕТО

Събуждането тук – поредната магия.
Червен от срам, под златен прах денят изгрява.
В синджир от морска пяна в миг вълна се крие.
В прегръдка слънчева, морето пожълтява.

Но щом целуне го денят, пак посинява.
И двама с вятъра започват да играят
игра, голяма колкото детинска врява.
Където възрастни в деца ще се познаят.

Кого ли тука да упрекна, да изтъкна?
Виновни, че сме будни няма. И са всички.
От детството греха не мога да измъкна.
Грешихме много. Ала винаги прилично.

Какво е грях, да обяснявам ми е трудно
на тез, които никога не са грешили.
И, въпреки това, не ще ми бъде чудно,
от тях да чуя, че са те за грях простили.

На други да. Дали на себе си ще могат?
Тъй както на удавници море прощава.
На прошката сърцето ражда се от Бога.
Душата със това се само извисява.

15.10.2023 г. 5.55 ч. Обретеник

ЧЕРВЕЯТ ВРЕМЕ

По миг след миг, секунда и минута
гризе ни нежно червей с име време.
Пораснали, на майките от скута,
за себе си то бърза да ни вземе.

И тръгва си със нас. А ние с него.
Доброто, злото също му слугуват.
Дали във студ минава или в жега,
със време всичко живо съществува.

Нахранено със наши молекули,
веднага то в отвъдно се обръща.
И виждаш, че животът се търкулил.
Назад не може вече да се връща.

По миг след миг, минута и секунда,
изяжда времето и сетна пора.
То глас от бездната е непробудна.
Не може с него живото да спори.

В ШУМАТА

В жълтата шума, в шумата ланшна
тиха носталгия се е скрила.
Днешната шума, даже сегашна,
нищо без нас не е приютила.

Капят листата. В жълта позлата.
А във кръвта ни с есенна песен,
с радостни химни, с оди в душата
рее се вятър, с менче донесен.

Смесва в котлето есен и оди.
Песните звънки в химни обръща.
И се понасят звуци, акорди.
В цветна дъга с любов се прегръщат.

Листите шарени се завъртат.
И като дим в небето се вият.
Те от земната гръд се откъртват.
Есен със зима в миг ще покрият.

Тъй се откъсват дните човешки
и на живота ни от дървото.
Те, като бити шахматни пешки,
падат в полето на тържеството.

Шахът приключва. Свършва играта.
Всичко пак става шахматна дъ / ска.
Листите падат – шума в позлата.
Мокрите съчки в огъня съскат.

НА ЖИВОТА НИ СЪВЕСТТА

В жълтата шума, в шумата пъстра,
куче кафяво е скрило снага.
Свито в съдбата, носи си кръста.
И примирено очаква снега.

Някаква лелка му хвърли мръвка.
Бяха очите ѝ пълни с тъга.
Глътна я бързо и не я сдъвка.
Тъжно зави по изгряла дъга.

В шумата после легна отново.
Чакаше вече да дойде смъртта.
Винаги е за нея готово
то, на живота ни зъл съвестта.

Ала, когато зима настана,
всеки в черупка тогава се скри.
Кучето само вънка остана.
Белият сняг със воал го покри.

И се понесе с вихъра леден
воят любовен към бледа луна.

Пееше химна земен, последен,
някакво същество от светлина.

Пееше с него, цяла, земята.
А в мразовитата, зла тишина,
бавно, покълвайки със цветята,
се роди човешката добрина.

Тя върху хората се принесе.
И завладя ги, тъй както мълва.
Химнът на кучетата донесе
за духовния им огън дърва.

Но не зная жив дали е още
този пламък, искрящ и в тъмнина?
Само някога, събуден нощем,
виждам се огрян в звездна топлина.

СЛЕД ПОСЛЕДНИЯ УДАР

Усърдно дълбае с длетото резбарят.
И никой не знае какво ще излезе.
Дървото под него душа си разтваря.
И малко, невинно човече се плезе.

След удара, удар. Ракия. Цигара.
И все по-дълбоко резбата навлиза.
С резбарство живота не леко се кара.
Но стига за вино и скъсана риза.

Резбарят рисува и удря длетото.
А то във дървото без милост се впива.
Разкъсва се между двете съществото,
което от ударите не загива.

„Дълбай ми душата!" – дървото ридае.
Резбарят не знае душата къде е.
След удар длетото се впива накрая,
където нормалните живи не смеят.

Какво ли ще стане с последния удар,
Когато и двете души се целуват?
Едната остава на земния одър.
В просторите звездни резбарите плуват.

МИЛОСТИВА ВОЙНА

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

*

през руините
понесла дете
догонва я снаряд

*

в ръцете ѝ
мъртва рожба
от гърдите ѝ капе мляко

*

обичам те завинаги
и аз завинаги
изповед под развалините

*

деца загиват
преди
да са живели

*

и петте ѝ деца
едно до друго положени
в общ гроб

*

сред отломките
кърми оцеляло дете –
чуждо

*

оцеляло само
едното ѝ дете –
без ръчичка

*

молбата ѝ –
мен вземи –
майка на колене

*

сред развалините
тя ги зове по име
ни едно не отговори

*

снимка
в пазвата на мъртвата
три засмени деца

*

окървавена
простреляна риза
тя ѝ пришива копче

*

сред руините
разхвърляни парчета
от бивши деца

*

разстоянието
между живота и смъртта –
един изстрел

*

настъпили
мини деца –
статистика

*

броене
на мъртвите другарчета
урок по аритметика

*

в ръчичката ѝ
изстиналата ръчичка
на мъртвото братче

*

понесло
мъртво сестриче
батко сираче

*

на разсъмване
започва преброяване
на мъртвите деца

*

убити деца
човечество
без бъдеще

*

прощална прегръдка
между него и любимата –
автомат

*

бръмчат над града
железни птици
яйцата им сеят смърт

*

железни птици
прогонват
пойните

*

полет на снаряди
под развалините
стенания

*

в края на войната
остарели
деца

*

свършиха живите –
изтощена
война

*

не достигнаха
само десет секунди –
до убежището

*

майки
посяват в земята
мъртви деца

*

в очите на детето
страх и болка –
мама не отговаря

*

спряло сърцето ѝ
под него още тупка
малко сърчице

*

отзвучаха
металните ястреби
мъртва тишина

*

най сетне тишина –
над разрушенията
гладни гарвани

*

в ужасени
детски очи –
защо?

*

локви
из пепелищата –
все червени

*

умират
от жажда
на брега на морето

*

по ръчичките
отново надписи –
човечество без памет

*

положени на асфалта
преждевременно родените
няма електричество

*

те
спряха да плачат
алея на ангелите

*

в яма
затрупват ги –
още живи

*

умират
с отворени очи –
да запомнят палача

*

до нея
парче от краче –
разкъсана обувчица

*

оживял
без семейство
търси смисъла

*

майки на жертвите
и тези на убийците
плачат прегърнати

*

изтребление
и на север
и на юг

*

изчезнали градове –
между
вчера и утре

*

болен свят
кога ли
ще се излекува?

САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ

ЕПИГРАМИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО

ДОБРИНА СИМОВА

ЛЮБОВ

Ах, „език, свещен на нашите деди!“
За някои си само средство за пари...

ИЗХОД

Разболя се от лежане и седене.
Мигом с наука реши да се заеме.

НЕВЪЗМОЖНОСТ

Незнанието е в постоянно заседание.
Няма как да си построим ново здание.

ГОЛО ОЧАКВАНЕ

Телефоните им ги правят
мързеливи и неграмотни.

Защо родителите чакат
ученето да върви по ноти?

НУЛЕВ РЕЗУЛТАТ

Образованието отдавна ми изяде главата.
Днес тя не става дори за шопска салата.

ПОД ЛУПА

И днес „България цяла сега нази гледа!“
Кой, кога, защо и как си сменя мирогледа.

КОЙ?

Образованието ни сега е в най-тежка ремисия.
Но кой ли ще се заеме със спасителната мисия?

ДОБРО ЗА ЗЛО

КИРИЛ НАЗЪРОВ

Ти правиш добро
ей тъй – на ангро.
Добро на колеги, съседи;
на братя, сестри, братовчеди.
Помагаш на свои и чужди,
на хора със и без нужди.
С добрините ти те добре си добруват,
но зад гърба ти с насмешка хортуват:
„Май този наивник е нещо така…“
и пръсти вртейки помахват с ръка.
А ти продължаваш като с ведро
на хората даром да сипеш добро.
За другите гледаш да има,
за себе си нищо не взимаш.
Отказваш и злато, сребро.
Дори и на злото отвръщаш с добро!
А бре човече-умниче,
дарявай на всички добро на ангро,
но знай и добре запомни, че
още от древните мъдро е казано,
няма добро
ненаказано!

АЛЕКО

ХРИСТО АНГЕЛОВ

Да можеше сега Алеко да възкръсне,
сърцето му от мъка щеше да се пръсне,
като съзре той свойто чедо свидно, мило,
към бизнеса и към властта се устремило!

Щастливецът дали е бил щастлив?
Едва ли! Няма как да знаем!
Но Ганю бил е! Грубичък! Нахален!
Усмихнат – винаги витален.

И днес сред нас се той намира!
Но не с дисаги и мускали!
А бръснат, лъснат, парфюмиран!
Преследва свойте идеали.

Да можеше Алеко да възкръсне…
О, не! Я по-добре да не възкръсва!
Че той не би могъл да се укрие
и Ганьовият внук ще го убие.

ПРОЗА

НОВА ПРОЗА

ДИПТИХ СЕЛЕНА И ЕНДИМИОН

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

„Селена е дъщеря на двойката титани Хиперион и Тея, сестра на Хелиос и Еос. На колесница с впряг от два коня или яхнала кон или бик, нощем тя пренуска по небето и посещава любимияси Ендимион, отвлечен и обречен на вечен сън в пещерата на планината Латмос, за да го целуне."

Герхард Белингер, Митологичен речник, Прозорец, 2008

ЕНДИМИОН

„о, ти, белоръка Селено…"

Хезиод, Омирови химни, XXXII Към Селена

Седнал на пейка, гледах Луната в един прозорец. Той бе станал небе и Тя бавно се движеше в неговата тъмнина.

Някой го отвори и Луната изчезна.

„Влезе в стаята," помислих си.

Чаках дълго, но прозорецът остана отворен. Гостоприемен и мълчалив.

Как исках тази стая да бе моята, като *„да искаш Луната, сякаш има начин да я получиш."*[4]

Тръгнах си с наведен взор. Страхувах се да погледна към небето, погълнало всички звуци, орисало на забрава словата на желанията.

Прибрал ме е странен сън, от който няма кой да ме събуди. Дори и Тя, с шепота на име, което вече не си спомням.

„И така живея вечно насън, дори когато живея наяве."[5]

Усещам те,

[4] *Фернанду Песоа, „Книга на безпокойството" Изд. Къща „Кибеа", 1997. Преводач Даринка Кирчева. – бел. авт.*

[5] *Ibid – бел. авт.*

но очи не отварям.
Не ме питай
защо – ще мълча.
Дори и целунат.

СЕЛЕНА

Целувката ти –
само погледът ти
е по-нежен.

Нощта беше море и морето бе нощ.

Вълните, събудени в своята женственост, се бореха за малко дъх сред седефената белота на възбудата, докато вятърът – този стар ненаситник, ги обладаваше, тях всичките, едновременно. Луната, чиято смелост не надхвърляше кроткото съзерцание, бе избягала вдън пещери и само отражението ѝ засрамено криеше в гънките на вълните пътя към нея.

На брега вълните се сливаха с пясъка, който жадно попиваше бялата пяна на тяхното буйство. Само пясъкът разбираше изнемогата им, само той бе ложето на безмълвното безвремие. Сега дълбината след всяка вълна се превръщаше в *„блед и трепетен промеждутък между гребени на две малки вълни, огрени от лунните лъчи.“*[6]

Там вятърът спираше непонятния си порив и, превърнал се в техен пастир, уморено заспиваше. И тогава Луната, нежна и изтънчена, напускаше пещерата, спомнила своя орисан път.

Само девството на покоя и съзерцанието оставаше непокътнато.

Утрото щеше да му отнеме лунната пътека, но да го дари с целувката на боси нозе.

Върви така,
все едно целуваш земята с краката си.

Тик Нят Хан (1926), Дзен учител, писател и поет

ДУВАРЪТ

ВАЛЕНТИН БАРОВ

Влязох навътре. Събух калните ботуши още на стълбата отвън. Прибрах чантите с лекарствата. Припалих печката и сложих чайника да кипне. Чаят от шипки най сгрява в хладно и влажно време. Но трябва да е врял на огъня поне час. Преоблякох се и приседнах до печката. Отворих леко вратичката и запалих цигара. Тате, Бог да го прости, не пушеше вътре в къщата. А ако се случеше, го правеше точно така и то само когато е студено навън, та не му се излизаше. Открехне вратичката и издуха дима от цигарата навътре. Другият дим сам си го издърпва коминът на оджака през печката. Казваше, че на това го научил Бай Петър.

Чичо Петър – Цупарата…

… или Бате Петър, както му казваха в махалата по-старите, беше майстор.

От всичко разбираше. Цяла къща по проект можеше да направи. От септичната яма, та до комина и капандурата на тавана.

Беше висок, здрав и як мъж. Още преди войната работил като механик в килимарския цех. Двадесет и девет стана, сновачници, валове и какво ли още не, плюс един пикап и две камионетки, все на него чакали ремонтите си. Като почнала войната го мобилизирали. На Драва го ранили. Върнал се от там подофицер. Почнал си пак работа в килимарския. Не обичаше да разказва за войната. Само когато вечер се събираха у нас да играят карти и след като завършваше играта, си допиваше чашата, тропваше я у масата и казваше на спорещия, дето не си бил обявил белота:

– А спокойно бе… Ти пък като на война. От войната по-лошо няма! – удряше с ръчищата си по масата, ставаше и си тръгваше. Никой не му противоречеше. Та той беше Бате Петър – Майстора.

[6] *Фернанду Песоа, „Книга на безпокойството“ Изд. Къща „Кибеа“, 1997. Преводач Даринка Кирчева. – бел. авт.*

А имаше ръце – ръчища. Цял ден можеше да зида, а като не стигаше вартакереч, ще захвърли терзията и ще иде да помогне, та по-бързо да я оръкат. Искаше да изкара стената така, както го е планирал за деня.

После си имаше друга работа. Имаше голям двор. Беше го разделил на две части.

Едната работеше жена му, леля Катя.

Зеленчуковите лехи бяха нейна грижа.

Другата бяха овошки. Сливи петровки, череши ранозрейки, ябълки и круши. Общо 12 плодничета. Обгрижваше ги през цялата година. Напролет ще ги окастри. После ще ги напръска с препарати против всякакви гадини. След туй ще ги овърже с капачки от буркани, нанизани на канап, та да дрънкат и плашат скорците да не кълват плодовете.

Наесен, като ги обереше, раздаваше на съседите. А жена му правеше сладко и компот. Като ме пратеше тате да взема някой инструмент от чичо Пешо, тя – леля Катя – все ме черпеше със сладко и чаша компот и чак като го изпия, тогава ми даваше каквото там трябва.

Бяхме дечурлига. Белѝте все в главите ни. Като поузреят черешите и джанките, вечер прескачахме стобора, та крадяхме. То колко крадяхме. Два джоба сливи или череши, ама много белѝ правехме.

Отъпквахме зеленчуците. Чупехме клони. Въпреки че преди да влезем, се заричахме един друг никой да не чупи клонче от дръвчетата. Чичо Петър никога не ни наказа за тия бели. Само като ни чуеше, че шетаме из градината посред нощ, палеше външната лампа, излизаше навън и се провикваше:

– Чекайте сега да видите вие, като ви зафана[7] с гьостерицата[8]!!!…

Ама ние вече бяхме прескочили оградата и тичахме из тъмното нагоре по сокака.

Една вечер бях решил да вляза сам и да се наям с ранозрейките череши. Когато бяхме с другите хашлаци, вдигахме шум и сума ти поразии след нас оставаха. Понякога даже плодче не изяждахме – само ей тъй, от келешлък го сторвахме.

Бяхме съседни дворове. Една от дъските на стобора се беше отковала отдолу, та лесно се провирах и лазейки между морковите и марулите, бързо стигах до черешата.

Така направих и този път. И тъкмо се изправих да си набера от черешите, вратата на лятната кухня се отвори.

Чичо Петър излезе навън, отвори кутия „Слънце" и запали цигара. Още докато излизаше, аз легнах обратно в марулите, за да не ме види. Запали той цигарата. Изпусна дима, огледа градината и седна на малката пейчица отпред. Бях на не повече от пет метра от него. Лежах в тъмното и си представях не само ръчищата му, но и дебелата гьостерица в тях. Не даваше вид, че ме е забелязал. Но знаех, че ме гледа. „Ето, запали и втора цигара, и все към мене гледа" – си мислех аз.

Точно в този момент другите момчетии щурмуваха оградата и нагазиха сред дърветата, без да видят, че Чичо Пешо е там.

– Бегайте, пичове! – успях да извикам и всички един през друг прескочихме оградата обратно.

Минаха години.

Чичо Пешо никога не каза на родителите ми какво съм направил.

Ожених се и отимах деца. Чичо Пешо беше вече на години, но дойде и изгради и моята къща. Точно по плана. А на комина отля козирка. Сложи малък покрив, та да не влиза вода в него, когато вали дъжд ли, сняг ли.

Един ден отидох да му поискам мистрия. Докато ми я подаваше, рече:

– Ето, Валко. Вземи я. Тя сама ще работи – засмя се и продължи. – И да направиш дувар, дето се лесно не прерѝпа[9]. Па ако имаш зор – ела, обади се. Заедно ще го сторим.

Години след това чичо Пешо остана сам. Беше полусляп и стоеше на улицата,

[7] Подхвана

[8] Голяма тояга, сопа.

[9] Прескача.

облегнат на портичката си. Стоеше и се взираше – дано да види, дано да познае някого, който да го заговори.

– Добър ден, чичо Петре! – застанах аз пред него.

Човекът се сепна. Взря се. Протегна ръка, та ме пипна. С другата ръка ме хвана за рамото. Ръцете му бяха същите. Едри, силни, големи и напукани от допира с челика и варта.

– Валко! Валко!... Ти ли си?... – разплака се старецът.

– Аз съм, чичо Петре. Аз съм, Майсторе!

И му заразказвах за себе си.

За децата ми, които той съвсем беше забравил. Разказах му и за света, който той не виждаше… Когато станах да си тръгна, му помогнах да стане и той. Прегърнах го и му благодарих за дома, който ми беше построил. Благодарих му, а той тихо ме попита:

– Валко, а мистрията, чедо, нали още пазиш?! Пази я, та да си градиш двора с нея, сине, но от мене помни – една тараба оставяй винаги откована, та да ти влизат дечурлигата в двора и да зобат череши. Иначе ще ти е глухо и пусто из къщи.

Дръпна ме, та ме прегърна с ей тия огромни ръчища, и ме изпрати до ъгъла.

Мина се седмица и чух, че е починал.

Отидох да го изпратя. То на погребението почти нямаше хора.

Прибрах се и намерих мистрията. Увих я и я сложих отгоре на етажерката. Да си почива. Тя нейното беше свършила. А аз отидох да проверя дали тарабата случайно не се е заковала сама.

Не, не беше…

Чакаше си дечурлигата.

МАШИНА НА ВРЕМЕТО

ВАЛЕРИЙ ЙОТОВ

АЛХИМИКЪТ

Тихият брум на множеството електронни лампи нарушаваше нощната тишина, машината заработи и той ѝ зададе годината, в която трябваше да го пренесе, а именно 1666-та.

Озова се в някакъв средновековен замък в Алпите. Беше алхимик в малка тайна лаборатория, скрита зад отместваща се стена с рафтове, отрупани с множество книги. Отмести стената. Влезе в просторна богата библиотека. После излезе на заснежения двор в замъка – да се полюбува на тихата, ясна, звездна нощ!

Беше открил еликсира на безсмъртието и смяташе да го предостави на всички хора! Не само в средновековието, а и в неговото съвремие. Но дали на хората им е необходим този еликсир, дали няма да им е скучен вечният живот... Не са ли по-хубави отредените години, които бързаш да изживееш с ритъма на своето време?

Разсъждавайки над тези въпроси, той реши да разруши машината на времето и да остане завинаги в средновековието с бавния му ритъм – беше се уморил от бързането на своя век.

СРЕЩА НА ВЕКОВЕТЕ

Рибарите днес тръгнаха рано. Лодката им пореше с носа си леката вълна, точно срещу изгряващото слънце, хвърлило бляскава пътека върху морската шир. След като хвърлиха мрежата, зачакаха рибния пасаж.

Голямо бе учудването им, когато в извадената мрежа между рибата видяха стара амфора и малка морска мина – съвсем нова, вероятно донесена от теченията до залива от бушуващата недалеч война.

Каква среща на вековете – древната запазена амфора и мината от близката война!

Не знаеш какво ще ти поднесе денят, морето... и случайността...

НА БРЕГА

През 2022 година всеки ден ходех рано сутрин до морето – Галата, Аспарухово, Св.

Св. Константин и Елена, Златни пясъци и т.н., но най-често до вълнолома във Варна. Снимах изгрева и му се наслаждавах – да презаредя душата си.

Тази сутрин се разхождах по вълнолома. Видях трима рибари – застанали един до друг, ловят риба в залива... Загледах се и – странно – улавяше само единият, най-десният. Откачваше всяка риба от кукичката на въдицата си и я пускаше обратно във водата. Съседите му така и не хванаха нищо, макар той буквално да им пускаше улова си!

За всяка работа трябва чалъм и много късмет, помислих си. И точно тогава от разговора между другите двама разбрах, че третият е украинец. Какъв ти късмет...

ХУДОЖНИКЪТ

Беше старец, когато започна да рисува.

Нарисува много картини с флумастери, цветни моливи и други евтини материали.

Рисуваше само фантастични картини – пейзажи от други планети, от открития космос – звездни експлозии и други чудеса.

Продаваше ги на символичната цена от един лев за картина. Веднъж един японец купил от него доста картини наведнъж.

Минали две години и един ден японецът пристигнал с обемист плик при дядото.

Той категорично отказвал да вземе плика. Тогава японеца го завел да пие една ракия в близкия ресторант. След изпитите сто грама най-после старецът взел плика, в който имало доста голяма сума в долари, престижни сертификата от художествени учебни заведения и диплома от изложба с картините му. Един от сертификатите дори удостоверявал, че успешно е преминал изпит за художествено майсторство на картини с космическа фантастика.

Имало и издаден албум с картините му.

Японецът му предложил да посети Япония – имало учебни заведения по художествено майсторство, които го очаквали.

От радост дядото получил удар. След удара вече не можел да говори. Не посетил Япония, но продължил безмълвно да рисува „космическите картини"!

Вече бил доста известен и често излагал творбите си по изложби в страната или чужбина!

ПОЧТИ КАТО АНДРЕШКО

ЖИВКА ТАНЧЕВА

/разказ по действителен случай/

Въцина живееше с мисълта, че едва ли не, той е най-верният човек в селото на „Новата власт". Нощем се будеше и пресмяташе на пръсти хората – кой е техен и кой не е. Не дай Боже, да попаднеш в списъка му на непокорните – жив, живеничък ще си изгориш.

Така се случи с Фратю Фратев, изявен Николаптковист. Вкараха му земята в ТКЗС-то, плати към нея сума и пари за рента, взеха му кравата, вола и всякакъв земеделски инвентар… Беше най-добрият земеделски стопанин в селото. Накараха да работи за тоя дето духа, но Фратю Фратев не се предаваше лесно. Сложи в торбичката си туй-онуй за ядене и реши да бяга зад граница. Но властите го подушиха, арестуваха и го подведоха под съдебна отговорност. Местната партийна група на БКП/К/ взе решение да изпратят обществен обвинител, който да пледира за смъртна присъда.

Щом Въцина разбра датата, на която ще се гледа делото, веднага се притече в помощ на властта. Потегли с влака от вечерта, за да пристигне навреме в оня затънтен град край южната ни граница, където щеше да бъде нужен.

Когато влакът спря на последната гара Въцина разбра, че трябва да пътува още дълго, но със друго превозно средство. По това време автобусите и леките коли бяха рядкост в нашата държава.

Трябваше да използва конен впряг. Пазари се с един каруцар, селянин от близките села, който отиваше в тази посока, да го закара до пограничният град и потеглиха. Парите, които му поиска каруцаря бяха множко, но нали изпълняваше важна мисия, прежали ги лесно.

-Ти байно, по каква работа си тръгнал от толкова далече? – за да се опознаят го запита каруцарят.

Въцина това и чакаше, за да развърже преданият си език към Новата власт.

- Отивам, за да искам смъртната присъда на един голям народен враг. От нашето село е, Николапетковист и кулак. Едва го вкарахме в ТКЗС-то, взехме му всичкия имот с добитъка и инвентара, а той ми вика: „Аз пак ще имам, а ти няма да имаш" и ме гледа право в очите... Да не ти казвам какви други думи ми издума. Аз не го оставих ненаказан. Не дадох бележка на децата му да учат по-нагоре. Мислех си – ще ми се покори, а той и тях не пожали. Запътил се да минава границата, но го хванали, гадът му със гад и сега като му окачим въжето на шията, ще миряса най-сетне, неговата мам.....

-Значи, смъртна присъда ще му искаш?- угрижено го запита каруцарят. – А, нали може да бъде и доживотен затвор? Може пък там, в затвора да се поправи и да ти се по-кори, а? Така не покорен ще си отиде. – помъчи се да смекчи злобата му каруцарят.

-Не, тоя гад не трябва да живее. Нас ни трябват предани и чисти хора. Комунизъм с кулаци не се гради. Мръсни Николапетковисти. До крак ще ги изтребим и поколението им до девето коляно.

Каруцата тракаше по неравното шосе и разпаленият глас на Въцина ту се усилваше, ту глъхнеше от шума на колелата. Каруцарят се умълча. В очите му заиграха лука-ви пламъчета, а в ръцете му камшика играеше върху гърбовете на охранените кончета. Въцина с удоволствие гледаше ускорения бяг на конете и със задоволство си мислеше, че този селяк е разбрал важната му мисия и прави всичко възможно, за да го закара навреме в съда.

Когато стигнаха средата на пътя, достатъчно отдалечени от населено място, каруцарят предложи да слязат и пуснат по една вода. Въцина почуства нужда да се облекчи, а и от друсането задника така го беше заболял, та с охота се съгласи. Беше по средата на физическото си облекчение, когато каруцарят се качи чевръсто в каруцата и шибна с всички сили конете.

Колелата изтрополяха, чантата на Въцина тупна сред облак прах и той чу само цветистата ругатня на отдалечаващия се каруцар.

-Чакай бе, говедо, гад със гад, ще закъснея за делото...

Озлобен и объркан, той извади пистолета си и отначало гръмна два пъти във въздуха, за да сплаши каруцаря.

Но каруцата се отдалечаваше с бясна скорост от него. Скоро щеше да се скрие зад близкия скат. Тогава Въцина се прицели в каруцаря. Гръмна отново, но не улучи. Каруцарят беше предугадил намеренията му и се беше свил на топка ниско в каруцата.

Близкият скат предотврати предстоящата кървава драма. Глъхнещият шум на колелетата отнасяха болката и радостта на каруцаря за изпълнен дълг към ония, които се бореха против ликвидацията на частната собственост и насилствената колективизация на земята по образец на Съветските колхози.

Застанал разкрачен по средата на неравния път, стиснал здраво пистолета в дясната си ръка, разпалил яростта си до краен предел – като диво животно, Въцина псуваше гръмогласно и пръхтеше с запенена уста.

Нивята отстрани на пътя се зеленееха, по небето бавно плуваха пухкави къделести облачета, а утринният лек прохладен ветрец шеговито рошеше косата на Въцина и надсмивайки се на глупавото му положение и смешното изражение на лицето, завихряше своя безгрижен танц към далечните хребети.

Делото на Фратю Фратев се гледа без обществен обвинител. Съдът го осъди на три години затвор, като беглец зад граница и нито дума за това, че е бил Николапетковист от Опозицията и враг на Новата власт.

Въцина се завърна в селото си унил и омърлушен.

До края на своя живот не можа да си прости, че не изпълни решението на партийната група по това дело и то – заради един прост селянин.

ВСЛУШАШВАНЕ В СЪРЦЕТО

ЖИВОДАР ДУШКОВ

–Ванка, да не си болен! – взря се в него най-добрият му приятел Максим.

–Не, нищо ми няма! – отрече той и нито излъга, нито имаше защо да лъже.

На следната сутрин и други момчета, с които работеше, след „Иван", „Ван", „Джовани", „Джон"... го питаха същото. И тях успокои, че се чувства добре и – може би, за да го докаже – работи повече от обикновеното.

Думите и загрижеността им го накараха да си обърне внимание.

След като се прибра, застана пред огледалото и впи поглед в него. Действително, очите му сякаш бяха потънали още повече и създаваха впечатление, че а-ха ще се изсипят от торбичките под тях. Този път сам си зададе въпрос дали пък действително не се разболява, а тялото му още не сигнализира за надвисналата опасност. „Кой знае какви кошмари съм сънувал!" – самоуспокои се Иван и огледалото отговори същото чрез отражението на размаханата му ръка.

Изглежда обаче тази мисъл отключи нещо потискано, защото сутринта в паметта му беше съхранен не само сънят, но и усещането (о, това не беше някакво усещане, а направо увереност за случило се!), че точно този сън го е спохождал вечери поред.

И докато работеше по възложените му задачи, си го припомни. При това с най-големи подробности…

Момчурляк е и се спуска по стръмнината на улица „Кирил и Методий", след това поема по „Бузлуджа" в посока на Сухата чешма, а като я достига, се обръща надясно и тръгва по „Кольо Гайтанджията". Знае, че трябва да достигне до гроба на Бачо Киро, но нещо се обърква. В съня си се опитва да надникне отвъд невидимото було, паднало по пътя му... Ясно му е, че посоката е напред и малко нагоре, но някакви подробности му се губят и му се струва, че улица „Кольо Гайтанджията" го води на друго място, че вероятно трябвало да тръгне по успоредната улица над нея, но нито може да си я представи, нито пък се сеща за нейното име. „По-абсурдно от това – здраве му кажи!" – мисли си Иван, без да може да си обясни причината за тази празнина в съзнанието му. Сякаш нарежда пъзел, но не го довършва поради липсата на няколко парчета. Да, ама в съня си изведнъж се озовава до читалище „П. Р. Славейков". Интуитивно спира пред стъпалата му и инстинктивно се досеща, че някога достъпът му до книгите е ставал от друга врата... Оглежда се за паметника на Бачо Киро, но площадът, където трябва да бъде, е изчезнал... И... се събужда.

Странен сън, минаващ всякакви разумни граници: да бродиш по улиците на Варуша, за да достигнеш до... гроб. Дори не е извинение, че е паметно място не на кого да е, а на известен възрожденец! Как да разкаже този свой сън на момчетата?! Направо ще му се изсмеят! Със сигурност те сънуват съвсем други работи...

Дори сънят му да беше посветен на детските им „експедиции" по Картала, при които намираха във варовиковите скали вкаменелости на миди и се чудеха, че някога тези височини са били дъно на море...; дори да сънуваше, че с приятелите се спускаха до бреговете на Янтра – не толкова да ловят риба, колкото, за да се потопят в ласкавите води на реката...; дори да извика в съня си не гоненицата и крienицата в двора на църквата „Кирил и Методий", а пустосванията на дядо поп, чиято следобедна дрямка нарушаваха..., пак би имало някакво обяснение.

А и разказването на такъв сън би довело само до усмивки и до отприщване на спомени...

Ама как се разказва сън за пътя от дома му до паметника на герой от Априлското въстание?! То дори и старите търновци, ако ги попиташ къде е погребан Бачо Киро, в по-голямата си част ще посочат Паметника на обесените...

Може би само живеещите на Варуша знаеха истината.

И със стопроцентна сигурност – хлапетата, преброждащи многократно стръмните улички, спиращи се не един път пред същия този-паметник-светиня с вълнуващи ги имена…

На следващата нощ същият сън се появи. И отново „пътуването“ му спираше в същата точка, за да се озове по необясним начин отново при паметника. На утрото размислите му се въртяха все около „Защо?“ и „Как може?“...

А нощите със съня и утрата след тях се наслагваха...

Кошмарът продължаваше да го измъчва и той се реши да се вслуша в сърцето си. Идваха великденските празници и Иван взе важно решение: купи си билет до Букурещ, от летище „Анри Коанда“ – до Русе (с такси), след което щеше да му търси колая как да стигне до Търново, до накацалите къщурки на Варуша, до... детството...

***

В първото следпразнично утро Максим след обичайното поздравление го запита, ей-така, между другото:

–Ванка, ти май ме излъга? Изглежда беше болен, но скри!

–Не съм те излъгал, брат! – отрече Иван.

И вярваше, че казва истината.

Сърцето му обаче прошепна съвсем друго: „Боледувах – от носталгия!“.

НАКАЗАТЕЛНИЯТ ЛАГЕР

ИВАН БЪРЗАКОВ

„Смъртта не прощава никому“

Древноримска сентенция

В ушите му имаше някакво тихо бучене. (Добре, че бе успял да си я прибере от Лагера!)

Жената лежеше сега странно изпъната в леглото. Имаше чувството, че всичко наоколо трепти, само тя беше неподвижна.

И не можеше да разбере кой я гледа. Той… или някой друг, в неговото тяло.

Тя вече не отваряше очи. Устните – плътно затворени, посинели.

Мъжът внезапно си помисли, че не той, а целият свят е изтръпнал – до мъртвост.

Не можеше, обаче, да се диша.

Направи усилие… и отвори широко прозореца.

Отвън нахлу студен въздух.

Много студен.

МОРЕТО НА НИНА

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

Нина кара без да спира почти пет часа. Тръгна от София сутринта в шест и преди обяд вече беше паркирала малката си кола пред семеен хотел „Русалка“ в морското градче Бяла.

Всяка година през септември в почивен ден, който уточняваха от предната среща, тук се събираха с три приятелки, с които освен съученици бяха и състуденти.

Щастливи ученически и още по-щастливи студентски години имаха.

Тази година срещата им бе по-специална, десет години от началото на техните есенни срещи край морето.

Нина обичаше морето, чайките, пясъка, мидите, скалите, нощите край вълните, изгревите на брега... Харесваше много и това китно градче Бяла, близо до Варна, сгушено в планината, като красива и свенлива девойка, приседнала на склона, повдигнала леко поли и потопила крака в морето, което с безкрайна нежност гали нозете й...

Нина се настани в своята стая, подреди малкото багаж, който носеше за краткия престой, извади джапанките, които задължително присъстваха в сака, преоблече се, сложи си рокля на цветя, не беше любител на плуването, тъй че не сложи бански костюм и тръгна към брега.

Тази година щяха да прекарат цели три дни, избраха празниците около 22 септември, които сега се застъпваха с уикенда. Нина искаше да е тук преди всички. Да се види насаме с морето и да му разкаже мъките си... Морето я слушаше и разбираше, отговаряше с крясък на чайка или с тласък на вълна.

Неусетно улицата по склона отведе Нина до брега. Краят на септември, все още топло, но без много плажуващи. Сега също имаше само две двойки, възрастни, които се радваха на спокойствието и морето. Тръгна по брега към скалите, взела джапанки в ръка, по-лесно се вървеше бос, морето сякаш я позна и започна да облива нежно краката й. Нина се радваше на докосването и на приятно хладката вода, която й помагаше да проясни главата си.

Младата жена стигна скалите, захвърли джапанките на брега и приклекна близо до водата. Протегна ръце и зачака прилива да доведе вълните към нея. Не се наложи да чака дълго. Първата вълна я достигна и Нина погали морето с длани. Заговори му безмълвно, така си общуваше е него. Започна да му разказва за бурното море в нея, за нейното си море, което не й даваше покой.

През последната година тя беше загубила толкова много... Мъжът си, синът си, спокойствието си, радостта си, смеха си...

Нина стоеше и тъжно гледаше как вълните бавно се отдръпват и после как бързо приждат.

-Ех, море, мое море, знаеш ли, загубих Петър, да, моя Петър! И Сашко загубих... Как ли... И аз още не мога да разбера какво се случи... Просто тръгнаха на футболен мач и не се върнаха... Вечерта на пешеходната пътека...в тъмното не ги видял млад водач, с шофьорска книжка отскоро... А те пресичали съвсем по правилата... Но младежът не спрял... Петър почина в болницата на следващия ден, а Сашко...на място...

Сълзите се стичаха по лицето на Нина, а не беше плакала след случая, даже и на погребението не заплака. Не можеше. Но ето че сега зарида с глас... Цялата буца в гърлото й се стопи и излезе с риданията, цялата мъка, събирана с месеци се изля със сълзите й... Морето разбиращо я галеше с вълните си, които сякаш притихнали като дълго таената мъка и болка само нежно и леко се плискаха в краката й.

-Кажи ми, море, ще спре ли вълнението на морето от мъка в мен, ще мога ли да продължа напред и да съм същата? Ще успея ли да забравя... Мъст не търся... Младежът шофьор се разкайва, искрено е, не се моли за лека присъда, моли се да забрави случилото се. Аз и не искам тежка участ за момчето, каквото и да е наказанието му, моите момчета няма да се върнат... Искам само да мога да продължа, да работя, да живея, да се радвам на малките неща в живота... Да преподавам както до сега на учениците си с любов и малко чувство за хумор... Че през последната година просто им разказвах уроците... Знаеш, море, преподавам история...

Морето продължаваше да се разлива в краката на Нина с малки вълнички, сякаш за

да слуша внимателно и да не смущава болката й. А Нина вече спираше да ридае, сълзите спираха да са като реки по лицето й. Младата жена беше изляла мъката си пред любимото море и сега се сливаше с него, с тихите му вълни, с тях и тя притихваше...

Силата на водата да отнема напрежението, да пречиства, да успокоява, е известна от векове. Дай на морето мъката си и то ще ти върне радостта...

Нина се чувстваше по-добре, сълзите, които беше събирала с месеци сега се бяха излели наведнъж и също така изведнъж й беше олекнало. Вече беше готова за срещата с приятелките си... Можеше да говори с тях за премълчаното, за болката. Всички живееха в различни градове на страната, така че Нина не беше им споделила за сполетялата я трагедия.

Обичайно се поздравяваха за празници и комуникацията им не беше активна през годината, всеки имаше своите ангажименти, затова и си бяха определили тези уикенд срещи, за да се наговорят на воля.

Нина стана и реши да се връща в хотела, взе джапанките в ръка и тръгна успокоена по пясъчната ивицата близо до водата. Вървеше бавно, нямаше за къде да бърза. Приятелките й щяха да са тук чак привечер. Малко преди да стигне стълбите към улицата във високото и стръмното, от близките дървета към нея се спусна едно малко кученце. Размаха опашка и сякаш се радваше да я види, започна да подскача около нея. Нина се наведе и го погали. После се озърна да види дали някой не го търси, да не е на някоя от двойките на плажа, но никой не личеше да му е собственик. Младата жена отиде до плажния бар и попита момчето там дали знае на кого е този мъник. Момчето й каза, че са били три мъничета, които някой е изхвърлил тук, но двечки вече са си намерили стопани, останало е само това, момченце е, но с преобладаващо черна окраска и затова още не си е намерило Човек, на последното барманът се засмя.

Нина благодари за информацията и тръгна. Мъничето я следваше по петите. Нина се усмихна като го видя как се опитва да я следва по високите стъпала. А в началото на стръмната улица вече съвсем се беше уморило. Но не се отказа. Следваше Нина на крачка разстояние. Малко кутре беше, на около два месеца, не повече, Нина се спря, изчака го, с радост в очите и с щастливо размахвана опашка то се приближи до нея. Тя се наведе и го гушна.

-Хей, умори ли се, мъник, а? – заговори му нежно тя, а кутрето кихна в прегръдката й, един косъм от дългата й руса коса го беше погъделичкал по носа.

-Наздраве, Живко – Здравко, така моето момче поздравяваше кихащите - каза му Нина и усети колко лесно й беше сега да говори за детето си...

- Знаеш ли, ще те нарека Живко, съгласен ли си? Не е типично име за куче, но ти си моят Живко, живее ти се, нали, не искаш да си сам, е, добре, ето, ще сме двамата. Аз също като теб съм вече сама. Ще живеем, Живко, ще живеем!

Така Нина говореше на малкото кутре и неусетно стигна до хотела. Изкъпа новия си приятел, после попита собствениците на хотела къде има ветеринарна клиника, да го прегледат, да му дадат каквото трябва, защото тя щеше да го вземе със себе си в София като си тръгне.

Намери лесно клиниката. Погрижи се за Живко и се прибраха в хотела.

Вече се свечеряваше. Приятелките й пристигнаха заедно, макар и всяка със своята кола от своя си град. Синхрон.

Нина ги посрещна с Живко, който весело тичаше около нея.

-Хайде, здравейте, откога ви чакаме! - каза им тя – Имам много да ви разказвам, но нека ви запозная първо с Живко.

Приятелките се прегърнаха щастливи, усмихнати, малкото море на Нина, онова вътре в нея беше спокойно, както и голямото море в ниското, откъдето се чуваха само крясъците на чайките, а тя беше готова да говори. Да сподели и да продължи. Морето се погрижи да пречисти душата на младата жена, без думи, с мълчалива съпричастност, но с велика сила, която й помогна да вземе решение за себе си, а съдбата помогна още мъничко, постави на пътя й тази космата топка с душа, Живко, която както и Нина имаше нужда от Човек, за който да се грижи и който да споделя дните си с него.

Започваше нов етап за морето на Нина, този път то не беше бурно и тъжно, а спокойно и вдъхновено.

Морето на Нина намери своя бряг.

НАБЛЮДАТЕЛНАТА КУЛА

МАРУСЯ НИКОЛОВА

Наближавам седемдесетте и тая зима се потроших в поледицата – ръка и крак. Самотник съм и дъщерята ме взе при себе си в града. На село имам няколко кокошчици и куче и оказах съпротива, но ме агитираха. Трудно им било да прескачат и да си пилеят почивните дни. Съседи ще ми наглеждат стоката и ще я хранят. До пролетта щях да се ползвам от гостоприемството на зетя. Той е добра компания за маса, а и си имаме приказка. Пада си малко зевзек, все ще ги наприказва едни, но без злоба и без да взема събеседника на подбив.

Така и стана – доста вино изпихме със слaнината, която донесох, с оправдание пред дъщерята, че са необходими калории. Независимо от годините аз не се давам, но знам кога да спра. Винаги съм знаел, защото съм премерен човек.

Но се появи едно „но“, което промени посоката на живота ми, а бях сигурен, че тя е една – мястото на вечния покой. Как стана всичко? Видях онази, която обичах на младини – Гюрга. Но да карам поред...

Селото ни е на равно място – ни долини, ни баири. Виждаш само онова, което ти е под носа, но и то не е много, защото селото малко по малко опустява. Затова казах на дъщерята:

- Дайте ми таванската стая. Тя ми прилича на кула с острия връх над прозореца. Нека видя света...

- О, о... Как ще се катериш, татко? Токуви се претовариш и се появят усложнения – възпротиви се тя.

- Добре ще е там – подкрепи ме зетят. – Идеална физиотерапия, пък и гледката е панорамна – от птичи поглед. Виждат се комшийските дворове, улиците, които се пресичат, минувачите по тротоарите. Дори можеш да се вслушваш в стъпките им и да чуеш за какво си говорят...

Дъщерята замълча и въпросът беше решен – настаниха ме на креват с дървени табли, в които поскърцваха дървояди, но си беше годен за ползване.

- Пазиш ли бинокъла на прадядо си от Балканските войни? – попитах зетя. Знаех за този трофей, ценен от потомъка му.

- Тук е! – отвърна той и го извади от един кашон. Голям, доста тежък с кожен ремък, запазил еластичността си. – Тъкмо ще ти послужи за оглед на някоя баба. Така ясно гледа, че ще можеш да ѝ избroиш бръчките.

Щом вратата се затвори след двамата, аз веднага заех позиция с бинокъла. И първото нещо, което съзрях бе съседката през улицата, която окопаваше градината.

Оформяше лехите и от време-навреме изправяше гръб за почивка. Защото не беше първа младост. Но това не пречеше на съседа да наднича през оградата и да я премерва отпред и отзад. Тя се подсмихваше, което ще рече, че го е забелязала, но интересът му не ѝ вредеше. Напротив, подхранваше изтънялото ѝ самочувствие.

Но ситуацията се усложни, когато зад приклекналия мъж се появи съпругата с явното намерение да замахне с греблото.

Прокашлях се предупредително и го предотвратих. Размених няколко думи с една баба, която ме попита колко е часът.

Взех участие и в саморазправата между два мартенски котарака и нахраних десетина гълъба, с които се сприятелих.

Следващите дни бяха претрупани от преживявания, които няма да описвам, за да не досаждам. Но, най-съществената няма как да пропусна – появи се тя. Любовта на живота ми. Някой подвикна след нея:

- Гюрга, на пазара ли отиваш?

Това не беше често срещано име и наострих слух. В гласа нямаше мелодия, беше премазана под житейския товар, но го познах:

- Да, како Маре, отивам за разсад.

- Изчакай ме да вървим заедно...

Докато тя изчакваше, грабнах бинокъла и се взрях в чертите на лицето ѝ – познати, макар и размити, като акварел след дъжд. Косата сива, бръчките вдълбани. Но тя беше – моята Гюрга! С нея бяхме в детската градина, началното училище, а по-късно в гимназията. Това беше първата ми любов – истинската, без примеси и изкуствен пълнеж. Но съдбата понякога е безпощадна. Баща ѝ отпътува за Либия, като строител,

и взе двете си дъщери. Съпругата му беше починала. Още тогава ми стана ясно – това е краят на любовта.

Няма да разказвам как пришпорих патерицата наместо кон и след „ах” и „ох” от изненадата я улових за ръката. Не я пуснах, докато не обеща да се отбие на връщане. Разменените думи ме окрилиха – разведена и самотна. Аз – вдовец от години. Сякаш намерих кесия със злато и я мушнах в пазвата си.

Дъщеря ми не се противи на това гостуване и изслуша патилата на жената, която прецени като добра и мила: Бащата загинал, паднал от скеле. Двете момичета били подложени на унижения, докато съберат средства и се завърнат в родината. Потърсила ме, но разбрала, че съм женен, дори зърнала съпругата ми – красива и напета, каквато си беше докрая. Бог да я прости! Мъжът ѝ се оказал пияница. И така продължила живота си, без да има амбиция да постигне нещо в него...

Зетят се прибра от работа и разбра за внезапната поява на първата ми любов.

- Ще кажеш ли нещо? – го попита дъщерята, развълнувана донякъде, но и притеснена. Той се ограничи с: „Тъй, тъй!“, придружено с намигване. Но това си беше зелена улица. Все едно каза: „Изкови тактика и атакувай, пък да видим какво ще излезе!“

Не ме е страх от неизвестното. Дързък съм, предприемчив и инициативата не ми е липсвала. Но не ми е присъща и студената пресметливост. Винаги има риск, ала и да допусна грешка, ще загубя само аз. Няма да опропастя живота си, който придърпва двери...

Всичко наоколо се раззелени и дойде време да се разчопли земята, за да засадя разсада, който ми даде Гюрга. Все още е под въпрос, това с нея, но може и да се получи по Великден, когато самотата най-тежи. Иска ми се в дома ми отново да ухае на лимон и под топлината в кухнята да бухват козунаци...

Сигурно е така, защото детето в нас си отива последно.

ПАЛИТРИ

ПАВЛИНА ПЕТКОВА

ПРЕД ПРАГА НА НОВИЯ ДЕН

Във власта тишина. Часовникът показва два в полунощ. Животът е замрял под тайнствените сенки на луната. Небето натежало от звезди. На изток се отрони една и се скри в нощта. Тук-там за кратко светват лампи и отново тъмнина. Спи градът в своя сънен храм. Лек ветрец премита улиците. Понякога две светещи очи нарушават тъмнината и са скриват зад оградите.

Колко различни съдби са приютени зад стените на всеки дом и в съня рисуват мечтите си. Но скоро червената черта ще разчертае хоризонта, за да премине слънцето и да се засмее зората.

Ще се събудят птици, треви и дърветата. Сред тях ще литнат пчели и пеперуди.

Нов ден. Ще кълнят надежди нови.

ПАЛИТРА ОТ ДЪЖД

Ах, как обичам, когато вън дъждът ромоли, сякаш е майчина приспивна песен. Чувствам го с душата, как оставя след себе си небесна дъга и цъфтят цветята с чисти лица. Обичам да го съзерцавам, вглъбена в мисли и мечти. Природата грейва, смъкнала прашната риза. Чисто е, ухае на свежест, на озон.

Какво е нужно тогава? Остава само да се обичаме и да бъдем добри. И Бог ще е добър към нас.

Ромоли, ромоли, ромоли...

Ех, този дъжд и в сънищата продължава. Нежно утро в съня ми рисува сърце.

ПРЕВЪПЛЪЩЕНИЕ

Пурпурна светлина освети улицата. Имам чувството, че и друг път съм била на това място. Изпитвам усещането, че нещо ми принадлежи. Не познавам никого от забързаните минувачи, но в спомените ми изплуват лица, навярно от друго време. И сградите бяха други. Колко дълго съм отсъствала, може би години, дори векове. Няма оная смрад, която цареше след големия мор. Сега улицата ухае на люляк, на пролет и въздухът е изпълнен с озон. Дали скитането на

душата ми е вече приключило? Навярно намерих нишката и сега вървя по пътя на новия си живот. Няма нищо случайно. Всичко е било предначертано и предварително написано в книгата на поредното ми въплъщаване тук на земята. Във вселенската библиотека Акаша се пазят записите от всеки един живот.

Вървя по улиците и гърдите ми се изпълват със свеж и ароматен въздух.

Чувствам се толкова спокойна, заобиколена с тази приказна красота. С душата си чувствам благодарност, че отново съм тук. Мислите ми трептят като глухарчета, готови всеки миг да полетят в различни посоки. Усещам, че не съм сама. Навярно невидими ангели бдят над всяка моя стъпка. Не знам, каква е орисията ми, нито предначертания ми път. Питам се, дали ще бъда силна и с достойнство ще изкача житейската стълбица.

Вярвам, ще дам всичко от себе си. И някога... да запазя малък спомен от един живот, с обич изживян.

Някъде в далечината вихрушка с трясък затвори далечна врата.

ЗАГАДЪЧНО НЕБЕ

Обичам да гледам звездното небе. Очите ми са приковани в тези далечни малки звездички. Необикновена гледка, която се открива сякаш само за мен. Оттук всичките звезди си приличат толкова много, отрупали небосвода като златни монети.

Една нощна пеперуда наруши самовглъбението ми. Поспря се за миг и отлетя. Продължих да съзерцавам далечната вис. Като човешки съдби съзвездията се открояват разпилени на небосвода. Харесах си една звезда и тогава си пожелах любов. Нали тя е най-върховното човешко чувство. Нека то обиколи света и да се върне при мен, когато момента настъпи.

Спомних си за пърхащите крила на пеперудата. Нима това не е бил знак свише, че любовта е тук, край мен. Погледнах луната и видях как грееше с мекота. Нещо топло в душата ми трепна. Досега мислех, че луната е самотна като мен. Навярно съм се заблуждавала. Всяка вечер свети над земния път и е фар – ориентир за нас.

Дали в цялата си пълнота или само в лунен сърп – тя е там – величествена, невероятна и неповторима.

БЕЗДУМИЕ

СИВЛА ВАСИЛЕВА

„Приятелство – печели се само с постоянно доверие, а се продава на освободени цени.“

Добрина Симова

1.

Бездумието отдавна се беше настанило в техния дом.

Сключеният с пълното съзнание за разумност позакъснял брак правеше нереално разтрогването му. Дали поради липсата на чувства – поне не в тази степен, в която романтичните филми по Коледа натрапчиво ни представят, или пък поради все още битуващото сред тяхното поколение мнение, че да си семеен, е някак по-удобно и защитено, след почти две десетилетия заедно Мира и Александър негласно и доброволно бяха приели онова мълчаливо съгласие, което по-заможните семейства постигат от страх да не развалят удобствата, с които са свикнали.

И не че съвсем не разговаряха, напротив. Размяната на реплики за протичащия в рамките на нормалното пубертет на сина им и за грижите по възрастните им родители запълваше времето на семейните вечѐри. Ясни и прагматични като счетоводен баланс, разговорите им се плъзгаха по обичайните теми за покупки и сметки и заобикаляха всичко това, което и двамата носеха спотаено някъде в себе си, но старателно избягваха да засегнат пред другия.

Високият държавен пост, който Александър заемаше, не успя да заличи напълно в артистичната му натура жаждата за красиви цветове, думи и мелодии. Страстен меломан от дете и ненаситен читател на всичко ново, което се появяваше в книжарниците, най-истински се чувстваше в малкото ателие на тавана, където в перфектен порядък бяха подредени стативи, бои, безброй книги, списания и платна – нови, започнати или напълно завършени.

Едва ли талантът беше водещ в творбите му, но и така те носеха онази чувственост, която ги отличаваше от картините на

професионалистите. Често наричаше себе си „аматьор", но не спираше да очертава виденията си със самочувствието на истински творец.

Показваше ги при всяка възможност. Раболепните, зависими от поста му журналисти успяваха да публикуват отзиви за някои от тях, появиха се и хвалебствени статии.

Всичко това ласкаеше честолюбието му и макар че беше достатъчно умен, за да осъзнава, че в похвалите има известна доза угодничество, не можеше да скрие, че му е приятно. Тайно си мечтаеше името му да буди възхищение и страх. И ако за второто кариерата му даде достатъчно шанс да прояви, то за възхищението се изискваше нещо, което съзнаваше, че носи в себе си, но все не успяваше да извади на показ.

Навярно затова с годините все по-силно усещаше как нетърпеливо очаква края на семейната част от вечерта, за да изкачи стъпалата до неговия си свят. Независимо дали рисуваше, или обгърнат със сладникавия аромат на хубав тютюн просто слушаше нещо любимо, това беше мястото, в което беше сам и беше той.

Един етаж по-надолу съпругата му привеждаше дома в съвършения скъпоструващ порядък, за който стотици хиляди други жени си мечтаят, но в който отчетливо липсваше топлината от докосването с обич.

Мира беше приела безбройните му увлечения, защото знаеше, че те никога няма да преминат отвъд границите на разумното. Грижовната ѝ ръка на домакиня и разсъдливият ѝ поглед на инженер даваха на семейството уют и сигурност и сваляха от раменете на всички други отговорността да се грижат за каквото и да било в този дом. Те просто го имаха, без никога да си задават въпроса как така той винаги е там и винаги ги чака с аромата на домашна храна и изрядна чистота. А срещу всичко това тя разполагаше с безапелационното право да определя дори датите и местата на общите им почивки.

Бездумието в дома им не я притесняваше. Притесняваше се от постоянните сблъсъци, в които Александър влизаше. Неотстъпчив в чувството си за правота и пълна липса на конформизъм, той често си навличаше гнева на някого, засегнат от недоволството му. На няколко пъти вече се налагаше да сменя работата си, но това не промени него самия. Тази му безкомпромисна прямота я плашеше, но и беше онова, което някога я привлече и я накара да превъзмогне неудобството първа да му предложи да излязат на среща, а след почти седем години на нещо като любов да му напомни, че вече е крайно време да се оженят. Научи се да приема всеки следващ сблъсък, който характерът му като че ли търсеше нарочно, за да докаже отново и отново нещо напълно неразбираемо за нея, но толкова важно за него самия.

2.

От няколко години зрееше поредният конфликт, в който залогът беше всичко, което Александър беше градил до момента. Мира се опита да му каже поне този път да бъде по-отстъпчив и внимателен. Знаеше, че е безсмислено, но по свой си начин го обичаше и държеше на него. Беше от тези съпруги, които вярват безпрекословно в моженето на мъжа, когото са избрали за баща на децата си.

Този път обаче облаците бяха повече от тъмни и тя долавяше силата от техния тътен. Не това дочуваше Александър. Смяташе, че е дошло времето, в което всичко, което е градил – постижения, успехи, подадени добри ръце и контакти, трябваше да ознаменува с поредното превзето стъпало.

Знаеше, че може. Наближаваха избори и макар че неколкократно вече името му беше въртяно в рулетката на различни листи и кабинети, управлението на Агенцията беше възможност да покаже нагледно уменията си за ръководене, които смяташе, а и мнозина други твърдяха, че притежава. Подал беше ръка на десетки, да не кажем – стотици. Помогнал им бе да се издигнат и направят своя собствена кариера. Тази добре позната на мнозина мрежа от познанства с хора на различни позиции беше невидимият му бъдещ екип. А оттам до министерските постове имаше по-малко

от крачка. Успехът се носеше в ритъма на напористата му походка, с която преминаваше по коридорите на властта.

3.

С тази именно крачка подмина и Стела. Дори не я забеляза. Служител в скромна държавна институция, с която отскоро започнаха да работят по съвместен проект.

Единственото, което я отличаваше от тълпата, стремящи се да се доберат до него, беше именно незаинтересоваността ѝ. Или поне не такава, каквато беше свикнал да получава. Отнасяше се към него с дължащото уважение без изкуствена сервилност. Изпълняваше това, което ѝ възлагаше с мисъл и дори донякъде съобразявайки се с капризите му. Не го търсеше за закрила, не искаше помощ. „Докога е срокът?" и „Колко е важно?" бяха от малкото въпроси, които му задаваше, когато поредната преписка стигаше до нея. А когато нещо не се получаваше веднага, обичайната реплика беше: „Оставете на мен. Ще помисля и ще го направя, а Вие вървете да почивате". Помежду им се изгради онова доверие, което превръщаше всяка задача, дори и най-заплетената, във възможност и следващо стъпало. Дойде моментът, в който дори не проверяваше написаното от нея. Понякога само усещаше, че в Стела има повече от това, което показва. Окото му на опитен в прескачането на нива и дори на етажи в управленческите позиции играч виждаше в нея възможност. Възможност и за двамата.

Стела беше от онези ненатрапчиви жени, които, въпреки всичко, нямаше начин да не забележиш. В началото на своите 50 години, тя не криеше бръчките по лицето си. Само че не тях, а искрящата ѝ усмивка и топли добри очи бяха това, което първо виждаха хората. После забелязваха добре поддържаната без особени усилия фигура и облекло, което показваше толкова, че нямаше случай да влезе някъде и поне две мъжки лица да не забравят да затворят устата си, докато я следваха лакомо с поглед. Виждаше и осъзнаваше силата на женското си присъствие, ласкаеше се и едновременно с това отминаваше това внимание с естественото пренебрежение на човек, възпитан в патриархалните ценности на малкия провинциален град.

Светът за нея бе разкрил своята безграничност през съдбите на стотиците герои от творби, прочитът на които нерядко измества времето за училищните уроци. Книгите от богатата библиотека в скромния ѝ роден дом още пазеха безбройните бележки, оставени на местата, които я бяха провокирали или накарали да се замисли.

При последното посещение при родителите си отново наслука беше отворила една от онези насочили пътя ѝ творби и забеляза белези от сълзите, пролети над последните глътки въздух на Мартин Идън – писателя, израснал от неук моряк до търсен от издателствата автор.

За нея самата самоусъвършенстването беше възможност да надскочи малкия град и макар и с много лъкатушения, вървеше по този път. Но и знаеше, че въпреки ударите, които понякога получава, разумът ѝ ще я възпре да посегне към тежестта на камъните, повлекли Мартин към морските дълбини. Винаги беше твърде ангажирана, за да остави място на депресията и суицидните мисли да я обземат. Ето и сега лекото изпукване на телефона в джоба ѝ подсказа за поредното писмо. Не я притесняваше късният час, беше свикнала винаги да е на разположение. „Идеалният втори" – често така наричаше себе си и се чувстваше защитена именно в тази си позиция.

Този път писмото не беше от работата. Подателят беше шефът на новия им партньор. Работата с него беше предизвикателство. И удоволствие. Излизаше извън стандартните задачи, които всекидневието ѝ предлагаше. Понякога се забавляваше, но и искрено се възхищаваше на младежката му напоритост да завземе света. Нямаше спирачки. Разликата в годините я караше да се чувства като по-голямата сестра, която трябва да се грижи за него, но и да го окриля да не спира своя полет. Виждаше всичките му недостатъци, но с искрена сестринска усмивка му прощаваше. Беше умен и за нея това беше повече от достатъчно да бъде на негова страна.

Отвори мейла и зачете. Нещо нечисто се стовари върху ѝ.

В този момент телефонът зазвъня. Беше Александър.

-Здравей, извинявай, че по това време… Можеш ли да си видиш пощата. Изпратих… Ще видиш, моля те да го видиш… Има файлове. Знам, че са много… Нали знаеш, че нищо от това, което пише там, не е истина… Този път прекалиха… – опитваше се да обясни нещо гласът отсреща.

-Няма проблем. Не е толкова късно. Да, получих го. Чета го. Знам, че това са лъжи, но сега трябва да го докажете. Успокойте се, нещата със сигурност ще се оправят.

-Как? Не виждаш ли, че вече има и заповед – гласът почти изхрипа в слушалката.

-Не, не съм стигнала до нея. Прочетох само първия донос – опитваше се да бъде спокойна Стела. – Още в първото изречение има несъответствия…

-Три са – прекъсна я Александър. – Доносите са три. Има и заповед. Отстраняват ме. Отвсякъде. Искат да ми отнемат всичко.

-Защо? – колкото и нелогично да звучеше, попита тя.

-Не знам. Защото има хора, които ги е страх от мен. Защото, ако застана аз начело на Агенцията, ще им разваля спокойствието. И далаверите… Знам прекалено много.

-Но това, което пише в тях, не е истина. И може да се докаже.

-Една седмица… Толкова са ми дали. Седем дни. Невъзможно е, това е такъв обем. Как да го докажа? – колкото и овладян да беше, тук вече гласът напълно му изневери.

-Нали знаете, че ще Ви помогна. Можете да разчитате на мен.

Звучеше толкова нелогично спокойно, че мълчанието отсреща изпълни стаята. Не беше човек, който пролива сълзи, но този път някъде дълбоко под клепачите си Александър усети топлина.

4.

Това, което от няколко години се носеше по коридорите на Агенцията като тътен на оръжия от незапочната битка, беше довело до отстраняването му.

Тихомълком, така както само нечистите духом могат да го направят, срещу него бяха изсипани купища лъжи. За всичко това са знаели мнозина и старателно в последните месеци се бяха отдръпвали от него. Нищо, че години наред повечето от тях настойчиво сами бяха търсили начин да стигнат до най-близкото му обкръжение. Сега близостта с него беше опасна. Затова и бързаха да намерят нови покровители. Бяха му останали семейството и шепа познати, на които можеше да разчита.

Стела, жената с вечната усмивка, беше от малкото, които не се изплашиха.

Дори не се замисли когато набра номера ѝ. Беше сигурен, че тя ще намери начин да излезе и от тази ситуация. Вярваше ѝ безрезервно. Беше разчел добротата и липсата на страх да я отстоява. Странно, далеч по-властни и силни мъже се бяха отрекли от него. Като в романите – дошло беше време разделно.

Стела зачете камарите документи. Не, не седмица, месец нямаше да ѝ стигне да се справи с всичко това. А ходеше и на работа, имаше си и своите грижи и задължения в семейството. И все пак, това беше важно. Един човек незаслужено беше обиден. Изпитвала го беше върху себе си и знаеше колко боли. Пъргавият ѝ ум бързо намираше пролуки в десетките обвинения. Трябваше ѝ време. Имаше нощите. Само тях.

Седем безсънни нощи, десетки файлове и претърсени сайтове.

Вадеше доказателства от нищото така, както само тя го можеше – логично и убедително. Хапливият ѝ език добавяше онази доза изтънченост, която показва превъзходството на интелигентния човек над елементарните хора с власт.

Останалото беше работа на юристите – бяха блестящ екип. Събраха всяка капка от безбройните материали в неопровержими потвърждения за неистинността на твърденията. Но бяха изправени срещу огромната машина на властимащите.

5.

Макар и да доказа несъстоятелността на всички обвинения и собствената си правота, Александър изгуби всички постове. И колкото и да се опитваше да държи глава си изправена, най-близките виждаха, че това

не е той. Липсваше му опиянението от възхищението на околните, ароматът на властта и възможността да закриля и покровителства.

Никой не го търсеше за помощ или съвет. Завладяваше го тишината на незначителността, в която за себе си той виждаше само провала. И болката.

С каквото и да се захванеше, то беше безсмислено. Камарите документи стояха на бюрото в дома му и не чакаха да бъдат отворени. Преписките замряха, а телефонът изпращаше сигнал само при получаването на поредната непоискана рекламна брошура.

Не му се говореше. Не искаше да излиза, макар че си го налагаше. Трябваше да се държи и да показва сила поне пред сина си и жена си – не искаше да ги разочарова с поражението си. Но колкото и да беше силен беше достатъчно умен да разбере, че всичко, което върши, е залъгване – никой нямаше нужда от него.

Понякога нощем, докато мислите не му даваха да заспи, се качваше в ателието и се опитваше да рисува. Ръката не следваше мисълта или по-скоро обратното – мислите не искаха да бъдат излагани на показ. Изпод четката се оформяха странни фигури, в които добрите психоаналитици навярно биха разчели предания и послания. Но той не им вярваше. Публикуваше картините си ей така, колкото да запълни ужаса от нищоправенето. Понякога Стела му пишеше колко са добри, но той не вярваше в искреността ѝ. Смяташе, че думите ѝ са поредната проява на добро отношение към него. Позволи си дори с известна доза грубост да я попита директно за това.

-Да, определено имам добро отношение към Вас и Вие го знаете. – беше лаконичният ѝ отговор. – Но все пак Вие рисувате добре. И скоро ще го разберете от хора, на които, надявам се, да повярвате повече, отколкото на мен.

Тя не умееше да лъже. А и не искаше. Въпреки възпитания тон бяха установили приятелски отношения на честност и прямота, които им позволяваха да общуват с лекота и без превзетост. Изпитваше жал към този толкова силен човек, който сега стоеше заврян в ъгъла, пренебрегван и оплют от хора, на които е подавал ръка. Не притежаваше лостовете, с които можеше да промени ситуацията.

Но с безпогрешния усет на жена беше налучкала и слабостта, и силата му.

И търсеше начин да му помогне. Изпрати няколко от споделените картини на свои познати в издания за изкуство. Избра такива, за чиито издатели знаеше, че имат силата да поемат риска с непознато лице, за което медиите бяха разнесли не една недоброжелателна клюка.

Когато се появи първият материал, се смя като малко дете. Не предполагаше, че добрата новина за един чужд човек може да я зарадва толкова. Беше пробив на честността, на доброто. Така го виждаше, така го усещаше.

И колкото и негативи да ѝ носеше, не криеше името си зад тези публикации. Направи и невъзможното да промени отношението, да го наложи като доброто лице. Макар и толкова различен, този път беше начин да се отстоява и устоява срещу неправдата. Тя вярваше в това. Споделяше радостта си у дома. Нали затова имаме дом и семейство – радостта да е обща.

6.

Чудеше се кое ѝ попречи да види мъглата в погледа на съпруга си.

Затова и не повярва на ушите си, когато чу упреците му към себе си. Дори и да беше дочувала подмятанията по свой адрес, вярваше, че най-малко значителната разлика в годините ѝ с Александър са защита някой да им повярва. Още по-малко съпругът ѝ. През цялото време не беше крила от него нищо. Беше унизително, а нямаше с кого да го сподели.

И тогава дойде първата плесница. Не я болеше. Или по-скоро сълзите по лицето ѝ не бяха от болката. Не проумяваше – защо?

В съзнанието ѝ се завъртя безкрайният калейдоскоп от прочетени книги и съдби на герои, в които първият шамар никога не остава последен. Очакваше следващия. И го получи.

После всичко се сля в едно. Нямаше значение къде попадат ударите – причината за тях винаги беше една и съща. Като опитен полицай умееше да удря така, че белезите да могат да се прикрият. Само че нищо не можеше да скрие белезите в душата ѝ. Лъжеше, че не може да отиде там, където имаше и най-малка вероятност да се засекат с Александър. Нямаше смелост да признае за това, което изтърпява. Живееше собствения си ад и се усмихваше. За да не личи. И за да не провали успешната кариера на мъжа си.

Предстояха няколко празнични дни.

Съпругът ѝ беше дежурен. Домът, както винаги, беше подреден и изчистен. Зареди хладилника и реши да използва възможността да види родителите си.

Беше лош шофьор, но все някак щеше да се справи с натоварения трафик. Тръгна рано сутринта и към 10 часа отмина отбивката за родния си град. Продължи към морето. Беше прекрасен есенен ден и стотици коли се надпреварваха да уловят милостиво отпуснатото от природата продължение на лятото.

Стигна до малко непретенциозно крайбрежно хотелче. Нае случайно останала свободна стая. Дори не извади скромния си багаж, а отиде да се разходи по каменистия бряг. Вълните близваха босите ѝ крака, слънцето изгаряше неравномерно само едната ѝ страна, сякаш да заличи следите от последната плесница.

Спасителните кули бяха празни и само забравените въжета на липсващите лодки напомняха за какво служат.

Ръцете ѝ инстинктивно търсеха по-едрите камъни. Когато напълни джобовете си, омота и завърза със зъби на възел парче от захвърлено от спасителна лодка въже.

Спасението понякога се оказва прочетена в детството книга…

Заобиколено от току-що поставени в елегантни рамки картини, бездумието продължи да живее в дома на Александър.

ЕСЕИСТИЧНИ ИМПРЕСИИ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

ПРИКАЗКА

Имало едно време сред буйни пясъчни бури един вечен оазис, ограден от знойни и вечни пясъци. Когато вятърът докосвал листата на палмите пустинята се покривала с нежна тишина.

Там често идвала една девойка. Казвала се Амсара и приличала на истинска Шехерезада.

С кестеняви дълги коси и тъмни като нощ очи. Носела кошница с плодове и гадаела върху пясъка.

Да, в пустинята дори звездите носели предсказания.

Един ден край извора дошъл странник. Казвал се Саид и бил пътешественик. Пътувал през много земи и видял морета и планини и звездни сияния и лунни затъмнения. Пътят му преминавал този ден през пустинята. А пустинята, както казват, говори на непознатите.

Спрял Саид край извора.

А там била Амсара.

Двамата се погледнали за миг и тогава усетили как идва пясъчна буря.

Саид се опитал да защити Амсара. Но тя знаела, че тази буря я изпращат джиновете, пазещи оазиса и това място в пустинята. Те щели да оцелеят.

Щом вихрите и пясъците придошли, Саид дал на момичето малък медальон със странни символи.

И тогава пред нейния поглед, щом вятъра го докоснал, той се превърнал в пясъчен дракон, извил криле и отлетял.

Бурята преминала и превърнала всичко във фин златен пясък.

Това е историята за Амсара и Саид. Техният път е на девойка и пясъчен дракон.

Които се срещат край извора на един оазис, за да споделят тайните на пустинята.

Която винаги говори с образи.

СИНТЕТИЧНА КРАСОТА

Сякаш един дух целува с въздушни и ефирни устни Живота.

Неговата същност в най-елегантен и вълшебен синтез.

Там, където медузите танцуват вплели прозрачни тела.

Където сепиите се целуват с пурпурни водорасли.

Където водолази откриват същността на най-белите и крехки корали.

Където вълните са сол и пяна и въздух трептящ от аромат на истински кристални морски звезди.

Може ли лъчът да се пречупи през обвивката на морската перла?

Може ли морската анемония да се скрие в лунната раковина?

Може ли октоподът да завладее призрачния риф?

Всяко море рисува красота и звездност... Синтетична красота в клетките на най-финият пясък.

В камъчетата на дланта на дете, посягащо към този свят. Вълнуващ и различен. В полетът на чайките.

В смеха на делфините. В морските лястовици и сиви рибарчета.

В промяната на цвета на скалите.

В тишината на дивното морско сърце.

В най-синтетичната красота на живота.

Защото, за да погледнеш към този свят трябва да умееш да виждаш...

С душата си и с най-синия поглед.

В който е скрито цялото Море.

Синтез на Красота.

И Обещание за Смисъл.

РАЗРУШЕНИ ПЕПЕРУДИ

В тихата гора има само звуци.

Черен мъх покрива костите на разрушените пеперуди.

Падат сребристи звездопади.

Горски старици се крият зад вечни каменни крепости.

Животът е тъжно глухарче.

Всеки пух се разпилява.

А пеперудите плачат и стенат.

Ранна пролет е, но в гората се усеща есента.

Толкова време мина!

А пътят е тъмен и стръмен.

Над мост от буйни реки.

И сред вихри от пеперуди има колесници , в които са впрегнати Пегаси.

Всеки ритъм в света се чува.

Като ек на забранен водопад.

Като сила на скърбящи създания.

Като живот във фаталните отражения на спомена. Светът танцува с криле на пресечени пеперуди в концентрични кръгове.

Всеки скреж позлатява тревите.

Всеки дъжд си играе с листенцата от вербите. Всяка душа е тъмен глас на състрадание.

А над този свят са Разрушените пеперуди. Пашкули от звездни крила. Свят на далечни сенки. Сърца и превратности.

Животът продължава.

Светът е вятър. С пеперудени пипалца.

И те са там! Те са там с вечни криле.

За да отлетят някой ден. За да се прероднят отново.

СРЕБЪРНАТА ШЕЙНА

И ето! Снежинките се превръщаха в капки. Посребрени капки в тихото зимно небе. А там, далеч край една пътека идваше сребърна шейна.

С бели елени и безброй звънчета.

С детски гласове...

Ето я! Ето я! Сребърната шейна на тихите ангели. Защото животът протягаше длан от нежност и магия. А кога щеше да се случи тази магия, ако не сега?

Една красива сребърна шейна и безброй звънчета.

И мелодия под снежното небе.

Бе толкова красиво и тайнствено.

И толкова тихо и тържествено.

Защото сребърната шейна носеше мечти и вълшебен блясък. С белите елени и онзи звън на камбанки. Тогава сякаш света се покриваше с перца от зимни птици. А над тази чудна пътека летяха зимни сойки.

Ето я! Ето я! Викаха с удивление дечицата. Тя пристига! Тя пристига!

А заедно с тази чудна сребърна шейна пристигаше и зимата. С нежнобяла пелерина и с впряг от елени… Снежнобяла…

Красива и тайнствена. Вечна и истинска. Сребърната шейна. Знамение за ново начало.

И безброй детски гласове пееха под прекрасното небе на желания и вълшебства. И истински вълшебства.

ЗАГУБИ И ПЕЧАЛБИ

ХРИСТО ИВАНОВ

Нали знаете, че не винаги това, което мислите, че сте загубили е наистина така. Понякога след време се оказва, че в същност загубата е печалба.

Една октомврийска вечер сме седнали да вечеряме и майка ми се оплака, че сигурно и тази година няма да успее да си купи ботуши за зимата и ще трябва да ходи до ЖП спирката, която е на 800 метра от селото със старите си боти. Тя пътуваше за работа с влака. Докарвали ботуши, но магазинерките ги криели само за приятели.

Дядо ми стана от масата и отиде някъде. Върна се с навита на руло обработена кожа и каза на баща ми:

- Георге, вземи тази кожа и утре да заведеш Радка на обущар, да ѝ вземе мярка и да ѝ направи ботуши…

Обущарят направи ботушите и майка ми ги носи десетина години. Никоя жена нямаше като нейните червени ботуши, защо-то по магазините продаваха черни или кафяви.

Бях изумен, че сме имали такава хубава обработена кожа и попитах дядо от къде я е купил?

А той отговори, че историята на произхода на кожата е много тъжна и не иска да се разплакват с баща ми. Ето какво ми разказа на другия ден…

…През тридесетте години от пролетта до есента ходех в едно село до гр. Мездра, да отглеждам зеленчуци. Там все още не знаеха и нямаха опит, да ги отглеждат. Наемах земя в близост до река Искър, така че да мога да ги поливам. Намирах си квартира в селото и продукцията я продавах на гарата в Мездра, защото там имаше голям поток от хора, които слизаха и се качваха на влаковете. Хазаинът ми даваше неговата каруца, но и аз му осигурявах от всички произведени зеленчуци. Но веднъж каруцата му трябваше и той ми предложи, да вземем каруцата на комшията му, в която да впрегна неговите млади кончета, но да внимавам, защото още не били добре обучени.

Нямах никакви проблеми с младежите и направо се влюбих в тези животни. След това исках да ми дава само тях. Така свиknах с кончетата, че попитах стопанина им преди да си тръгна есента, дали няма да ги продава? Той се усмихна и каза, че и той много си ги харесва, но ще ми ги продаде, защото първо му трябват пари и второ – защото ще е спокоен, че аз ще се грижа добре за тях. Така, вместо да се върна на село с влака, аз си дойдох с кончетата за два дни като нощувах в гр. Ловеч.

Вложих си спечелените пари в тях.

Баща ти беше най-щастлив, защото като най-малък го пращах да ги пасе, а той яхваше едното конче и тържествено пресичаше селото, като каубоите от сегашните американски филми. Но когато започна войната ги мобилизираха. Много ни беше мъчно за тях, а и много притеснено дали ще се върнат живи и здрави. Слава богу, през лятото на 1945 г. ни ги върнаха, и то доста охранени.

След девети септември, дошлите на власт комунисти, по примера на съветските си другари, започнаха целенасочена политика на тотален тормоз на българския селянин. Българското село трябваше да издържа и двеста хилядна съветска окупационна армия, която си тръгна през 1947 г., затова почти цялата произведена продукция се конфискуваше.

В селата бяха определени от кметовете места, където под техен контрол се вършееше и се измерваше количеството произведено зърно и се отделяше това, което трябва да се предаде на държавата. Не ги интересуваше, че за теб може да не остане достатъчно, за да си изхраниш семейството, когато реколтата е слаба.

Аз и чичовците ти бяхме принудени да ходим в Добруджа и да купуваме на черно брашно, за да изкараме до новата реколта.

Затова решихме да си направим скривалище – като повечето селяни.

Нощно време ходехме по нивите и изронвахме в чувал част от зърното на

снопите и го пренасяхме в къщи. Скривалището изкопахме в яхъра на конете и в ямата поставихме дървен сандък. В него подредихме чувалите с пшеница, затворихме го с капак и го затрупахме с пръст.

Периодично изваждахме по два чувала и го смилахме на брашно. До пролетта изпразнихме сандъка, но той си остана все така покрит с пръст.

Една нощ някакво животно (най вероятно пор) изплашва конете, които са вързани за яслите. Едната кобила от уплаха скочила със задните си крака върху капака на сандъка и го счупила. Краката ѝ потънали в сандъка, в който вече нямаше чували със зърно и тя се обесила.

Сутринта отивам да ги храня и я намирам обесена. Разплаках се, ама какво да направя освен да я заколя, за да се ползва месото ѝ, а кожата ѝ дадох на кожухар, за да я обработи.

Тя стана жертва на моята несъобразителност и на комунистическия тормоз над българското село. Трябваше да запълним сандъка, макар и за 3-4 месеца с чували с пясък, но не се сетихме да го направим.

След две години създадоха ТКЗС – то и ни взеха другия кон, кравата и овцете.

Изпразниха обора от животни и реално загубата на умрялата кобила ни стана печалба, защото все пак месото ѝ е изядено и продадено. А сега и майка ти е на печалба – ще носи нови хубави ботуши.

- А дядо, може ли и аз да съм на печалба? Ще ми позволиш ли този обущар да ми ушие портфейл? И аз да съм като батковците.

- И ти ли искаш да червенееш като майка си за радост на комунистите?! Не ти ли стига червената връзка, та искаш и червен портфейл? Така както си тръгнал, утре като пораснеш, ще поискаш и червена книжка.

- Абе дядо, нали знаеш, че съм цесекарче и обичам червения цвят…

НЕВЪЗМОЖНАТА ЛЮБОВ

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

НЕСТИНАРКА

– Малка съм била! Малка съм била! Ще види той кой е малък! Ще му покажа аз на него! Ще види той какво може Фъстъчето! Ще види… – заканвала се девойката, докато прекосявала тичешком улицата и бършела сълзите си.

От прозореца на къщата, чиято врата тя току-що захлопнала, след нея гледал млад мъж, а сърцето му така блъскало, че чак щяло да пропука ребрата.

През следващите дни и седмици, кога на глас, кога наум, девойката продължавала да се заканва:

– Ще види той кой е малък! Ще види!

Ще му покажа аз на него! Ще види, ще види, ще…

Младият мъж бил в спомените ѓ още от най-ранно детство. Всъщност спомените ѝ били оттогава, откогато него го имало в тях.

Семействата им, освен съседи, били и много близки, затова като момче майка му често го пращала да занесе или вземе нещо от нейната майка.

И всеки път, когато идвал, я погалвал по главичката или я щипвал по бузката и казвал:

– Здравей, Фъстъче!

Понякога я вземал на раменете си и препускал с нея през двора или по улицата.

Щастлива да гледа отвисоко, тя се заливала от смях. Когато поотраснала, тя тичала с поръчки между къщите. А той, като я видел, все така я погалвал по главата, дръпвал плитката ѝ или я щипвал по бузата и казвал:

– Здравей, Фъстъче!

И така било, докато отишъл в казармата, а после и в града, да се доизучи. Продължило и като станал учител в селото.

Довел си невяста, родило им се момченце, а девойката, тогава вече пораснало момиче, често отивала да му се порадва. Понякога се налагало и да го бави.

Но тъкмо когато детето прохождало, невястата на учителя починала.

Младият мъж се стопил. Очите му потъмнели. Ходел като сянка с приведени рамене, влачел крака и сякаш се бил изгубил.

Отначало за детенцето се грижела майката на учителя, а след като и тя се споминала, това вършели жените от съседните къщи.

Най-често, нали били и най-близки – майката на девойката и тя самата.

Когото идвал за синчето си, учителят отдалеч чувал звънкия му смях. Понякога заварвал детето да спи в скута на девойката или да се опитва да приглася на песните, които му пеела. Като виждал колко е щастливо с нея осиротялото му дете, я погалвал по главата и казвал:

– Благодаря ти, Фъстъче!

По това време върлинестото ѝ като на недохранено момче тяло започнало да придобива женственост. Гръдта ѝ наедрявала.

Острият ѝ детски поглед се изпълнил с женска дълбочина, топлина, мекота и копнеж за близост.

Скоро тя и момченцето започнали да го чакат у дома му. Ризите на учителя заблестели от белота, домът ставал все по-чист, подреден и уютен. На масата винаги имало прясна гозба. В очите на учителя се появил блясък, снагата му се изопнала, ходел с напористи крачки. Бързал, а напоследък даже се затичвал към дома си, но вече не заради детето, а за да види девойката. Тя го посрещала с грейнал поглед.

Не бързала да си тръгне. Разказвала какво е правило детето, докато него го е нямало. Какво е казало, какво е яло, колко дълго е спало. А той, за да я позадържи, по няколко пъти питал за същото. Смехът на тримата огласял къщата.

За да не издаде това, което не признавал и пред себе си, а и за да се наслаждава на близостта ѝ, учителят нарочно продължавал да се отнася с девойката, като да е все още малко момиченце. Когато си тръгвала, все така я погалвал, но вече позадържал ръка на главата ѝ:

– Много ти благодаря, Фъстъче. Какво ли бих правил без теб? – казвал, а гласът му треперел.

Но ето че един ден, когато понечил да я погали, тя отпуснала глава на гърдите му и се прилепила към него. Неволно посегнал да я прегърне, но се удържал. Спрял ръце на раменете ѝ. Вдишвал аромата на косите ѝ, усещал парещите ѝ гърди и разтуптяното от очакване сърце.

Искал да се пропие с мига и да го запомни. Когато успял да събере сили, решително я отблъснал и сухо изрекъл:

– Малка си за това, дето си го наумила, Фъстъче. Избий си го от главата!

Тя тичала засрамена към дома си и се заканвала. Той гледал след нея с болка и копнеж и се чудел какво да прави, след като се стигнало дотук.

За да я отдалечи, наел бабачка. Но скоро се чудел как той самият да изличи момичето от мислите си.

Нощем не мигвал. Размечтавал се и се обнадеждавал, че обичта му към нея не е невъзможна. Но какво толкова?

Какво толкова? Наистина бил по-възрастен, но само с осем-десет години. И ако тя… както той нея… защо пък да не може да… После осъмвал в мисли сам да се разубеждава:

– Нямам право! Не, нямам право! Пред очите ми израсна. Не е редно да я въвличам в изгорения си живот. На нея ѝ е прилика такъв чист като нея. Не познал жена.

Минали месеци, през които всякак се стараел да я избягва. Премалявало му обаче, като си помислел, че тя прави същото. Но нали точно това бил поискал и от нея? Точно това!

Дошъл празникът на св. св. Константин и Елена. Вечерта девойката облякла под горните си дрехи везаната от майка ѝ за първата ѝ невестина нощ риза. Отишла на мегдана и потърсила с очи учителя. Не било трудно да го открие, понеже той вече бил впил жаден поглед в нея.

– Ей сега ще видиш ти! Ей сега ще видиш!

И докато нестинарите правели първи стъпки върху жаравата, а погледите на

всички били вперени в тях, девойката незабелязано разпуснала косите си, събула се, свалила си дрехите и останала по везаната риза.

Разбутала хората, изскочила най-отпред, издърпала от една нестинарка иконата с ликовете на св. св. Константин и Елена и се спуснала по жарта.

– А-а-а – чул се викът на майка ѝ.

– Не-е-е! – чул се и гласът на учителя.

Затичала се право към него, без да отделя поглед от уплашените му очи. Той пристъпил напред, но тя се спуснала обратно назад. Стигнала края на жаравата и за втори път се люшнала към него. Той вече бил на ръба на жаравата и протягал към нея ръце.

Силите ѝ стигнали дотук. Причерняло ѝ и се олюляла. Преди да се свлече, усетила ръцете му да я грабват и да я изнасят от жарта. Повече нищо не помнела.

Когато дошла на себе си след дълги дни в несвяст, видяла като в мъгла учителя и малкото му момченце до леглото си.

– Какво става? – попитала.

Младият мъж преглъщал и едвам успявал да изрича:

– Ние дойдохме, дойдохме да те попитаме… да попитаме дали… дали…

– Дали искаш да ми станеш майка? – довършило звънкото гласче на момченцето.

ЛЮБИМАТА НА ДЪРВОДЕЛЕЦА

Някога в едно много, много далечно време, в една много, много далечна страна, живял млад дърводелец.

Отишъл той веднъж да напои коня си на реката и тъкмо я наближил, видял от водата да излиза прекрасна девойка. За да не я изплаши, момъкът слязъл тихичко от коня и се притаил в близките храсти. Стоял и се любувал на изящната шия, на нежния лик и блестящите очи на девойката. На дългите до земята копринени коси, които прикривали гъвкавото ѝ тяло. Почувствал аромата ѝ, който го обезсилил. А когато запяла, сякаш го омагьосала. Ненадейно конят изпръхтял. Девойката го чула, огледала се и видяла момъка. Спряла поглед върху лицето му. Двамата замрели и не откъсвали очи един от друг.

Момъкът събрал кураж и приближил. И за да се увери истинска ли е, или сънува, се осмелил да докосне косите ѝ. Те издали необикновено нежен и трепетен звук.

След този ден двамата всеки ден се срещали край реката. Тя му позволявала да докосва и гали косите ѝ, но той изгарял от копнеж и да я прегърне. Обаче винаги, когато се опитвал, девойката някак все успявала да се изплъзне.

При поредната среща, за да не ѝ позволи отново да направи същото, момъкът решително сграбчил ръката на девойката и я придърпал към себе си, но тя рязко се отскубнала и побягнала.

Дни наред след това напразно я чакал. Веднъж чул мелодията на песента, която често му пеела. Затичал се към мястото, откъдето се чувала. Там видял вятърът да развява кичур от дългите ѝ коси. По някое време вятърът духнал по-силно и другият край на кичура се закачил за отсрещно клонче. От това звуците станали и посилни, и по-красиви. Цяла нощ стоял, слушал и не смеел да се отдели от двете клончета с дара от любимата му. Към сутринта се сетил да ги откърши и внимателно ги отнесъл у дома си.

Нарочно оставял вратата и прозореца отворени. Косите потрепвали от течението и домът му се изпълвал с красиви звуци.

Спрял да излиза, защото не смеел да вземе със себе си клончетата, да не би вятърът да открадне косите на любимата му.

Това продължило, докато му дошло наум да изреже от една дъска прекрасното ѝ тяло.

Очертал нежните извивки на раменете, заобления ханш, тънката талия. От източената ѝ шия спуснал кичура от косата и го завързал за другия край на дъската. Сега вече всеки път, като тръгвал за където и да било, я прегръщал през талията и я понасял със себе си.

Обаче все се боял да не би по невнимание да я изпусне, а пък и нали едната му

ръка била постоянно заета, не можел нищо да върши. Затова завързал ремък в двата края на гърба на дъската. Премятал го през рамо и така му било лесно винаги да е заедно със създадения от него спомен за изгубената му любима. А докато вървял, вятърът или той самият погалвали косата ѝ, а тя издавала нежни звуци, наподобяващи песента на любимата му.

Нарекъл я Китара.

Но защо точно така, никой не знае.

Нали било много, много отдавна.

СИН ЗА ОНЗИ СВЯТ

Коварни и жестоки врагове нападнали една страна и я превзели. Младите мъже в нея не се примирили. Грабнали кой каквото оръжие имал и не давали мира на тиранина. А той, от безсилие, а и за отмъщение, въвел крайно жестоки наказания. Едното от тях било, че като хванели някого от непокорните, заедно с него задължително убивали и неговите родители.

След една битка враговете заловили близо до някакво село тежко ранен момък.

Помислили, че е от селото. Затова командирът заповядал насила да бъдат докарани на мегдана всичките му жители и наредил родителите на момъка да излязат и застанат до сина си, за да понесат наказанието заедно с него.

Времето течало бавно и мъчително. Хората със замрял дъх се притискали един в друг, понеже всички разбрали, че нищо добро не ги чака. Командирът се изнервил от продължителното чакане и едва се сдържал в кожата си:

– Броя до три – изкрещял – и ако дотогава кучетата, които са родили и отгледали това псе, не се покажат, или ако вие не ги посочите, ще заповядам да ви заключат по къщите и да ги запалят, та живи да се опечете в тях. Едно-о-о, две-е-е, три-и-и…

– Идвам, идвам – чул се сред тълпата старчески глас.

След малко пред всички излязъл възрастен мъж.

– Аз съм бащата – рекъл.

Присъстващите замрели от изненада, защото съвсем точно знаели, че старецът нямало как да е бащата и че едва ли познава момъка, тъй като той не бил от тяхното село.

А когато старецът го доближил, момъкът понечил да продума нещо, но старият човек така силно го притиснал към себе си, че не могъл да каже каквото и да било.

– Защо трябваше толкова дълго да чакам? – гневно попитал командирът.

– Защото едва чувам и трудно разбрах какво викаш.

– А майката, майката къде е?

– Тя отдавна се спомина.

След тоя отговор от тълпата прозвучал и женски глас:

– Как не те е срам на стари години така безсрамно да лъжеш! Жива за умряла да ме обявиш!

Възрастна жена дошла до стареца и ранения момък. Прегърнала и двамата. Сега вече повечето хора съвсем нищо не разбирали, защото жената не само че не била майка на момчето, но не била и съпруга на стареца.

– Ти защо? Защо? И с мене само можеше да мине... – попитал шепнешком старецът.

– Не помниш ли, че се заклехме винаги да сме заедно. Е, като било писано животът да ни раздели, нека поне в смъртта да изпълним клетвата си. А пък това момче в отвъдното ще бъде нашият нероден син – отвърнала беззвучно жената, за да я чуе само възрастният мъж.

Двамата старци посрещнали смъртта, без да отделят очи един от друг, прегърнали чуждото, но вече тяхно момче.

По-късно възрастните жители на селото си припомняли, че на младини старците имали любов за завиждане, но някаква стара семейна вражда ги разделила. Обаче както сега се видяло, любовта им един към друг така и не била угаснала.

САТИРИЧНА ПРОЗА

В ЪГЪЛА НА ЖИВОТА

МАЯ ЦЕКОВА

1. В ъгъла на живота стоят само тесногръдите.

2. Предложи ми брак по сметка. Е, видях му сметката!

3. Взе короната на властта, но тя се оказа голяма за малката му глава и я загуби.

4. Подложиха му трамплин към властта, но той по навик се наведе и мина под него.

5. В голямата битка за властта се оказаха много майстори в дисциплината „свободна борба без правила“.

6. От времена на приятелство, настана време на предателство.

7. Кръглата нула без добавки към нея нищо не струва – остава си проста нула.

8. Падаше си по хубави жени, докато не попадна на боксьорка.

9. Празна глава джобове не пълни.

10. Вчера дошли не дошли, а се хвалят, че мислят за утрешния ни ден.

11. Често стигах до извора, но в живота си пих само една студена вода.

12. Когато насаден политик седне на кожен стол, не се знае, какво ще измъти.

13. Всяко ново раждане е изпълнено с предстоящи мечти.

14. Без пари ли си, животът ти не струва и петаче.

15. Ако в живота си усвоил малките жестове, очаквай от него големи постижения.

16. Ако познаваш езика на очите, винаги ще виждаш това, което гледаш.

17. Изстреляните на посоки, като куршуми думи, поразяват сърцето.

18. Алчният човек не губи апетит, дори и когато е сит.

19. На слабохарактерния човек всичко му е в тежест.

20. На глава от населението в парламентарната ясла говедата надхвърлиха бройката.

21. Животът ни сервира това1 което сами сме си поръчали.

22. Когато някой започне да те величае, със сигурност вече някъде те е развенчал.

СТУДЕН ДУШ

ПЛАМЕН ГЕОРГИЕВ

Осъдиха ни за тежка телесна повреда, счупихме гръбнака на престъпността.

Джунглата се оплака, че вече и нейните закони не се спазват.

Окаляха ни, после ни пуснаха студен душ.

Слепите любови свършиха, останаха само тези с алчни погледи.

И безпътните днес са задължени да си купуват винетка.

Който го е грижа за глобалното затопляне, загряваше бавно.

Как да говориш зад гърба на безгръбначните.

Безсолни шеги ползват не само диетиците.

Не бе мазохист, но обичаше да го бие парата.

Арестуваха го за носене на оръжие, защото умът му беше като бръснач.

И някои дървени глави също могат да имат железни нерви.

Когато сочиш някого с един пръст, обикновено за челото ти остават два.

Лошо е когато тези, които търсят на работата мекото взимат твърда заплата.

Когато е горещо отиваш на море, а не да ковеш желязо.

Апетитът идва с яденето и си тръгва с килограмите.

Когато мизерията е голяма – дори и вълкът в овчи кожи оголява.

Един съвет на куковото лято – заключвайте си гнездата.

На избори купуват вече и гласа на безгласната буква.

Само лъжливото овчарче още не е съдено за лъжесвидетелстване.

Обирах калая, накрая ме хванаха.

Свалям му шапка, а после я протягам за милостиня.

Тишината лекува – казваха тези, които бяха тиха вода.

Извинен съм, защото си убивам времето при самоотбрана.

Не ме съдете, дори земята се върти, казала фурнаджийската лопата.

Шито с бели конци, но вървеше, защото това беше бялото знаме, което развяхме.

Ям попарата, а дори с удоволствие я споделям с ближния.

Докато народът ни продължава да се държи като стадо, дотогава ще треперим по Великден.

Възнагражденията на строителите у нас винаги се бавят, за разлика от парите на рушителите.

Много обичаме оригамите, всеки гледа да свие по нещо.

Днес най-вече на Темида не ѝ мига окото.

Понякога болен носи здрав, и то под две мишници.

Оголяхме, за радост на нудистите.

Вместо да изкоренява престъпността, властта скубе… народа!

Само една дата плаши надутите като пуяци и това е четвърти юли.

Как да излезем на прав път, когато всеки гледа да свие… нещо?

Обикновено на всички ни върви по мед и масло само на закуска.

До девето коляно се уреждат не само стоножките.

Оказа се, че най-трудно се обезличава двуличник.

Работата стана дебела, за разлика от безработицата, която е винаги фина.

Не съм чул ни един сребролюбец да е изневерил на любовта си.

РИТОРИЧНИ ВЪПРОСИ

ПЛАНИМИР ПЕТРОВ

*

Всички ли почитатели на Творческата личност са почитатели и на неговата битова личност?

*

Много хубости можеш да виждаш в живота, ако си работил в тъмната му половина. Но можеш ли цял живот да живееш в тази половина?

*

Някога селският стопанин се оценяваше колко струва по кучето и вола, а не по кучката и кравата. Сега по какви критерии!?

*

Добре, че големите битки все още се водят на дипломатическата маса, а не на бойното поле, иначе...

Дали щяхме да бъдем живи?

*

Модерните фризирани мисли и сложни понятия могат ли да се разбират и осъзнават от всяка белокоса глава?

*

Опрощаването на греховете в другия свят е един от най-привлекателните и безумни капани на фанатичната, радикална вяра. Но кой се е върнал оттам, за да ни каже вярно ли е това?

*

Скелетът на Хомо Сапиенса не е ли „закачалка" на материалната му същност?

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ

ОМАГЪОСВАНЕТО НА ДОБРИНА СИМОВА

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Добрина Симова е автор с богата творческа биография. Тя работи с успех в различни жанрове – поезия и проза за деца и възрастни, като не се страхува да навлиза дълбоко и в бодливото поле на сатирата. Вече повече от година тя представя свои произведения в сп. „Картини с думи и багри", като е сред най-активните и най-четени автори в списанието.

„Омагъосване" /изд. „Мултипринт", С., 2023/ е тринадесетата ѝ книга и втора за тази година след сборника с разкази за деца „Всичко е шест". И е наистина антология с избрана поезия – своеобразен венец на творческите търсения и достижения на поетесата.

Тук са събрани преди всичко вече публикувани произведения – в периодичния печат и в електронни издания, както и в сборници, алманаси, антологии и онлайн групи. Тематичното разнообразие е голямо, като обхваща широк спектър от търсения с емоционално, философско и гражданско измерение, отразено в структурното изграждане на стихосбирката.

Стихотворенията са обособени в седем раздела, които остават жанрово единни, макар и не еднообразни като стихосложение. Немалко от тях са пример за добро владеене на класическия стих, но Добрина Симова не е скована от формата, тя често я нарушава, за да създаде с дисонанса акцент върху посланието. В много от произведенията поетесата се е доверила на свободния и белия стих. Добри примери са „Изгубена във Венеция" /сп. „Пламък", 2007/ - където римите напълно са изгубени, за да се подчертае освободеността на лирическия Аз, който не се страхува от загуба на идентичност и „Тичай, тичай, моето момиче", /в. „Пулс", 1997/, където, в един напълно накъсан, задъхан стих, римата има своята роля на катализатор на нагнетената емоция – тук „безразличие" съзвучава с „момиче"; „посребряла" с „полудяло", „тичащ" с „врича се"… за да стигнем и до класическото „кокиче – момиче".

Майстор на апевата – един от малкото автори, издали самостоятелна книга изцяло в най-краткия поетичен жанр /„Дъга за вечеря", 2022/, в настоящото издание Добрина Симова не включва апеви.

Прави впечатление широкия времеви диапазон, в който са публикувани подбраните творби – от 1990 / „Толкова по…", публ. в. „Мисъл" от 30.11.90/, та до най-новите стихове – от края на отиващата си 2023 г. Приятно е да споменем, че сред тях е и цикъла „Полет", намерил място в онлайн изданието на бр. 4/2023 на сп. „Картини с думи и багри" /30.11/, както и в настоящото печатно издание на броя.

Без да бъдем изчерпателни, ще посочим сред първите публикации „Равновесие", /в. „Друм", 1991/, „Време – неорана нива", /сп. „Армейска младеж", 1992/, „Цяла ябълка", /в. „Пулс", 1996/ „На четири очи", /в. „Пулс", 1997/ и др. Общото впечатление обаче е, че „Омагъосване" е сборник на новите прозрения на поетесата. Преобладават стихове от последните две-три години, белязани от темите за пандемията, войните, политическата катастрофа на управляващата класа и духовното лутане на обществото. Но не тяхното мрачно внушение е водещо. Добрина Симова е изпълнена с горчив оптимизъм, който бележи пътеката на нейното послание. В нейната поезия пулсира ярка и топла жизнена сила, която пресича мрака на света, за да изведе лирическия Аз от лабиринта на битийните крушения, изолацията и духовната изпразненост.

Като допълнение към идеята за цялостно представяне на творческите постижения на авторката са двата последни раздела – цветно приложение със снимков материал от премиери, рецитали, срещи с читатели, ученици и други публични изяви и литературна критика – отзиви и рецензии за отделни книги и за цялостното ѝ творчество. Да пожелаем на книгата и автора лек път към читателя!

ЗА „ОБЯВИ" НА ДРАГАН РИСТИЧ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

След виртуалното ни запознанство по повод първото издание на Националния конкурс за танка поезия „Черешовите води на българската танка" с Драган Ристич си разменихме много авторски книги. Да се запознаем и чрез творчеството си, предвид езиковата бариера, не беше лесно, но не беше и пречка. В средата на септември получих като подарък с автограф три книги от четиритомника „Obznanjeno" /„Обяви"/.

Една истинска панорама на поетичното творчество на автора, обхващаща период от близо три десетилетия. Изданието е многоезично и многожанрово, като включва стихове на сръбски, авторски преводи на английски и немски, както и преводи на други езици – японски, български и др., на творби, участвали и публикувани в различни чуждестранни издания и конкурси. В томовете преобладава присъствието на хайку и свързани хайку, но не липсват и танка и ренсаку от свързани танка стихове, както и хайбуни.

Лично за мен, този начин на автоселекция и композиране на сборна авторска книга бе откровение. Прочитът през разноезичието дава много по-дълбок поглед към вътрешната структура и същност на творбата и е още една възможност за автора максимално да изчисти излишното и да се концентрира върху съществено в своето послание, а за читателя – да проследи различните пътеки в авторовите търсения и открития.

А палитрата на търсенията в поетичния свят на Драган Ристич е ярка и многообразна – една красива картина на света, едно пътешествие в скритите кътове на съзнанието и рефлексията на личността, както и търсене на пресечните точки между общественото съзнание и личното несъзнавано.

Майсторска поезия, отправяща мощно послание за любов към природата и човека, зовяща към отговорност и обществена ангажираност на човека и твореца. Една поредица, в която всеки може да намери частица от себе си и своите терзания и надежди.

В ТУНЕЛА НА ПРЕХОДА И КИРИЛ БОЖИНОВ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Красивият месец октомври – златен, още горещ, вече есенен…

Тогава получих един неочакван подарък – малка книжка с автограф – така топъл, така мъдър…

„На Габи – от сърце…
Няма щастие, което
да не е платено с рани.
По закона на сърцето –
с обич Обичта се брани. – от автора

И той поглежда от задната корица към читателя – Кирил Божинов, автор на девет стихосбирки, носител на редица награди за поетично майсторство и народно будителство. И той е такъв – поет и будител, който с творчеството си държи съвестта будна и чиста.

Кирил Божинов балансира умело върху тънкото острие, делящо лириката и сатирата и с лекота води читателя през отломките на гражданското общество, което градяхме повече от 30 години, но не успяхме да изградим. И, една позабравена, но вечно пареща тема влиза брутално в светлата есен, засмуква ума и сетивата и ги изпраща в нагърченото усукано пространство на недоизживяното, пропуснато минало… И падаме там, откъдето все искаме, но не можем да се измъкнем – „В тунела на прехода"…

Между националното знаме и знамето на Европейския съюз ни гледа Левски от корицата /проект на автора/ – с оня поглед, който шепти – „времето е в нас и ние сме във времето"… за да ни напомни, че идеалите на най-светлата личност в историята ни днес са идеали на европейското единство. Но – идеалите вече са мъртви, ненужни, хляб е нужен на бедняка, защото, ограбван от обещаващи всичко политици, народът остана без нищо. А в тази нищета най-страшното е бягството на новото поколение от територията, която трябва да бъде Родина, но не е.

Стихосбирката на Кирил Божинов съдържа 22 стихотворения, 13 сонета и три поеми, които проследяват надеждите, възторзите, стремежите, разочарованията и горчивите констатации за живота като политическа реалност и възможност за личностна реализация през последните три десетилетия. Всяка творба е добре премислена; изящно построена – не просто панорамен поглед към света, но и дълбока дисекция на проблемите в него.

Правят впечатление стихотворенията, посветени на Левски и Ботев, в които лирическият аз не изявява преклонение, не прославя жизнения път и подвиг на героите, а търси паралел между историческия момент, увенчал тяхната саможертва и днешния ден.

Трите поеми безспорно принадлежат на сатиричния жанр, като в тях пародията подчертава вътрешния трагизъм на безизходните търсения на поета. И все пак – във всяка творба от тази стихосбирка звучи посланието от автографа – „с обич обичта се брани". Защото – във всеки стих е вткано усещането за светлина, а общото послание на автора, изведено от цялостния прочит на книгата може да се опише като „горчив оптимизъм".

„В тунела на прехода" на добричкото издателство „Матадор 74", 2023 г. излиза под редакцията на академика на БАНИ Марин Кадиев, който е автор и на послеслова.

В края на книгата са цитирани откъси от рецензии и отзиви за творчеството на Кирил Божинов от Петко Огойски, проф. Симеон Хаджикосев, Георги Балабанов, Димитър Милов, Боян Ангелов, Георги Драмбозов, Лили Донкова.

Да пожелаем лек път на автора и стихосбирката към Читателя!

ЗА НАДЕЖДА ЛЮБЕНОВА И „КОЙ УБИ ЯСТРЕБИНЧЕТАТА"

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

„В ДА-Търговище, където се съхраняват архивите на Общ. Добротица, в чийто състав влиза и с. Ястребино, не са предадени архивите, в които са вписани ежедневни събития, кореспонденции и пр. до 17.09.1944 г.

Без писмена заповед от МВР не се задържат хора, не се убиват, не се прави блокада, не се опожаряват къщи и плевни. За Ястребино такива заповеди няма. Полицейските архиви са прочистени, няма архив, от който да се види кой и кога е извършил злодеянието. В периодичния печат, както и в местни Омуртагски, Габровски, Поповски и Варненски вестници не са публикувани сведения за блокада и убийства в с. Ястребино. Знае се, че шумкарите са се трепали един друг и са приписвали убийствата на властта, опожарявали са къщи и плевни.

В ДВИА – В. Търново няма сведения за действията на войската при разгрома на Омуртагския партизански отряд и убийства на деца и възрастни ятаци от с. Ястребино, общ. Попово през декември 1943 г. ДВИА – В. Търново 19.06.2019 г. / виж приложението/

След 9-ти на населението е забранено да говори за убийствата в Ястребино. Архивите на църквата са унищожени.

Във Варненска област, както и на други места се организират траурни шествия – митинги при погребения на убити шумкари, отразени във варненския в-к „Народно дело". На някои от тях присъства и партизанинът Рангел Калайджийски от Ястребино, вече зам. началник на Окол. упр. на МВР-Омуртаг. Държат се речи. За убийствата в Ястребино – нито дума. Там не се организира траурно погребение, на което биха присъствали живи свидетели и биха говорили за злодеянието.

Гласност на трагедията се дава при провеждане на монтирания „народен съд".

Военачалниците свидетелстват, че главното командване им дало списъци с имена на осъдени /от военно-полеви съд въз основа на ЗЗД/. В тях не е имало имена на деца, разбира се, а за възрастните ятаци от Ястребино /писмено/ било наредено да бъдат разпитани и освободени.

Непонятно защо главният обвиняем за убийствата в Ястребино подпоручик Константин Йорданов – легионер, не е ликвидиран веднага след блокадата от отмъстителните шумкари, нито на 9-ти при масовите чистки /могъл е да избяга със семейството си в чужбина преди тази дата, но е останал в България, както много други/. Арестуван е и предаден на следствените органи за сценария пред „народния съд", за да понесе наказанието заедно с други участници в блокадата./ Осъден е на смърт. Името му не е публикувано в „Държавен вестник" с имената на други осъдени, не е написано на стената пред НДК - /това всеки може да провери/, няма го в списъка на реабилитираните в ДА – Разград."

Така започва най-новата книга на Надежда Любенова – поетеса, добре позната на читателската аудитория и с документалната си проза, отваряща прозорец към едни от най-тъмните години в най-новата ни история („Стряма – вторият Батак – 1944", 2009 г., „По следите на терора", 2017 г., „Голямото зло в Голямо Конаре – 1944-1989", 2018 г., „В съда влизат убитите", 2020 г.)

„Кой уби ястребинчетата" на пловдивското издателство „Макрос" (2021, 2022) е поредният опит на авторката да осветли истината и даде отговор на този мъчителен въпрос.

Няма човек, който да не потръпва от ужас пред целенасочено, хладнокръвно убийство на хора, особено когато става дума за деца и няма човек, който би оправдал такова злодеяние, независимо какви причините, които се сочат като необходими за извършването му.

И точно затова е важно да се знае истината за трагичната смърт на 6-те деца от Ястребино.

За да даде отговор на въпроса, поставен със заглавието на книга, авторът прави задълбочено и добросъвестно проучване на писмени документи и свидетелски разкази.

Томът съдържа богат снимков материал – архивни документи, съдържащи заповеди, протоколи за разпит на свидетели и съдебни протоколи, изрезки от вестници, фотографии, писма до автора, кореспонденция с държавни и общински служби. Към някои от разказите, включени в книжното тяло са добавени собственоръчните подписи на хората, които са споделяли спомените си.

Акцентът на документалното изследване е върху участта на децата от с. Ястребино, но голяма част от материалите в книгата се отнасят до достоверното описание на историческия момент в годините около убийството им, а именно – политиката на България и участието на страната във Втората световна война, деветосептемврийския преврат и масовия терор непосредствено след него, някои от присъдите на Народния съд, касаещи участници в събитията в Ястребино и околностите, включително действията на „шумкарите" – „партизани" през 1943 г. Наред с това има интересни препратки, които запознават читателя с развитието, същността и законовата уредба на държавните служби в страната между 1878 г. и 1944 г. – полиция, жандармерия, общини и т.н.

Авторовите симпатии и антипатии на Надежда Любенова са видни и личат както в подбора на тематиката и фактите, така и в езика на повествованието, но документите, подбрани и представени в изданието говорят високо и ясно със своята неподправена автентичност

Тази книга повдига много болезнени за българската история въпроси. Кара ни да преосмислим залегнали дълбоко в нас стереотипи и пропагандни клишета, превърнали се в същностни характеристики на събития и идеологии. Тя дава и отговори – чудовищни в своята първична оголеност.

И – дано обществото ни е дозряло да ги чуе...

ЦОНКА ВЕЛИКОВА – ЗАЩОТО... ТЪРСЯ...

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Не за първи път пиша за творчеството на Цонка Великова – автор, който винаги ще изненадва читателя с жанровото разнообразие, специфичната наситеност и индивидуалност на литературното си творчество.

Вече утвърден майстор на кратките източни форми, търсеща поетичния си стил в иносказателното, тя намира своята най-ярка изява в поредиците „Защото" и „Търсачите…"

Дали защото е трудно да бъдат еднозначно жанрово определени, дали защото авторът продължава да търси, дали защото по пътя на своето търсене намира отговорите и се чувства длъжна да ги даде на читателя – не като дидактичен текст, не като „истината от последна инстанция", а като изстрадана житейска констатация – която дава насока, но не изисква приемане.

През тази есен получих като подарък още две изящно оформени книжки от авторката – „Защото" – VI, на издателство „Архимед", София, илюстрирана с мозайки на проф. Илия Илиев, под редакцията на Юлиана, Дамянова и с графичното оформление на Ангелина Аврамова и „Търсачи на чудеса" на столичното издателство „Фараго".

„84 изречения, а толкова много усилия!" – сподели авторката по повод шестия том на „Защото" в личен разговор, по повод ролята на изкуството и отговорността на творците в днешния ден, доминиран от научно-технически открития и иновации, разтърсван от войни, политически разломи и раждането на изкуствения интелект.

И тя е права – в тези 84 изречения-афоризми е заключена много мъдрост. Изчистени от всичко излишно, оформени като хайку тристишия, те вдъхновяват и дават на читателя онази опора, от която всеки човек в определен момент от живота си се нуждае… Защото – от опора и подкрепа има нужда и най-силния.

В човешката природа е търсенето – понякога търсим отговори и да намериш защо се е случило нещо, или защо сме постъпили по определен начин, или сме получили отговор, какъвто не сме очаквали е най-важното. Друг път търсим пътя си, защото…

А често търсим щастие, късмет, надежда…

Или чудеса – за да обясним непознатото, или за да избягаме от отговорността да изживеем живота си достойно, давайки повече, отколкото желаем да получим.

Именно чудесата са темата на тази четвърта по ред, и вероятно не последна книга от поредицата „Търсачи…" на Цонка Великова. Събрала между кориците си 47 приказки, тази чудодейна колекция е извор на много човешка топлина, любов и упование в мъдростта на избора и добротата.

Често в историите има поука, която е закодирана в цялостния текст, в заглавието, или в последните изречения. Но понякога те са само разкази за необикновени, неочаквани постъпки на обикновени хора, с които те променят трагичната ситуация, в която са поставени и сочат пътя към избавление… Често тези къси разкази звучат като предания и легенди за любовта, която винаги намира път, по който да победи тленното, или като приказки, в които разумът печели битката с тиранията.

В настоящия брой на сп. „Картини с думи и багри" представихме подбор от именно тези крайни форми, изразители на авторовите търсения, които счетохме за най-подходящи да покажат богатството и широкия диапазон, в които магичното и дидактичното в творбите на Цонка Великова намират изява.

Без съмнение, „Търсачи на чудеса" е нов етап в развитието на поредицата, добила вече известност сред читателската аудитория и признание в средите на литературната критика.

Нека пожелаем успех на автора и лек път към читателя на новите ѝ книги от знаковите поредици „Защото" и „Търсачи"!

ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА

ПОСЛАНИЯ ЗА СЪДВАНЕ

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

Нямам възходи, имам падения.
Хиляди пъти не ща извинения.
Извинения нямам.

Йорданка Шиякова

Слънцето е позабравило, че е прекосило линията на есента и трябва да понамали силата на своята топли длани. Привеждаме се да се промушим през изсъхналите избуяли треви на двора, като главите ни са приведени надолу, за да не се спречкат неволно с напористите лъчи, които безпрепятствено ни сполетяват.

Невисокото дърво се е озовало в краката ни и се перчи дори с остатъците от малобройност на листата си, но пък затова добре узрелите ябълки си стоят неоткъснати с обагрените нюанси на червеното. Душите ни чуват стъпките, които шумолят с поскърцването на овехтелите листа и треви и с подръкването на някои преплетени жици в близкия дувар. Ябълките са останалия единствения живот в този селски двор, а постройката, която е била дом на живите, е с изпочупени стъкла, през които се провират избелелите бели пердета на стопанката.

Дори птиците днес са отишли някъде, където действието е по-жизнено неотстъпчиво, но нищо не отменя усещането от неочаквано придошлата реалност. Лутането в тази градина не ни оставя в своята неоцеляла безгрижност, а ни кара да се обръщаме насам-натам в търсене на нещо. Опитваме се да се измъкнем оттук, но една напориста тел ни е уловила в собствената си прегръдка и копае бримка в чорапа на десния ни крак, дори се опитва да остави следа върху вече оголилата се кожа.

Нищо тук не се опитва да напомни за живите, а е открило път към безпокойството.

Дори напуснали телените заграждения със своята остатъчност, наоколо са останали оголени само повърхностите, където камънакът не се е покрил с растителност. Пътеката е като недокосната във времето. Наклонената повърхност ни кара да забързваме крачките, като че ли се опитваме да се освободим от тази безмълвна тревожност.

Детенца, занимавате ме с бурни страсти,
мнем – душата ми „аман“ е от контрасти,
Да укротя стар тигър оздравѝ ме.
На мира – черен вихър – остави ме!
За здраве – с таз свещица,
(наздраве – може и с водица).

Из „Рошави мисли в дифтера“, Йорданка Шиякова

Пътуването вече не е толкова притеснително и съвсем притиснато побрани в тясното пространство на купето на автомобила се промушва музика на някаква радиостанция. Никой от пътуващите не подхваща разговор, а е втренчил поглед в бързо преминаващите пасторално наситени гледки. Мислите започват да се преплитат в суматоха и да се блъскат в затворените стъкла на автомобила, които ни поставят в далеч по-комфортната охладена среда.

Полудявам ли? Ставам безверна.
Даже напротив – докрай – суеверна.
Не вярвам в апостоли, в постулати
и имам две мнения за сума трактати.
Ма-а-й виждам двойно от тези дилеми...
Хм, двоумя се – безброй апотеми.
И вместо да хвана проблема
хвана ме хрема.
КихУц!

Из „Рошави мисли в дифтера“, Йорданка Шиякова

Почти двучасовото лутане по неособено подредената пътна настилка ни оставя на метри от нагорещилите се плочки на централния площад, които днес си представят, че са в лятната омая на юлския месец. Механично потропваме с потъналите с прахоляк обуща и без да оценим тяхното

незадоволително състояние се отправяме напред във вече споделената гълчава на крайчетата на днешния ден.

Все „разбори-и" навсякъде тука.
(Оф, отивам да хвърля боклука).
Да се изкъпя.
На крака да си стъпя.
Пак – евфемизъм (леко и ме-е-ко).
Гони ме егоизъм (истината – далеко).
Прелива.
(Вината ми не почива).
Шматка –
Уцелих десятката.
(Не искам да търкам, да чистя
Авгиевите обори).

Из „Рошави мисли в дифтера", Йорданка Шиякова

Ранното здрачаване с неохотност ни привежда в по-различна реалност и отпраща всичко случило се в безпорядъка на дневното оцеляло битие. Но случайно намерена картичка с дребен шрифт на думички отново ни връща към смислен размисъл за отпратения ден. Цветните листчета са подредени от нежна ръка в обичайно примамлив синхрон на бъдещи добри желания. Позабравените послания са открити, а сега се търси тяхното сбъдване. Намерени са в една случайна невъзможност на безобидно търпение. Носят приятна усмивка на лицата ни и добри спомени на близко време, което си е отишло някъде необезпокоявано или може би дори се е скрило, а днес е отново тук. Може би търси сметка за изпълнените пожелания или открива нов път.

Опитваме се да открием някакъв мотив в странно пристигналото остаряло послание и търсим отбелязаното време, за да го отредим в дните му на предсказание.

Умрях-оцелях.
Тебе, слънце, ядях.
(Свирепа мисъл – дали не е грях) ?
Не, бе, нали оцелях – (D 3 (или – 3D – ха-а-х!) си събрах).
(Засега-а-а-а). Умиращ лебед прегърнах.
Той – верен, при него се върнах.
(Йордано, кротнѝ, пораснѝ)!

Из „Рошави мисли в дифтера", Йорданка Шиякова

Оставяме се нехайно на постъпилите непоканени мисли да вървят в суматохата на същността ни. Ще ги потърсим и анализираме в ден предвиден за това, а сега – нека да останат така приятно в нас.

Нямам възходи, имам падения.
Хиляди пъти не ща извинения.
Извинения нямам.
Аз знаех, знаех защо е тъй бяла
косата ти, мамо – звезда отлетяла.
И, татко, момичето твое тъй много порасна...
Но, някак си, споменът с него се срастна.

Йорданка Любенова Шиякова е родена на 22 септември 1967 г. в Габрово. „Много спестявах от почерпки, нали е исторически празник" – казва тя за личния си празник. Израснала в семейството на уважавани учители, придошли с покъщнина и камион от Западна България директно в центъра на планинския град. Първите 7 учебни години е зализан отличник и самата тя се определя в това си начинание така: „нямаше как да ги излагам – отговорност – вина – отговорност, но – никой не смееше да ми каже „зубър", защото щеше да изяде боя. Всички учители искаха да съм в техен кръжок, нямах време за игра между всичко, плюс – цигулката и рисуването. „Данче, яж, ще се счупиш." – цитат, бях си злояда".

После Данчето е ученичка в ССХУ за ПИ (сега – Национална гимназия за приложни изкуства „Тревненска школа") със специалност: вътрешна архитектура. После следва Великотърновския университет „Св.св. Кирил и Методий", скулптура при проф. Константин Денев, където през 1991 г. бляскаво успешно се дипломира. Следват години когато е учител в Националната Априловска гимназия „Васил Априлов" в Габрово и 20 години в най-веселата къща – Дома на хумора и сатирата. Сега раздава билети за пътуване в „Кинополис" и мечтае за нови пътища и пътеки.

ДУШАТА СЕ ИЗПОВЯДВА

ИВАН АНТОНОВ

Или - за новата книга „Утре е близо" на Стефан Митев, издателство „Фабер" – Велико Търново, 2023, редактор Иван Антонов

Има мигове в живота на всеки човек, когато душата се изповядва. Ако човекът е творец, тя създава красотата на света. А ако той е поет, писател, художник и музикант едновременно – пълнотата на духовните изповеди заблестява на белия лист, на живописното платно или в прекрасните звуци на песента.

Новата си книга „Утре е близо" Стефан Митев определя като сборник. Но тя е сбор от творческите му вълнения, изразени чрез словото, песента и живописта. В нея читателят ще се потопи в един особен и жанрово различен свят, ще го пропътува от абсурда до чистотата на житейския факт, от фантастичната романтика на съня през гротеската до суровата ни реалност. Но независимо от жанровите характеристики, ще усети вглъбената нежност на поетичните вълнения на автора, адресирани до незабравимото детство, майката и близките нему хора. Стефан Митев вярва, че всички ние, когато „есента ни поздрави" - сме като есенни щурци, които „оставят ключетата за бъдещи тайни/ и нови щурчета, и струни за тях". Такава нежна, тиха и същевременно красива и силна истина читателят ще долови в текстовете на песните, а предполагам и в музиката към тях, в изящно нарисуваните портрети като „Елица", „Винченцо", „Брайън", в импресионистичните рисунки „Тишина за двама", „Ти и аз", „Мечтание" и др. Стихотворението „Островът на чудесата" от тази книга завършва с два стиха, които носят полемиката на човешкия път: „А после ще пораснем, вероятно./ Дали ще трябва да се връщаме обратно?" Но колкото и да ни се иска да има път за връщане в незабравимото детство, светът и животът не ни предлагат такъв (освен пътя на мислите, разбира се).

И Стефан Митев ни повежда в част от творчеството си по необратимия път на възрастното човечество, показва ни пропаста в живота между огнището и разпиляната жарава. Доказва ни го и в графиките „Гъдел", „Съвещанието" и „Усмивката" „Усмивката" е метафора на началото и края, символична подсказка за това, че човек трябва да търси за себе си признанието и смисъла в невъзвратимия епизод между Сега и После.

В книгата освен поезия и живопис, са представени и преводи на стихове от руския поет Александър Суслов, текстове на авторски песни и проза.

Интересна, макар и жанрово не категорично определена е прозата в тази книга.

Тук съжителстват разказът, елементи от очерка и есето.

Озаглавена е „Почти сънища" и това съвсем не е случайно. Творбите, изградени върху фантастичното в сънищата, където краят е самата действителност са „Нощна венчавка", „Зеленият дракон", „Чудовища". В „Чудовища" разчленяването на духовния свят на човека и клонирането му в различни морални образи показва абсурдността и фарса в света, в който живеем. Вероятно замисълът на тази безкрайно фантастична творба се родее със замисъла за капричиите на Гоя „Разумът в съня ражда чудовища". И след събуждането от съня си Стефан Митев ни поднася неумолимата реалност като боксов удар в лицето.

И въпреки това в „Орхидеи и сняг" ще каже: „Ти си отново жив, вече можеш да вярваш в нещо повече от съществуване."

СТИЛИСТИКА НА МЪДРОСТТА

ТОДОР БИЛЧЕВ

От „Нежна съпротива“, „Камък за птицата“ и „Помилвани от чудо“, ето че днес стигнахме и до „Късната любов на самотата“ /изд. gabriell-e-lit, С., 2023/ на утвърдения русенски поет Йордан Йорданов, в която, според неговите точни слова, „бурята намери подпалвач“.

Но този подпалвач не се явява изведнъж и от нищото, а бавно се формира и изгражда от стихиите на живота още в първото стихотворение на поета „Риск” през 1994 г., където той спонтанно изригва: Обичани, отричани, но чисти, / край пристана на чувствата мълчим…

Така, рискувайки и в следващите книги, Й. Йорданов уверено довежда поетичния кораб на творческото си вдъхновение до днешната „Късна любов…“, събрала всичко и представила най-достойните образци на неговия поетичен талант за тази му избрана лирика.

„Сърцето ми над пропаст свети“, „В часа на тиха нежност“ и „Съдбата никога не моли“ са заглавията на трите раздела, които изграждат структурата на книгата и са, някои перифразирани, а други взели буквално заглавията на поместени стихотворения, синтезиран израз на философско-поетичния дух на всяка отделна част.

Крачейки смело по „стъклата в стъпките” „над пропастта” в първия раздел, ние буквално влизаме в условно определените от мен три негови цикъла.

Първият ни показва раздвоения портрет на лирическия Аз, неразбран и неприет не само от околните, а и от двойника в душата му, който ще заключи целия философски заряд на цикъла с цялостно обобщаващата го поанта в стихотворението „Мелницата” така: Измамно щастие в илюзии големи! / Не знае житото, че мелница го чака.

Този забележителен финал проправя пътя от Аза към неговите корени и общността, която го е създала, а с това и към втория цикъл от първия раздел, който аз условно наричам „Завръщане”. Да, именно тук, с тези няколко прекрасни носталгични стихотворения – „Събаряне на училище”, „Горно Абланово”, „Крайната чешма” и „На герана”, Данчо се завръща към свещеното начало, а стиховете му – към неповторимия пасторален български класицизъм.

А поантният въпрос от стихотворението „Горно Абланово”: Какво да искам повече от тебе? и особено неговият толкова обикновен и затова, може би, гениален отговор: Разпятие не става без Христос, дават завършен цялостен облик на цикъла, където лирическият герой, неговите корени и роден дом се сливат в едно и философски осъзнават смисъла на самото човешко съществуване.

А след това героят се свързва с всички обкръжаващи го и става, заедно с тях и родното земно пребиваване, неразделна част от Вселенския разум, осмислил и битуването на индивида.

Този трети подраздел или цикъл е най-големият от всички и в цели 26 стихотворения авторът ни развежда из толкова сложния лабиринт на човешката душа, показвайки ни както доброто, така и лошото в нея, а понякога около и извън същността, където с неповторими метафори той улавя и най-невидимите ѝ пулсации.

Но Съдбата не прави подбор и безпристрастно поглежда както към терзанията на лирическия герой: Ти няма как да си избираш участ, / освен – от другите да си различен. /Участ/ или „На златните обкови на душата / каратите не се броят.” /Веригите/. И, освен в другите: Вместо хляб във ръката държиш / камък коварен за птица. /Пазете птицата/, той вижда вината и в себе си, правейки самобичуващото признание: „аз бях на Краля мразен пажа. / И също съм опръскан с кал. /Притча/.

И накрая, целия философски заряд на този цикъл авторът много сполучливо е успял да обобщи в публикувания вече, но прекрасно преработен сонет „Незабрава”, където убедено твърди: „И зная вече по

каква причина / наречено е всичко Незабрава./

А тази осъзната незабрава съвсем логично ни довежда до „В часа на тиха нежност", където захласнати ще можем да прочетем истински бисери на любовната лирика, които биха съперничили дори и на най-големите. Този раздел условно също би могъл да се раздели на три подраздела или цикъла – любов към жената, родителите и децата, но, освен че стихотворенията не са поставени в такъв ред, но и те са проникнати всеобхватно от Божествената Вселенска любов, за която няма граници, раздели и всякакви други деления. Тя е единствена и неповторима.

Точно като такава присъства и в поезията на Й. Йорданов, като различната нейна субективна насоченост само подсилва всемирното ѝ звучене.

„Ще дойда след съня", започва Данчо, а читателят веднага изрича Вапцаровото Прощално – Понякога ще идвам във съня ти…" сънувай ме, а аз ще бъда буден,…/ докрай възможен в невъзможната любов./ - рецитира Йорданов, а читателят чува предсмъртните слова на Вапцаров: „Когато се наситя да те гледам - / ще те целуна и ще си отида./ Две вселени, именувани с единственото име любов. Два огъня, изпепелени в любовните пламъци от сънища наяве. Какво ли повече би желал читателят?

Навярно той това не е очаквал, но Данчо изповядва: „Корените винаги криле отглеждат, / ала трябва да поискаш да летиш./. Вместо „ала" аз задължително бих поставил „само", но авторския избор трябва да се уважава. И, уважавайки го така, ние закономерно ще да преминем както през „Спомен за мама", така и през „Шал за мене", Баща ми вари ракия" и „Необикновен рецитал"– все стихотворения, родени от обич и закърмени с любов.

Любов, навярно толкова голяма, че да помрачи дори Оная, изплувала от сърцето на поета не към друго, а към неговия внук в „Маркъс, момчето на Ели". Макар и не от неговото стихотворение, искам да заключа този раздел с изумителното Данчово попадение: „И смуче пръстчета живота нов, / преди да си покаже зъбите./

А зъбите на живота никой не може да скрие. Те са в нас, преди нас и след нас. Животът е озъбен. „Озъбено свирепо куче" – пак трябва да се върнем при Вапцаров. Но и към Данчо, при който „Съдбата никога не моли". Какво ли скрил е той в последния раздел, започващ с „Идваш ли, Апостоле?", преминал през /Историята никога не моли. / Подрежда ни завинаги веднъж. - /Лора изпраща войводата Яворов 1912/ и стигнал до обобщаващото българската душевност /Предателството никога не шепне, / когато иска ние да мълчим./ - /Предателство/? Не, нищо скрито няма. Всичко е наяве. А неговото име се нарича Йордан Йорданов – световния български поет „на малкия град", на когото „Душата му сред облаците преживява, / разтворена в сълзите на дъжда./ - /Поет на малкия град/.

А в заключение нека да обобщя: „Късната любов на самотата" на Й. Йорданов е една уникална стихосбирка на съвременната българска поезия. С нея авторът успява да се докосне до върховете на поетическото майсторство.

Тук стихът е максимално концентриран и зареден с дълбочината на философско-поетическата мисъл.

Към него не може да се прибави, нито отнеме и най-невинен земен звук. Стилистиката е нова, различна и модерна. Изказът е сполучливо съчетание от архаични, съвременни и мъдри слова, които подсилват оригиналното му звучене, а неповторимите поанти, битуващи във всяко стихотворение от книгата дават цялостен, завършен и прекрасен вид на един духовен шедьовър.

А трябва ли ти и нещо повече, читателю, ти неминуемо ще го намериш, ако разтвориш и на един дъх прочетеш тази впечатляваща стихосбирка, в която всеки може да открие дори и себе си.

На добър час!

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО

ПАМЕТ

ГЕОРГИ РАКОВСКИ – КОГОТО ТРЯБВА ДА ПОМНИМ И СЛЕДВАМЕ

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

На 9 октомври 1867 г. в Букурещ умира Георги Стойков Раковски.

Просвещението е част от съзряването на едно общество и по своята цел и същност то е онова различие, което формира неговата идентичност, сила и възможност за развитие. Наречено още „век на разума" Просвещението е епоха, която не просто издига в култ човека и неговата мъдрост, но и налага съзнанието, че е нужна промяна на обществения ред. Това едва ли се случва в един миг или е следствие на конкретно действие, по-скоро е част от цялостен път на израстване. Път различен и сходен за всяка една нация. Път, който и ние, българите, сме извървели със собствените си стъпки, търсения и постижения.

Дали търсим и къде намираме днешните наши просветители е сложен въпрос, който е възможно да има много и неоднозначни отговори. Историята ни дава достатъчно основание да смятаме, че при далеч по-трудни и превратни времена просветителското дело е оцелявало. Нещо повече – то е силата, дала тласък на редица събития. И ако днес обясняваме прозаично, че „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде", то истината за спасението е някъде прикрита или покрита с прах.

Отговор на този въпрос търси в едноименната си книга немският писател с български корени Илия Троянов и предлага не просто сюжет на интересна история, а образа на този, който може да те „пробуди" – с подадена ръка и път към себе си.

Историята на Алекс – млад мъж, дете на емигранти, принудени през 70-те години на XX в. да избягат от България в Западна Европа, в тежка катастрофа губи родителите си, а самият той – паметта си. Изчезват всички онези нишки, които го свързват със света. По-страшното е, че изчезва страстта за живот. И тогава при него пристига дядо му – онази единствена останала връзка между минало и настояще, между памет, род и родно. Те, двама непознати, но със закодирана памет за общо минало, поемат пътя към дома. Път, който връща на Алекс не просто паметта, а желанието за живот. Така един наглед недотам будителски сценарий ни препраща към паметта като символ и смисъл на това, което сме били, което сме и ще бъдем. А „просветител" придобива човешката мярка на личност, извела те от мрака до желанието да те има.

Желанието за съзидателен и осмислен живот е онова важно нещо, което трябва да търсим и намираме, защото иначе ще се загубим в смисъла на безсмислието. И ако това е по-скоро житейски и нравствен проблем, то просветителското дело е важно както за самия индивид, така и за цялото общество. Понякога тези хора остават незабелязани покрай бурите, които ни връхлитат и покрай прозаичните проблеми, които съпътстват живота ни. Но тяхното съществуване е толкова силно и важно за всички нас. Защото няма как да объркаме и променим стойността и ценността на делата им, които са оставили знак и дълбока следа в развитието ни. Затова днес всички ние, следовниците на тези знакови личности, трябва да търсим и намираме онова въжделение, което да ни води и насърчава да вършим достойни дела.

Дълъг е списъкът на българските просветителите, там са имена на знакови не само за българската история имена, като Паисий Хилендарски, Неофит Рилски, Софроний Врачански, Неофит Бозвели, Любен Каравелов, Христо Ботев, Васил Левски, Георги Раковски, Иван Вазов, Добри Чинтулов, Хаджи Димитър, Стефан Караджа, Любен Каравелов и много, много други. И тяхната мисия като общественици, книжовници, радетели и борци за свобода е дала своя принос в определяне на

нашата национална идентичност и за формиране на нашата сила и зрялост като нация (Арнаудов, 1969; Анчев, 2016).

В богатия пантеон на дейци на духа безспорно Георги Стойков Раковски (1821 – 1867) е едно от имената, изписано с главни букви в българската история. „Любовта към Отечеството превъзхожда всички световни добрини", казва той и продължава „Нека всеки запише дълбоко в сърцето си: свобода или смърт!". И сам дава отговор на своите терзания и въжделения: „По-лесно един народ се решава да умре в кърви, отколкото да живее в калта".

Просветителското дело на Георги Раковски като ориентир за социално развитие

Георги Стойков Раковски е политик и националреволюционер от времето, когато се полага началото на българския политически живот. Познат предимно на изследователи и учени, делото и мисията му остават недостатъчно популярни и оценени. Живял и творил в навечерието на освобождението на българския народ от турско робство, голямата заслуга на Раковски е в обединяването на разпръснатите бунтовнически чети и превръщането им от сборище на хъшове, които всеки по свой начин и изолирано вършат нападения над поробителите, в политически един институт, готов да служи на освободителните цели на Отечеството.

Просветителското му дело обхваща всички онези аспекти на духовно израстване, което националното самосъзнание трябва да изживее, за да достигне степента на готовност независимостта да му принадлежи, а не то на нея. И безспорната „всемирна отзивчивост", по мярката на Достоевски, благодарение на която съумява не само да гледа трезво на политиката на великите сили, но и да запази чувствителността си за тяхната нравственост (Анчев, 2013; Бакърджиев, 2020).

Кратко описание на живота на Георги Раковски

Раковски е роден на 2 април през 1821 г. в Котел в семейството на сравнително заможния търговец и занаятчия Стойко Попович и Руска Мамарчева. В църковните регистри е записан като Съби Стойков Попович, вероятно кръстен на дядо си – Съби Попович, който е известен търговец на кожи и поддържа оживени връзки с румънските градове.

Баща му – Стойко Попович, е родом от сливенското село Раково, откъдето идва и приемното фамилно име Раковски. Майка му Руска е сестра на Георги Мамарчев – български революционер, един от организаторите на Велчовата завера през 1835 г. в Търново, капитан от руската армия, който през юли 1829 година освобождава по време на Руско-турската война (1828 – 1829) градовете Котел и Сливен. Това подтиква Съби, в чест на вуйчо си, да смени малкото си име на Георги. В периода 1828 – 1834 година Георги Раковски учи в килийното училище в родния си град, където освен български изучава и гръцки език. През 1834 година постъпва в училището в Карлово, което напуска две години покъсно заради върлуваща по това време чумна епидемия.

В края на 1837 година заедно с баща си заминава за Цариград, където продължава образованието си в изтъкнатото гръцко училище в Куручушме. Там Раковски изучава философия, красноречие, богословие, математика, латински език, физика, химия, френски, персийски, арабски и други предмети. Именно по време на престоя си в Цариград, Раковски става съучредител на „Македонското дружество", което има за цел освобождението на българите от турска власт. Под влияние на Неофит Бозвели, Иларион Макариополски и Сава Доброплодни, Раковски се включва в борбата за църковна независимост на българския народ (2021).

Освен родния си български език, Раковски владее турски и гръцки в двата му варианта. Овладява говоримо и писмено и няколко европейски езици, сред които сръбски, френски и английски. Служи си с арабски и персийски. Той е ярък представител на течението на романтизма, силно повлиян е от Майнхард и братя Грим, които чрез своите приказки създават национално чувство в германския народ. Под тяхно влияние той създава етнографски въпросник и иска от всички българи да го попълват и да описват своите вярвания, песни, гатанки. Раковски остава в полето на

етнографията с „Показалец" (1859) и „Българска старина" (1865). В тях той очертава за първи път идеята за събиране на народни старини и те са начало в събираческо-етнографската дейност в България.

С високото образование, което е получил, Раковски несъмнено се превръща в личност с голям идеен размах – той е етнограф, журналист, издател, учител по чужди езици и дори поет. Раковски е и първият идеолог и организатор на националноосвободителното движение в България и негов ръководител през първите десет години. Негови „ученици" в по-голяма или помалка степен са Васил Априлов, Драган Цанков, Иван Касабов и най-вече Васил Левски.

За времето си Раковски е известна личност, познат в Гърция, Сърбия, както и сред одеските българи. Съвременниците му го описват като много красив, елегантен и с европейски обноски кавалер. Води огромна кореспонденция, която със сигурност му помага в делото за освобождение на България от османско владичество, на което посвещава целия си живот.

През 1866 година Раковски посещава Руската империя, прекарва известно време в Кишинев, Каприянския манастир и Одеса и преминава през българските колонии в Южна Бесарабия. Целта му е да събере пари за организиране на въоръжени чети, както и да подготви участието в тях на бесарабските българи. Той не постига голям успех с намирането на пари, заради натиска на руската полиция върху българската общност в Одеса.

На 1 януари 1867 година излиза неговият труд „Привременен закон за народните горски чети за 1867-о лято", в който са записвани организационният принцип на изграждането на четите и правата и задълженията на самите четници.

Раковски твърдо вярва, че със създаването на добре организирани чети ще може да вдигне народа на борба и ще се постигне освобождението му. През пролетта на 1867 година в България са прехвърлени четите на Панайот Хитов и на Филип Тотю. За съжаление той не може да се включи в реализирането на своите идеи. На 9 октомври същата година, едва на 46 годишна възраст, Раковски почива от туберкулоза.

Раковски от разстоянието на времето

Когато днес, от разстоянието на времето обгърнем с поглед живота и дейността на Раковски, ние откриваме преди всичко големия национален идеал, който движи новата българска история. Този велик мъж спада към поколението, на което е съдено да подготви окончателно политическата и социалната еманципация на българското общество в напълно демократичен дух. Между своите съвременници Раковски е онази обединяваща най-силна и авторитетна личност. Бидейки едновременно и публицист, и историк, и политик, и поет, и организатор на въстания, Георги Стойков Раковски съсредоточава в себе си разединените таланти и стремежи на онова поколение, което е подготвяло националното освобождение на българите – само по себе ди дело многопластово, многоаспектно, опасно, сложно и величаво.

Според академик Михаил Арнаудов (Арнаудов, 1969), един от неговите изследователи: *„Биографията на Раковски представлява един от най-увлекателните достоверни романи, които бихме могли да четем в новата българска литература. В нея има всички елементи на една лична съдба, изплетена от смели приключения и неочаквани перипетии, от големи надежди и мъчителни разочарования; има и драматическа развръзка, трагическото величие на която може да изпълва с възторг и признателност потомството.*

Не въображението на поета, пренесъл своите волни видения в едно бурно минало, а самото време и условията създават тук героя с неговите високи стремежи и неговите паметни дела. И можем само да скърбим, че Раковски не успява да напише започнатото си „Житие", за да ни въведе сам в подробностите на чудните наглед премеждия, в упованията, болките и разочарованията си. Такъв разказ би бил неоценим при опита ни да проникнем в духа на епохата и да разберем реалните основи на една рядка по красотата си героическа легенда."

В предговора на своята монография за бележития деец на българското и балканско Възраждане, акад. Михаил Арнаудов обобщава: *„У този човек блика силна любов към род и отечество, волята му е крайно активна, нравствената му култура здрава и богата – и това се явява необходима предпоставка за постигане на една практическа дейност, способна да превърне отделната личност в значителен фактор на историческия процес"*. (Арнаудов, 1969)

Интересите на българския народ, правото му да бъде свободен и независим, са в основата на всяко решение и действие на Раковски. Наред с четническата тактика, която развива и прокламира, той отдава изключително голямо значение на икономическите въпроси и търси техните практически решения в полза на България. Според него именно върху основата на такива решения трябва да се поставя и международното положение на народа и бъдещата му държава.

И въпреки че България все още не е отделна държава, а част от Османската империя, Раковски я представя като обособена политическа общност с различно население и относително самоуправление. И голямата цел, към която се стреми и която осмисля целия му живот, е това относително самоуправление да бъде овластено и държавнически. Идеите, в които надскача голямата част от своите съратници, е прокламирането на запазване на идентичността. Раковски смята, че България трябва да се разпростира според възможностите си, като не разпилява богатствата си. Според него заемането на достойно място в Европа може да стане не като копира, а като създава и произвежда.

Един от съвременните изследователи на Раковски, Панко Анчев, в своя труд „Българският ум. Непрочетеният Г. С. Раковски" изтъква значението на публицистичната и издателска дейност на героя на изследването му (Анчев, 2016).

XIX век е времето, когато България излиза на политическата карта и отново „става" част от света. Като такава тя се осъзнава и легитимира чрез своята интелигенция и духовни предводители.

Всеобщите процеси налагат да се познава животът и международната политика, да се следи и анализира поведението на европейските държави, тяхното състояние и тенденциите в развитието им. Мястото за тези анализи става пресата, която е вече нещо обичайно в българската действителност.

Журналист и писател
Периодични издания

Вестникът е онзи прозорец към света, носител на информация, която се следи внимателно и с интерес, като в нея се търсят огнени податки, говорещи за добро отношение към българите и за нарастваща воля да бъде решен успешно техният проблем за духовно и политическо освобождение.

Издаваните от Георги Раковски вестници „Българска дневница", „Дунавски лебед", „Будащност" и „Бранител" отделят много място на статии и информация за международни събития и тенденции в европейската политика. Той ясно си дава сметка, че без знания за ставащото в света около нас не е възможно да се подготви обществеността за решителни действия, да му се вдъхне кураж и увереност в правотата на избрания път – борбата за независимост.

Чрез своя проницателен ум, предвидливост и мощна творческа енергия, Раковски за пръв път започва да „прави" журналистика в полза на националната борба. Продължилата от 1856 до 1864 година публицистична дейност на Раковски е изцяло подчинена на неговите политически и обществени убеждения, на неговата жажда за свобода и справедливост.

Именно вестник „Дунавски лебед" е в основата на ранната българска възрожденска публицистика. Младият публицист и революционер започва да работи върху „Дунавски лебед" с цялата си енергия. Изданието се отличава с бързина и е мерило за достоверност на публикуваната в него информация, даваща по-ярка светлина върху съответната проблематика в балкански и общоевропейски контекст.

Тези факти още веднъж идват в подкрепа на изключителния нюх, с който Георги Раковски е бил дарен. „Дунавски

лебед" за кратко време се превръща във вестник – пример за тогавашните издания.

На страниците му Раковски поставя въпросите на деня: коментира нуждата от премахване на гръцкото фанариотското духовенство, представя различните верски опасности за единството на българите, поставя темите за образованието и моралното въздигане на националния идеал чрез въоръжена и открита съпротива. Читателите бързо разбират, че пред тях стои вестник, който брани обикновения човек и защитава интересите му.

В „Дунавски лебед" Раковски дава съвети, насърчава, апелира, припомня, съпоставя, изисква. Сериозно обостреният му журналистически усет наблюдава европейската политика на останалите страни, търси близките закономерности и прави препратки с положението на българския народ под сянката на полумесеца. Раковски реагира на всяка новина от страниците на западния печат, която касае българите. В своя вестник той опровергава или се съгласява с казаното, мъчейки се да създаде впечатление и да изгради чрез статиите си отношение към великите сили по наболелите български въпроси. „Дунавски лебед" коментира политически, икономически, социални въпроси, външнополитически проблеми, представя недвусмислено отношение към Високата порта и националноосвободителните движения в Европа.

Естествено е, че за много хора Раковски се превръща в отявлен противник, заради тона, който прокарва по страниците на „Дунавски лебед". Тон, родил се в противоречие с умерените просветителски възгледи на мнозина обществеици. Дързък, пламенен и с забележителна убеденост в правотата си, Раковски превръща „Дунавски лебед" в един колос на ранната българска възрожденска публицистика.

След големия успех на „Дунавски лебед", на 8 март 1864 година излиза първият брой на вестник „Будущност", от който са издадени общо 10 броя. Изданието изиграва своята роля на скрепител на българо-румънската дружба, защото се печата на двата езика, а и разисква общи проблематични въпроси. Че вестникът е свършил своята работа, говори това, че турското правителство наредило да бъде осъждан на смърт всеки, който бъде видян с „Будущност" в ръка.

На 9 юли същата година излиза от печат първият и единствен брой на последния вестник на Раковски – „Бранител", който за съжаление не успява да се развие.

След така стеклите се обстоятелства около двата вестника, през 1865 година Раковски се отдава на една своя стара мечта и издава списание, в което се разглеждат въпроси, засягащи българската история, фолклор, митология и народна мъдрост. В Букурещ излиза единственият брой на „Българска старина" – внушително по обем книжно тяло с цели 208 страници. Списанието нямало успех, а Раковски приключва дейността си като редактор на вестници и списания, застигнат от материални лишения и заболявания.

От 1856 до 1865 година Георги Раковски издава общо четири вестника и едно списание, от които излизат 92 броя.

Към тях трябва да прибавим двата пробни броя на печатни издания, няколко извънредни листа и четири притурки. Ясно е, че не мащабното по обем публицистично творчество изгражда силния авторитет на котленеца като майстор на журналистическото перо. Съдържанието. В него трябва да търсим силата, която излъчват текстовете на Георги Раковски.

Всяка бележка, дописка, коментар и анализ резонира с трепетите и очакванията на голяма част от българския народ, открил в „Дунавски лебед", пък и в останалите издания, печатен орган, който осветлява проблемите на делника, дава съвети за по-добро настояще и чертае аргументирани схеми за бъдещия ден.

Въздействието, което оказват вестниците на Раковски, е поразително.

Съчетавайки в себе си качествата на народопсихолог, на човек здраво свързан с времето си и същевременно надраснал го, българският публицист успява да отговори на вълнуващите политически и идейни въпроси, които рефлектират върху общественото развитие на отечеството.

Георги Стойков Раковски за пръв път дава пример за журналистика в служба на

националната борба. Неговият блестящ талант, в съчетание с изключителната му способност да се ориентира в обществено-политическите процеси, ражда плодотворни години в полето на българския периодичен печат.

Брошури и книги

За издание на Раковски с подобна сила пише и академик Михаил Арнаудов.

Става въпрос за брошурата „Преселение в Русия или руската убийствена поли-тика за българите", която е отпечатана през 1861 г. Повод за нея е постигнатото споразумение между руското правителство и Високата Порта за преселването на българското население от Видинския край в пределите на Южна Русия и размяната му с татарско и черкезко население.

До тогавашния момент никой не е разкривал и бичувал така директно руската политика спрямо българите и спрямо другите народи, живеещи в нейната територия. С нетърпящо възражения слово, основаващо се на факти и на собствените му наблюдения, Раковски потвърждава думите на Карл Маркс, който по това време определя Русия като „тюрма на народите". След публикуването на тази брошура и на статиите си за руската политика Георги Раковски е обявен за персона нон грата от руските власти и му е забранено да пътува до Русия и да пребивава в нея (Арнаудов, 1969).

„Тази малка брошура е напечатана анонимно, без означение на място и на година – по всяка вероятност в Букурещ, през май 1861 г. Тя има 15 стр. и носи заглавие „Преселение в Русия, или Руската убийственна политика за Българите."

Повод за написване на брошурата дава съглашението между Русия и Високата Порта да се изселят българите от Видинско. Ферман в тоя смисъл бил прочетен и в Битолско, но докато македонските българи отказвали да напуснат отечеството си, видинските – подбуждани от руски агенти и насърчавани от турското правителство и от подкупени български оръдия – захванали да се изселват вече. „Това е едно чисто убийство за български наш беден народ от страни Руссии", възклицава Раковски – и с пламенно слово и с дела иска да осуети вредната агитация. …

Нека забележим, че стари видинци и сега си спомват за това ходене в Южна Русия и за връщането си от там, поради разочарование от условията на живота. Езикът на брошурата – покрай всички присъщи на Раковски особености – показва и някои черти, които го сближават доста с живата разговорна реч. Това би могло да се дължи или на желанието на автора, да бъде по-добре разбран от читателите си, прости българи, или на влияние от страна на Теодоси Икономова, когото Раковски натоварва да се грижи за отпечатването и когото някои съвременници сметат дори за съставител на брошурата. Вярно, обаче, е първото, тъй като в Архива на Раковски е запазен оригиналният ръкопис на автора, от гдето се вижда, че менен при печатането е тук-таме само правописът. Този ръкопис е озаглавен: „Приселени в Русия или Руската убийственна политика за Българити", и обхваща 23 страници, подписани на края от „Един Българин".

Политически послания

Панко Анчев определя Раковски и като първия български политолог, който изследва проблемите на политиката като власт и обществена организация. Раковски успява да изведе основните правила, по които се движи османската и европейската политика, да формулира онези главни механизми, по които протичат явленията в нея и да проследи причините, които ги пораждат. Най-важният принцип е, че тази политика е егоистична и че великите сили се водят от своите интереси и никога не правят неизгодни за тях самите отстъпки и не проявяват съчувствие и солидарност с нуждаещите се от помощ и подкрепа.

Този принцип дава насоката в организацията на българската националноосвободителна революция и в плановете на Раковски за нейната подготовка и протичане. Трезв анализатор Г. С. Раковски никъде не се подвежда от емоции и силни желания и предупреждава, че такава трябва да бъде и българската политика. Нам е необходимо да сме силни, единни и организирани, да работим за собствената си известност и да можем да покажем достойнствата си, за да

спечелим някакви съдружници в святото ни дело.

Според Тодор Бакърджиев Раковски пръв в България въвежда и думата „олигархия". *„Като казваме народа, разумяваме всичките добри българи, изключающи чорбаджиите",* пише в 1864 г. Раковски. Той нарича българските богаташи „наследници на еничарите". Гневът му стига дотам, че говори в крайност дори за тяхното унищожаване. Принуден поради техните интриги да спре през 1864 г. своя българо-румънски вестник „Бъдущност", великият възрожденец отправя към бъдещето следните редове: *„Тий са человеци в главите, коим е влязъл един олигархически дух и изискват всяко българско дело да става само по тяхна воля и по тяхно убеждение. Тий презират народа и никога не са помислили да съсредоточат в едно неговите мисли. Всичко, що са досега вършили под името народно дело, не е било такова, но водило се е по самата точка зрения личнаго интереса, а най-паче убийственаго егоизма!" (Бакърджиев, 2020).*

Протестът на Раковски срещу народните експлоататори не се ограничава в национални рамки. Пак със същите мотиви – да защити бедните от грабителите, Раковски протестира против споменатото вече преселване на видинските българи в Русия, където ги очаква „мъчителното монголско правителство" на царизма и „вечни мъки", ако попаднат в неговите „железни нокти".

Не знаем дали бащата на организираното българско поборничество, владеещ няколко езика, не е прочел нещо от „Държавата", където в главата „Олигархия" Платон в един по-друг смисъл казва: „Колкото парите са повече, толкова е понедостъпна олигархията". Но от днешен исторически ъгъл може да се каже, че Раковски е първият български публицист, който е използвал понятието олигархия в много остър социално-политически контекст, актуален и до днес (Семова, Люцканова, Стоева, 2013а).

„Бъдущност" е третият вестник, редактиран от Раковски, списван и на румънски, в сътрудничество с Димитър Великсин и с румънския публицист и учен Б. П. Хъшдеу. Излиза в десет броя от 8 март до 17 май 1864 г. Високата порта забранява внасянето на вестника в пределите на империята и заплашва разпространителите му със смъртно наказание.

Типични за „Бъдущност" са обзорните статии, проследяващи проблемите в исторически план или разглеждащи паралелно съдбата на европейските и балканските народи.

Раковски използва новите за българската публицистика форми на памфлета. С тази традиция той става предтеча на публициста сатирик Христо Ботев, който още посилно заклеймява чорбаджиите – олигарси.

Просветителско дело

Просветителското дело на Раковски намира отзвук в отношението към него на двама видни български интелектуалци и общественици – Веселени Ханчев и Петър Стъпов.

През 1942 г. в. „Литературен глас", (бр. 566, 21.10.1942 г.) Веселин Ханчев пише:

„Раковски премина всичките неволи на скитник, патриот и бунтовник. Той се преобразяваше и менеше всеки миг – от кротък търговец до дервиш в едно турско теке. От поет до хайдутин в Балкана. (Ханчев, 2016b)

Но под какъвто образ и да се мернеше, той си остана единственият, велик Раковски. И по това се различава той от Вас, драги мои съвременници, които всеки миг изменяте образа си и все пак оставате без образ!

Когато жълтата гостенка навести неукротимия дух, който цял живот се бори за свобода и независимост, засъхналите устни изпратиха тия безсмъртни думи към поколенията: „Аз съм всякога бил българин, ще бъда не само до гроб такъв, но още и след смъртта, ще оставя завещание и прахът ми да не се смеси с друга народност!"

Както се научавам, костите на Раковски ще бъдат пренесени от София в родното му място, където гордите и непристъпни старопланински лесове ще ги успокоят."

Своето слово за Раковски учителят и писател Петър Стъпов започва с Вазовия стих „Мечтател безумен, образ невъзможен…" (в. „Литературен живот", бр. 1, 5 ноември 1942 г.) и още пише: *„Раковски е една от бурните фигури от нашето предиосвобожденско движение. Може да се*

каже, че единствен той, за своето време, особено дълбоко се е чувствал български син и с една изненадваща упоритост и велика любов към народа си е искал да посочи на света жизнеността и духовното величие на българското племе, което според него, е учител едва ли не на цяла Западна Европа…" (Стъпов, 2016а)

Не е много завидна съдбата на Раковски. Когато се споменават имената на нашите титани от XIX-ти век, той е, наистина, един от първите, но не е пръв. А обективно погледнато, неговото място е челно. Може би само Ботев е пред него.

Но ако Раковски не беше така пламенен и не успя да изрази своята бунтуваща се вътрешна стихия в бунтовни статии и стихове, по значение той изпъква като огромна фигура, събрала в себе си всички добродетели на един предан народен син, чиято мисъл е само за родината му и чиято съдба е съдбата на народа му…

Затуй ще бъде вечно безсмъртен и когато неговото място бъде посочено където трябва да е, от духа му, от мечтите му, от стремежите и от любовта му към народа, ще пият светло упование още дълги редици достойни народни синове".

Франсоа Волтер казва, че *„Великите дела винаги са съпроводени с големи препятствия."*, което описва по най-точен начин изконното въжделение за движение напред. И може би е прав, защото то, движението напред се случва, та макар и по труден и болезнен начин, който не съставлява само едно оцеляване, а един възход.

Обикновено ние българите сме поставяли винаги на преден план изконната ценност да се образоваме и да даваме напътствия на нашите деца да получат подобро образование, но поизкривената ни ценностна система ни поставя в далеч не съвсем изгодната позиция да ги тласкаме да отидат да сторят това в чужбина. Това по един или друг начин съставя мироглед и ценностна система на младия човек в обществото, в което попада.

Безспорно натрупаните знания и опит са дълбока ценност, но те ще са още по-полезни и важни за българското общество, ако те са приложими тук в България. Защото когато сме изправени пред съдбоносни решения, кризисни ситуации или революции се обръщаме към онази притихнала част на нашето общество, която е носител на съкровени идеи, мъдрост и сила – за да почерпим енергия и продължим напред (2021а; 2020b).

Ще си позволим да припомним един вдъхновяващ цитат на друг български просветител – Любен Каравелов*: „Историята ни учи, че само тогава един народ е изгубен, когато няма вече идеи, които да го ентусиазират…"*

Не ние, не днес и не сега ще правим оценка на делото на Раковски. Но нито привържениците, нито критиците му могат да отрекат, че именно ентусиазма и пламенността, с които той захваща всяко едно начинание, са имали силата да ентусиазират и будят народната свяст.

И няма как да не бъдем следовници на Раковски, както той казва: *„Щем доказа необратимо, защо ние сме първите и най-старите жители в Европа…"* и защото *„Истина се никога не покрива за всегда; трябва един добър ден да я извади на бял свят!"*

Използвана литература:

Арнаудов, М. (1969). Георги Стойков Раковски. Живот – дело – идеи, С. Наука и изкуство, 1969.

Анчев, П. (2016). Българският ум. Непрочетеният Г. С. Раковски, С. Захарий Стоянов, 2016.

Анчев, П. (2013). Г. С. Раковски и борбите за църковна независимост., Литературен свят, брой 48, февруари 2013.

Бакърджиев, Т. (2020). Раковски пръв използва думата „Олигархия"., Литературен свят, брой 126, март 2020., Литературен свят, (2021),

Семова, Л., Люцканова, Р., Стоева, Х. (2013а). Георги, С. Раковски и село Имрохор, Чаталджанско., Литературен свят, брой 48, февруари 2013.

Стъпов, П. (2016а). Най-достойният син., Литературен свят, брой 89, ноември 2016.

Ханчев, В. (2016b). Раковски и нашето време., Литературен свят, брой 87, септември 2016.

Скрински, Р., сайт „Българска история, 2021 Сайт abritvs

проф. д.н. Венелин Терзиев

В ПАМЕТ НА ИВАН ХАДЖИЙСКИ

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

„У нас е установена презумпцията: всеки е мошеник до доказване на противното, съгласно която умните хора казват: Отнасяй се с всекиго като с мошеник; тежестта на доказване противното (опровергаване на презумпцията) лежи върху него. Нима българските канцеларски формалности между другото не са проява и на тази презумпция?"

Иван Хаджийски

В последно време все проповядваме, изповядваме или даваме напътствия и указания или пък се произнасяме за каквото трябва и не трябва. И ако българският писател през 1964 г. в своя роман нарече това време „разделно", то днес би трябвало да сме разбрали, че далеч по-мъдро и по-смислено трябва да живеем.

Иван Хаджийски – твърде млад за своите прозрения и мисли казва, че думите „българин" и „българска работа" у нас често се употребяват като най-унизителни нарицания. Българинът, в черните очила на нашето самоподценяване, е онова двукрако без перушина, което населява сивите пространства от двете страни на Балкана и което заради парче хляб е способно на всичко.

„Българска работа" (конгрес, културно тържество, състояние, обществено предприятие и пр.), това е работа необмислена или недомислена, зле започната, без ръководство или нескопосно ръководена, която сякаш по задължение свършва със скандал, за да послужи само за позорна регистрация на печалните си герои.

И ако българското е знак за не съвсем достойно нещо, то наличието в обществото ни на много и съвсем с високо и голямо по обем самочувствие самодостатъчни човеци говори за изкривявания от тази наша не особено приятна и случваща се действителност.

Нищо и по никакъв начин не може да ни вразуми да осъзнаем, че светът нито започва, нито свършва с нас самите.

Лешоядите на нашето безвремие са си присвоили ролята на съдници на човешки съдби и бъднини и това се повтаря многократно.

Казват, че времето и историята ще отсеят житото от плявата и ще покажат истинското и ценното. Едва ли в пълнота това твърдение е вярно и точно, защото изниква простичкото обяснение, че ние живеем тук и сега.

И колкото и трудно и дори невъзможно да ни се струва, че трябва да променяме случващата се реалност, то трябва да полагаме определени и целенасочени усилия в тази посока.

Много от нас ще свържат тези мисли с политически и партийни тежнения и няма да бъдат на съвсем грешна посока, но вярно е и това, че той, човешкият живот, е нашето съществуване в точно това време и пространство. Усилието да го живеем по достоен и правдив начин е може би единствената възможност да очакваме, че тази наша реалност ще се промени и най-вече – ще се подобри.

Пак Иван Хаджийски споделя: *„У нас е установена презумпцията: всеки е мошеник до доказване на противното, съгласно която умните хора казват: Отнасяй се с всекиго като с мошеник; тежестта на доказване противното (опровергаване на презумпцията) лежи върху него. Нима българските канцеларски формалности между другото не са проява и на тази презумпция?"*

Е, няма оправии по тази ни същностна дефиниция – колкото и да обясняваме, колкото и да осъзнаваме всичко това, то винаги сме готови да омаскарим, да очерним и да оклеветим, без да осъзнаваме, че ние самите попадаме под Алековото определение, че „и едните, и другите са маскари"! И ако не можем да различим кои все пак са онези, които не са маскари, защото ние самите сме такива, то сме попаднали в наистина трудна и много, много тежка ситуация.

„Ние не можем да се похвалим с особена социална дисциплина. Държавна вещ у нас е тази, която може да се обсеби без всяко гризене на съвестта. Такова отношение имаме въобще към имуществата на юридическите личности (общини, дружества), чието безнаказано „докопване" е чисто и просто геройство. Колко души гледат на държавата само като на институт, чрез който косвено се богатее, а не като на пряк извор на забогатяване? Съществуват ли у нас примери на нравствено линчуване обсебителите на обществени средства? Колко пъти е прилаган законът за преследване на незаконно забогателите чиновници, гласуван още през 1895 г.? Коя опозиционна партия, след като в агитациите си е обещавала ревизиране богатствата на членовете на управляващата партия, след дохождането ѝ на власт е създала този опасен прецедент?"

Съвсем точно и ясно определя Иван Хаджийски нашата съвременна действителност, независимо че това е писал и мислил преди близо век. Това иде реч да ни покаже, че трудно се променяме, трудно намираме себе си и трудно разбираме и оценяваме.

Скоро някой беше казал, че България винаги е вървяла по тънката линия между хаоса и реда и ще продължи да бъде така.

Не знам колко вярно и точно е това твърдение, но че се намираме в хаотична битка със себе си е повече от вярно, като не откриваме важните и ценни посоки на това прозаично наше съществуване.

Всички българи казваме, че културата и образованието са стълбовете на нашето оцеляване и съществуване през вековете. И това твърдение по своята същност е вярно, но колко малко правим днес това да се случва и тези стълбове на времето да бъдат подпрени така, че да бъдат устои и да бъдат това, което ще ни дава сили да оцелеем и да съществуваме по един добър и достоен начин.

И ако думите на този млад и велик българин, който оценяваме твърде късно – като по правило едва след неговата преждевременна смърт, са точни и ясно употребени, то си струва да ги прочетем отново и отново. *„Общественият ни и културен живот е в значителна мяра под знака на посредствеността и полуинтелигенцията, чиито токсинации са едно от най-гадните явления у нас. Посредствеността поради особените стопански условия, в които живеем, е принудена да прави кариера на всяка цена, с всички средства, при което бездарността и хищничеството, тъпотата и нахалството, подлостта и низостта преливат в една хармония на истинско безсрамие".*

И след като политиците ни отново са се наредили на тази редичка за получаване на всенародната ни любов и така мечтаната им власт, си струва да припомним още едни думи на Иван Хаджийски: *„Колко политици у нас са политици, понеже ги не бива за нищо друго; които, след като сами са се убедили, че не са в състояние да оправят собствените си работи, са добили кураж да оправят работите на цяла България?"*

Дали сме дочакали да живеем в по-мъдро и по-смислено време – това се опитваме да проверяваме всеки ден със своите действия и решения. Мъдростта и тяхната смисленост определят посоките и пътя, по който вървим в живота, който живеем.

Но когато „понятията „честност", „чест", „доблест" нямат високи курсове у нас. Честният човек е онзи вечно измамван „балама", който работи на доверие и не се запасява предварително с писмени документи".

Нека направим опит да върнем чест и честност – не само в думите, но и в действията си.

Иван Минков Хаджийски (13.10.1907 – 04.10.1944) е български публицист, социален психолог и марксист, считан за основоположник на българската социология. Автор на 4 книги и 20 студии, най важни от които са „Бит и душевност на нашия народ" и „Оптимистична теория за нашия народ".

Завършва философия и право в СУ „Свети Климент Охридски". Работи като журналист и адвокат. Загива на фронта като военен кореспондент.

ВЕЛИКИТЕ БЪЛГАРИ

по повод Деня на народните будители

СТОЯН МИХАЙЛОВ

УЧИТЕЛЯТ

на Петър Дънов

„Цял свят се прекланя пред мене,
а аз се прекланям пред Учителя Петър Дънов от България.“

Алберт Айнщайн

Като бяла лястовица долетял,
факела в души добри разпали...
„Братята“ облече той в цвета си бял,
да са чисти като идеали!
„Паневритмия“ система изгради –
в хармонично тяло моделира...
„Пентаграм“, последва „Слънчеви лъчи“
с езерата рилски към Всемира!
Питаха го кой е, откъде е той –
с мисия каква е на Земята?
„Аз съм пратеник от Божия покой,
с мисия дойдох лъчисто свята!“
Като музикант на изповед пред вас
изпълнявам своята молитва...
Някой слуша ме, може би в захлас –
недоволен други ме подритва.
Трети, от началото обезверен
моят тих спектакъл изостави...
Не упреквам! Всеки е с глава дарен,
с нея преценява що да прави!
Моята цигулка с глас вълшебен пя –
Боже благородство тя разлива...
С мисия дошъл е всеки на света,
дарба да осъществи щастлива!
Бях аз гостенин приет в една страна
кичен със различни епитети...
„Боже мой прости ми, казвах в ранина,
с теб деня посрещам, да ми светиш!
Няма мрак, злини и няма неуред,
с Божията милост крачиш ли напред!
Добри и умни, честни, справедливи
щастливците сме сред плодили ниви“!

ВЛАДЕТЕЛЯТ НА ДУХА

на Цар Симеон Велики,
/или Черноризец Храбър/

Той беше трети син на княз Бориса
далеч от трон за него отреден,
а ето че съдбата го ориса
за цар да е от Бог благословен!
Че беше учил в Цариград науки,
че бе духовно с Кръста подкован!
И нов Преслав, предлагаше му тука
по бащиния път широк мегдан!
Тресът се небосклоните съседни,
но храбро отстоява Симеон!
С Византия войните му победни
сияват църква и държавен трон!
С маджари, печенеги що се биха –
на север ги прогони той далеч...
Дори накрая сърбите склониха,
да кажат да, пред острия му меч!
При Ахелой, във битка страховита,
България победно тържествува!
Със нова територия добита,
в книжовност и просвета задомува!
Прие тя учениците свещени –
на царя те приеха щедростта...
Книжовни школи никнаха родени
славяните сближиха с мъдростта!
Страната по строежи закопняла
възправи църкви, пътища, дворци!
Любов заля Родината ни цяла –
просторът предоставен на творци!
И царят сам в просветата гореше –
с Йоана Златоуст се вглъбини...
Създаде сборници, в нощи твореше –
сам Черноризец Храбър в наши дни!

БЪЛГАРСКИ БИСМАРК

на Стефан Стамболов

Когато чуем Стамболов
изтръпваме и се гордеем...
Той бе радетел наш за нов
път български, да преуспеем!
Закърмен още от дете
в идеите на свободата
проучва, пише и чете -
намира пътя си в борбата!
Трънлив, неравен беше той -
въстания, чужбина, кърви...

Но никога, като герой,
не се уплаши да е първи.
И срещна тоз лелеян миг –
свободна българска държава!
„По-лесно е да си войник,
отколкото да управляваш“.
Берлински договор тежи,
съединение проблемно...
На запад крал Милан кръжи
с амбицията си победна!
И тук, един достоен мъж
като скала държавник стана!
С премъдрост, разум неведнъж
спасява новата държава!
Европа шапка му свали,
Русия в пътя му застана...
Той мисия не провали –
прие го с темане султана!
Намеса? Акт предотвратен,
с компромис мъдър си протича...
Но тъмен заговор, платен,
Бисмарк – титана наш посича!

НО СТИГА МИ ТАЗИ НАГРАДА...

на Христо Ботев

Какво широко поетично чело,
какви бунтовно пламнали очи...
Войводата, снага изправил смело,
в предсмъртен час, със тръбен зов ечи!
От майка наследи с любов словата
и топли и тъй простичко разбрани...
Гнездо във тях бе свила красотата,
та трепнещо заслушан все го мами.
А от бащата-даскал, друго нещо -
размах, непримиримост, висота!
Епохата на робството гореща,
тресяща барикада му избра!
Прегърна свободата и политна
да учи, да помага, да гори...
За свидната – Българията китна,
готов любов и младост да дари!
Отдаде силата си на перото -
„Будилник“, „Знаме“, огън стихове...
Но само пряко „хванат на хорото“
разбра, че там съдбата го зове!
Поведе смело лъвските юнаци -
целунаха те Козлодуйски бряг...
Посрещаха ги гръм и камънаци
и съдбината с крайцера „Варяг“.
Измъчени, самотни, обкръжени
посяха кости в скръбния Балкан...
Посечени, но с дух непобедени
на „Вола“ днес са символ увенчан!
Изпълни той молитвата последна –
в борбата кървава „си найде гроба“!
С надеждата пророческа прогледна,
„изгрява свобода накрай за роба!“

ОРЛИЦАТА В ПОЛЕТ

на Елисавета Багряна

„... и моята душа на чучулига,“
из стих. „Вик“ на Елисавета Багряна

Следа остави ненаситна –
ненагледна, ненаживяна...
Сред хората в слова прелитна –
градинка и цветоизбрана.
И страстен порив я повежда
във ноти, думите да стори –
да пише вместо да говори!
Сърце потръпнало в надежда,
очите търсещи и будни –
куплети, като деви чудни
изприда в свиленова прежда!
И нищо че се лудо скита
семейно че гнездо „не свива“ –
с поезия „народна пита“,
е вече Свята самодива!
На свободата волна птица
и дух, народностно орисан
Багряна, нашата Светица
е път, с поезия изписан!
Що хули злостни си изпроси,
осъждана и обругана,
в житейския си път остана
тя книга, що четем и боси!
Звезда на тридесет езици –
всевластващ полет на орлица...
С напевите на гургулица
тя, като Жар за нас е Птица!

СЪС ИМЕТО „ПОЕТ НАРОДЕН“

на Иван Вазов

Закътан в скута южен на Балкана
ти Сопот Вазова с талант роди...
Той с творчеството цяло си остана
народна съвест в български води!

Описа езерата и горите –
земята ни във плодни широти...
Със птиците запели в равнините –
балканите с примамни висоти!

Раковски, Левски, Ботев не забрави –
чизмаря Кочо, Караджата смел...
„Под игото“, ни бисер той остави,
с Огнянова тоз български орел!

Обезсмърти далечната ни слава –
смелчаците от гордия април!
Окичи Шипка в песенна прослава
над ятагана с месеца прогнил.

Каква молитва за деца написа,
що разкази – до сълзи на очи...
Дори и в „Люляка ми замириса“,
талантът му все песенно звучи!

Общественик, поет, писател четен –
ваятел на безмерна широта...
Той възкачи с езика връх заветен,
за нас проправи други към света!

СОЛУНСКИТЕ БРАТЯ

на св. св. Кирил и Методий

Въстанаха те срещу догмата нелепа
да властват три езика по света...
Във мисия се впрегнаха не лека –
посредственост да борят, суета!

Винени в богохулство и обида,
отдадоха сърца на свят копнеж...
И папата им бе накрай егида –
награда за достойния стремеж.

Славянските си братя надариха –
пробудиха духовната им свяст...
Със азбука накрай възнаградиха,
победна пред насилие и власт!

Последваха ги верни ученици,
не мигнаха им будните очи...
Що книжнина изписаха в редици
историята казва, не мълчи!

И златен век България въвежда
при покръстител Борис-Михаил!
Тъй кръста християнски ни отрежда
величие по пътя си разкрил!

ИСКРИЦАТА В МРАКА

на Паисий Хилендарски

Каква съдба не преживя Родино,
що в пътя си горчилка не изпи?
Със волята в гърди неустоима
на птицата с похвата се роди!

В безправен гнет ти времето течеше –
тиранът пиеше ти сетна кръв...
Монах, с перото ден и нощ не спеше
искрица да запали в мрака пръв!

Историята ни роди на свещи,
дали със факти беше най-правдив?
Тя с призив ни пробуждаше горещи –
духът ни български да литне жив!

Да знаем ний, че били сме могъщи
със трон и злато, кули и царе!
„История“ пробуди всяка къща –
гордей се българино все зове!

Зове за чест, достойнство и победа –
да се отърсим от наложен срам...
Че бил си, в бъдно смел прогледай
за български език, Родина, храм!

Паисий братко, памет вековита
със ръкописни странички от жар!
Хвала, наш светогорец упорити,
в тъмата изковал безценен дар!

ТОДОР БИЛЧЕВ

НЕБЕТО НА БЪЛГАРИЯ

на екзарх Антим I

Екзархът първи, първият йерарх
на лумналата църква от тъма.
На Дух и святост звездният монарх,
във българската, просиял, душа.

Не бе звездата ти съвсем сама.
Блестяхте в родния ни небосклон
и с други във неземна светлина,
пред Божия престол с дълбок поклон.

Но само ти глава си не склони
пред робската си участ и съдба.
От себе злобата не отклони.
Спаси свещения ни Дух с борба.

Със името борец, защото бе,
крепеше вредом падналия Дух.
Екзарх, бунтовник, без да се е клел.
Духовният, Божествен роден връх.

Не паднал в бой, от битка заточен,
тъй както вóйните за свобода.
Ти сам превърна в паметник свещен
и българската сбъдната мечта.

„Трупът пастирски трябва да е там,
войска, където пада и народ.“
Изрече ти, водачът наш голям.
И тъй направи ни със тебе горд.

„Блажен ще бъда, с жертвата ми щом
България възкръсне в нов живот.“
Приел така жестокия погром
над себе си, ти стана Саваот.

А днес, когато тук слова редим,
съзнаваме как славен си, голям.
До теб не можем да се извисим.
От добродетели си океан.

Цветя от слънце в твоя мавзолей
поставяме ний днес, че време бе.
Ликът ти бодър във душите грей.
Екзарх Антим е българско небе!

ПОЗИЦИЯ

НОВАТА РЕЛИГИЯ – II ЧАСТ

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

Различните народи имат исторически примери за подражание, национални герои, които да подхранват самочувствието им и да ги извисяват над останалите народи.

Обикновено абсолютно всички нации празнуват деня на независимостта си, като във всички случаи става въпрос за война, в която са спечелили и епос, който разказва какви мъки са преодолели.

В крайна сметка се стига до освобождение, нещата се връщат по местата си, на героите се издигат паметници, след което биват забравяни, а новите управляващи се заемат със задачата да разединяват нацията, която в един кратък момент на подем е успяла да се обедини около някаква идея, обикновено за национално освобождение.

Нациите, които все още не са постигнали освобождение, работят по въпроса.

В този смисъл излиза, че хората не са равни. Ако някой трябва да се освобождава от някого означава, че не се чувства свободен. За да се освободи, той трябва да хване тоягата или да натисне копчето в някои случаи, да унищожи известно количество „врагове“, за да се стигне до момент, в който останалата част от „враговете“ признаят териториалните му претенции и му позволят да се самоуправлява, по-точно старите управляващите да разрешат на група нови да управляват и събират данъците на определена част от населението на света.

Опитът на Махатма Ганди да го направи без да употребява сила също се е увенчал с успех, въпреки че е имало може би повече насилие, отколкото ако беше повел индийците в директна атака срещу пушките на англичаните.

Управляващите, при всички случаи изтъкват в своя защита постиженията си и на тяхна база искат да им бъде гласувано доживотно управление,

с логиката, че те са най-пригодни да го правят, защото вече са доказали способностите си. Обикновено пропускат да изтъкват провалите си. Ако го направят, то е за се изкарат жертви на обстоятелствата или на нечии ламтежи за власт, които са в основата на провала им. Ако случайно се оттеглят от властта, то е временно и често – за да бъдат призовани да спасяват някоя нация от новите управляващи, които не стават за нищо според статистическите проучвания.

Тази смяна на властта и нейната цикличност се нарича политика. С две думи, политиката е онзи дял от човешките знания и отношения, който учи как едни хора да властват над други с тяхното съгласие, основано на някакъв тип манипулация за спечелване на доверието им.

Всяко управление се основава в началото на смътна надежда, преминава през заплахи, изпълнение на заплахите и крах.

Цикълът се повтаря с малки изключения в началните идеи. Последващата корупция, в която затъва всяко управление, колкото и да не ни се иска, е факт, който няма как да не бъде отчетен.

Възникването ѝ се дължи на човешката природа, която е склонна да мисли първо за себе си и едва след това за останалите – обществото. Инстинктът за самосъхранение прави всеки индивид уязвим за корупцията.

Ако за един работник на минимална РЗ 10 МРЗ накуп са пределът на мечтите му, за тези, които получават 10 МРЗ месечно мечтите започват от 100 МРЗ.

Защо човешките потребности никога не могат да бъдат задоволени е въпрос, за чийто отговор нобеловата награда би била прекалено дребно признание.

Нуждата на даден човек да доминира над останалите се дължи на егото, което от своя страна изгражда комплекси (обикновено за малоценност). За подхранването на този комплекс възниква необходимостта от развитие на грандомания и нарцисизъм.

За да се избегне корумпирането на властта, трябва всеки желаещ да се занимава с политика да бъде обективно оценяван доколко голямо е неговото его и доколко способен е да контролира ламтежите на своето его. Но колко е вероятно някое общество да успее да прокара закон, според който всеки кандидат-политик трябва да мине през психоанализа и детектор на лъжата? А и доколко резултатите от подобни тестове биха били реални, а не манипулирани от тези, които ги провеждат, за да подкрепят своите, или чужди интереси – роднински връзки и зависимости от получаване на поръчката за няколко милиона и т. н…

Ако разслоението на държави продължава в същия дух с концепцията, че дадена държава пази населението си от агресията на съседните държави чрез армията, външната политика и участието си в различни военни организации, които от своя страна ясно очертават враговете и мерките за борба с тях, ще дълбаем още стотици години върху въпроса кой е врагът. За днешния свят: руснаците, китайците, американците, фундаменталистите или някой друг. На локален принцип можем да детайлизираме – напр. турците, сърбите, гърците, македонците, румънците и всеки, който решим да посочим за потенциален злодей /винаги ще намерим някаква причина да се страхуваме от някой или нещо, ако се разтърсим както трябва/.

И така, политиците стигат до извода, че ако искаме мир, трябва да се готвим за война!

Хората, оставени да живеят без да им се пропагандира опасността, която ги дебне отвсякъде и да им се напомня за бдителността на управляващите (или липсата на такава в очите на кандидат управляващите), си живеят нормално. Грижат се за посевите, ходят на работа – произвеждат блага, влюбват се, създават семейства, без да се съобразяват много много с религиозния или расов признак. Уважават съседите си, празнуват с тях техните празници и споделят с тях еднакви несгоди и радости.

Изключителна рядкост са етническата омраза и расовата нетърпимост в нормалните междучовешки отношения.

Когато, обаче, се намесят политиците – става страшно.

Те нямат изгода хората да са сговорни и мислещи, състрадателни. Имат изгода да са мразещи, неуки, прости и разединени.

Нуждата от политици би отпаднала и хората, с един избиран от общността старейшина, биха решавали възникналите спорове, биха се уважавали като равни помежду си.

Утопия ли е, или реална възможност, която е била разрушавана системно от хиляди години. Такъв тип естествени водачи са били избивани повсеместно – властимащите във всяко общество са намирали причина, поради която е трябвало да бъдат заклеймени и превърнати във вътрешни врагове, защото представляват заплаха за тях, които и да са те, където и да се намират.

На преден план се избутват лидери, които разединяват – съответно, от едно, обществата стават две или повече; появява се нуждата от двама и повече водачи, заедно с твърдо ядро около тях, което да пази беззащитните от агресивните инакомислещи злосторници /инакомислещите винаги са злосторници/.

Схемата работи, откакто сме спрели да обикаляме по земята в търсене на това, което природата е създала, и сме уседнали. Жените получили възможността да раждат по-често, мъжете станали по-силният пол, защото вече имало какво да защитават и половият диморфизъм при хората станал факт. Дотогава мъжете и жените били равни. Заедно ловували, заедно отглеждали децата, делели сгоди и несгоди. Като основна причина за разединението на обществото би следвало да се посочи земеделието.

По-точно излишъкът, който то създало!

Това, че имало излишък, донякъде е довело до въвеждането на почивни дни, за каквито дотогава никой не се бил сещал.

Неприятното се случило, когато някой се сетил, че може да прибере излишъка за себе си и да спре да работи.

Нямало нищо по-лесно от това да събере още няколко бабанки, с обещание за процент от оборота и известно количество женска плът, която, както знаем е в списъка на най-търгуваната от древността до днес стоки.

От тогава са се променили много малко неща, предимно в технически предмети и имената на групировките. Всички започват по един и същи начин, обикновено с някакъв знак за принадлежност – значка, кожено яке, кафява риза, лента на ръката, прическа или просто липса на такава.

Някои дават обети за всевъзможни неща – в крайна сметка вярата върши чудеса, а вярващите са уязвима група, подходяща за манипулации.

Като се замисли човек, оказва се, че най-мащабната съвременна война е започнала през 1096 г., когато, под предлог, че ще освобождава божи гроб от неверниците, католическата църква обявява първия кръстоносен поход. Краят на тази война още не се вижда.

Ако трябва да дадем математически израз на жертвите ѝ, трябва да кажем, че е изтребила повече хора от чумата. Чумата поне е била безпристрастна и е убивала наред, без да се тормози от верски въпроси и къде ще се озоват душите след смъртта.

Не съм чул църквата да се е извинила за милионите жертви, за педофилията, содомията, децата на свещениците, метресите, лихварството, индулгенциите и продажбата на билети за рая, за поощряването на робството и геноцида в Америка и Африка, както и за старанието, с което е обявявала за еретични всички несъгласни с нея християнски църкви и мислители.

Така всички инакомислещи са станали участници в разединението по религиозен принцип и са се включили в надпреварата да убеждават хората, че са различни от съседите си – две думи, че са по-добри от тях и им е позволено със сила да ги променят, поробват и убиват.

Не съм чувал и от мюфтийството да се извиняват за същото. Явно, не смятат, че са сгрешили като са потопили на свой ред Европа в кръв и страдание от всеки възможен вид – робство, изнасилвания, отвличания, палежи, отнемане на имущество, насилствена смяна на религията или смърт....

КОЕ НИ ОПРЕДЕЛЯ?

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

ДИАЛОЗИ С ЖЕНАТА ПАЯК

Битието ни определя.

Но ние сме във всичко, което съществува. Във всичко, което не съзнаваме. И във всичко, което осъзнаваме.

Или – казано така, всичко което носим на везните на своята съдба.

Така сме устроени.

От вятър и материя. От въздух и земя. От стръкчета треви и светлина. От мрак и от звезди. Поезия и синтетичност... синтез на дух и материя.

Една вечна еклектика и духовна елипса.

И аз разбирам когато говоря „Защо съдбата е паяк“? Който със своята нишка тъче симетрията на времената. С неуморната и жестока паяжина на абстракцията на сънищата и завоеванията. На следите на неизживяното като спомен и дух.

Идеално и материално. Противоположно и вертикално. Хоризонтално и височинно. Като стъклена пирамида. Като подредени асиметрични карти на екзистенциалните метафори на Живота. Като същността на метафизичните явления в нашите човешки дни.

Осъдени от битието! Осъдени да се наречем достойни човешки личности, създания и творци на реалности!

Полюси от имагинерности и индивидуалности с духовни визии и рамки на човешки недостатъци. Скърби и тъги. Търсения и признания. И разголени сетива на надежди. Мисли. Обяснения.

Въпросите на духа и материята като цяло. В един път от философски размисли и онтологични състояния.

На религиозен екстаз и светове от вихри. От присъствия и коварни затишия. От човешки бури и падения.

От ортодоксални ценности и възходи. Тъче неуморно Арахна тези нишки.

И вприда всичко това, за да подари своята паяжина на хората и те да разберат този тъй сложен и необятен свят.

И там, в тази паяжина се намира целият път на човечеството и на човеците, осветен от Звездата на Мъдростта в нейния център.

И философската ръка на Жената – Паяк, която живее, за да изгражда!

БЕЛИЯТ ПЛАМЪК

Помниш ли помниш ли белоцветните вишни... (Димчо Дебелянов)

Така започва едно лично и поетично излияние на непреходната красота в творчеството на Димчо Дебелянов.

Казват, поетите живеят със сетивността на всяка красота и чувственост, която пресътворяват в рими. Такъв дълбок лиризъм има в стиховете на Дебелянов.

Една личност изтъкана от сенки и бели цветове на вишни.

От сакралното търсене на светове и сензитивност. От творчество, което вълнува.

Но именно със своите творби Дебелянов оставя дълбока следа в естетическата и лирична поезия.

Толкова бели цветове има в неговите строфи. Толкова копнеж. Незаличим копнеж. Толкова полемика със света и себе си.

И може би в това търсене Дебелянов успява да улови крехкостта на поетичния миг. С което превръща поезията си в специално изживяване.

Един блян към вътрешният свят и светоусещането на хората.

Вечният път на твореца Знамение, който е изследовател на поетичните внушения и измерения.

Няма кратък път към сърцата на хората.

Само Дебелянов успява да ги докосне с деликатно лирично и поетично внушение.

Като клончетата на неговите белоцветни вишни.

Там в онези дворове където е всичко мило и родно.

Свят изграден от светове.

Светът на Димчо Дебелянов.

Една факла на безсмъртен талант.

Един вечен портрет на Поезията.

Един пламък от Неугасими чувства.

Една Душа на велик поет и творец.

ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО

НА КРАЯ НА СВЕТА

ИЛИ КУЛТУРАТА В БОРБА С ИСТОРИЯТА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Запознах се с Ален Керверн на учредителната среща на Световната хайку асоциация (ВХА) в Словения. Този бретонец с дипломатически маниери тогава бе избран заедно с холандеца Макс Верхарт за съветник на колективното президентство на ВХА.

Петнадесет години по-късно той ме закара с колата си до края на света – част от Бретан недалеч от Брест, която се вдава в океана като полуостров. Penn ar Bed (на бретонски означава „глава“ или „край“ на света) е район с необикновена красота и там, на самия ръб на безкрайността, е бившият дом и имение на семейство Керверн.

Изкачвам се
на голяма стена да видя
главата на света – страхотно е!

Ален Керверн е един от най-лиричните хайку поети, които съм срещал. Пише предимно на френски, но и на своя (полужив) бретонски език.

Бретонците са били независимо графство до 12 век и след като попадат под френско владичество, са насилствено асимилирани във френския език и култура. Днес бретонският се преподава в училищата, на него се пишат книги и списания, но малко хора го говорят. Има ли надежда езикът да се възроди с времето?

Бретонска къща –
надолу по дървените стълби
порив на вятъра.

Всъщност аз се възхищавам, че един народ оцелява без „основната си крепост“ (Марин Дринов) – езика.

В моите бретонски хайку, които пиша на английски, и с помощта на Ален добавям ключови думи на бретонски. Не знам защо го правя? Сигурно за да хвана и да отнеса със себе си поне малко от онази ценна субстанция, наречена „бретонски език“.

Написах 28 хайку на английски-бретонски, но кой има нужда от такъв хибриден ръкопис освен мен?

По-късно видях, че същият метод. но на японски се използва от Хошинага Фумио, който се опитва да спаси от забрава езика на племето Кума, асимилиран отдавна в езика на племето Ямато. Културата в борбата с историята.

След нощта
на пеене на бретонски
червен облак над океана.

РАЗМИСЛИ ЗА ИЗКУСТВОТО

ИВАН БЪРЗАКОВ

РАЗМИСЛИ

Не се занимавайте с посредственото, четете най- големите, стремете се към най-възвишените!

Когато проникнете в тях, вие възвисявате мисълта и Духа си.

Ще кажете: „Как да останем на Олимп? Не е ли много студено и самотно там?"

Така е.

Затова Ницше въведе в „Тъй рече Заратустра" концепцията за Висшия човек (не Свръхчовека). Висшият човек, който се оставя *съзнателно* да отмира. Тези, които говорят за Свръхчовека на Ницше, не са го разбрали напълно, мисля, повечето от тях – дори и умове като Пенчо Славейков и Мара Белчева.

Не разбират, следователно и философа безумец – в дълбочина! Гигантския мислител и изящен стилист, тъй безкрайно сам…

Тъй безкрайно!

Откъс от „Недовършената песен – болка на Ф. Ницше", Иван Бързаков, © 2022

ЗА УСЕЩАНЕТО

Голямата поезия, както знаем, е едновременно с това и голяма мисъл.

Като цялостно възприятие, обаче, поезията преди всичко е въпрос на усещане.

Та нима не е същото в живописта? Достатъчно е да се обърнем към картините на Ботичели, Веласкес, Ван Гог и ще видим, че и там възприятието е преди всичко въпрос на усещане. При музиката – също.

Какво идва да ни покаже това сравнение?

Картината (с изключение на абстрактното изкуство) изразява определен мотив, обект и следователно определени идеи. Важно е как художникът ще интерпретира мотива, какви идеи ще вложи в него (например „Чарлз I" на Ван Дайк или „Хенри VIII" на Тициан в Лувъра), но като възприятие и картината, и стиховете са преди всичко въпрос на усещане – защото те са най-вече израз на красота.

Виждаме колко е близка поезията до музиката и живописта, за разлика от романа и прозата като цяло. Мисълта и чувството трябва да са така невидимо слети в стиха, че да са въпрос на усещане. Като огнените кипариси под пламтящото небе в картината на Ван Гог.

Какво разкошно нещо е поезията! При цялото богатство на мисълта, което ценим в една поезия, тя си остава преди всичко въпрос на усещане.

Как се проявява това усещане? Най-вече в това, че не те ли „грабне" една поезия, не я и цениш. В редица случаи първото прочитане на едно стихотворение може да не те грабне, но после, ако някой ти обърне внимание, чуеш друг прочит или си в друг момент на живота си, внезапно започваш да го цениш.

То трябва, обаче, да те грабне за да ти въздейства.

Грабването е хващане, пленяване.

Поезията – това не са стиховете.

Поезията е тайнството отвъд стиховете.

из „Лумнали огньове", 2013

РАЗМИСЛИ ЗА ИЗКУСТВОТО

Гениална, според мен, е тази картина или скулптура, която заедно с огромното усещане за красота, което ни доставя, ни помага да видим реалността по начин, поразличен от досегашния.

Гениалната творба, мисля, има три главни характеристики:

Колкото и пъти да се връщаме към нея, тя винаги си остава неизчерпаема – и в този смисъл загадъчна.

В нея не можем нито да премахнем, нито да добавим нещо, без да се налага да променим всичко останало. Всяко подобно действие би нарушило органичното и единство.

Гениалната картина или скулптура не е красиво реализираният обект /човек, натюрморт, пейзаж и т.н./, а по-скоро пред-

ставлява красотата, като самостоятелна категория, изразена чрез дадения обект. Тази красота гениалният творец носи в себе си и външният свят единствено го стимулира да я разкрие и реализира върху платното, хартията, стената или в пространството.

Значимостта на творческата визия – естетическа, а в литературата и драматургията едновременно и мисловна, определя до голяма степен, според мен, величието на гения.

***

Огромната маса от посредственост и безличие задушава гения, тъй както бурените задушават рядкото цвете. Ала то е рядко и затова, защото оцелява въпреки бурените.

Ако зависеше само от масата хора, нямаше въобще да има гении. Слава Богу, именно хората най-много се нуждаят от тях, въпреки всичко, от тези, които ни тласкат отвъд посредствеността – към великото, неуловимото, загадъчното. Защото геният не е висшето умение, геният е прозрението, отиването отвъд привидността на нещата.

***

Всеки творец трябва да се стреми само към едно – към абсолютното! Както във формата, така и в съдържанието. Абсолютното се постига, когато произведението остава в своя жанр и същевременно надраства рамките на този жанр.

Без търсене на абсолютното не може да се постигне нищо значително – в което и да било изкуство.

***

Всяка голяма творба, за да бъде осъществена, изисква „дълбаене" – онова непрекъснато търсене, преоткриване на творбата, колкото и наглед да са незначителни промените – докато се стигне до абсолютното.

Трябва да се „дълбае", докато се стигне до абсолютните стойности – и във формата, и в мисълта. Както е интензитетът на цвета и композицията при Винсент Ван Гог, които той търси непрекъснато на платното – докато стигне до абсолютните им стойности.

В поезията това е поетическият израз и максималната експресивност – във всяка дума, във всеки препинателен знак, дори в разстоянието между думи и куплети; в илюстрацията, ако има такава, т. е. в абсолютната стойност на изказ и съотношения.

***

Поезията, вярвам, е единството на чувство, мисъл и тайнство – изразени в максимална красота и лапидарност на стиха.

Като при Рилке, който е пътувал много по света, търсейки да разбере загадката на живота: „Единственото пътуване е пътуването в теб."

Това важи, по същество, за цялата литература.

***

Поетът – това е голямата въпросителна.

Няма ли я въпросителната в едно литературно произведение, голямата въпросителна на живота, няма и голямо произведение.

***

Есеистичната мисъл в проза може и трябва да бъде едновременно и силна, и красива, а още по-добре, ако притежава и голяма дълбочина.

Поезията се отличава от прозата с тайнството си.

Това намираме единствено в голямата поезия.

То не е какво да е тайнство, то е сакрално.

Затова именно и езикът, и образите в поезията трябва да са пределно ясни и достъпни за всички – за да е достъпно за всеки тайнството, сакралността.

Иначе не можем никога да стигнем там, където имаме чувството, че действително сме надминали себе си.

***

Всяка поезия, всъщност, е една метафора и отива отвъд онова, което казват думите.

Затова дълбоката мисъл в нея е особено изящна.

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА

ГРАНИЧНОТО ИЗКУСТВО

ЗАД ГЪРБА

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Зад гърба ми си;
там, съвсем тиха си…
Ако обърна глава настрани –
ще те видя… ли?
Не обръщам глава настрани,
не искам да създам липсата ти.

Изхърквам последния си дъх,
като пред умиране –
и се събуждам;
зад мен си,
тиха си.
И аз.

***

по окосената поляна
стъпките ми –
избягалите птици
поезията запълва
липсите

„Зад гърба“ – една крачка към онази част от битието, която оставяме встрани, зад гърба. Но не като „загърбване“ и бягство, а като онова квантовомеханично ненаблюдение, което позволява едновременното съществуване на много възможни състояния.

„Зад гърба“ е сборник на безбрежието на онези случвания на поезията, източните литературно-естетически форми и живописта, чието „вплитане“ – във всеки смисъл на думата, променя очертанията на техните очаквания и пълнота. Един опит да намеря всичко неслучило се. Но не неслучилото се пропуснато, а онова, което ще се случи в друго бъдеще, основано на едновременността в развитието на цялата гама от състоянията на дадения момент.

И да достигна до суперпозицията на всяко събитие, до всеки възможен път и осъществяване…

Този текст подготвих за гърба на корицата на най-новата си поетична книга – „Зад гърба“. И започнах да рисувам картина за лицето на корицата.

Нарисувах я – един неясен акварел, един неясен силует… Подготвих корицата.

И продължих да рисувам, да търся…

Неуловимото, неуловеното…

Исках да видя и все не успявах – зад гърба, да погледна – лицето… Трябваше да намеря лицето, да се намеря…

Реших, че съм успяла. Направих корицата с довършената картина.

И – доволна ти я показах… Бях постигнала пълнота.

Ти учудено ме погледна и каза:

-Но, защо направи това?! Защо се обърна? Защо фиксира мига??? Това вече не е „зад гърба" – това е пред погледа ти. Ти уби суперпозицията…

***

Много трудно ми беше да обясня същността на този поетичен опит – чрез средствата да изкуството да достигна до същината на една от най-неинтуитивните, но най-пълни, ясни и доказани научни теории за обяснение на реалността – квантовата механика.

А колко лесно се оказа всичко – просто една довършена картина и нейното междинно състояние – онова, „зад гърба" – което съдържа в себе си всяко бъдещо случване…

поглеждам лицето си в огледалото –
цялото
си ти

затварям очи –
когато ги
отворя ще съм друг

поглеждам лицето в огледалото –
аз ли съм?

Пулсът шуми в тила ми –
там,
зад гърба ми си…
… няма си…
И няма да се обърна…

Текст и картини: Габриела Цанева

АПОСТРОФ

(саркастично-работно)

ЙОРДАНКА ШИЯКОВА

Страшен студ се заформя в душите ни.
Времето импонира.
Чакам първия сняг
и мисълта, да я обърна наопаки, да я изкормя.
Тя не ме оставя на мира.
Със спомен за поглед благ съм...
Крайности, противоречия (кафА съм)
по поречието на Янтра (добра съм).
(някой само да не помисли, че мога да плувам)

Нападателни мисли прегърнали са ме
и ме достигат, където свърна...
Нападателни чувства настигат ме (грозно).
После... после ще вляза в статистиката
(почти подробно).

Не мога.
Не мога да превъзмогна себе си.
(мисли стаховити)
Пуснали корени, в същината ми влезли са.
(като пребита съм)

Не мога себе си да превъзмогна.
Със себе си не смогвам.
(без намерения никого да трогвам,
исках, искам да помогна).

Нещо подобно...
Без мисъл подробна за
бремето
на времето.
Без вина,
да.

ЙШ-16-11-23

В КИНОТО

Ще пиша,
чакам момента да илюстрирам стиховете си,
но сега не ми е рисувателно –
най-обикновен човек съм –
не по Ботевски обичам и мразя;
съвършено ясно е…
владеенето на хаоса.

Бясна съм.
Стряскащо ясна съм.
Разсейващо е... хора минават край мен,
на път за кенефа.
Натупорчено става.
(Винаги
мога да полирам израза.)
Но –
не мога да се изкефя…
- ОХ!
на изненадата от екстаза...

ЙШ-19-11-23

Текст и графики: Йорданка Шиякова

ОСТРОВЪТ НА ЧУДЕСАТА

СТЕФАН МИТЕВ

ПРИСЪДА

Отрежете крилете ми. Насолете ми раните
от загърбени мигове свидни.
Начупете ръцете ми – не прегърнах ни мама,
нито татко пред път към звездите.

И разбийте гърдите ми – скъпослов неизречен
глъхне там като лед по камбана.
Накажете нозете ми – че от бяг към Далечност
нелюбим за рода ще остана.

Не щадете очите ми – заслепени горещо,
те не спряха пред знака „Илюзия“...
И последната дума?... Оставете сърцето ми,
разранено от грешки и трусове.

Вместо сетна награда ще преплува то някак
мрак и ад, невъзможното даже.
Да прегърне пак прага, на който го чакат
и едничко „Простете“ да каже.

Компютърен портрет

ОСТРОВЪТ НА ЧУДЕСАТА

Момче съм, рошльо с колена разбити,
а ти принцеса си, с цветя в косите.
Търчим все по лъките с тебе, боси,
а синьото над нас магия носи.

Ех, как мечтая аз моряк да стана
и с кораб мой да покоря океана,
а ти до мен с далекоглед в ръката
да търсиш Острова на чудесата...

Ще ни посрещат птици снежнобели
и ние, по перце вълшебно взели -

ще поздравим и острова, и дните,
простора син и танца на вълните...

И вече зная как ще се получи –
след таен знак брегът ще се отключи,
делфин крилат ще яхнем с тебе двама
и – пак напред в безкрайността голяма.

Ще видим много кралства неизвестни
и замъци, и същества чудесни
и дяволчето Фют, все тъй любимо,
и Мечо Пух, Алиса, Буратино...

Крилатото делфинче ще ни слуша –
ще прекосим небе, морета, суша.
А после... ще пораснем, вероятно.
Дали ще трябва да се връщаме обратно?..

Мечтание

ЕСЕННИ ЩУРЦИ

Щурците са живи. И в късната есен
те свирят – загърбили летния бяг,
зад кадър дори, зад мъгливи завеси
обтягат покъсани струни – и пак.

Те музика сеят, макар и незнайни,
те някак магично разпяват света,
оставят ключета за бъдещи тайни
и нови щурчета, и струни за тях.

В лъките понякога бури връхлитат,
порои се втурват и глъхнат треви.
Но пак оцеляват и пеят щурците -
до утре, до есен, до вечност, нали?

МОЯ ЗЕМЯ

Моя земя, в тебе чака ме мама,
в родния дом тъй отдавна ме няма,
плаче на моето детство тревата,
шепне на татко молитвата свята,
моя земя, моя земя.

Обичам Балкана ти, стария,
пръстта ти свещена, България,
чедата ти, дето с любов те прославят
по целия свят,
магичния зов на вълните ти,
вълшебния дъх на горите ти!
Мой бог за прегръщане, бряг за завръщане,
моя земя!

Колко герои за тебе умряха,
за бъднината на твоята стряха!
Пея за тебе, свидна Родино,
и моля се на бога за светлото ти Утре,
моя земя!

Тревога

МОРЕТО

Какво е морето? – моряка попитах.
Той тихо отвърна ми: - Моят живот,
вълни от полуда с дъха на звездите
след първия изгрев под първия град.

Потрепващи устни, които целуват
писмото от другия край на света...
Случайният сранг, за който си струва
да хвърлиш зад борда стотина лета.

Любов недопита, по мъжки залязла,
среднощен запой, или утро след щорм.
Или вик на моряшка сиротица – майка
с въпрос безответен „О, боже, защо?!“

Морето ли? То е симфония в синьо,
велика и смела игра на въже.
Морето ли? То е магическо вино,
но пие се само от силни мъже.

ВЪЛШЕБНИЯТ МИГ

Чардакът стар е буден, сине –
самотен фар на роден дом...
Виж ореха там как ни кима
сред нивата пред онзи склон.

Рекичката с върбите трепка,
брегът зад моста още спи,
а по обраслата пътека
търчи момче... не си ли ти?

А в този двор зелен и дъхав -
ще помниш как игра и пя.
Виж утрото – пак в цвят полъхва
и шушнат птичите крила.

Погледай там лъките дивни,
гората... чуй как шумоли,
небе и планини се сливат
и тъй магично, е нали?

Да помълчим, любимо чедо -
земята приказки реди.
Подишай и очи не свеждай,
вълшебството в душата скрий.

И ако след години дълги
долитнеш пак до роден праг,
с любов детето си прегърнал -
дари му миг като сега.

Отдавна

МОЛИТВАТА НА МАМА

Притихва чудно прашната трева,
ръце над село вечерта протяга
и топло ръси пеперуден цвят
по сенките на бащината стряха.

Навела клони, дюлята мълчи
и в тишината, спряла до герана,
далечното прегърнала с очи,
пред залеза реди молитва мама:

Децата ни, о, Господи, пази
и дай им здраве, ум, криле и сила,
дари им, Боже, добротата си!
И всичко в пътя им да е красиво!...

Тя, мама... тъй отдавна отлетя
и по небесни пътища се скита –
там, в синьото, аз всеки ден чета
по буквичка от нейната молитва.

Текст и графики: Стефан Митев

ЗАЩОТО

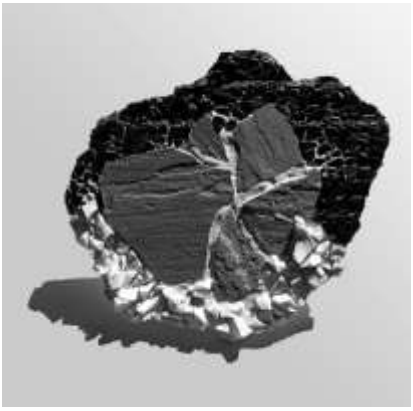
ЦОНКА ВЕЛИКОВА

ИЛИЯ ИЛИЕВ

Защото
духовното извисяване не изисква
скъсване с житейските задължения.

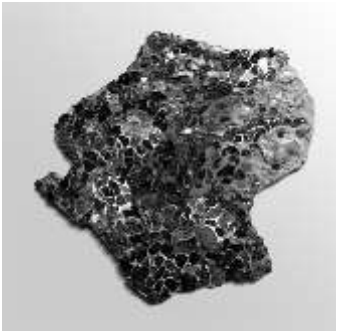
Защото
това, с което се разминаваме,
не е било отредено за нас.

Защото
прекалено голямото имане
е измамно благополучие.

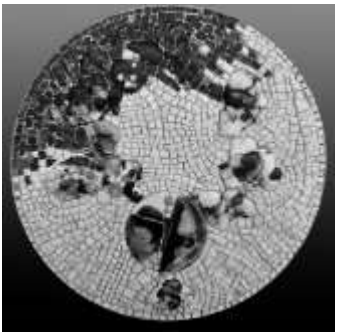
Защото
да прощаваме не означава
да сме безпринципно великодушни.

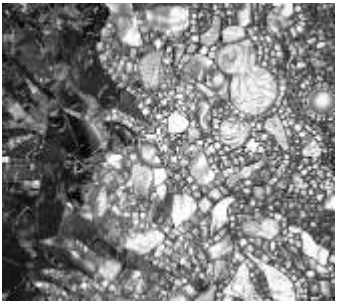
Защото
сме безродници, ако не помним
дома, от който сме тръгнали.

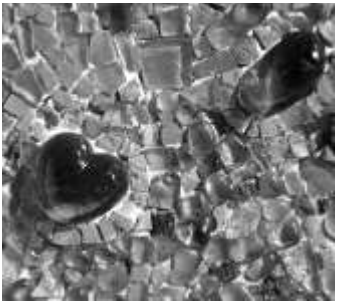
Защото,
който е дал от сърце,
не очаква отплата.

Защото
в равнодушно сърце
не се разпалва пламък.

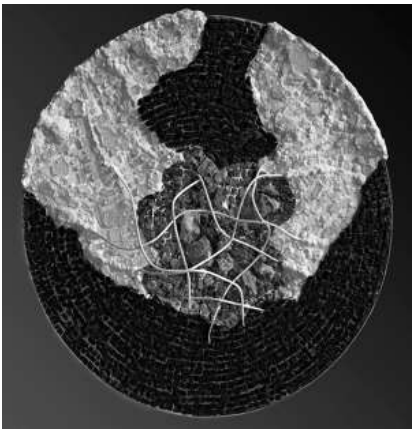
Защото
пътят е по-кратък и по-лек,
когато вървим до приятел.

Защото
приятелите са огледала, които
отразяват истинския ни облик.

Защото
придирчивият
няма приятели.

Текст: Цонка Великова
Мозайки: Илия Илиев

Из „Защото“, автор Цонка Великова, илюстрации Илия Илиев, изд. Архимед, С., 2023

НАШИЯТ ИЗБОР

9-ТО МЕЖДУНАРОДНО ТРИЕНАЛЕ НА ГРАФИКАТА

От 5 декември 2023 до 31 януари 2024 всички изложбени зали в галерията на СБХ – Шипка 6 представят великолепна панорама на съвременното световно и българско графично изкуство. Международното триенале на графиката – София е форум, представящ актуалните тенденции и постижения в съвременната графика.

Проявата има 29-годишна история, триеналето е сред значимите международни платформи в областта на визуалните изкуства, благодарение на което в България са показани хиляди графични произведения на автори от над 40 държави от целия свят.

Главен организатор е Съюзът на българските художници, секция „Графика и илюстрация".

Мотото на настоящото Девето триенале е RE-BIRTH. Return to Importance. Без това да е задължителна тема за участниците, чрез нея организаторите желаят да изразят респекта си към постиженията и стремежа към обновление и търсене на нови идеи и изразни средства в съвременната графична култура.

Селекционното жури, в състав: Буян Филчев, председател и членове: Аделина Филева, Анна Цоловска, Васил Колев, Весела Радоева, Веселин Дамянов – Вес, Виолета Апостолова, Десислава Христова, Елена Панайотова, Майя Чолакова , Регина Далкальчева , Стефан Гаджовски, Цвета Петрова, Цветан Казанджиев допуска и представя пред зрителя близо 200 автори от 26 държави.

Международно жури за определяне на наградите включва Буян Филчев (България), председател на организационния комитет; Десислава Христова (България); Мариана Смит (САЩ); Майкъл Кемпсън (Австралия); Давид Артеагоитиа (Испания); Педро Галилея (Испания)

Голяма награда е присъдена на Таичи Кодама, Япония. Две равностойни награди получават Виктор Мануел Ернандес от Мексико и Пьорт Журек от Полша. Наградата за млад автор е присъдена на Мириам Гесалага, Испания, а наградата на фондация CIEC, Испания е за Евелина Колаковска от Полша

С почетни дипломи са отличени Александра Ласон, Полша; Валтер Риндоне, Полша; Мартина Ржепечка, Полша; Марта Джиомджиора, Полша; Хенрик Кромиковски, Полша; Владимир Миланович, Сърбия; Роберт Янчович, младши, Словакия; Кармен Исаси, Испания; Людмил Георгиев, България; Васил Колев, България, а с поощрения за млади български автори Елена Янкова и Христо Георгиев от България.

Селектираните произведения са изложени в залите на първи и втори етаж в галерията на ул. „Шипка" 6, като пространството е разпределено между обща изложба три и съпътстващи изложби – „Референти" – съвременна испанска графика, куратори – Давид Артеагоитиа и Педро Галилея (Испания); сборна изложба на австралийска графика, куратор – Майкъл Кемпсън и самостоятелна изложба на Джанг Хюей, Китай – носител на Голямата награда от предходното, осмо издание на триеналето.

Това е официалното представяне на събитието, отразено от организаторите.

Тук ще представим само няколко графики от общата изложба, като обърнем повече внимание на австралийското и испанското представяне, както и на самостоятелната изява на Джанг Хюей. Не претендираме за цялостен анализ на събитието, нито за професионален поглед върху определена изява.

Ще покажем само онези, които с нещо ни впечатлиха. Те не са най-добрите, нито най-големите, ярките или красивите… Просто – те ни плениха…

В огромното изложбено пространство посетителят се губи сред разнообразието от картини – цветове, форми, стилове. И само понякога погледът и умът са в синхрон,

който позволява едно задълбочено, макар и мигновено възприятие.

Не могат да се отминат, без да бъдат забелязани графичните силуети, центрирани срещу входа, които поразяват с размерите си /сравними с човешки ръст/, но и с материала, върху който е отпечатано графичното изображение – текстил:

Още по-впечатляващо, почти смущаващо е следното изображение, също отпечатано върху текстил, но размерът е още по-впечатляващ – заема почти цяла стена на огромната зала:

Могат да се видят още по-необичайни творби – изображения върху стара телефонна кабина, или разположени на пода, които показват по-скоро стремеж към оригиналност, отколкото графично майсторство, но при всички случаи са ярки послания към уморения и преситен зрител – един вик за различност и опит да бъде постигната.

Лично за мен интересни бяха някои от ансамблови творби, чието разглеждане в цялост, в съвкупността на тяхната заедност, е ключово за разбирането на творческия замисъл на художника и неговото послание.

Но те са и нещо друго – един вход към чуждото усещане за завършеност; един път, по който се опитвах да намеря собствените си отговори, да уловя неуловимото случване на онзи момент, който определя една творба като такава – моментът на отделянето; моментът на погледа, който фиксира състоянието.

Тези мои търсения не намериха своя отговор, но творбите, които видях обогатиха, претовариха сетивата ми и способността ми да реагирам на предизвикателството „изкуство“.

Кое определя една графика като изкуството – това вече не бе важно.

Нито това – кога разликата в детайла определя едно произведение като завършено и кога го прави друго, различно.

Един добър пример е графиката, изпълнена със смесена техника на българската художничка Мария Духтева:

Мария Духтева България Три луни см т-ка

Общата експозиция в двете големи зали на галерията на ул. „Шипка“ №6 е внушителна художествена изява на много, и много талантливи автори, сред които изпъква цялостното представяне на българските графици – общо 46 души с над 100 графики и полската графична школа – общо 26 творци с около 80 творби. Силно е присъствието на деветима италиански автори, както и на източноазиатските графици от Япония, Тайланд, Китай, Виетнам и Малайзия.

Интерес представляват графиките на скандинавците – представители на Швеция и Норвегия, както и на балканските автори от Румъния, Гърция, Сърбия, Хърватия, Босна и Херцеговина. Сред европейските представители ще спомена участието на художници от Италия, Франция и Нидерландия.

Не липсват и американци – от САЩ, Канада и Аржентина, но най-колоритно и впечатляващо е присъствието на мексиканците – Мириам Кортес, Виктор Ернандес и Рикардо Галас.

Един щрих към словенската школа е литографията на Роберт Янкович, изпълнена в меки охрени тонове:

Роберт Янкович Словакия Ентомон литография

РЕФЕРЕНТИ – СЪВРЕМЕННА ИСПАНСКА ГРАФИКА

Акцентите, които избрахме от съпътстващата изложба с творби, представящи състоянието и търсенията на съвременната испанска графика, извън отличените автори, включени в общата изложба са отпечатъците на Виктор Риос, Урци Уркисо и Дезире Морено.

Виктор Риос, Испания, Лахар I, литография, 60 x 80 см.

Литографията е метод за печатане върху гладка повърхност, открит в края на 18-ти век, почти три века след гравюрата и е принципно различна техника, при която се разчита на различната адхезия на мастилата към суха и мокра повърхност. Нарича се още химическо печатане.

С успех се използва като средство на художествената графика, както и класическата гравюра, която се изпълнява с различни материали и техники за подготвяне на плаката – суха игла, акватинта, офорт. При всички случаи тук се използва разликата във височината на повърхността за отпечатване.

В серията „Лахар" /1-4/ изображенията са двуцветни – черно-бели повърхности, които приличат на пустинни пейзажи от далечни екзопланети.

Много често се използват смесени техники, които позволяват по-голяма свобода на художника и постигане на различни ефекти в отпечатаното изображение.

Този сериграфски отпечатък има силно присъствие в експозицията.

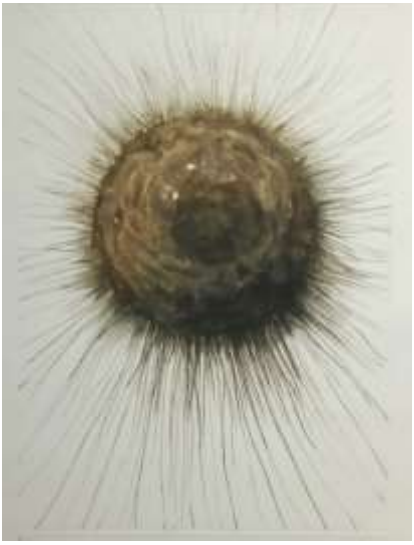

Урци Уркисо, Испания, Атлантически океан, сериграфия

Много изчистен като форма и цветово решение, простотата, лекотата и привидната свобода на рисунъка създават усещане за необуздана мощ. И не е случайно неговото заглавие, в което бушува стихията на океан.

В другия край на ска́лата е графиката на Дезире Морено, изобразяваща просто една клетка – хищната амеба Vampyrella lateritia, с нейната изящна ресничеста стуктура.

Много фино е отразено разслоението на цветовете в центъра на изображението – тялото на съществото, което сякаш гледаме под микроскоп, уловили неговото движение и развитие.

Дезире Морено, Испания, Vampyrella lateritia линорез

Линогравюрата, наричана още линорез е вид високопечатна техника в графиката, при която образът се изрязва чрез гравиране с резци върху линолеум.

Върху високата част на плаката /линолеум/ с валяк се нанася мастило, след което се отпечатва върху лист хартия. За да се получи двуцветно изображение, може да се изработи негатив на първата плака, който да се покрие с друг цвят мастило и да се отпечата върху същия лист хартия.

СБОРНА ИЗЛОЖБА НА АВСТРАЛИЙСКАТА ГРАФИКА

Лично за мен най-голям интерес представляваше сборната изложба на австралийската графика. Очаквах с нетърпение срещата с изкуството на тези тъй отдалечени в географско отношение творци и тя не ме разочарова. Зашеметяващо е разнообразието на представените произведения.

Изображенията в творбите на различните автори, цветовите решения, използваните графични техники за постигане на желаните ефекти и форми…

В експозицията най-ярко се открояват произведенията, в които доминира влиянието на традиционното изкуство на коренното австралийско население.

Примитивизмът, като изразно средство и естетика, очарова както при изобразяването на човешки фигури и групи, така и в по-сложни, абстрактни композиции, градски пейзажи и инсталации.

Впечатляват приложно-декоративните отпечатъци, в които можем да проследим елементите на аборигенското светоусещане. Зрителят се прехласва пред абстрактните фигури, оформени чрез точки, петна и линии, които изграждат кръгове, спирали и вълни, така характерни за централните пустинни райони на австралийския континент. За разлика от колорита на древните, съвременните творци не се ограничават до четирите най-използвани от предците цветове – червен, жълт, бял и черен, а правят комбинации между тях, за да намерят своето равновесие в днешния ден.

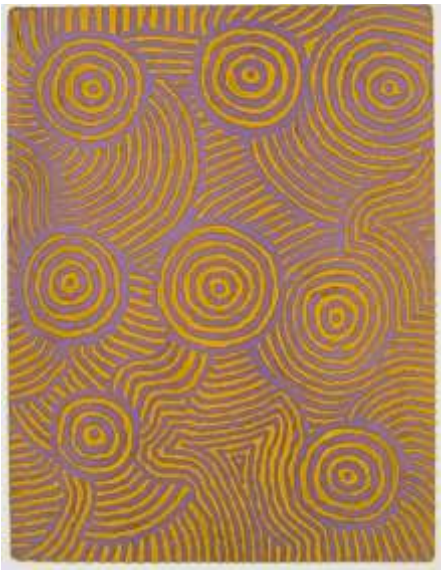
Липсата на реализъм в примитивистичното изкуство хармонира със съвременните търсения на модернизма, а техниките за изобразяване на магични символи и заклинания, които са част от културата на

местното население често са именно графични техники.

Казват, че истинското, дълбоко символно значение на картините на аборигенските художници е невъзможно да бъде разбрано от човек, който не познава културните традиции на общността и това, вероятно е вярно. Но красотата и майсторството не се нуждаят от превод:

Много изящество в линиите и точките, създаващи мащабна картина – един сън, сбъднат в овеществената форма на отпечатък върху хартия… Мащабна история, закодирана с пестеливо използване на черното и бялото… къде ни води?

В тези концентрични кръгове и линии, като от дактилоскопски отпечатък, зрителят може да потъне…

Една изключителна графика, изпълнена със смесена техника – акватинта, открито ецване и вискозна лента е „Автопортрет" на Брет Нанъп. Тук, характерните петна и точки, идват от откритото ецване, с което се сваля повърхностния слой на плаката, но основното въздействие на графиката идва от композицията, в центъра на която е автопортретът – потъващ, изчезващ образ – като в сън или черна дупка…

Брет Нанъл, Автопортрет

На пръв поглед, напълно различна, сякаш освободена от тежестта на хилядолетната изолация на континентална Австралия е тази пейзажна графика. Но, ако се вгледаме, ще видим и усетим както въздействието на точките и линиите, които изграждат реалистичните очертания на гора, така и обърнатия символ V, лежащ върху листа като захвърлен връх на стрела.

Ще завърша този кратък обзор на австралийската изложба с едно изображение,

което изглежда чуждо на общата естетическа рамка, постигната от куратора с подбора и експозицията на творбите.

Но тази графика на Тони Албърт говори и нейният глас е чист и ясен – едно кървящо сърце, едно кървящо око… Като сълза, като разкъсана река тече червеното по медията, увиснала на стената… Толкова невероятно освободено изображение! Използвана е смесена техника – офорт и акватинта, при който металната плоча се поръсва с колофон, след което се разяжда чрез киселина.… Но как металът е дал свобода на цветовете върху отпечатъка?

В това е тайнството на изкуството.

Тони Албърт, Поздрави от Апин

САМОСТОЯТЕЛНА ИЗЛОЖБА НА ДЖАНГ ХЮЕЙ, КИТАЙ

Джанг Хюей /Zhang Hui/ , носителят на Голямата награда от осмото Международното триенале на графиката в София, е млад автор, чието забележително творчество заслужава да бъде видяно.

Самостоятелната му изложба, организирана в рамките на настоящото, девето издание на Триенале́то, дава възможност на зрителя да се наслади на едно истинско световно, надгранично светоусещане, естествено събрало в себе си естетиката на Изтока и Запада, на миналото и бъдещето.

Той преподава изящни изкуства в Хубейски институт за изящни изкуства в Китай. В творчеството си използва предимно дигитални изображения, а през последните години и различни форми на живописта, за да свърже художествения език на източното традиционно изкуство със съвременния свят.

Ясните контури, почти фотографската точност на изображенията и вниманието към детайла подчертават деликатното изкривяване на реалността, онази перспектива на анимационния и комиксов свят, в който все по-дълбоко потъваме и все по-трудно различаваме от действителността.

Представените четири портрета не композиционно свързани в обща картина – те са четири различни творби, но поставени една до друга имат стряскащо въздействие – тези толкова различни личности имат едно и също изражение и то отразява тревогата на индивида, вграден в един рамкиран свят на крещяща еднаквост.

Не онази униформена еднаквост, характерна за колективистичните общества на изтока, а еднаквостта на вътрешно изгладения човек, чиято материална потребност е задоволена, но нещо дълбоко в него липсва.

Прекрасно е, че липсата е осъзната!..

В момента светът ужасен разбира своята загуба и крещи – за помощ или от себеосвобождаване.

Именно този вик на осъзната апокалиптична реалност виждам в тези графики:

Безличното ежедневие.
Безликото съществуване.

Крехко равновесие, което всеки миг ще бъде нарушено… Ндеждата, която дава връзката с природата…

Изкуството, което разкъсва мрежата на потребителската култура…

Изложбата дава поглед върху разнообразието в творческите търсения на автора.

Силно впечатление ми направиха майсторски използваните графични техники на горните две гравюри – изображения затрупани, задръстени с лица – толкова различни като стил, толкова еднакви като послание.

Още по-силно въздейства контрастът със следните две литографии – „Лице“ и „Съществуване и несъществуване“…

Размитият образ, липсващите очертания и контури на първото изображение кореспондират с усещането за изгубена идентичност, което подсилва нуждата от разкъсване, постигната във второто:

В заключение ще кажа, че Международно триенале на графиката в София е една добра традиция, която дава възможност на българския любител на визуалните изкуства, както и на професионалистите да се докоснат до богата мозайка от подбрани образци с наистина високо художествено качество. Експозициите обогатяват и разширяват личните ни хоризонти и са добър критерий за съизмерване и определяне на мястото ни световната артистична сцена.

ВЪВ ФОКУСА НИ

ДОРА ГАБЕ

БИОГРАФИЯ

Без съмнение, Дора Габе е легенда.

И странно, дори в епохата на google, всеобщодостъпната информация не дава конкретен, точен и еднозначен отговор за най-важните дати от жизнения път на една личност – онези, между които е затворен жизненият път; не дава еднозначна информация и за рожденото име на една от най-знаковите поетеси в съвременната литературна история. Но – все едно – едва ли има наш сънародник, който не знае името Дора Габе.

Според уикипедия, тя е родена в с. Харманлък, с днешно име Дъбовик, Добричка област, на 24.08.1886 г. Според трите най-четени литературни сайта, рожденатa дата е 28 август, като според „Литернет“ literne t, и библиотека „Словото“ годината е 1886, но според „Литературен свят“ е 1888 г.

Същата рождена дата се сочи и в сайта „Жената днес“.

Дора Габе умира в София преди 40 години, през 1983 г., но макар това да не е твърде отдавна, отново има разминаване в източниците за датата на кончината ѝ. Според трите литературни сайта „Словото“,

Литернет и „Литературен свят" тя си отива от този свят на 16 ноември, но според уикипедия и други достоверни източници /напр. „Речник на българската литература след освобождението"/ датата на кончината на земния ѝ път е 16 февруари.

Умира в София.

Дъщеря е на Петър Габе (роден Пейсах), еврейски преселник от Русия, публицист и общественик. Завършва гимназия във Варна (1903), следва естествени науки в Софийския университет (1904), френска филология в Женева и Гренобъл (1905–1906). През 1907 г. е учителка по френски език в Добрич.

Омъжва се за големия литературен критик и историк на българската възрожденска и следосвобожденска литература проф. Боян Пенев.

Заедно и самостоятелно пътуват многократно в чужбина между 1911 и 1932 многократно е в чужбина във връзка с преводаческата си дейност, като посещават Полша, Германия, Швейцария, Австрия, Чехия, Франция, Англия. Двамата са сред учредителите на Българо-полския комитет (1922), като Дора Габе има изключителна заслуга за създаването Българския ПЕН-клуб (1922) и негова дългогодишна председателка. Съветник по културните въпроси в българското посолство във Варшава (1947–1950), представител на България в международни конгреси на ПЕН-клубовете, в международни срещи на писатели, преводачи и дейци на културата. Член на Националния комитет за защита на мира и на Комитета за балканско сътрудничество.

Дора Габе е поет и преводач, оставил дълбока и трайна следа в развитието на българската и европейската литература, но онова, което всеки знае за нея е мястото ѝ в детската литература, защото именно с творчеството си за деца тя формира няколко поколения българи.

Любовта ѝ към детската литература може да се свърже още с първото стихотворение, което публикува едва 12-годишна /ако се вярва на източниците, които сочат 1888 г. за нейна рождена година/ но – при всички случаи – от най-ранна младост.

През 1925 започва да редактира (съвм. със Симеон Андреев) поредицата „Библиотека за най-малките". Редактор на детското сп. „Прозорче" (1939–1941).

Едва 17-годишна става име, което прави впечатление на литературните критици с цикли стихотворения, публикувани в елитарните списания „Мисъл", „Демократически преглед" и „Ново общество".

До 1930-а година вече е автор на много стихотворения, пътеписи, разкази, есеистична проза, импресии. Същевременно пише отзиви за театрални статии по въпроси на чуждестранната и българската литература, спомени за поети и писатели в списанията „Съвременна мисъл", „Златорог", „Полско-български преглед", „Демократически преглед", „Листопад", „Добруджански преглед", „Изкуство и критика" и др. Публикува и във вестниците „Слово", Епоха", „Вестник на жената", „Свободна реч", „Зора", „Женски глас", „Мисъл", „Вестник на вестниците", „Дневник", „Заря" и др. През 20-те и 30-те години изнася в България и зад граница сказки по проблеми на българската литература и за съдбата на Добруджа.

През 1925 г. получава едно предложение от Министерството на народната просвета, да редактира поредица „Библиотека за най-малките". Така тя попада в света на детската литература, която се оказва може би най-важна и съществена част от нейното мащабно творчество.

През 20-те и 30-те години сътрудничи на много детски периодични издания: „Светулка", „Детска радост", „Детски свят", „Детски живот", „Росица", „Прозорче", а през 1939 – 1941 г. става и редактор на списание „Прозорче".

След 1944 г. продължава да пише за деца в периодичните издания „Славейче", „Дружинка", „Деца, изкуство, книги" и др.

Първата стихосбирка на Дора Габе е „Теменуги" (1908). В тези ранни творби 20-годишната авторка проявява едновременно усета си към модерната литература, като споделя лексиката на символизма – зефир, лазур, блянове, вечна тъга, бледа луна, но

остава вярна и на себе си, като гради и отстоява собствен почерк и стил. Стиховете са огледало на душевното състояние на поетесата, като интерпретира важните теми за живота и смъртта, за любовната мъка и самотата в света. В поетиката на тази книга се чувства влиянието на Яворов и Б. Пенев, но трябва да не забравяме, че и самите те са повлияни от световните тенденции в поезията, които тенденции са били познати и на Дора Габе – без посредничеството им.

Втората ѝ лирическа книга, „Земен път", е издадена двадесет години по-късно (1928) – период, разширил съществено тематичния кръгозор на поетесата.

В тази стихосбирка се появяват екзистенциални и философски въпроси: Аз-ът и светът навън, мамещият мираж на хоризонта, но и херметизмът на затворената в себе си личност, неспособна да се докосне до другия – важни теми и за по-нататъшното поетическо развитие на Дора Габе. Авторката започва да гравитира към една космогоничност на възприятията, до която ще стигне в зрялата си творческа възраст. Поемата „Лунатичка" (1931) се разполага в двете амбивалентни чувства – самота и надежда.

За много творци от поколението на Дора Габе се оказва трудно, дори невъзможно да прекрачат бариерата на политическия и идеологически разлом – 9-ти септември 1944 г. Но Дора Габе прекрачва тази граница, като – доколкото е възможно, остава вярна на себе си.

След 1944 г., в произведения като поемата „Вела" и стихотворения от книгата „Неспокойно време", тя отразява политико-икономическите промени в годините на „народната власт". Но може би това е цената на нейното творческо и житейско дълголетие.

Когато се завръща „към себе си" (по собствените ѝ твърдения с книгата „Нови стихове"), Дора Габе носи мъдростта на преживените години и изпитания, както и на натрупания художествен опит.

В следващите си поетични книги – „Почакай, слънце", „Невидими очи", „Сгъстена тишина", „Глъбини", „Светът е тайна" тя се връща към съкровените си философските търсения, като дава воля на мечтите и се опитва да намери ключът към разрешаването на кризите и преломите, на тайните и възторзите пред природата на човека, божественото и света. Казват, че те бележат късния ренесанс на Дора Габе с многопосочни, нюансирани и взаимно обогатяващи се авторски послания.

Без съмнение, произведенията за деца на Дора Габе са част от класиката в българската литература за деца. Като много други писатели тя се развива като творец за деца по настояване на Ран Босилек.

Дебютът ѝ като детска писателка е в „Златна книга на нашите деца" на Ал. Божинов през 1921.

В книгата ѝ от 1954 „За малките" (с рисунки на Мана Парпулова) природата и животните диалогизират с децата. Детето отстоява своето право да играе и се вписва в света на възрастните играейки, като постепенно разширява своя социален кръгозор. Книгата съдържа емблематични стихотворения на поетесата, с които израстват поколения деца. Смело можем да кажем, че няма българин, който да не е чел някои от тези стихотворения!

Следващата година се ражда един шедьовър в полиграфско и поетическо отношение – „От слон до мравка" (1955), в който тандемът Дора Габе и Илия Бешков сътворява 37 неподражаеми кратки хумористични стихчета за животни.

В „Какво вижда слънцето" (1960) е отразен целият детски свят на порастване през смеха и лудориите.

Поемите в „Слушането най-тежи" (1962) съдържат изразената още в заглавието идея за креативността и спонтанността в детския свят. Това е и своеобразен бунт и стремеж към свобода, която липсва болезнено в живота на възрастния.

Дора Габе е автор и на стихчета-залъгалки за по-малки деца. Поетичният ѝ свят за деца винаги изненадва с нестандартните образи и идеи, изпълнени с хумор, далеч от назиданието и дидактиката. Един път, който поетесата неотклонно остоява.

Дора Габе е автор и на романа за юноши „Мълчаливи герои" (1931), където главен герой е Райчо Николов. Особено място в творчеството ѝ за деца заема белетристичната книга „Някога", изградена върху лични спомени и определена от Владимир Василев като „малки психологически етюди в поетична форма".

В нея Дора Габе разкрива сложния свят на порастващото дете с неговите страхове и надеж-ди, със сетивата му за природата и тревогите пред порастването.

Книгата е откровено автобиографична и образите от семейството на писателката са обрисувани с много любов и проникновение.

Книгите ѝ за деца, писани в продължение на повече от 40 години са ценно допълнение на Златния фонд на българската детска литература. И това няма как да не е така за автор, чието отношение към най-малките може да изрази с две думи – любов и уважение.

Ето някои мисли на Дора Габе, които най-ярко рисуват образа и на човек и детски писател:

„Детето е човек с всички чувства и божествен мир.

Трябва да направляваме детето, но никога да не го тероризираме, защото иначе ще убием у него духа, а това е най-страшното в живота. Защото човек без дух е човек обезличен.

Да бдим над децата, защото ние сме отговорни за тях – бъдното поколение."

„Да бъдем приятели с детето, трябва да се стараем да разберем душата му, да видим малката личност в него"

„Всичко може да се разкаже на детето, само трябва да умее човек да разказва по детски, а то е преди всичко усет към приказката и нейните вечни закони".

„Трябва, освен това, човек да умее да съ-буди детето в себе си – т.е. себе си. Чрез душата на детето в нас можем да говорим на детето – като на равен на равен. Казват, че гениите са деца. Чудно ли е? Не са ли те в творчески момент при изворите на своя дух – не са ли при детето в себе си – и не затова ли са светли и прояснени като деца?"

/подбор на цитатите – Катя Кирилова, докторант по детско книгоиздаване/

През целия си живот Дора Габе се занимава активно с преводаческа дейност.

Превежда от полски, чешки, руски, френски и гръцки творби на А. Мицкевич, М. Конопницка, С. Виспянски, К. Тетмайер, Ю. Словацки, В. Реймонт, Ян. Каспрович, Х. Сенкевич, В. Лидер, А. Дигасински, Л. Стаф, А. Слонимски, Ю. Тувим, К. Алберти, И. Волкер, Е. Флеч, В. Незвал, К. Чапек, Ж. Жиано, Я. Сайферт, А. Слуцки, В. Броневски, В. Имбер, С. Маршак, Е. Камберос, Р. Буми-Папа, М. Лундемис, Я. Рицос и мн. др.

Още през 1921 г. превежда и съставя антологията „Полски поети".

Нейни творби са преведени в Австрия, Аржентина, Великобритания, Виетнам, Германия, Гърция, Канада, Куба, Ливан, Перу, Полша, Румъния, Русия, Словакия, Украйна, Франция, Чехия.

Дора Габе е удостоявана с множество награди и звания, сред които Народен деятел на културата (1962) и наградата Петко Рачов Славейков за литературното ѝ творчество, свързано с децата и българското училище (1979).

редакционна статия

Източници: Wikipedia; Речник на българската литература, „Литернет" liternet, библиотека „Словото"; сайт „Литературен свят" ; сайт „Жената днес"; сайт Импресио; сайт Детски книги – сайт за детска литература

ТВОРЧЕСТВО

ПОЕЗИЯ

ЖИВОТА ЛИ ШУМИ

Живота ли шуми посред свят безкраен,
Смъртта със шеметен размах ли пролети –
Във моето сърце намират отзвук таен,
И сълзите, и светлите мечти.
Че птичка ли запей и то ще да запее;

Заплаче ли душа сред хладна самота,
И моето сърце със нея ще заплаче.
А щом мъгла обвий земята – кат сираче
Ще затъжи самотно във света.

БЕ ТИХА НОЩ

Бе тиха нощ. В водите посребрени
оглеждаше се бледата луна.
На спещите листа сред тишина
замираха лъчите й разлени…
И ти до мен – и щаст'е, и тъга,
лъчи и мрак приплетени в душата –
и трепетно притисках аз ръка
до твоята… Не тупаха сърцата,
не дишаха препълнени гърди…
Какво мълвеше плахо тишината?
Що криеше и взора на луната,
насълзен под кристалните води?

„Теменуги“, 1908

ПЛЕННИЦА

Ръцете ѝ бледи и неми,
на плещите златни коси,
и огън в зениците дреме...
Тъй приказка стара гласи.

Въведе я в кулата горе
и тежка притвори врата,
и в хладните тъмни простори
се върна самичък в нощта.

Тя смаяна, плаха стои
със плаха в гърдите надежда
и огън на устни таи
и тежки ресници навежда.

И гледат безбройни очи,
отдето невидим изчезна...
- Отдолу морето бучи
и стене дълбоката бездна.

А странни, нечути, незнайни,
зад тия високи стени,
простират се чужди страни
и крият във себе си тайни...

Там нощите бавно отмеря
камбанен часовник и бди,
и гледат от свода вечерен
студени, далечни звезди.

ПРОКОБА

Усещам някога в кръвта си тъмна сила,
едно предчувствие, което се обажда
във моето сърце и тъмен спомен ражда.
Не зная що съм и не зная що съм била.

Душата ми е неспокойна, мътна, няма.
Там горе, дето бялата звезда пътува,
в безкрая, бледна и самотна дето плува,
ще мине може би и моят път през тамо.

Защо ме тегли неспокоен дух далече,
съдбата ли на мои прадеди бездомни,
събудена в кръвта, прокобата изрече,
или от векове душата ми го помни!...

НЕОБЯТНОСТ

Обичам тая необятност
на разстоянията и далечините:
да мина хоризонта, да достигна друг,
и цялата пред мене широта
да вместя в себе си!
Но тя е като теб неуловима.
Къде си?
Думите ти, погледа ти, твоята усмивка?
Къде си?
Тях ли диря,
те ли ме зоват?
Но ако някога ги уловя,
ще се усмихнеш ли на моето мълчание,
тъй както се усмихваше на мойте думи?
Ще ме погледнеш ли без укор,
тъй както ме поглеждаше когато
забивах ноктите си в твоята ръка?
Къде си?
В шума ли на морето се разливаш,
във гънките на времето ли скрит,
или те носи вятърът
по цялата вселена?
Но как да вярвам, че си в нея,
когато си в сърцето ми все още?!

РАЗДЯЛА

От очите ми съня изсмука
тая дълга нощ, тъй неспокойна.
Няма на стената да почукам –
тя е вече помежду ни двойна.

Чувам само писъка на трена,
в тъмнината остър и тревожен.

От света съм вече уморена,
а пък ти си моя спомен тъжен.

Тежката завеса на живота
ще се дръпне нявга за минута,
да те видя млад и свеж, и бодър,
без да бъда видена и чута.

Колко много най-човешка мъка
безвъзвратната вълна отвлече.
Няма близост, няма и разлъка,
а светът е все голям и вечен.

1925

из „Земен път“, 1928

РАЗСТОЯНИЯ

„Обичам те“ – и́ рекъл той
(преди да бе обичал още).
„Щастлива съм“ – отвърнала
(преди да бе щастлива още).
Избързалите думи отлетели,
пробили хоризонтите
и се превърнали в далечини,
в пространства, в необятност...
Напразно дирили и двамата
една опорна точка,
една възможност,
една илюзия,
за да се заловят –
ръцете им увисвали.
Веднъж, за да се приближи,
той се бе опитал да и́ спомни
първата им среща.
„Да, да“ – отвърнала
(без да си спомня нищо).
И пак отново като колело
се завъртели празни думи,
безсилни, немощни да стоплят
тясното легло...

АПОСТОЛЪТ

Какви са тия облаци над моята земя,
като от приказка родени,
и тия черни сенки, конници подплашени
без поводи и стреме,
и тия дълги пътища,
от изток тръгнали видения?
Ще минем ли през тях,
по пътя ли ще спрем без време?

Преминал ги е някога, отдавна,
с прекрасен образ, като рицар,
най-хубавият мъж на моя край,
най-светлият апостол – Караджата;
и спряло слънцето, а Черното море,
като огромна черна птица,
поело дъх и най-голямата вълна
разбило в рояк искри като злато.

Ще тръгна да го диря – зарад теб,
осиротяла малка земьо.
Във всички ще се вглеждам.
Ако ли очите ме измамят,
или ръцете ми не го познаят –
сърцето си в сърцето му ще впия
и ще извикам: „Ето го,
дигни високо свойто първо знаме!“

А после, нека ме претъпчат,
паднала пчела без жило,
и облаците да летят
и сенките им да не спират,
земята да ме смеси с свойта пръст,
от мене всички сокове изпила –
очите ми, отворени от радост,
няма да угасват, няма да умират!

АНТЕНА

В живота ми незабелязано
се вмъкна някой,
премина през очите ми,
заседна в моето сърце
и диша чрез кръвта ми.
Добро ли, зло ли стори,
той не знае,
защото се не спря
да задържи ръката м
Но оттогава аз се плаша
от всяко ръкостискане,
от всяко неочаквано докосване,
от случаен поглед.

Може би неизживяното ми щастие,
пропуснатата ми любов
не ми прощават?
Те може би ме гонят
и в мен звънят като в антена?!

НЕДЕЙ СЕ ПРИБЛИЖАВА

Недей се приближава!
Бъди изображение

върху стъклата на старинна катедрала,
високо и недосегаемо,
за да остане вечният копнеж
в опразненото ми от теб сърце,
притихнало от бдение.
Недей се приближава…

ПОЕЗИЯ ЗА ДЕЦА

МАМО

Дето си от всички най-добра,
дето те от всичко най-обичам,
научи ме как да те наричам,
научи ме как да избера
най-хубавото, най-чудесно име
и да ти го казвам научи ме!

Че за тебе думи не намирам,
а сърцето ми до днес побира
таз една-единичка дума само:
„Мамо мила, скъпа моя мамо!“

ОБИЧ

Нашето небе е тъй дълбоко,
нашите звезди са тъй големи
и земята наша е безкрайна,
а се сбира цялата в сърце ми!

Ти ли, моя майчице направи
тая обич толкова голяма,
че светът във нея се побира,
че в света на нея равна няма?

Че прегръщам с обичта си, майко,
нашата земя, с цветя покрита,
с пресен дъжд на пладне оросена
и с дъга, на златен сърп извита.

Че ми греят право във сърцето:
златно слънце, ниви позлатени,
утрин рано сребърна зорница,
в топла вечер облаци червени!

Нашето небе е тъй дълбоко,
нашите звезди са тъй големи
и земята наша е безкрайна,
а се сбира цялата в сърце ми…

„ЛЕДЕНИ ПРИКАЗКИ“

По стъклата приказчици има,
нареди ги снощи баба Зима,
ни с уста изказани,
ни с перо белязани.
Как ли ги е наредила,
как ли ги е нагласила?
Който нищо не разбира,
пръстчето да не въвира,
да не стресне птичките
сребroперките,
мъничките –
само са за гледане,
само са за чудене,
мама рече:
те са сънища,
още несъбудени!

ЗВЕЗДИ

Тез звездички, тез сестрички,
дето гледат, дето мигат,
са родени нависоко,
да не може да се стигат.
Всяко дете си избира
на небето по звездичка,
но не бива да я пипне
нито с пръстче, ни с ръчичка.
Тя да гледа, да се радва
отдалеко на земята
и на месеца да казва:
– Таз земя е най-добрата.

ШАРО

- Шаро, тъй не бива,
тъй не ти прилича
и такова куче
никой не обича.

Гледаш да ми грабнеш
хляба от ръцете
крадешката, хитро,
без да се усетя!

Слушай, срамота е,
ще те види мама!
Никой не се храни
на света с измама.

ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО

ЛИКЪТ НА ДОРА ГАБЕ

Когато навлиза в света на голямата литература, тя е само на 17 години. И е красива! Тя става муза и вдъхновение, но и сама е вдъхновена от най-големите интелектуалци и творци на своето време…

Нейният лик изгрява като ярко слънце и свети дълго на небосклона на българския и на европейския литературен хоризонт.

Тя става легенда и остава вдъхновение за поколения творци в различни жанрове.

Тук ще представим някои от нейните живописни и скулптурни портрети.

Те не изчерпват, а само загатват трайното ѝ присъствие в българското културно пространство.

И започваме с този деликатен графичен етюд на Борис Денев от 1914 г. Профилът е изящен, а погледът вглъбено-замечтан – *„поезията е въздухът, в който човек се ражда – земен и небесен“…*

худ. Борис Денев

Поезията, насъщна като въздух, вече е част от дълбоката същност на Дора Габе, за да остане такава и през следващите 70 години…

ЖИВОПИС

Този портрет, дело на Стефан Иванов, едно от най-големите имена в българската портретна живопис, представя изчистен, почти иконичен образ на млада жена с изящни черти и сериозно, вглъбено изражение, от което струи тъга. Фигурата е седнала, торсът е изправен, осанката спокойна, уморено-уверена. Цветовата гама е земно-черна, като пръстта и полето на Добруджа, приглушена; рисунъкът – фотографски точен, графично пестелив. И само бледо червения, едва доловим оттенък на устните и бузите загатва за стаена, бушуваща жизненост…

Да можех да се дам на всички ветрове
по цялата земя, по всички светове,
да ме разнасят и да ме развяват,
във своя бяг да не престават,
от край до края...

худ. Стефан Иванов /1875 – 1951/

И чаках аз с измъчено сърце,
към щастието поглед устремила –
и чаках го с копнеещо сърце –
сърце ми жажда беше изсушила.

И то дойде. Затворила очи –
от рози дъх аз сещах възхитена;

в неземен сън, затворила очи,
неземен химн аз слушах упоена.

худ. Мария Столарова /1925 – 2016/

Моделът в портрета на Мария Столарова вече е друг – младостта си е отишла.

Останали са тъгата и изяществото, красотата се е превърнала в достолепие.

Цветовата гама отново е строга, още попестелива, стоманено-остра. Фонът – неутрално сив, полата и облегалото на стола – чернокафяви, а блузата – сребърно-бяла.

Още студ носи тъмносиньото на огърлицата – единственото излишество в картината и в портретното описание на личността Дора Габе. Поетесата е понесла небесното и земното в пътя си…

Като залутан звън през теб минавам, свят,
като насън вървя през теб, живот чудесен…

худ. Илия Петров /1903-1975/, 1968 г.

Съвсем различна е интерпретацията на Илия Петров – другият колос в портретната ни живопис.

Картината е почти импресионистична – светлината струи от всяка мазка на фона, събрал цветовете на цялата дъга, но не в тяхната абсолютна чистота, а омекотени, приглушени, някак „заземени“, за да остане доминиращото синьо като единствен израз на характер и акцент в портрета.

И оня неуловим, пронизващ лъч, извиращ от самата същност на личността, излизащ през очите, така недоловимо сини.

Портретът е завършен през 1968 г., когато Дора Габе вече е на 80. Но от платното не гледа старица. Осанката е същата, дори прическата е същата – както в портрета на младата поетеса, рисуван от Стефан Иванов! И това е естествено – нима поезията има възраст?

худ. Пеню Вълчанов /1931 – 2020/

Почти същата цветова гама използва в картината си Пеню Вълчанов – това синьо-розово, омекотено с пепелно-кредно…

Но защо тук образът е затворен в рамка? Защо е зад решетка?!

Или – е под вода…

Бе тиха нощ. В водите посребрени
оглеждаше се бледата луна.
На спещите листа сред тишина
замираха лъчите й разлени…

не дишаха препълнени гърди…
Какво мълвеше плахо тишината?
Що криеше и взора на луната,
насълзен под кристалните води?

Изглежда, художникът е решил да херметизира личността на модела, да го защити от зрителя, да го отдалечи…

И ние гледаме едно огледално отражение… Или – може би – лице зад прозорец?

Но полупреградата не пречи; тя подчертава яснотата на изображението на модела – една деликатно усмихната, неуловимо учудена, трогателно добра и близка разказвачка на приказки – една водителка в света – за възрастни и за деца – света на думите, света на освободената осъзнатост на духа.

худ. Ивайло Митевски

И още по-различен е портретът на художника от новото поколение Ивайло Митевски; поколението, за което общуването с модела е опосредствано и може да бъде осъществено само чрез стари фотографски образи, а характерът на личността може да се търси само в литературните творби…

И може би точно затова този образ е така яростно ярък, така агресивно зовящ за докосване, общуване и разбиране.

Охрено-жълтия фон подчертава бледността на лицето, тъмния поглед, непокорната коса и устните – свити в усмивка, Силата на внушението идва и от изправената стойка на шията, крепяща високо вдигната глава.

Авторът е използвал една от младежките снимки на поетесата, която покорява с красотата на лицето ѝ, но портретът не следва изображението от фотографската лента. Интерпретацията е свободна. Важен за художника е бил духът, а не физическата прилика.

Не искам да те чакам,
не искам в слънчев ден
да чакам
и пътя ти, от твоя дом до мен,
като безкраен час да се протака!

СКУЛПТУРА

Многобройни са скулптурните изображения на поетесата в страната и особено в родната ѝ Добруджа.

худ. Зоя Лекова /р. 1972/

Тук ще представим само двама автори, дръзнали да изваят триизмерно образа на Дора Габе – Йордан Гаврилов и Зоя Лекова.

Един от най-новите и значими скулптурни портрети на Дора Габе е дело на Зоя Лекова, хоноруван асистент в НХА. Бюстът е постоянно изложен в културно-историческия комплекс „Двор на кирилицата“ в Плиска.

Скулптурна фигура в цял ръст на поетесата, с книга на колене, върху която са положени ръцете е дело на Йордан Гаврилов. Творбата се намира в Добрич – родно място за двамата…

Във всички изображения на Дора Габе, независимо кога са правени, поразява спокойната увереност, излъчвана от цялата ѝ личност – изражение на лицето, поза на тялото, поглед, който гледа надалеч – отвъд днешното, дребното, за да стигне и проникне дори отвъд безпределното на Мирозданието. Статуята е изработена през 1980 г. – израз на уважението и възхищението на един даровит художник пред нетленното дело на друг, сял светлина през целия си почти вековен жизнен път. Израз на преклонението пред една жива легенда.

худ. Йордан Гаврилов / 1929 – 2016/

Ще завършим с тази глава на старица, съхранявана в Националната художествена галерия.

худ. Йордан Гаврилов, бронз, 1980 г. НХГ

Един травматично различен портрет, настръхнал от емоцията на скулптура. Очите са полупритворени, хлътнали в орбитите, бръчките са дълбоки – бразди на челото, устните – тънки – просто – още една бръчка… Тъмният бронз, неизгладен, първичен – като природна стихия, говори с гласа на поетесата:

Плашиш ме,
велико Мироздание,
като разпъваш мисълта ми
до своята неизмеримост!
Земята ни е точица във тебе,
а в тая точица е мойта обич
и моята омраза,
и силата ми — а не мога
да ги разтегля
до размерите ти.
Ти ми даде:
копнеж към своето величие
и разум да проникна в тебе,
и жажда да те опозная,
а идва ден и трябва да изчезна
и да ти върна всичко!

Гледам Изгрева
и Залеза,
поглъщам Вечността ти
и чакам своя край
непримирима…

Подбор и коментар Габриела Цанева

ГОСТУВА НИ ГАСТРОЛ

БЪЛГАРСКИ ТАНКА КЛУБ

В ПЛАНИНАТА

Танка („кратък стих“) е поетична форма с традиция от над 1300 години, около която е създадена японската култура. През последните години популярността на танка в България нараства. Първата антология на българската танка „Парче от дъга“ (2022 г.), включваща 25 поети, и първият национален танка конкурс „Черешовите води на българската танка“ (2023 г.), в който участват 30 поети – 2/3 от които нови автори – посочи необходимостта от свързване на българските „каджини“ (поети / поетеси на така).

Българският танка клуб, замислен през лятото на 2023 г. от поетите Габриела Цанева и Димитър Анакиев, ще служи именно на тази цел и по-нататъшното развитие на българската танка.

Димитър Анакиев

С настоящата публикация, първа във фейсбук страницата на Български танка клуб, представяме една нова за читателите на сп. „Картини с думи и багри“ литературна форма, а именно ренсаку с танка стихове, в което са включени няколко поети, в случая петима.

Кръговете /рундовете/ могат да бъдат 3, 5, 7 или повече...

Насладете се на обратите и свързаността на темата в ренсаку в седем кръга „В планината“ с автори Димитър Анакиев, Габриела Цанева, Драган Ристич, Венелина Петкова и Дария Георгиева, по реда на тяхното включване в общата творба.

С тази публикация сп. „Картини с думи и багри“ отваря още по-широко врати за българските каджини и всички любители на кратките източни форми и танка поезията.

Габриела Цанева

В ПЛАНИНАТА, ренсаку

Димитър Анакиев
Габриела Цанева
Драган Ристич
Венелина Петкова
Дария Георгиева

(Седем рунда ренсаку)

1
В планината
са се събрали поети –
наблизо
бушува кървава война,
есента току що започна.
Димитър

2
хибридна война,
хибридно затъмнение –
сателитът
твърде далеч,
но недостатъчно...
Габриела

3
войната с изкуствения
интелект не спира –
поетично безплодие:
как да намерим истината
в хибридната лудост
Драган

4
Светът във вечна криза
по пътя към покоя
някъде там.

Зимни семена –
някои умират в съня си.
Венелина

5
вятърът носи
споменът за лятото –
в несбъднат мир
запяват птиците
преди да са му простили
Дария

6
Шумът на вятъра
в върховете на дърветата
премахва притеснения --
котките спят на сянка,
кучетата спят на слънце
Димитър

7
Кучето тича
по хълма нагоре… Ах,
спътнико от 20
хилядолетия,
намери ли пътя ни?
Габриела

8
през тъмната нощ
глиганите бродят –
птици неспокойни,
заблудени мисли водят ме
до прародителски грехове
Драган

9
... и чакалите завиха
след полунощ
под скита в облаци луна.
Връщам се в себе си
да поплача и аз.
Венелина

10
пръстта под краката ни
още е студена
но не и забравена
поредна причина
да се взираме в небето
Дария

11
Катеричка
скача от клон
на клон
и търси плод –
поетът търси стих
Димитър

12
търся двете си
същности и намирам
третата –
чуруликам
с птиците
Габриела

13
Гората през есента
лист по лист ни предава
своята голота
дълъг е пътят до истинските мисли
и излизането от самотата
Драган

14
Поглеждам есенно листо
откъм гърба му –
толкова живот.
Всяка дума, която съм написала –
се разпада в красиво безсмислие.
Венелина

15
пиша три писма
едно за него, едно за мен,
трето скривам в шумата
каква ли е цената
на хорското съмнение?
Дария

16
Надолу по планината
пиян пощальон носи
любовно писмо.
Падналите листа шумолят,
вятърът тихо шепне.
Димитър

17.
Чувам гласа ти
в шепота на вятъра,
лицето ти е шепа
есенни листа – с чат-бот
говоря за декохерентност
Габриела

18.
сърцето ми е спокойно
в чудото на дивата красота –
природа свободна
планина крие тайните
на вековни бунтовници
Драган

19
освобождавам се
от проблемите
и непрестанния шум
близо до палатката –
следи от глиган
Дария

20
Това е нашият свят,
ужасно малък, помислих си
но котаракът
пропълзя в печката,
и влезе в огнището.
Димитър

21
Какъв е светът
отвъд огледалото?
Една шишарка
цопна в извора
и го размъти.
Габриела

22
сутрин в планината –
слънцето огрява върха й
и потокът до дъното
знанието днес е страдание
което смущава
Драган

23
слънчев лъч
си проправя път
измежду клоните
стана време за обяд
а той още не знае коя съм
Дария

24
Реколтата свърши:
полето прилича на жена
след цезарово сечение
или като картина на Ван Гог
защото в него има гарвани.
Димитър

25
Синьото око
на гарвана в моята градина –
капка небе
в опустошението
на това политическо лято
Габриела

26
глухарчетата
пожълтяват на поляната –
кучето не лае;
изпарени следи
на предания и надежди
Драган

27
постилам одеяло
на поляната
за мен и дъжда
в планината
вече не вали
Дария

28
Наслаждавах се
на дъжда и той безразсъдно
бързо спря –
отново прозаичната светлина
управлява този свят.
Димитър

29
Чекмеджетата
на паметта ми празни –
поток, набъбнал
от дъжда търси пряк път
към кота нула на морето.
Габриела

30
отново война –
влизам в гората
с мрачни мисли
леката миризма на лахор
отнема всичко настрана
Драган

31
позната птица
или пък непозната
полита в небето
ароматът на мира
пристига в гората
Дария

ДАРИЯ ГЕОРГИЕВА НА 16

ИНТЕРВЮ НА ДИМИТЪР АНАКИЕВ С ДАРИЯ ГЕОРГИЕВ

Като четиринадесетгодишно момиче Дария Георгиева се впуска в суровия литературен свят. През следващите две години получава множество наши и чуждестранни награди за своята поезия.

По повод шестнадесетия й рожден ден я помолих за кратко интервю.

Димитър Анакиев

Димитър Анакиев (Д.А.)
Дария Георгиева (Д.Г.)

Д.А. Въпреки че си млада, си пробвала силите си в различни форми. Как виждаш разликата между т. нар. „източни" (танка, хайку...) и „западни" поетични форми? С други думи, как избираш кога да се изразиш, например с хайку или танка, и кога с някакъв „традиционен" стих?

Д.Г. „Традиционните" стихове лично при мен са по-съсредоточени върху вътрешния ми свят и обикновено ги използвам в моментите, в които имам нужда да разбера по-добре емоциите си.

Писането на „източните" форми при мен пък настъпва когато съответният житейски урок бива изяснем и съм готова да го свържа с околния свят.

Затова и вдъхновенията ми в двата случая биват усещани по крайно различен начин: в първия вариант е като „лавина от усещания, които трябва да бъдат описани", а във втория – като увереност в собствената ми духовна извисеност и превръщане в „страничен наблюдател на собственото ми ежедневие".

Д.А. Какво предпочиташ да пишеш: хайку или танка? Как виждаш разликата между тези две форми?

Д.Г. И двете поетични форми са много специфични и със сигурност са не само умели помощници в по-доброто разбиране на себе си, така и на мястото ни в света.

Лично аз предпочитам да пиша танка, защото тук излагам структурирано и разграничено „частта с околния свят" и „частта с моята реакция". Точно тази подреденост и „поетична комуникация" с природата и всичко друго, което ме заобикаля оформя силното ми влечение към формата.

При хайку също имаме кореспондиране между вътрешния и външния свят, но те трябва да бъдат описани доста по-пестеливо. В резултат на това тук често съществува страхът от това да не остане нещо „недоизказано" и е нужно много поголямо майсторство в подбора на думи.

Д.А. Докато водим този кратък разговор, заедно участваме в писането на Новогодишния ренсаку. Забелязвам, че обичаш да свързваш стихове заедно с колеги. Какво означава за теб да пишеш колективна поезия – нещо, което е дълбоко част от японската традиция?

Д.Г. Наистина е интересно и вдъхновяващо да видиш група от хора, които пишат в една и съща форма, по една и съща тема, но и я разбират и интерпретират по различни начини.

Това е основната причина писането в колектив да ме привлича силно – дава ти не само нови предизвикателства, но и многократно ти доказва как няма „правилно" и „грешно" в изразяването на чувствата ти. И това неотменно те кара да вярваш силно в собствената си идентичност като творец.

Д.А. Благодаря ти, още веднъж те поздравявам за твоя 16-ти рожден ден!

Д.Г. Благодаря много за пожеланията, както и за възможността да бъда интервюирана от теб. За мен е чест!

С публикуването на това интервю редакционният екип на сп. „Картини с думи и багри" поздравява Дария Георгиева за нейния 16-ти рожден ден!
На добър път в литературата и в живота, Дария!

ПРИЯТЕЛИ НА СПИСАНИЕ „КАРТИНИ С ДУМИ И БАГРИ“

ВАНЯ СТАТЕВА

ДЕКЕМВРИ

Декември ми ухае на канела,
на вино, на споделяне и обич,
на вечери уютни и семейни;
на топлина, на светла Коледа;
на чудеса, в които още вярваме,
на баницата топла със късмети,
на обичта, която сме раздали,
на бъдника, в камината засветил;
на приказките бабини, тъй стари,
в които все доброто побеждава;
на благослов от млади коледари -
на всички Господ здраве да ни дава...
Декември уморено си отива...
А с него - и поредната година...
И нека сме обичани, щастливи.
В душите мир и светлина да има...

ЕЛЕНА БОГДАНОВА-ВЛАЙКОВА

АЛО!

„Здравей!“ – аз исках
да ти кажа...
Дъхът ми спира,
нямам сила.
Тутутка
телефонната слушалка.
Да. Теб те няма..
И слава богу!
По-точно исках
да ти разкажа
за заника замръзнал,
който ме обвързва
с много хора
и с умората.
А в нея, като в блато,
подхвърлени от някого
са думите –
все плоски камъчета,
рисуват
кръг след кръг,
които преминават един във друг,
растат....

ЛИЛИ ЧОЛАКОВА

БЛАГОСЛОВИЯТА ДА ИМАШ СЕМЕЙСТВО

Животът прави неочаквани обрати
и никой няма как да ги предвиди.
Внезапно може и куршуми да ти прати
така от нищо, без да му се свиди.
А теб какво ли ти остава? Да посипеш
глава отчаян с пепелната угар
или да снемеш от тревогата очите,
когато виждаш стрелнатия удар?
Тогава сещаш и спасението свише,
приело образ близък и съдбовен
на някой, който със сърцето те обича
и те подкрепя всякак – безусловно!
Това е твоето семейство и закрила –
любов и грижа, дадени навреме,
когато злото във живота те застига...
Оставаш силен – скочил над проблема...

МИЛКА МИЛАНОВА

ЖЕЛАНИЕ

Няма да пиша за теб самота,
знаеш ли –
от живота си ще те изтрия!
Мразя за сълзи дори да чета-
те ме карат, като куче да вия...
Искам синьо и чисто небе,
без излишни облачни гадости...
Всичко лошо, сякаш не бе,
от утре чакам –
само слънце и радости!
Нали казват –
каквото човек е повикал,
това щяло да се обади:
от днес само любов ще викам
и единствено –
с любов нека да падам...

СТАНКА ПАРУШЕВА

ЗАТИШИЕ ПРЕД БУРЯ

Преди да дойде бурята
и небето да почервенее,
като разлято
по бялата покривка вино,
преди светкавици да

срежат хоризонта,
все едно се врязва ножа
във френско сирене,
преди да дойде краят
на отреденото ни време,
зловеща музика
събужда в обърканите ни души
спомени за черно робство.
Животът ден след ден
придобива зловещ вид,
а трошачките на съдби
работят вече с пълна пара
и смилат на прах това,
което смятахме,
че ни принадлежи
по право.

СТАНИСЛАВА ГАНЧЕВА

ФОТОХАЙГА

Игнажден –
Първите ми гости
Зорница и птиците

ПОЕЗИЯ ОТ БЕСАРАБСКИ АВТОРИ

ТАНЯ ТАНАСОВА

ДЮЛЯТА

Облаче ле пролетно,
носи дъжд в Буджака!
Там у нас в градината
една дюля чака.
Тя е още младичка
с тънки крехки клони.
Есенес листата си
като сълзи рони.
А сега е сигурно
вече нацъфтяла.
Колко ли е хубава!
Не съм я видяла.
Слънце лятно, пладненско,
грейш ли в Буджака?
Там у нас в градината
една дюля чака.
Плодове завързала,
пази ги, люлее.
Дай им златна светлина
да се поналеят!
Ветрьо льо, немирнико,
духаш ли отново?
Зная, кършиш клони ти,
плодове събаряш.
Тези пакости, бели
да не ги повтаряш.
Че у нас в градината
там, далеч в Буджака,
с едри златни плодове
дюлята ме чака.

ДАША ДОБРЕВА

УСМИВКАТА ТИ

Усмивката ти излъчва толкова,
колкото събира
една електроцентрала.
И с таз енергия, ако
не спираш,
вярвам, можем двамата
да променим света.
Колко тук има работа,

ако тя е, като чаша, препълнена
с вярата и радостта.
И ако вярно е казал Архимед,
готова съм заедно
да търсим опората
на таз грешна земя.
И още ще видиш:
ще потвърдим законите
на физиката и любовта.
И колкото и да шепнат хората,
нека буйства пламъка.
Моля! Гори!
Пък аз тихо и бавно
ще ти разпалвам огъня,
дори и сняг, и дъжд да вали.

АРИНА ДИМОВА

НАДЕЖДА

Сто въпроса блъскат се във мене днес,
сякаш птиците със счупени крила.
„Тъмнината вече е далеч!“
-казват хората със черни очила.
Аз попитах тихо: „Що е тъмнина?“
„Дали не знаеш за война?!“ -
отговориха ми високо
и злобата в очите вижда се през черните им очила.
-Знам, знам за майчината вяра, за вечната борба,
за таз любов и трепетните сълзи,
това, което е днес война... Защо?
Защо е таз борба?...
„Не трябва, моля ви, спасете,
оставете ме да видя своя син,
макар да го прегърна силно, силно...,
не трябва, моля ви, дали ви е тъй нужно?“
-раздаде се високо треперещият глас.
„Дали станало е нещо?“ - попитах аз с учудени очи.
Ама гласът е пълен със надежда,
и всяка дума като нова вяра,
всяка сричка поражда неизмеримия страх в очите й.
„Не, няма нищо, тя само пречи.
Е, възрастна жена, обаче цяла нощ, до утре,
очаква със сълзи още отдавна мъртвия си син!“
„Не може да сиди спокойно!
Само според нея имаме проблеми!“
Гласът й не се е чувал...
Какво? Какво най-скъпото е на света?
Не са ли майчините сълзи?
Не е ли вярата, надеждата в любов,
във щастието, що тъй ни вечно пречe?!
Защо война, защо борба?
Защо? Кому е тъй угодно?...
За майчината обич няма смърт.
Тя не разбира злобата и вечната борба.
И не й е ясно - защо така е на света,
че всеки ден все пак по-тъжно е,
все по-самотно е.
Защо тъй правите, кажете!
Какъв е смисълът на таз война?
Дори през черните им очила
сега сълзите виждат се, тревожни.
Нито един не ще е искал таз борба...
Сто въпроса блъскат се във мене днес,
точно птиците със счупени крила.
А тез крила са се наричали „Надежда“.
Така е, войната не може да поражда тъмнина,
само обиденото сърце е способно да направи другото.

НАТАЛИЯ АРТЕМИН

ЖИВОТЪТ

Животът оставя белези, но не по тялото.
Той... ги оставя на душата...
Но какво да се прави, най-вярното
кога душата веч е наранена, лоша...
Тя боли и ближе рана,
и къви, не може да скрие всичко.
О, Боже! Как искам аз Нирвана!
Излитайки, душата не лети, тежко й.
Безмилостно крилата й подрязват.
Излитайки, тя пада долу като камък,
с лъжливия им поглед сякаш й помагат.
Гори душата, тя е пламък.
О, хора! Спрете вие!
Защото болката достатъчна е вече.
Животът ни оставя белези и бие,
оставя на душата ни, човече!

Превод на български език:
Васил Кондов

Подбор: Павлина Петкова

БЪЛГАРСКО СЪВРЕМЕННО ХАЙКУ И ТАНКА

ГОДИНАТА НА ДРАКОНА

Новогодишно ренсаку 2023/24

[10]

Димитър Анакиев
Дария Георгиева
Маргарит Жеков
Габриела Цанева

1.
Докато си мисля
за годината на Дракона,
ми мирише на телешка супа.
Димитър

2.
„Нова година, ново аз“ –
пее ми тъмнината,
а аз запушвам ушите си.
Дария

3.
Зима. Самотен
бял кон в полето – няма
ездач пристигащ.
Маргарит

4.
Бяло – празен лист.
Може да бъде всичко.
Мъгла над града.
Габриела

5.
Празно щъркелово гнездо.
На чешмата край пътя пише
„Обичай родния край“.
Димитър

6.
Всички родни къщи –
опитват да си спомнят
пътя към гората.
Дария

7.
Електрическа печка
проскърцва – сякаш
пукот в огнище.
Маргарит

8.
Първи сняг.
В двора на училището
птичи стъпки.
Габриела

9.
Пиша на приятел:
„Окован съм от сняг...“
идилия и мъка заедно.
Димитър

10.
на детската площадка
недовършени снежни човеци
чакат да ги прегърна
Дария

11.
Мраз. Протегната,
ръката на просяка
се пълни със сняг.
Маргарит

12.
Калпакът на комина
се топи. Пробит галош
до моста, край реката...
Габриела

13.
„Пазете се от хората“[11]-
звуците на олука
в зимната нощ.
Димитър

[10] Автор на логото „Българско хайку“ е Славолюб Станкович
[11] Матей 10:17

14.
Крачка, после две –
броя следите
оставени у другите.
Дария

15.
Следа на врабче
в снега – сякаш е курсор
върху монитор.
Маргарит

16.
ръка – краче на птичка
между нас светът, събран
в кутия като длан
Габриела

17.
Зад желязната врата
едни кървавочервено устни --
момичето и слънцето.
Димитър

18.
Няколко момичета
тичат из сънищата ми
без да знаят коя съм...
Дария

19.
Звукът на гребла,
ринещи сняг – сякаш звън:
хенди в тих режим.
Маргарит

20.
червена ракета
в новогодишната нощ...
чертае въпрос
Габриела

ТВОРЧЕСКИ ПОРТРЕТИ

30 ГОДИНИ ХАЙКУ НОВИНИ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Тридесет години на едно списание или вестник е юбилей, който изисква не само формално отбелязване, но и дълбок самоанализ, и задълбочено преосмисляне.

[12]

По повод 20-годишнината писах за това как е създаден вестник „Хайку новини“, съобразявайки се с историческия момент, социалната ситуация и моите лични обстоятелства. Днес вече не бих попитал „как“, а „защо“? Защо е основан вестник „Хайку новини“?

И така, какъв беше моят мотив да създам списание за хайку в Ниш през 1993 г.?

Веднага трябва да добавя, че това е същият мотив, благодарение на който стартирах първото словенско хайку списание „Приятел“ през 1996 г., същият мотив, с който основах Световната хайку асоциация (WHA) в Толмин, Словения през 2000 г. (единствената световна организация, основана на Балканите), а през същата 2000 г. основах Български хайку клуб в София.

Какъв беше мотивът?

Моят единствен мотив във всички тези действия беше „да установя хайку извън Япония като пълноценна литература“.

Така че „хайку литературата“ беше моята пътеводна звезда, защото се смятах за поет, нещо повече – за хайку поет, а поетът има нужда от литература, за да може да

[12] Автор на логото „Хайку новине“ е Славолюб Станкович

диша. Тук трябва да се добави едно неприятно твърдение: литературата винаги има национален характер.

Няма „международна литература", защото дори понятието „световна литература" е замислено от великия Гьоте като тясна част от националната литература, която със своето изключително качество има способността да пресича граници.

Следователно качеството, а не формата правят литературното произведение универсално. Особено поетите са „племенни художници", още повече хайку поетите. Та въпросът ни е, успя ли мисията на вестник „Хайку новини"?

Вместо да отговоря на този въпрос, въпреки факта, че пиша хайку от почти 40 години, ще предложа съседска гледка, гледка, която съдържа три изображения от комшилък, които се надявам да бъдат добро огледало, в което сръбските поети могат да се отразяват и да си направят изводите.

Първо следва кратко въведение.

Въведение в три картини от българско хайку.

Наскоро публикувах текста си „Японско хайку, българско хайку и международно хайку" в две български хайку групи.

В този текст твърдя, че на сегашния етап от развитието на хайку в света има само две национални хайку литератури: японска и българска, докато всички останали хайку, написани на различни езици, принадлежат към една аморфна група, която нарича себе си „международно хайку" и която, като основен вектор приема хайку, написано на английски.

След публикуването на текста, руски хайку ентусиаст веднага се свърза с групата и ме попита нещо от рода на „Как можете да твърдите, че руското хайку не е самостоятелна национална литература, след като са издадени толкова много антологии от различни периоди".

Публичната ни дискусия продължи, докато не му зададох два въпроса: първо, как се различава руското хайку от англосаксонското и второ, каква идеология (религия) е в основата на руското хайку?

Той зададе още по-наивен въпрос: „Трябва ли хайку да е идеологизирано?". След това се оттегли от дискусията. Разбира се, че трябва, няма изкуство и поезия без идеи. Всяко изкуство изразява идеи.

Картина първа: първото българско хайку

Човек и добре
да живее, умира
и друг се ражда.

Хан Омуртаг (822.)

Това хайку е намерено от поета Димитър Стефанов в известния „Търновски ръкопис". Хан Омуртаг е един от владетелите на Първото българско царство от династията Дуло. Прабългарите са били анимисти, върховният бог на техния пантеон е Тангра, който е живял в планината Алтай. Писали са с руни, които са изрязвали в кожа. Този запис е оцелял, защото е написан от владетеля, така че е изсечен в камък. Това хайку е доминирано от идеите за прераждането и кръговрата на времето и много ясно поставя идейната основа на българското хайку като национална литература.

В предговора към антологията на българското хайку „Човек" (Human), която беше издадена на английски в Америка през 2022 г., много ясно показах, че анимистичният мироглед доминира в голяма част от днешното българско хайку, дори и във формално християнски рамки.

Картина втора: християнството

Следните думи са написани от българския поет Маргарит Жеков:

„В антологията „Огледала" участва и един голям български хайку-поет, който живее в Словения – Димитър Анакиев.

Едно от неговите тристишия съдържа сякаш духовната емблема на всяко значимо изкуство и нравствено развитие:

Едно дете вътре в мен
се люлее през мъглата
над дълбоката вода.

В тези редове внимателният читател ще съзре и един незабравим образ на изпитанието и себенадмогването като част

от ду-ховния път на човека. Рискът на духовния, вътрешния човек, който, колкото и крехък, се е новородйл, върви и трябва да запази равновесие над дълбоките води на плътското естество, е съкровено познат на всяка съвестна и боголюбива личност, но тук той придобива художествена постигнатост и многозначност чрез смисъла, който образите имат и като фразеологични единици, и като библейски символи.

Многото води, освен олицетворение на кръщението и умирането на плътския човек с греховете му, както е известно, са и разгадано библейско пророческо иносказание за много народи, и в светлината на това значение стиховете на споменатото хайку много сполучливо изразяват съдбоносния стремеж към духовно самосъхранение, към запазване на духовния характер като животоспасително мерило за нравствена самоличност.

В наситената лаконичност на тези стихове няма и помен от шеговитото и лекомислено настроение, с което обикновено се гледа на поговорката за тихите и дълбоките води или на фразеологизма „вятър и мъгла". В тази творба, изправени пред драматизма на Аза, който съпричастно осъзнава, че спасението на безпомощното дете вътре в нас има неизмерима, вечна стойност, ние сякаш повглъбено вникваме в посланието от знаменателните думи на Спасителя: „Истина ви казвам, който не приеме като детенце Божието царство, той никак няма да влезе в него." (Лука 18:17)

Разбира се, в България има и поети, които се опитват да копират японската чувствителност. Копирането (подражанието) има смисъл в учебния процес, но не може да се превърне в литературен стандарт, т.е. „стил". В крайна сметка какво значение, ако не обикновен дребнобуржоазен маниеризъм, може да има „будистката" поезия в страна, в която не живее нито един будист?

В САЩ ситуацията е различна – има значителен брой традиционни будисти, но и такива, които принадлежат към будистки общности. Аз лично възприемам „международното хайку" като паралитературен феномен, основан на политическата сила на английския език.

Картина трета: разговор с млада поетеса

Като четиринадесетгодишно момиче Дария Георгиева се впуска в суровия литературен свят. През следващите две години получава множество наши и чуждестранни награди за своята поезия. По повод шестнадесетия й рожден ден я помолих за кратко интервю[13].

Поезия може да се научи само от поети, а не от културни експерти. Човек може да научи повече за хайку и поезията като цяло от шестнадесетгодишно момиче, живеещо в провинцията, отколкото от културолог от Ню Йорк или Токио.

Важна е идеологията, важни са поетите, важни са и темите. Аз например не смятам, че сензационни теми като „изкуствен интелект" спадат към кръга на литературните теми.

Честита 30-годишнина на вестник „Хайку новини"[14]!

С тази публикация редакционният екип на сп. „Картини с думи и багри" поздравява в. „Хайку новини" с 30 годишния юбилей на изданието!

Желаем още много значими постижения в популяризирането и утвърждаването на хайку като пълнокръвна национална литература извън Япония – в страните от Балканския регион и по света!

Много творчески успехи на редакционния екип и авторите, свързани с развитието на вестника!

[13] интервюто с Дария Георгиева е публикувано отделно – бел. ред.

[14] текстът е написан по молба на Драган Ристич по повод 30 години вестник „Хайку новини" от Ниш – бел. авт.

30 ГОДИНИ ЛИТЕРАТУРЕН КЛУБ ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ

Вече 30 години литературният клуб „Димчо Дебелянов“ има важен принос за обогатяване и разнообразяване духовния живот на хората в Елинпелинска община.

В началото е словото. Но при нас има и творци в областта на изобразителното изкуство, музиката… За всички най-значими са темите за Човека и живота, а вдъхновение черпят от любовта, добротата, красотата… Една от основните изяви на нашите членове е периодичното издаване на литературния сборник „Светлини“. Поредният, седми брой излиза от печат в навечерието на Деня на народните будители – първи ноември и трийсетата годишнина от основаването на клуба.

На 26 ноември в НЧ „Светлина-1975“ – Гара Елин Пелин бе премиерата на книгата, която е и кулминация на честванията по повод юбилея. Тържеството бе открито със стихове на Д. Дебелянов, рецитирани от Фани Иванова и Малинка Станоева.

Госпожа Райничка Николова, зам. кмет на Общината поднесе поздравителен адрес от доц. Ивайло Симеонов, кмет на община Елин Пелин.

Още поздравления и приветствия творците получиха от Министерството на културата, Съюзът на българските писатели, Читалище „Светлина-1975“ – Гара Елин Пелин, читалище „Иван Вазов“ – с. Нови хан, както и от други литературни клубове от Софийска област и страната.

В словото си председателят на клуба Кирил Назъров припомни моменти от пътя на обединението през годините и високите творчески постижения на авторите... В читалищното фоайе бяха изложени на щанд книги на някои от авторите – една допълнителна възможност за присъстващите да се запознаят с тях.

След официалното представяне на новия том на литературния сборник „Светлини“ – книга седма, включените в изданието автори четоха свои произведения.

В рецитала се включиха: Пламен Петров, Райчо Котев, Ани Петкова, Диана Йорданова, Николина Стамова, Георги Стойков, Георги Търпанов, Елисавета Цветкова, Димитрина Попова, Моника Соколовска, Виолета Гацева, Малинка Станоева, Йорданка Маркова, Красимир Ликов, Георги Борисов.

С това завърши сценичната изява на творците от литературен клуб „Димчо Дебелянов“ – град Елин Пелин, събрали приятели, съмишленици и любители на словото по повод своя юбилей и представянето на най-новата книга – обща изява на поетите и писателите, но техния порив към красотата на думите е непресъхващ и вдъхновяващ за хората около тях.

Да им пожелаем още много артистични изяви и признание на литературните им постижения!

редакционна статия

РЕПОРТАЖИ

УЮТ ЗА ДУШАТА В РУСЕНСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

ПО-СПЕЦИАЛНАТА ИЗЛОЖБА

През годините в централното фоайе на Ректората на Русенския университет „Ангел Кънчев" са били организирани различни изложби – на научна и техническа литература; гостуващи тематични изложби на книги; изложби-базар на чуждестранна литература; на публикации на преподаватели...

За първи път обаче, по идея на доц. Мира Душкова, ръководител на катедра „Български език, литература, история и изкуство", и засл. доц. Живодар Душков бе подредена изложба с художествени творби на бивши и настоящи преподаватели и възпитаници на русенската Алма матер.

Предложението бе прието и осъществено от д-р Виктория Иванова – директор на университетската библиотека, и специалисти-библиотекари. И, независимо, че в голяма част от историята си русенският вуз е бил с инженерен профил и библиотеката му закупувала предимно техническа литература, в нейните фондове бяха намерени 42 стихосбирки, 25 книги с художествена проза (романи, сборници с разкази, есета), 11 сатирични и 10 мемоарни издания. Насловът на експозицията бе „Уют за душата" и тя бе посветена на Деня на християнското семейство.

Празничността бе засилена и чрез включването на картини на Диана Георгиева – Di Light, служител в Русенския университет, а също и с вълнуващото есе „Академично селфи" на проф. Юлиана Попова, произнесено при откриването на изложбата.

Било непосредствено чрез изложените книги или чрез слово, присъстващите научиха и за това, че възпитаници на русенския вуз са били публични личности като завършилите различни специалности и в различни години Христо Бойчев – един от най-известните български съвременни драматурзи, поетите Георги Драмбозов, Габриела Цанева, Николай Дялков, Христо Владимиров – автор на Химна на Русенския университет, романистите Румен Пеев и Росен Моллов, публицистите Валентин Иванов-Кардамски и Кирил Момчилов, карикатуристите Валери Александров и Христо Грозев и др. Тук са учили Георги Марков (в Държавното висше техническо училище – предходник на РУ „Ангел Кънчев"), Кръстю (Къци) Вапцаров, Явор Цанев и т.н. Библиотекарка в университетската библиотека е била Миглена Ангелова.

Ректорът акад. Христо Белоев (бел.ред.: няколко седмици след откриването на изложбата той бе избран за председател на Общото събрание на РУ „Ангел Кънчев") изрази своята увереност, че се полагат основите на една нова традиция и следващите изложби ще бъдат и по-пълни, и обновяващи се с още много книги на преподаватели и студенти, владеещи перото.

(Соб. инф.)